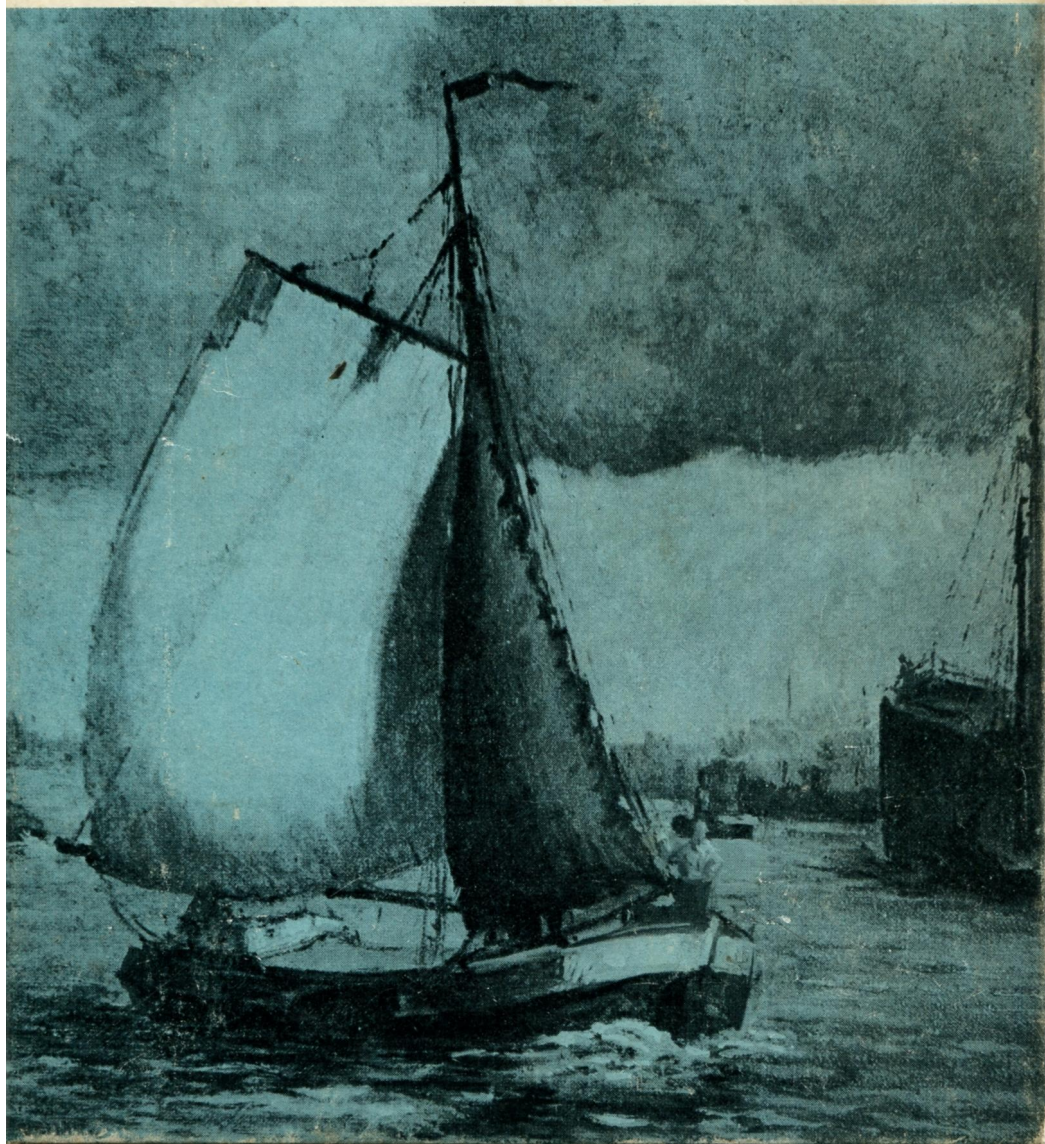

Bouke Bijlertsma

W. SCHIPPERS

BOUKE BIJLERTSMA

W. SCHIPPERS

Bouke Bijlertsma

of

Gezinnen op zorgvolle wegen

J. J. GROEN EN ZOON N.V. — LEIDEN

1. „DE BROEDERTROUW”

„We komen maar amper binnen, schipper,” zo had de knecht van „De Broedertrouw” tot de man aan het roer gezegd.

Deze, die met zijn brede rug tegen de helmstok leunde, deed eerst een flinke haal aan zijn pijp, en terwijl hij een rookwolk met kracht de zomeravondlucht inblies, keek hij beurtelings naar de bijna slap hangende wimpel en dan naar de rechterrivieroever, waar een inham tussen riet en griendgewas een kleine haven vormde.

„We zullen het niet klaren, Geert,” besliste schipper Bijlertsma, en langzaam werkt hij zijn roer om, waardoor het goed onderhouden schip met een flauwe bocht de steven wendt.

„De Broedertrouw” is een mooi vaartuig, dat kan zelfs iemand zien die geen varensman is, doch de echte schipper ziet er meer aan. Die zal u zeggen, dat de eigenaar van die tjalk iemand is die in elk geval niet op een paar dubbeltjes behoeft te kijken om zijn spullen in orde te houden; want alles is even degelijk en van goede kwaliteit. En toch is „de Broedertrouw” een schip, dat niet bepaald nieuw is te noemen, want de vader van Bouke Bijlertsma heeft het voor zijn beide zonen laten bouwen toen zijn oudste zoon Albert zou gaan trouwen met de dochter van een welgestelde kruidenier in Leeuwarden.

De nieuwe schuit kreeg de naam van „de Broedertrouw”, doch Bouke, die toen nog vrijgezel was, voer nog maar een paar jaren met zijn broer Albert, toen deze in een haven te Rotterdam een ongeluk opliep, dat hem eigenlijk voor het schippersbedrijf ongeschikt maakte. Een zwaar vat, dat uit het ruim van hun schip werd opgehesen, schoot uit een strop, trof in de val de arm van Albert Bijlertsma en verbrijzelde die voor de helft. De arm genas wel weer, doch bleef voor altoos stijf; de jonge schipper gaf noodgedwongen het varen op en kwam in de kruidenierszaak van zijn schoonvader terecht.

Bouke, die inmiddels ook getrouwd was, werd toen alleen eigenaar van „de Broedertrouw”, en vanaf die tijd vaart Geert Bolder bij hem als knecht.

Het zijn voor schipper Bouke Bijlertsma goede jaren geweest en thans gaat hij door voor een tamelijk bemiddeld man, ten minste in zijn

stand, want behalve zijn schip heeft hij ook een huis aan de wal, dat zijn onbelast eigendom is.

Zacht schuurt het water langs het boord en kalm schuift de tjalk de haven binnen. „We klaren het, Geert,” zegt de schipper nu, doch de knecht kijkt langs het gangboord en bromt: „We zijn er nog niet,” en grijpt inmiddels naar de lange vaarboom. De zeilen hangen slap langs de mast en als de schipper nog een duw tegen de helmstok heeft gegeven, laat hij het roer in de steek en pakt ook een vaarboom.

De schipper is een sterke man en ook Geert is een potige knaap, doch ze moeten alle krachten inspannen om „de Broedertrouw” op de plaats te krijgen waar de schipper het hebben wil.

Het schip ligt thans vlak voor de hoge rivierdijk, en rechts en links loopt een brede stoep vanaf de kruin naar beneden tot aan de stenen havendam. Behalve een paar roeiboten en een klein vissersschuitje is „de Broedertrouw” het enige vaartuig in de haven. Dat is doorgaans het geval, behalve als over een paar maanden het vlas wordt aangevoerd uit Zeeland en Groningen, dan kan het hier in de buurt verbazend druk zijn, want in het dorp en verderop de polder in, wonen nogal aanzienlijke vlasboeren, welk bedrijf thans grote bloei beleeft.

De schipper bespreekt nog een en ander met zijn knecht en terwijl deze de zeilen bergt en alles voor de nacht gereed maakt, stapt Bijlertsma als hij „de gang” heeft uitgeworpen, daaroverheen de wal op en bestijgt de stoep aan zijn linkerkant. Hier en daar staan huizen op de dijk gebouwd, doch het eigenlijke dorp ligt in de vlakte om de oude kerktoren heen, terwijl verderop in het uitgestrekte polderland, de boerenhoeven ver uit elkander liggen.

Een kloek man is schipper Bijlertsma, zoals hij daar vlug voortstapt over de hoge dijk. Hij is thans in de volle kracht van de mannelijke leeftijd en op zijn door weer en wind gebronsd gelaat met de korte, gekrulde baard, ligt doorgaans een vrolijke opgeruimde trek, die onwillekeurig doet denken aan een man, die het leven niet te zwaar opneemt. Nog geen tien minuten behoeft de schipper te lopen om zijn woning te bereiken en hij blijft staan voor een huis, waarvan de voorgevel als het ware uit de kruin van de dijk oprijst en de achtergevel vanuit de helling is opgetrokken. Tegen de achtermuur is een grote schuur op een hoge stenen fundering gebouwd, want bergplaats kan een vrachtschipper nooit te veel hebben. Aan de linkerkant van het huis loopt, gelijk met de zijmuur, een hoge schutting van stevige geteerde planken tot beneden aan de rijweg, die langs de voet van de dijk loopt.

Rechts van de voormuur echter ligt een brede strook grond, beplant met vruchtbomen en eveneens met een schutting afgesloten, tenminste de naar beneden lopende zijkant, want boven langs de dijk staat tot aan de schutting toe, een mooi ijzeren hek met een kleine ronde poort.

De schipper duwt het poortje open en komt zo op het goudgeel geboende straatje, dat naar de keukendeur leidt; de voordeur gebruikt men slechts zeer weinig. Vóór hij echter tot de deur genaderd was, werd deze reeds opengeworpen, tenminste het bovengedeelte, want in die tijd vond men nog algemeen de dubbele deuren. Een knappe vrouw, in de dracht der Zuidhollandse boerinnen van die tijd gekleed, verwelkomt de varensman recht hartelijk.

„Wel, wel, Bouke, ben je daar nog, ik ben een kwartier geleden aan de haven geweest en toen was er bijna geen water meer voor de wal, ik dacht waarlijk niet dat je nog kon binnenkomen.” Met deze woorden werpt ze ook de klink van de onderdeur los, en de schipper zegt lachend, terwijl hij binnentreedt: „Geert Bolder dacht óók, dat het niet meer kon, doch je ziet het moeder, Bouke is er, al ging „de Broedertrouw” ook schuivend over de bodem de haven in.”

't Is koel en fris in de keuken van het schippersgezin, het zachte avondlicht valt met rode schijn door het hoge smalle raam, en de geur van een grote bos rode en witte rozen, die in een aarden kan op de brede vensterbank staan, vullen het ruime vertrek met haar zoete geuren.

Druk babbelen de schipper en zijn vrouw met elkander en vooral zij heeft veel te vragen, want Bijlertsma is maandag vóór het aanbreken van de morgen reeds vertrokken voor de reis naar Rotterdam, en eer „de Broedertrouw” haar lading had gelost op de bestemde plaats, en ook weer lading had ingenomen voor de terugreis, was de week al aardig gevorderd, zodat hij blij mocht wezen vóór vrijdag binnen te zijn, want liever voer Bouke Bijlertsma nacht en dag door, dan dat hij genoodzaakt zou zijn de zondag in een vreemde haven door te brengen.

Nu klinkt beneden uit de hof achter het huis een glasheldere meisjestem en ze zingt een oud liedje, dat misschien haar overgrootmoeder al gezongen heeft, een van die wijsjes waarvan men eigenlijk niet weet hoe men er aan komt en die toch bijna iedereen kent.

„Ha, daar is Liesbet,” zegt de schipper en een ogenblik later komt ze reeds met lichte vlugge tred de keukendeur binnen en in haar grote donkere ogen tintelt de vreugde, dat vader weer thuis is. Aanstands loopt ze op de schipper toe, slaat hem de arm om de

forse nek, en kust hem hartelijk op de bruine, gebaarde wang. Dat had ze gedaan vanaf de tijd dat ze heugenis had, en de schipper beschouwde het als een welkom thuis, dat hij meer op prijs stelde dan hij zelf wel wist.

Er waren in het dorp en op de boerenhoeven in de polder waarlijk wel knappe meisjes en mooie boerendochters, doch een der schoonste was zeker wel de donkerogige Liesbet Bijlertsma in de bloei van haar achttien jaren.

Ze hadden hun enig kind lief, zielslief, doch vooral de schipper was zwak in die genegenheid voor zijn dochter, want al deed zij in jeugdige overmoed evenals alle kinderen weleens iets wat straf of berisping verdiende, 't was de schipper onmogelijk haar met harde hand of strenge woorden het verkeerde van het gepleegde vergrijp onder het oog te brengen.

Vrouw Bijlertsma zou het vaak wel anders gewild hebben, doch als de schipper thuis was, en ze hem er op wees dat hij toch als vader alles niet over zijn kant mocht laten gaan, dan haalde hij de schouderaars op en riep de kleine meid bij zich.

De bestraffing echter viel altoos in het water, want als hij dan de rappe verdediging van Liesbet hoorde, kon hij de nodige ernst niet bewaren, en lachte al vóór ze was uitgesproken.

Zo was het geweest toen ze nog daarginds op de dorpsschool ging, zo was het gebleven tot op deze donderdagavond en het zou blijken, dat de schipper op dit zwakke punt nog niet veel veranderd was.

Opgewekt en genoeglijk, evenals doorgaans het geval was wanneer Bijlertsma thuis was, gebruikte men het eenvoudige, stevige maal, doch nauwelijks was het afgelopen of Liesbet toonde nogal haast om weg te komen. Ze moest voor moeder enige boodschappen doen in het dorp, zoals ze dat wel meer gewoon was, doch daar was tijd genoeg voor, want de kruidenierswinkel van Roekers was dicht genoeg bij.

De schipper slaat er geen acht op, doch zijn gewoonte getrouw, stopt hij zijn pijp, en terwijl vrouw en dochter de boel aan kant helpen, loopt hij naar een deur in de rechterhoek van de grote keuken, die tevens als woonkamer wordt gebruikt, zoals in dergelijke huizen veelal gewoonte is. Vanhier loopt een gemetselde trap naar een ruime kelder, die zijn licht ontvangt door een in de zijmuur aangebracht raampje, terwijl aan de andere zijde van de kelder weer een deur is waardoor men, óók langs een gemetselde trap, in de grote schuur komt.

Door twee flinke ramen, vlak tegen het westen, valt het avondzonlicht nog helder binnen en hier blijft de schipper even rond-

drentelen, want er liggen altijd zogenaamde stukgoederen te wachten op het aanstaande vertrek van „de Broedertrouw”. ’t Zijn goederen, die gedurende de week hier bezorgd zijn en moeder Bijlertsma weet er uitstekend de bestemming voor, en doorgaans ook wel de vrachtprijzen, want ze is zelf een schippersdochter.

Ja, moeder Bijlertsma is de rechterhand van de schipper, ze leeft geheel met hem mee, en straks als hij hier een en ander in ogen-schouw genomen zal hebben en weer boven komt, dan zal hij zijn zakboek voor de dag halen en zeggen: „Nou moeder, kom eens op met je orders,” en dan zal ze hem met de grootste nauwkeurigheid de gegevens verstrekken, die hij nodig heeft.

Als de schipper een poosje rondgekeken heeft, weet hij al ongeveer wat er staat en ligt. Een stapeltje zakken, wat vaten, kisten en pakken, dat is zo ongeveer het kwantum, dat hij voor maandag-morgen met de krachtadige hulp van Geert Bolder aan boord van „de Broedertrouw” zal moeten brengen. In een hoek van de schuur staat echter een flinke kar op twee tamelijk hoge wielen en met behulp daarvan is die arbeid door de twee sterke mannen spoedig genoeg verricht. Hebben de boeren echter groter hoeveelheid goederen, dan moeten ze zorgen met paard en wagen aan de havenkant te zijn, teneinde het ter plaatse in te laden.

De schipper is klaar met zijn inspectie, doch vóór hij de buitendeur opendoet om de tuin in te gaan, blijft hij nog even voor het stapeltje zakken staan, dat vlak bij de deur ligt en op zijn gelaat komt voor een ogenblik een wrevelige trek. Maar die trek verdwijnt alweer zodra hij de schuurdeur achter zich heeft gesloten en met die eigenaardige, wiegelende gang, het varensvolk vaak eigen, drentelt hij door de tuin, die zich tot aan de rijweg uitstrekt.

Hier mag Bijlertsma zo graag een poosje vertoeven als hij thuis is, en bijna altijd is Liesbet dan bij hem, want deze is het, die in hoofdzaak zorgt voor alles wat hier groeit en bloeit, doch voor het ruwe werk dat mannenkracht vereist, weet de schipper steeds nog wel tijd te vinden als hij thuis is. Bijlertsma heeft altijd veel liefhebberij gehad voor zijn tuin, doch toen hij pas getrouwd was, en nog een tijd daarna, was het grootste gedeelte van de beschikbare ruimte gebruikt voor moestuin; voor zijn klein gezin had hij altijd een overvloed van groente gehad en er schoot zelfs nog grond over om wat aardappelen te telen. Echter toen de kleine Liesbet groter werd, kwam daarin langzamerhand verandering, want het vlugge ding, dat altijd om hem heen was, en hem doorgaans reeds opwachtte aan de haven als „de Broedertrouw” thuisvoer, toonde reeds jong zúlk een voorliefde voor bloemen en bloeiende heesters,

dat zo langzamerhand en in de loop der jaren de moesgroenten hun plaats moesten afstaan aan de schone kinderen van Flora.

Telkens als het jaargetijde er gunstig voor was, had de schipper rozenstruiken, heesters of bloemzaden voor Liesbet meegebracht, en samen, al lachend en keuvelend, had men alles wat Bijlertsma medegebracht had uit deze of gene boom- en bloemkwekerij, gepoot of geplant.

Thans is de moestuin verdwenen en langs de houten schutting groeit en bloeit welig kamperfoelie en Oostindische kers, terwijl rozen in alle kleuren, sering en gouden regen of andere heestergewassen slechts ruimte overlaten voor prachtige bloembedden vol violen, grote madelieven en andere vroege zomerbloemen.

Moeder Hendriek, de schippersvrouw, had weleens gezegd: „Je bent toch niet erg op je voordeel uit, Bouke, dat je zo'n mooie hoek grond enkel maar gebruikt om bloemen te kweken, evenals in de tuin van de burgemeester of de dominee. Me dunkt dat het best om de helft kon, dan hadden we waarlijk nog bloemen genoeg en we behoefden niet al onze groenten te kopen.”

„O, je hebt volkomen gelijk, moeder,” placht de schipper dan te zeggen; „ik wil er geen woord op afdingen, maar och, die paar centen groenten zullen het ons nu niet bepaald kwaad maken en — de kleine meid heeft er zo'n plezier in, en jij ziet ze toch ook liever dan een kroot of een knol, zeg het maar eens eerlijk, Driekje?”

Bijlertsma was nog altijd gewoon zijn dochter „de kleine meid” te noemen, hoewel ze schier net zo lang was als haar moeder, en zijn vrouw noemde hij doorgaans Hendriek of Driekje, doch veelal, en wel het liefst, noemde hij haar: moeder, evenals Liesbet.

De schipper vertoeft niet zo lang in zijn bloementuin als hij gewoon is, hij mist er „zijn kleine meid”, en na nog even de bloeiende vruchtbomen te hebben gadegeslagen, klopt hij zijn pijp uit in de palm van zijn brede, harde hand, en kuiert dan op zijn gemak over het gras, dat op de helling tussen de ooftbomen groeit, naar boven. Moeder Hendriek is ondertussen met haar huishoudelijk werk gereed en geniet thans, met beide armen op de onderdeur geleund, van de prachtige zomeravond.

„Is Liesbet al het dorp in, moeder?” vraagt de schipper, terwijl hij even zijn leren pantoffels afveegt op het gras, want er kleeft allicht aarde aan de zolen als men in de tuin geweest is, zoals hij.

„Ja Bouke, ze wilde vroeg weg, want ze zou even met Trui van de smid naar de molenaar gaan, waar Trui heen moest met een boodschap voor haar vader”.

„Zo, had dat zo'n haast.” zo merkt de schipper op, doch dan gaat

hij er niet verder op in, want waarom zou zijn kleine meid niet een wandeling maken met een vriendin op een mooie avond? „Zeg moeder,” vervolgt hij, „laat ik even de bank buiten zetten, de avond is te mooi om binnen te blijven,” en met deze woorden gaat de schipper de keuken in en haalt de groengeschilderde bank, die tegen de muur bij de trapdeur zijn vaste plaats heeft.

Als ze een ogenblik later naast elkander zitten, en Bijlertsma een verse pijp heeft gestopt, dan komen hem die zakken weer in de gedachte, welke daarstraks in de schuur voor een ogenblik zijn ergernis opwekten.

„Wanneer is dat partijtje haver van Goof van Kerven hier gebracht, moeder?” vraagt hij na een poosje, en als zijn vrouw hem antwoordt, dat Evert ze vanmorgen met de melkwagen gebracht heeft, dan schudt de schipper onwillig het hoofd en broemt een weinig verdrietig.

„Er is hier geen enkele boer in de omtrek, die meer goed bij ons aan huis zal brengen dan men op de handkar laden kan, want dan komt men er mee naar de haven. Maar de boer van „Polderlust” vindt dat niet nodig, hoewel hij zeer goed weet dat we minstens twee keer met de kar van hier naar de haven moeten. Doch als hij het me weer levert, leg ik wat op de vracht, mijn tijd is tenslotte ook geld.”

„Dat zou ik maar niet zo gauw doen, Bouke, want boer van Kerven is een lastige baas, en hij zal geen cent meer vracht betalen dan hij gewoon is,” merkt de vrouw op, maar de schipper, die anders altijd even welwillend is tegenover zijn klanten, ergert zich thans aan de handelwijze van de boer, omdat hij deze er al eens vriendelijk attent op heeft gemaakt dat meer lading dan een handkarvracht, aan de haven moet worden bezorgd. Govert van Kerven had toen geen enkel antwoord gegeven op het verzoek van de schipper; slechts door een knikje gaf hij te kennen dat hij hem had verstaan, en daarom ergerde het Bijlertsma, thans weer voor hetzelfde feit te staan.

„Kom Bouke, zit maar niet te mopperen over die haverzakken van Goof van Kerven, de avond is er veel te mooi voor, en — je kunt wel iets door de vingers zien ook van iemand, waarvoor je toch vaak een goed vrachtje hebt.”

„’t Is waar ook, de hele geschiedenis is eigenlijk de praat niet waard. Laat ik je liever eens vertellen welke bekenden ik zoal ontmoet heb in de loop van de week.”

En Bijlertsma babbelt op zijn gewone, gemoedelijke manier over het lief en leed in ’t schippersleven en zijn pittige lach verkondigt duidelijk genoeg dat zijn ervaringen in de afgelopen week nogal van vrolijke aard geweest zijn.

't Is een wondermooie avond en de schipper, die wel gevoel heeft voor natuurschoon, wijst met zijn vinger naar de westerkim en zegt, nadat hij een poosje zwijgend zijn pijp heeft gerookt: „'t Zou voor mij een onbegonnen werk zijn om de kleuren te noemen, die ik daarginds in het westen zie, maar wel zou ik bijna met zekerheid kunnen zeggen, dat het morgenavond niet zo stil zal zijn als het vandaag de gehele dag geweest is.”

„Me dunkt, dat die kleine lichte wolkjes een weinig naar het noordwesten opdringen, dat bedoel je zeker, Bouke”, meent de schippersvrouw, en hij klopt haar lachend op de schouder en zegt: „Je bent nog altijd een schipperskind van 't echte ras, Driek, want de wind kruipt werkelijk óp, en 't zal morgen best een koutje waaien.”

Als een bevestiging op zijn woorden suist thans een ligt koeltje door de takken van de oude pereboom, die zijn lommer uitbreidt boven hun hoofden, en zachtkens dalen de witte bloesemblaadjes om hen heen.

„Waar blijft toch de tijd,” zegt de schippersvrouw en er klinkt iets weemoedigs in haar stem als ze voortgaat: „Vader heeft deze boom geplant, toen hij nog maar kort getrouwd was, en ik heb er reeds als kind onder gespeeld. Vader en moeder liggen ginds op het kerkhof, ik ben getrouwd en moeder geworden en onze Liesbet speelde en dartelde hier evenals ik eens deed toen ik nog een kind was, en straks — wie weet hoe gauw reeds, gaat Liesbet ons verlaten en — mogelijk zullen háár kinderen hier wel eens komen om te spelen op het straatje onder de oude pereboom, misschien ook niet... dat weet God alleen.”

„Nu, nu, moeder, wat Liesbet betreft, heeft dat waarlijk de tijd nog wel, ze is immers nog volkomen een kind en... ik hoop en wens van ganser harte, dat ze nog enkele jaren kind blijft,” meent Bijlertsma, en hij voegt er bij: „'t Is dwaas van mij, dat weet ik zelf zeer goed, doch de gedachte alleen, dat ik mijn kleine meid zou moeten afstaan aan deze of gene jonge kerel, en dat ik haar hier niet meer zou aantreffen als ik thuisvaar, wel die gedachte maakt mij nu al van streek, alvorens er nog iets aan de hand is.”

„Wat zou jij dan willen, Bouke, dat niemand ooit naar haar omzag, en dat zij hier altijd maar bij ons bleef?” De schipper gaf geen antwoord en met zijn pijp in de hand bleef hij recht voor zich uitkijken, alsof zijn oog, ver over de weelderig bloeiende velden en akkers, iets zocht in de wijde verte.

Och, het was niet zonder bedoeling geweest dat vrouw Bijlertsma het gesprek op hun dochter had gebracht, doch als ze bemerkt hoe reeds de enkele gedachte, aan het, toch voor de hand liggende

feit, dat zijn dochter misschien binnen betrekkelijk korte tijd de ouderlijke woning zou moeten verlaten, hem verontrust, dan aarzelt ze even om voort te gaan. Doch de schipper werpt, zoals hij vaak gewoon is, de zorg voor wat nog in de toekomst ligt, van zich af, en glimlachend schudt hij het hoofd en zegt:

„Wat ben ik toch eigenlijk een dwaze kerel om mij te kwellen met iets, waar tenslotte toch verreweg de meeste ouders voor komen te staan en wat nog jaren duren kan vóór wij er, nu — laat ik maar zeggen — last mee krijgen.”

„Ik hoop het van harte,” merkt de schippersvrouw op, „doch geloven doe ik het niet, want als ik mij niet vergis, beginnen de jongens reeds om haar heen te scharrelen, tenminste die lange Evert van Kerven (voor wie ze het hek en de schuurdeur openmaakte) bleef zólang met haar babbelen, en hij deed er zólang over, om die zakken haver binnen te brengen dat ik zelf maar eens ging kijken in de tuin.

Toen was hij gauw genoeg klaar, en terwijl hij op de zitbank van zijn melkwagen sprong, riep hij mij toe: „Ik heb de vrachtbrief al aan Liesbet gegeven, vrouw Bijlertsma!” waarna hij zo snel weg reed alsof zijn paard op hol ging.” „O,” lachte de schipper, „die lange lummel van „Polderlust” zal het ons waarlijk niet lastig maken, want Govert van Kerven zowel als zijn trotse vrouw verlangen voor hun zoon een boerendochter, wiens vader minstens zoveel bunders land bezit als zijzelf en wiens veestapel niet kleiner mag zijn dan de hunne.”

't Gesprek van de schipper met zijn vrouw wordt nogal eens afgebroken door de een of andere voorbijganger, die even een praatje maakt, want Bijlertsma en zijn klein gezin, staan bij verreweg de meeste mensen uit het dorp goed aangeschreven, óók omdat, als armoede of gebrek heerst in de barre wintertijd, een behoeftige nooit tevergeefs aanklopte bij de schipper of zijn vrouw.

Met kerkelijke of gemeentezaken bemoeit hij zich niet, tenminste in zoverre, dat hij altijd standvastig geweigerd heeft om een of andere bediening waar te nemen in een van die beide lichamen, hoewel men hem herhaaldelijk daartoe had willen overhalen.

„Ik voel mij daartoe niet geschikt,” placht hij bij zulke gelegenheden te zeggen, „en ik wil geen plaats innemen waar ik toch tot niets nut zou zijn,” had hij er dan doorgaans met volle overtuiging bijgevoegd. Als Bouke Bijlertsma zoiets gezegd had, wist ieder die hem kende, dat verder aandringen toch nutteloos zou zijn, want op een besluit terugkomen, deed schipper Bijlertsma bijna nooit; op dát punt verloochende zich zijn Friese afkomst niet.

En toch ging hij trouw iedere zondagmorgen met vrouw en dochter naar de kerk en niemand in het dorp kon zeggen, dat hij van Bijlertsma wel eens een vloek had gehoord, of hem had aangetroffen dat hij te diep in het glas had gekeken.

De mensen van strenge richting, die wel eens met hem in aanraking kwamen, vonden dat de schipper wel wat luchthartig over de dingen die de eeuwigheid betroffen heenliep, maar toch zou hij nooit hún zienswijze hebben bestreden of met een zekere hooghartigheid hebben afgewezen.

Anderen daarentegen, die van God of Zijn dienst niet wilden weten, hielden hem wél voor een van die fijnen, doch men kon het van hem velen, omdat de schipper er naar hun mening niet mee te koop liep.

Zo ongeveer was de opinie van de mensen over de gezindheid van Bijlertsma ten opzichte van zijn geloof, en hoe stond hij daar zelf tegenover? Ach hij had gedurende zijn schippersloopbaan uit de aard van zijn beroep nogal eens bij storm en noodweer in levensgevaar verkeerd, want Bouke Bijlertsma was altoos een stout varensgezel geweest. Het gevaar had hij altijd onverschrokken onder de ogen gezien, doch daarna kwam vaak de gedachte bij hem op: als ik nu de dood eens had gevonden in het wilde water, zou ik dan . . . God hebben kunnen ontmoeten?

Och, dan had Bouke Bijlertsma in het achteronder van zijn schuit, geknield voor zijn kooi, God gedankt voor zijn behoud, doch . . . diep in zijn gemoed fluisterde een stem, dat het niet in het reine was.

De zon begon reeds te verdwijnen achter de kim, en de avond-schemering daalde neer op de omtrek, doch nog steeds toeft de schipper met zijn vrouw op de bank en hoewel het gesprek kwijnt, en Bijlertsma zijn pijp heeft weggeborgen, kan hij er nog maar niet toe komen naar binnen te gaan. De dag was warm en 't was hier zo vredig in de natuur om hen heen.

En tóch is er weer iets, dat hem begint te verontrusten en reeds daarstraks heeft hij gezegd: „Mij dunkt zo, moeder, dat Lies voor een wandelingetje naar de molen ginds in de polder, tamelijk veel tijd nodig heeft, ze blijft anders toch des avonds nooit zo lang weg.” „Och Bouke, ze moet toch ook nog bij Roekers haar boodschappen voor mij doen, en als ze nu eerst met Trui van de smid naar de molen geweest is, en op de terugweg bij Roekers nog een poos moet wachten, want het kan daar druk zijn, wel dan gaat er gauw wat tijd heen, en bovendien de dag is toch nog aan de lucht.”

De schipper had er niets meer van gezegd, hij vond het ook zo

erg niet dat zijn achttienjarige dochter met een vriendin van de mooie avond genoot, doch hij had zo gaarne gezien dat ze wat vroeger was thuisgekomen om nog een uurtje bij hen op de bank te zitten, zoals ze anders toch zo gaarne deed.

„Kom, ik zal voor een kop koffie gaan zorgen, onderwijl zal Liesbet wel komen,” zegt de schippersvrouw, en ze gaat de keuken binnen en steekt de olielamp aan. De schipper echter blijft nog even zitten, hij zal hier wachten totdat zijn vrouw hem roept dat de koffie staat ingeschonken.

Het is thans stil geworden op de dijk en de laatste voorbijganger was Geert Bolder geweest, die terugkwam uit de polder met een netje vis in de hand.

Op het „goedenavond schipper” van de knecht had Bijlertsma geantwoord met de vraag: „Je hebt daar een mooi zootje vis Geert, ben je bij geval wezen stropen in de polder?” De knecht van „de Broedertrouw” had even gegrinnikt. „Nee nee schipper, stropen doe ik liever niet, want ik weet zeker dat mijn oude vrouw geen mootje vis zou eten als ze wist dat ik er op geen eerlijke manier aangekomen was. Deze vis ben ik wezen halen bij Dirk van Tiel, de molenaar, die heeft bijna altijd vis in voorraad.”

„Ben je Liesbet niet tegengekomen of voorbijgelopen op de polderweg, Geert? Ze moest daar een boodschap doen met Trui van de smid.” „Nee schipper, Liesbet heb ik niet gezien, maar Trui wel, die stond met haar moeder een luchtje te scheppen voor de deur van de smidse.” Na deze woorden had Geert zijn weg weer vervolgd en nauwelijks was het geluid van zijn voetstappen weggestorven in de stille avondlucht, of om de hoek van het huis verscheen Liesbet.

„Je bent tamelijk lang weggebleven, Lies,” bromt de schipper, maar zij lacht even. „Vader toch, het is immers zulk mooi weer dat men het jammer vindt naar binnen te gaan. In het dorp zitten overal de mensen nog buiten.”

„Het is hier ook mooi weer, en op deze bank ben je net zo goed buiten als op de polderweg,” meent de schipper.

„Daar valt niet veel tegen in te brengen,” lacht Liesbet, en zij strijkt het donkere weelderige haar weg van het gloeiende voorhoofd.

„Was het zo druk bij Roekers in de winkel?” vraagt moeder Bijlertsma, terwijl ze om de hoek van de deur kijkt, „of ben je zo lang op de watermolen gebleven?”

„We zijn nogal een poosje met de molenaarsvrouw blijven praten en bij Roekers heb ik ook tamelijk lang moeten wachten, anders

was ik wel vroeger thuis geweest, maar 't is toch nog zo laat niet moeder? Kom, en ga nog wat met vader en mij hier op de bank zitten, 't geeft toch niet, al gaan we een half uurtje later naar bed dan we gewoon zijn, ik mag dat zo gaarne."

O zeker, Liesbet was gaarne thuis als vader aan de wal was, doch thans was het gezelschap van Evert van Kerven haar liever geweest.

2. DE BOER VAN „POLDERLUST”

Evenals op de meeste plaatsen in Zuid-Holland, waar hoge dijken het lage land beschermen tegen het rivierwater, zo loopt ook hier op het dorp H. een tamelijk brede rijweg onder langs de voet van de dijk.

Die weg voert door het dorp, dat op de vlakte achter de dijk zich voornamelijk om de kerk groepeerd, langs de watermolen en dan verder de polder in. Tenminste er loopt een weg vanuit die rivierdijk recht door het dorp en deze weg wordt ongeveer een kwartier lopen voorbij de watermolen weer gekruist door een dwarsweg.

Vlak voor dit kruispunt ligt de kapitale boerderij van Govert van Kerven, en evenals de meeste hoeven in de omtrek is de ganse behuizing omringd door hoog opgaand geboomte, dat op enige afstand de gebouwen vrijwel voor het oog verbergt. Echter, als men vlak voor de zware ijzeren inrijpoort staat, krijgt men al aanstonds de indruk dat „Polderlust” wel een rijke bezitting moet zijn.

Op het ruime erf loopt het vol pluimvee, en in de brede vlieten, die rechts en links de grens vormen van de hoeve, zwemmen talrijke eenden en ganzen.

Rechts van de enorme grote, met riet gedekte schuur, en slechts door een brede gang er van gescheiden, is het fraaie woonhuis gelegen, met drie keurig besnoeide lindebomen er voor, en achter de schuur een lange loods van geteerde planken met rode pannen gedekt.

Wie slechts een weinig op het platte land bekend is, zal aanstonds zien dat op „Polderlust,” behalve landbouw en veeteelt, ook de vlasserij wordt beoefend, want het is thans juist in de tijd dat de, met volle ruim en deklust geladen schepen, het door de boerenarbeiders en arbeidsters geplukte vlas, uit Groningen of Zeeland

in de Zuidhollandse havens komen lossen. Het is thans een drukke tijd voor de vlasboeren, en over de dijk en op de polderwegen rijden de met twee paarden bespannen boerenwagens, de hoopopgetaste vlasschoven van de haven naar de schuren, en van de hoeven weer terug met de ledige wagens.

De vlashandel heeft op dit tijdstip zo ongeveer het toppunt van bloei bereikt en de meeste vlasboeren zijn, zoal niet rijk, dan toch voor hun stand zeer welgesteld, en daarvan getuigen in de eerste plaats hun mooi hoornvee en hun forse sterke paarden, maar bovenal is dat merkbaar aan de met kostbare kanten mutsen en daarbij behorende gouden sieraden in de vorm van spiraalvormige, spitstoelopende krullen, en kostbare, fijn bewerkte gouden spelden, getooide boerinnen.

Niemand echter op het dorp of in de polder kan daarin wedijveren met Govert van Kerven en zijn hovaardige vrouw. Hij heeft het beste vee en de mooiste paarden en hij is de machtige voorzitter van het polderbestuur, en zijn bouw- en weiland om „Polderlust” is geërfd eigendom, terwijl de meeste boeren hun landerijen moeten pachten.

Tegen de rijke tooi van de boerin van „Polderlust” kon niemand van haar standgenoten op, doch zo trots en hoogmoedig als zij en haar man waren op hun rijkdom en aanzien, zo onverschillig en koud stond hun enige zoon Evert tegenover deze dingen, want de jonge man ging veel liever om met voerlui of jonge vlasschippers, dan met rijke boerenzoons van zijn stand.

Boer Govert ergerde zich vaak als hij zag hoe vertrouwelijk Evert omging met de knechts en de meiden van „Polderlust” en zijn moeder was zulks een gruwel, doch de jonge man was drie- of vierentwintig jaar oud, een kerel als een boom. Vaak genoeg had zijn vader hem te verstaan gegeven dat hij (Evert) geen arbeidersjongen was, dus dat hij zich met dezen niet meer behoefde te bemoeien dan het bedrijf vorderde, en dat hij dan in geen geval uit het oog moest verliezen dat hij de meester was en zij hem slechts hadden te gehoorzamen, terwijl zijn moeder hem herhaaldelijk het verwijt voor de voeten wierp dat hij zijn stand schande aandeed door zich af te geven met dat geringe volk. Een en ander had de jonge boer koud gelaten en hij lachte er om, evenals hij om de meeste dingen lachte. Onverschillig haalde hij dan de schouders op. „Och kom, we zijn tenslotte toch allemaal mensen, en als ik nu een aardige vrolijke kerel aantref, die schik in zijn jonge leven heeft, die zou ik links moeten laten liggen omdat hij nu niet precies van het zelfde soort is als wij; terwijl ik met deze of gene saaie geldzak,

die op zijn twintigste jaar alreeds zit te broeien op zijn duiten, en die van de ochtend tot de avond loopt te rekenen wat hij kan overhouden, met zó een zou ik bepaald vriendschap moeten sluiten als hij per ongeluk wél van mijn soort is? Neen, neen, met wie mij bevalt, ga ik om, en die mij niet bevalt, laat ik rustig zijn eigen weg bewandelen, al was hij twee ton rijk, en de grootste boer van Zuid-Holland”.

Govert van Kerven was een man die bijna overal zijn wil wist door te drijven, doch met zijn enige zoon ging dat niet gemakkelijk, want de jonge man lachte met alles, en als de boer hem ten slotte met klem zijn gezag deed voelen, dan gebeurde het wel dat Evert, die geen vriend van twist of krakeel was, de klip omzeilde door te zeggen: „Nu, als jullie het daar zó kwaad mee hebben, dan zal ik mijn best doen om zo veel mogelijk een strak gezicht te zetten tegen de lui van de smalle gemeente, en enkel maar te letten op mensen, die een beetje dik in hun geld zitten”. De boer van „Polderlust” wist wel, dat zijn stamhouder bij de eerste de beste gelegenheid die zo losweg gedane belofte zou vergeten en zo bleef hem dat een voortdurende bron van ergernis, waarover hij zich troostte met de gedachte, dat, als Evert maar eerst met een rijke boerendochter getrouwd zou zijn, hij dan wel beter zou leren begrijpen waar zijn plaats was.

Ook dit punt baarde van Kerven en zijn vrouw wel eens zorg, want ook hierin scheen de lange Evert, zoals men hem op het dorp placht te noemen, niet buitengewoon nauwkeurig op standverschil te kijken. Zo ook de laatste winter, — toen er zulk prachtig ijs lag, op de ondergelopen lage weiden in de polder achter de molen — was hij iedere dag op de baan geweest, maar de verwachting dat het toen wel tot nadere kennismaking met een voor hem geschikte partij zou zijn gekomen, was alweer de bodem ingeslagen door de achteloze manier, waarop Evert zich gedroeg.

In de winter woonde men in de grote woonkamer van het achterhuis, en vanuit de ramen had men juist het gezicht op de ijsbaan gehad, als men tenminste tussen de bladerloze bomen doorkeek. Het was vooral voor de boerin van „Polderlust” een voortdurende bron van ergernis geweest als ze van achter haar gordijnen zag dat Evert niet de minste moeite deed om met rijke boerendochters in aanraking te komen.

De jonge boer was erg gewild op het dorp bij allen, die het leven opvatten van de lichte kant, want waar Evert van Kerven was, daar werd gelachen, en daar was pret, waarbij nog kwam dat hij

veelal goed voorzien was van geld en het ook zeer gemakkelijk kon laten rollen.

Dergelijke jongelieden ontbreekt het nooit aan vrienden zolang ze in ruime omstandigheden blijven verkeren, en Evert was op het ijs ook steeds door jong volk omringd geweest, doch zo nu en dan had het scherpe oog van de boerin van „Polderlust” hem gezien als hij met een jong slank meisje achter zich langs de baan vloog.

Ze had er met haar man over gesproken en gezegd, dat het nu toch langzamerhand tijd begon te worden, dat Evert een voor hem geschikte partij zocht, misschien werd hij dan wel wat bestendiger en zou zich dan wel wat meer op een afstand houden van minder gewenste lui.

De boer had gemelijk de schouders opgehaald. „Je kunt zo weinig met hem beginnen, hij blijft maar steeds even los en kwajongensachtig als hij altijd geweest is, ik vrees dat we nog eens last met hem zullen krijgen als wij tijd van leven hebben.”

„Er zou nu op het ijs voor hem zo'n schone gelegenheid zijn als de domkop maar wilde.” Met deze woorden had de boerin de verdrietige ontboezeming van haar man beantwoord, doch hij haalde slechts de schouders op en had blijkbaar geen lust gehad om op haar opmerking in te gaan, doch desniettemin ging zij er op door. „Daar heb je nou bijvoorbeeld Leentje Versteeggelen van „Knopzicht”, je weet net zo goed als ik, dat de Versteggelens er warm inzitten en dat Leentje heel wat te wachten heeft van haar tante, naar wie ze vernoemd is.”

„Och dat is allemaal mooi en goed, doch als de jongen er geen lust voor voelt om daar werk van te maken, wat hebben we er dan aan dat de Versteeggelens geld hebben.”

Ontstemd had de boerin zich afgewend, en Govert van Kerven was de stal ingegaan, om zich te verlustigen in de aanblik van een pas gekochte klepper. Hij hoopte maar, dat er spoedig sneeuw genoeg zou vallen om te kunnen arren, dan zou hij met dit paard de boeren uit de omtrek de ogen weer eens kunnen uitsteken.

De boerin echter kon de gedachte aan de dochter van de eigenaar van „Knopzicht”, nog zo gemakkelijk niet prijsgeven en toen Evert, tamelijk laat, van het ijs teruggekeerd was naar huis, bracht ze behendig de dingen ter sprake, die haar zo vaak bezighielden.

„Er was van middag bar veel volk op het ijs, Evert,” zo had ze gezegd, terwijl hij, met buitengewoon veel trek, zijn koffiebiterhammen nuttigde.

„Eigenlijk veel te veel, men rijdt elkander maar in de weg. 'k Wou

wel,” voegt de jonge boer er bij, „dat het maar flink door bleef vriezen en de rivier vást kwam, daar heeft men beter de ruimte, doch de wind begint te krimpen, we krijgen dooiweer.”

„’t Zou jammer zijn, Eef, als het ijs wegging; het is altoos een mooie gelegenheid voor jongelui die de leeftijd hebben om kennis met elkander aan te knopen. Heb ik jou,” zo voegt ze er als terloops bij, „niet met Leentje Versteeggelen zien rijden of heb ik het mis?”

Evert had er hartelijk om gelachen en gezegd: „Met Leentje Versteeggelen? Ik dank je hartelijk moeder, ze weegt bijna tweehonderd pond en schaatsenrijden kan ze hoegenaamd niet, ik heb wél met de melkmeid van „Knopzicht” gereden, die kan er overheen dat het een lust was om te zien.”

„Je bent een domme uil, en dat zal je wel blijven ook,” had de verbitterde moeder hem toegevoegd en toen de jonge man zijn maaltijd geëindigd had en, na even de pet voor de ogen te hebben gehouden, zijn schaatsen ging wegbergen, had de boerin een poos later met sombere blik tot haar man gezegd: „Weet je, met wie ik Eef vanmiddag opmerkelijk veel heb zien rijden?” En als hij haar dan vragend aankijkt, zegt ze bits: „Met dat donkere, jonge ding, van Bouke de schipper en dat bevalt mij niets . . .”

De winter, de lente en de voorzomer waren voorbijgegaan, maar de kennismaking tussen de schippersdochter en de jonge boer van „Polderlust” was met het verdwijnen van het ijs uit de polderweiden niet afgelopen, integendeel, was van beide kanten, zij het dan ook van de kant van het meisje aanvankelijk aarzelend, die kennismaking voortgezet.

Thans echter is het in het begin van de nazomer en in het drukt van de vlistijd en hoewel het reeds even na de middag is, schijnt de zon nog zó erbarmelijk heet op mensen en dieren, dat het schuim om de gebitten der paarden bruist en de gebruiende gezichten der mannen glimmen van het zweet. Nu is Govert van Kerven in zijn volle kracht als ervaren vlasboer; overal is hij bij, en niets ontgaat zijn blik; hij staat op zijn erf, en slaat nauwkeurig gade hoe de knechts, met vaste hand de dampende paarden mennend, in felle draf de brede poort van de hoeve komen binnenrijden.

Vlak voor de aanzienlijk grote schuur blijft de met het gouden vlas hoog opgetaste wagen staan, de voerman springt van zijn zitbankje op de grond, een arbeider snelt toe, de blanke tanden van de lange hooivorken blinken en schitteren in het zonlicht, en rechts en links vliegen de schoven door de wijdopenstaande zolderdeuren naar binnen, waar rappe handen ze op hun plaats bezorgen.

Als de boer een poos op de hoeve heeft vertoefd en slechts nu en dan een korte opmerking tegen knecht of arbeider maakt, stapt hij op een ledige wagen, vat de leidsels, en terwijl de knecht naast hem op het zitbankje plaats neemt, rijdt de boer — zelf de wagen mennend — het erf af naar de haven. Hier is het nog drukker dan op de hoeve, en de ruimte in de betrekkelijk kleine haven is door de Zeeuwse en Groninger tjalken zodanig ingenomen dat er schier geen roeiboot meer tussen kan, terwijl buiten de oeverrand, en binnen de basaltstenen dammen — hier kribben genoemd — nog een drietal schepen voor anker liggen, waarvan de schippers met ongeduld wachten op het vertrek der anderen.

Aan beide kanten staan de wagens vlak langs de havenrand, en zo lang de deklast nog hoog genoeg is, werpen de boerenknechts of de arbeiders de schoven vlas met hun vorken ván het schip óp de wagens, waar de man die straks de wagen mende, met vakkennis de schoven optast.

Is de deklast verdwenen, dan komt de lading aan de beurt, die in het ruim gestouwd is, doch dan is men genoodzaakt de schoven uit het schip op de wal, en vandaar op de wagen te werpen, waarbij doorgaans ook het schippersvolk ijverig medewerkt, want hoe eer hun vaartuig gelost is, hoe eer men de haven uit kan, en vooral voor de schipper geldt in dit seizoen: tijd is geld.

Als Govert van Kerven op de haven komt, is de drukte op zijn ergst en reeds terwijl hij met een kort „ho” zijn dampend span tot staan brengt, heeft hij gezien dat één van zijn beide schepen vanavond nog leeg komt, en het andere is op een paar wagenvrachten na de deklast kwijt.

„De deklast had er zo goed als af moeten zijn, Bart,” zegt de boer van „Polderlust” tot de reeds bejaarde knecht, die naast hem op de bank zit, en terwijl hij, vlugger dan men van de zwaargebouwde boer zou hebben verwacht, op de grond springt, mompelt hij: „Had ik het niet gedacht?” — Op de achterplecht van de grote Zeeuwse tjalk staat Evert, met een hooivork in de hand, de breedgerande strooien hoed achter op het hoofd geschoven, in druk gesprek gewikkeld met de schipper en diens vrouw, terwijl op de voorplecht van het vaartuig dat achter hen ligt, ook nog een paar schippersgasten, blijkbaar in de vrolijkste stemming toeluiseren, en zich kostelijk schijnen te vermaken. Evert, die zoals vaak zijn gewoonte is, allerlei grappen vertelt, grappen, die de Zeeuwse schipper en zijn knappe blonde jonge vrouw doen lachen, dat hen de tranen langs de wangen vloeien, en zelfs de stugge Groninger, die achter de mast in het gangboord staat, een glimlach afperst, schijnt er zich

weinig van aan te trekken dat de knecht, met wie hij moet samenwerken, thans alléén voor 't werk staat.

„Kom Eef, hoe denk je er over, is de deklast er nog niet áf, de schuit moet zo gauw mogelijk leeg, want de schipper wil weg.”

Met harde stem heeft de boer van „Polderlust” zijn zoon deze woorden toegeroepen, en de rimpels op zijn breed voorhoofd, en het fronsen van zijn wenkbrauwen, doen duidelijk genoeg zien hoe het hem geducht uit zijn humeur brengt, dat Evert thans zijn tijd verspilt met nutteloze praatjes.

„Ja, ja vader, dat de schipper weg wil, geloof ik best, ik wil óók wel eens weg, doch bedenk eveneens dat ik vandaag al gewerkt heb als een paard en — een mens blijft ten slotte een mens.”

Met toornige blik wendt de boer zich af, de schippers lachen en Evert springt vlug op de lading, waar thans de vlasschoven weer ééns zo snel van het schip op de wagen vliegen, want als Evert van Kerven werken wil, kan hij het wel. De boer van „Polderlust” kuiert, met de duimen in de armsgaten van zijn vest langs de kant, en maakt evenals daar straks op de hoeve, nu en dan een korte opmerking tot een van zijn volk in de schepen of op de af en aan rijdende wagens.

Nu Govert van Kerven hier zelf een oog in het zeil houdt, zal er geen enkele minuut verloren gaan en de arbeid vordert thans snel, want van Kerven is een streng meester, die zoveel mogelijk van zijn mensen vergt. En daarom is het niet te verwonderen, dat vooral het jonge volk oneindig veel liever met de loszinnige zoon te doen heeft dan met de ongenaakbare meester zelf.

Zo nu en dan wisselt hij een groet, of maakt een kort praatje met deze of gene vlasboer, die evenals hij het oog laat gaan over zijn knechts en arbeiders, en deze gesprekken draaiden steeds om hetzelfde onderwerp, namelijk de vlashandel, en het deed van Kerven zichtbaar goed als men de kwaliteit van zijn gewas roemde, als tot de beste soort behorende.

Daar naderde van de andere kant der haven een korte dikke man met zulk een gedrongen postuur, dat het scheen alsof zijn hoofd zonder hals op zijn schouders vastzat.

Puffend en blazend kwam hij op van Kerven af en deze, die juist van plan was om met een der geladen wagens weer mee terug te rijden naar de hoeve, liet de wagen vertrekken en bleef wachten wat de dikke man hem te zeggen had, want — deze was voor de boer van „Polderlust” niet de eerste de beste.

„Goeie middag Goof van Kerven, bar heet hè, men denkt te smelten.” Met deze woorden verwelkomde de boer van „Knop-

zicht", van Kerven en na die groet te hebben beantwoord, voegt deze hem met een stroeve glimlach toe: „'t Is prachtig weer om vlas te rijden, Versteggelen. We kunnen het niet beter verlangen. Wanneer denk je leeg te zijn?" De dikke boer wijst met de vinger naar een Groninger tjalk, die voor het grootste gedeelte reeds gelost is en zegt dan bedachtzaam: „Met die ben ik gauw genoeg klaar, maar er ligt er daar nóg een binnen de kribben, en dat kan wel een aardig poosje aanlopen eer we daarmee gereed zijn, denk je ook niet, van Kerven?"

„Nu, dat zal nog al schikken", meent de boer van „Polderlust", „want van mij komt er vanavond nog een leeg; dat moet," zo voegt hij er met nadruk bij, „en die Groninger, die daar achter hem ligt. is al leeg, dus die twee gaan waarschijnlijk vannacht met de vloed nog de haven uit, en dan is er weer ruimte voor twee." „Nou, dat kan dan nog meevallen," zegt Versteggelen, en van dit onderwerp afstappend, trekt hij enkele vlasstengels uit een op de wal geworpen schoof en knakt een paar halmen tussen zijn korte dikke vingers. Dan plukt hij er de zaadbolletjes af en wrijft die stuk op de palm van zijn hand, waarna hij het kaf er voorzichtig afblaast.

„Je hebt puik vlas, van Kerven; veel „lint" in de halm, en zwáár zaad in de bol. Als de prijzen goed zijn, geeft het een mooi beschot. Nu ik mag óók niet klagen, 't gaat de laatste jaren best met de vlasserij," zo voegt Versteggelen er met welbehagen bij. „En" — zo vervolgt de spraakzame boer van „Knopzicht" — „is die mooie bruine merrie, die Evert met die laatste harddraverij zo kreupel gereden heeft, nog goed terechtgekomen?"

Even fronst van Kerven de wenkbrauwen als Versteggelen deze vraag zo argeloos doet, want hoewel hijzelf een echte liefhebber is van alles wat met paarden in verband staat, kan hij het allesbehalve goedkeuren dat zijn zoon alle mogelijke harddraverijen bezoekt en er maar al te gaarne aan meedoet. De laatste keer nog dat de jonge boer aan zulk een wedstrijd had deelgenomen, was hij in hoogst opgewekte gemoedsstemming thuisgekomen met een zilveren beker als tweede prijs, doch zijn paard was kreupel, door een mankement in de borst, en Evert had bij kris en bij kras beweerd dat hij beslist de eerste prijs had behaald, wanneer zijn bruine merrie zich op 't laatste ogenblik niet had bezeerd.

't Waardevolle beest was niet meer goed in orde gekomen en Govert van Kerven had zich, op advies van de veearts, genoodzaakt gezien het paard voor een min prijsje van de hand te doen. Op dit geval nu is het dat Versteggelen doelt, en het behoeft geen

verwondering te wekken dat de vraag van de dikke boer van „Knopzicht” geen prettige herinnering bij van Kerven te voorschijn roept.

„De jongen heeft me een lelijk schadepostje bezorgd, want na een dure behandeling van de veearts, moest ik het stomme dier toch nog voor een bagatel van de hand doen.”

Een glimlach komt op het vollemaansgezicht van Versteeggelen; hij wist wel dat de ander zich zou ergeren, als hij herinnerd werd aan het geleden verlies, ook al was dat van niet veel betekenis voor een zo bemiddeld man als van Kerven.

„Ja, kijk eens Goof (ze hadden samen op de schoolbanken gezeten en waren gewoon als er geen derde persoon bij was elkander bij hun naam te noemen) als je een jongen hebt zoals jij, dan komt men allicht voor zulke dingen te staan, maar met dat al is Eef toch een ferme kerel; nu ja, hij is nog wat luchthartig, doch dat gaat wel over als hij eerst maar een geschikte vrouw heeft. 't Is immers overal wàt,” zo babbelt de boer van „Knopzicht” voort, „zie nu eens bij mij, ik heb me daar twee dochters, je weet het net zo goed als ik, van ouder op ouder uit de goede boerenstand, en denk je niet dat het voor mij als weduwnaar een harde zaak was, toen de oudste met alle geweld wilde gaan trouwen met die schoolmeester?”

„'t Zou bij mij niet gemakkelijk gebeurd zijn, Frans, dát kan ik je wel verzekeren,” zegt van Kerven, en op zijn stroef gelaat komt een nog stugger trek.

„'k Heb gedaan wat ik kon om het te verhinderen, en ook Leentje stond geheel aan mijn kant, doch — er was niets aan te doen Goof, en tenslotte zijn ze tóch getrouwd, tegen mijn zin, maar enfin ze wonen thans ver genoeg weg, helemaal boven in Groningen en ik wil maar hopen dat Leentje nog eens met een flinke boerenzoon trouwt, dan kan ze op „Knopzicht” blijven, en ik trek me terug uit de zaken, dat kan zachtjes-aan wel.”

Nog een poosje praatten beide mannen met elkander en als Versteeggelen al blazend betuigt dat het hier op de haven hoe langer hoe heter wordt, en telkens zijn strooien hoed afneemt om met zijn zakdoek het zweet van zijn rood gelaat en zijn dunbehaarde schedel te wissen, dan neemt hij afscheid van de boer van „Polderlust”. Doch alvorens op een van zijn terugkerende wagens te klimmen, nodigt hij van Kerven dringend uit hem zondag na kerktijd met zijn vrouw eens op te komen zoeken, misschien wou Evert ook wel meekomen . . .

„Nou, wat mij en mijn vrouw betreft, dat kan ik je wel beloven Frans, maar Eef . . . nou, ik zal wel eens zien.”

Nog een poosje vertoeft van Kerven op de haven en als hij zich terdege heeft overtuigd, dat de werkzaamheden, die hém aangaan naar wens vloten, besluit ook hij om weer eens op de hoeve te gaan kijken. Doch vóór hij bij Bart, zijn oudste knecht, plaats neemt op het zitbankje, jaagt hij eerst bars de jongens, voor wie de vasttijd een feest is, achter uit het krat van de wagen, waarin reeds een drietal een plaatsje heeft gezocht. Terwijl hij over de dijk rijdt op weg naar „Polderlust” denkt hij met een verstolen glimlach aan de uitnodiging van Frans Versteggelen en hij begrijpt zeer goed, ondanks de omweg die deze maakt, wat feitelijk de bedoeling van de boer van „Knopzicht” is.

O zeker, hijzelf en zijn vrouw zouden niets liever willen dan dat Leentje van Frans Versteggelen hun schoondochter werd. Ze was nu wel niet bepaald wat men noemt knap, doch — in elk geval was ze van goeden huize, en ze zou waarschijnlijk voor Eef een goede partij zijn, al was het alleen om het feit, dat de jongen al aanstonds onder de leiding van zijn schoonvader kwam, die hem geheel zou inleiden in zijn bedrijf. En dat was in elk geval veel beter dan dat een knaap zoals Evert van stonde af aan op zijn eigen wieden drijven moest.

Doch . . . zou Eef geen roet in het eten werpen door zich onwillig te betonen om mee te werken aan het mooie plan? De jongen kon vaak zo dwars zijn, en als men klem op hem wou uitoefenen, zou het niet onmogelijk zijn dat hij dwaze dingen ging doen, en dat mocht niet, want hij — Govert van Kerven — wenste niet gaarne in opspraak te komen.

Zie, dat was een kenmerk van het karakter van de boer van „Polderlust”, dat hij gaarne door de mensen werd geëerd als een streng en rechtschapen man, die tenvolle aanspraak kon maken op de achting van ieder weldenkend mens. Nooit zou hij een kerkbeurt overslaan, en het was op het dorp van algemene bekendheid, dat hij jaarlijks een flinke gift afzonderde voor de armen.

Als het pas gaf, kon hij met veel Bijbelkennis over geestelijke dingen spreken, en dan was hij zeer streng van richting, en er waren nogal mensen op het dorp, die er van overtuigd waren dat van Kerven de waarheid recht sneed. Doch — de mensen oordelen vaak naar datgene wat voor ogen is, maar er is er Eén die de harten kent, ook de drijfveren van onze handelingen, en dáárom gaat het toch in hoofdzaak, zo had Martha Bolder, de moeder van Geert, de knecht

van schipper Bouke, tot iemand gezegd die van haar weten wilde, hoe ze over de boer van „Polderlust” dacht.

Govert van Kerven was zodanig verdiept in zijn toekomstbeelden ten opzichte van zijn enige zoon en de Versteeggelens, dat de wagen de poort van „Polderlust” binnen draaide vóór hij er erg in had. Slechts even slaat hij thans de arbeid van zijn volk gade en dan stapt hij het erf over naar het woonhuis, want hij is dorstig en verlangt naar een kop thee. De boerin staat reeds in de deuropening onder het schaduwrijke lommer van de lindebomen, en ze zegt, zodra hij bij de deur is: „Ik heb al zitten wachten met thee, maar je bent zo lang op de haven gebleven, gaat het daar niet goed?”

„Het gaat best, maar Frans Versteeggelen hield me aan de praat, hij heeft ons tegen zondag na kerktijd uitgenodigd. Heb je er zin in?”

Het gezicht van de boerin klaart aanmerkelijk op en ze zegt: „We gaan Goof, we gaan.”

3. GEERT BOLDER

Het laatste huisje aan de dijk is dat van Martha Bolder. Het ligt ook het dichtst bij de rivier, want slechts een smalle streep griend-gewas is er tussen de dijk en de naar de oever lopende strekdam. Martha woont hier al vanaf de tijd dat ze getrouwd was met Hein Bolder, en al woont ze betrekkelijk eenzaam, en al is het huisje klein, ze zou het niet willen ruilen, zelfs niet voor de rijkste boerderij in de polder, want niemand beter dan Martha weet dat ook dáár alles geen goud is wat blinkt, en hoe vaak er de schijn zo bitter bedriegt.

Wie Martha Bolder kent, verstaat wel dat ze in de gelegenheid is de mensen van het dorp en van de omtrek te leren kennen, want niet alleen dat ze een overal gewilde baker is, ook waar men een ernstige zieke vindt, die een zorgvuldige verpleging nodig heeft, een verpleging waartoe de huisgenoten niet in staat of niet bekwaam zijn, daar zegt de oude dorpsdokter al gauw: „Zie dat ge vrouw Bolder in huis krijgt, dan weet ik zeker dat er gedaan wordt wat ik zeg”.

Overal waar ze geroepen wordt, en ze kán, gaat ze heen, of het bij de arme daglonersvrouw of bij de rijke boerin is, dat

blijft voor haar gelijk. En wie haar woord heeft, kan vast op haar rekenen, want nimmer liet zij de arme in de steek om de rijke te helpen, al kwam het dan wel voor, dat ze bij eerstgenoemde van het hare moest bijpassen om de nood te lenigen, wat ze dan ook blijmoedig deed. Kijk, die blijmoedigheid, dát was juist het geheim dat haar zo gewild maakte, zelfs — en wel bij voorkeur — in het huis der smart. En toch — Martha Bolder had óók haar kruis moeten dragen in het leven, en een kruis dat waarlijk niet licht was te noemen. Nog betrekkelijk jong was ze getrouwd met Hein Bolder, die als visser maar net voor zich en zijn klein gezin het brood kon winnen, doch — het was voldoende en zij verlangden niet meer.

Kloek en sterk waren beiden, zowel de visser als zijn vrouw, en hun kleine Geert groeide op zonder nog ooit een dag ziek te zijn geweest, doch toen de jongen een jaar of tien oud was, kwam de tegenspoed in het gezin van Hein Bolder.

Het huisje, waar ze woonden, was hun eigendom, en zoveel de visser er zelf aan doen kon om zijn spulletjes in orde te houden, deed hij, en steeds met lust en ijver, doch — het zou zijn ongeluk worden.

„Het wordt nodig dat ik de deur en de ramen eens wat opschilder, Martha”, zo had de visser op een keer tot zijn vrouw gezegd, maar zij had gemeend dat hij eigenlijk beter kon wachten tot het een beetje geregd had, want het was juist in de hooibouw, en de voorbijrijdende wagens joegen de stofwolken op, wat voor verse verf minder gewenst was. O, maar daarvoor wist Hein wel raad, water was er genoeg in de rivier en hij had waarlijk niet veel tijd nodig om de dijk met emmers water flink nat te gieten.

Toen was hij op de ladder geklommen om eerst het kleine zolder-raampje te schilderen en juist als hij de hand uitstrekt om met zijn arbeid te beginnen, dan gebeurt het ongeluk, dat in het kleine gezin zulke vèrstrekkende gevolgen zal hebben.

De ladder, die door de visser gebruikt werd, was al oud, en misschien had de sport, waarop de zwaargebouwde man stond een zwakke plek, in elk geval de sport brak doormidden en Bolder stortte naar omlaag. De val was niet direct dodelijk, doch — de dokter, die er zo spoedig mogelijk was bijgehaald, trok al aanstonds een bedenkelijk gezicht bij het onderzoek. Zwaar gekeusde ruggegraat, had de dokter geconstateerd, en zowel Martha als haar ongelukkige man wisten wat dat betekende. Het werd een lang, en ach, vaak zulk een smartelijk lijden, eer de dood de geheel verlamde man wegrukte uit zijn gezin en uit zijn huisje, waar hij in zijn

eenvoud zo gelukkig was geweest. Met nooit verzwakkende liefde en trouw had Martha haar man verpleegd, en aan zijn ziekbed, in lange nachten van waken en bidden, leerde Martha zich overgeven aan Hem, die zo vreselijk zwaar aan een kruis de schuld der mensen had geboet, en aan dat ziekbed leerde ze ook met onwankelbaar geloof en in eenvoud des harten, dat geen musje op aarde valt zonder de wil van de Hemelse Vader. En wat God deed, was altijd welgedaan, óók al nam de dood haar man weg, óók al gingen haar spaarduitjes op, en moest ze zich alles ontzeggen om eerlijk rond te komen.

Er waren niet veel boeken in haar huisje, maar de Bijbel was er van haar trouwen af geweest, doch — het was haar of het boek thans eerst werkelijk waarde voor haar kreeg. Nú — eerst nú, kon zij er kracht uit putten, telkens nieuwe krachten omdat door Gods genade het licht was opgegaan in haar ziel, en dat licht zou haar levenspad blijven beschijnen, en geen smarte of ziekte of dood om haar heen zou dat licht kunnen doven. Zoals gezegd, was Hein Bolder na een maandenlang lijden gestorven en Martha nam aanstonds de strijd om het bestaan met kracht ter hand, sterk in haar vast geloof, dat — ja zeker, de Vader die in de hemelen is haar daarbij helpen zal, doch dat zij van haar kant moet doen àl wat de hand vindt om te doen, en dat ze niet alleen moet bidden, doch óók werken. Dàt leerde haar de Bijbel, en dàt voelde ze als een gebiedende eis van God.

Het gezin van de visser stond in het dorp goed aangeschreven. Hein Bolder had, evenals voorheen zijn vader, de vis die hij ving in de rivier, in het dorp en in de omtrek uitgevent, en door de aard van zijn broodwinning kende men de eerlijke visser overal en dit was dan ook wel de reden, dat er ter bevoegder plaatse over gesproken was de weduwe Bolder zo nodig onderstand te verlenen. Een dag na de begrafenis van haar man was een der diakenen bij haar gekomen om te spreken over haar toestand, en de reeds bejaarde, bedachtzame boer had zich in stilte verwonderd over de geestkracht van deze jonge vrouw, die alle geldelijke steun standvastig van de hand wees, en die hem verklaarde dat ze met Gods hulp wel in haar onderhoud zou kunnen voorzien. — Och het was aanvankelijk wel een moeilijke en zware weg geweest, om, als men, zij het dan in nederige stand zoals Martha, in eigen huis een onafhankelijk bestaan heeft gehad, onder vreemden zijn brood te moeten verdienen; doch de weduwe hield vast aan het Bijbelwoord: God liefhebben bovenal en de naaste als zichzelf. — In het begin was het vaak moeilijk ten opzichte van haar jongen, om buitenshuis

bezigheden te verrichten, die haar noodzaakten het grootste gedeelte van de dag buiten haar eigen huisje te vertoeven.

Martha was echter spoedig bij de boerinnen, die haar hulp nodig hadden zó gewild, dat men er Geert maar op de koop bij nam, want op een boterham of een hap eten kwam het er, vooral destijds, bij de boer niet op aan.

Zo ging de tijd voort en Martha Bolder verdiende goed haar brood en ging blijmoedig door het leven, totdat er weer iets kwam dat haar veel zorg baarde.

Het betrof Geert, die, sinds hij de school had verlaten, zo nu en dan bij deze of gene wat verdiende met kleine werkzaamheden, die op een grote boerderij altijd volop te vinden zijn. Geert was voor zijn leeftijd wel niet groot, maar fors en stevig, en aangezien moeder Martha van oordeel was dat het voor Geert nog maar het beste was om zich reeds jong aan geregelde arbeid te wennen, meende ze niet beter te kunnen doen dan hem zo mogelijk een plaatsje te bezorgen op een boerderij in de polder.

Voorlopig zou hij staljongen zijn, doch over een jaar of wat kon hij dan wel jongste knecht worden, dan kon men immers altijd nog wel verder zien. Hoofdzaak was, dat hij reeds jong met eerlijke arbeid zijn brood leerde verdienen. Het ging echter met Geert niet zoals moeder gehoopt had, de jongen had de rechte lust niet in het boerenbedrijf. Niet dat hij onhandig was of lui, o neen dàt in het geheel niet, want wat hem werd opgedragen, deed hij al spoedig op een wijze, dat andere jongens van zijn leeftijd het hem niet konden verbeteren, doch — het boerenwerk hing hem de keel uit, en als hij maar even zijn eigen baas was, zat hij in de nabijheid van het water.

Met alle moederlijke overredingskracht, waarover Martha kon beschikken, had ze getracht haar weerbarstige jongen tot haar inzichten, zijn toekomst betreffende, over te halen, doch alles bleef zonder veel uitwerking. Hij sprak haar niet tegen, doch in het eind was altoos zijn enig verweer, dat hij liever knecht zou worden op de kleinste, armelijkste turfschuit dan vlasboer op de mooiste „stee”. (In Zuid-Holland wordt een boerderij altijd „boerenstee” genoemd.)

Toen Geert zestien jaar oud was, kon zijn moeder hem niet langer in het dorp houden, en in de vlistijd, toen de vreemde schepen in de haven kwamen, ging Geert Bolder met een Zeeuwse tjalk mee. De knecht, die aan boord was, toen bedoeld schip in de haven kwam, had het met zijn schipper niet best kunnen vinden. Toen, na een hevige twist, had de knecht zijn boeltje gepakt en was van

boord gegaan om niet meer terug te komen, en de driftige Zeeuw, die zonder hulp niet varen kon, had bij gebrek aan beter, de eerste de beste die zich aanbood, maar in dienst genomen.

Martha had er zich bij neergelegd, en voor zijn doen behoorlijk uitgerust, was Geert bij de Zeeuw aan boord gekomen om daar zijn nieuwe en zo zeer gewenste loopbaan te beginnen.

„Je houdt het geen veertien dagen bij die kerel uit,” zo hadden een paar schippersgasten op de haven tot Geert Bolder gezegd, toen hij met pak en zak kwam aanstappen, doch dat hadden ze toch mis, want Geert hield het er langer dan een jaar uit. Toen echter was het misgelopen. De schipper, die nogal een stevig glas dronk, en dan vaak met ieder die hem in de weg kwam twist zocht, deed dat, als hij niemand anders vinden kon, doorgaans met zijn knecht.

Geert Bolder had dit natuurlijk al vaak genoeg medegemaakt, doch daar hij van een goedgekalmde natuur was, en in het geheel niet strijdlustig, viel het hem doorgaans niet moeilijk, de twistgierige Zeeuw, die bij de minste tegenspraak woedend placht op te stuiven, in zijn dwaasheid gelijk te geven of maar stil te laten uitrazen, temeer omdat de schipper als zijn roes geweken was, toch veelal zelf berouw had van zijn onhebbelijk optreden.

Op een keer echter liep het mis en de halfdronken schipper vergat zich zozeer, dat hij zijn knecht, over wiens gelijkmoedige bedaardheid zijn verhit bloed begon te koken, een slag in het gezicht gaf.

Nu echter was het plotseling gedaan met het geduld van Geert Bolder, en — de Zeeuw, hoewel een krachtige man, moest het onderspit delven tegen de wel niet zeer grote, doch gespierde en watervlugge knaap.

Het kostte Geert niet veel moeite een andere schipper te vinden, want welke gebreken zijn vorige baas ook mocht hebben gehad, dat hij een goed varensman was, stond bij al zijn collega's vast, en Geert Bolder had in het jaar dat hij bij hem in dienst was geweest veel geleerd wat voor een goede schippersknecht hoofdzaak mag worden genoemd.

Echter, één ding had hij zich gedurende zijn verblijf op het Zeeuwse schip eigen gemaakt, dat hem ongetwijfeld in de toekomst vaak op een verkeerd pad zou voeren, namelijk het drankgebruik, dat zo menigmaal drankmisbruik wordt.

Zijn gewezen schipper namelijk had de verkeerde gewoonte gehad als hij aan wal ging om zijn zaken te doen, of om andere redenen, schier altoos Geert mee te nemen, doch als hij zijn zaken had af-

gehandeld of zijn benodigdheden had aangeschaft, liet hij de jongen niet naar boord gaan, doch nam hem mede naar de herberg. Aanvankelijk kreeg Geert slechts een glas bier, doch als de schipper in een vrolijke stemming begon te raken, moest en zou de jongen ook een borrel drinken.

In het eerst dacht Geert nog wel eens aan de angstige vermaningen van zijn moeder, doch moeder was in haar stille dorp en hij — Geert — zat in de herberg temidden van het vrolijke, woelige, jonge schippersvolk, waaronder hij zich zo uitstekend op zijn plaats voelde. Och, als men jong en onervaren is en men staat alleen temidden van verkeerde invloeden, dan dwaalt men zo licht af op paden waar het ouderlijk woord ras wordt vergeten. De tweede schipper bij wie Geert Bolder in dienst kwam nam hem wel zelf niet mede naar de herberg, doch de jonge gast ging toen al wel uit eigen beweging, en daar hij een geboren grappenmaker was, die, als men hem niet boos maakte, steeds een onverstoort goed humeur bezat, had hij — tot zijn schade — nooit gebrek aan jonge gezellen zoals hij.

Geert kwam destijds uit de aard van zijn beroep niet veel thuis. Slechts als hij in een haven lag, die niet te ver verwijderd was van zijn woonplaats, kwam hij soms onverwacht opdagen, en dan gebeurde het nog wel, dat Martha soms ver weg in de polder bij deze of gene boerin een bakerdienst waarnam of wel een ernstige zieke moest oppassen.

Onder deze omstandigheden was het voor de weduwe Bolder bijna niet mogelijk de nodige invloed uit te oefenen op haar enige zoon, hoewel ze al lang had begrepen dat hij afdwaalde op verkeerde wegen, en dat hij, indien geen Hogere macht tussenbeide kwam, steeds verder afdwalen zou, want ze kende maar al te goed zijn zwak karakter.

En toch had Geert zijn moeder lief en hij zou zo nodig zijn leven voor haar wagen, doch — als zij niet meer om hem heen was, en hij weer na een moeilijke reis ergens in een of andere haven aan wal ging, dan kon hij nooit weerstand bieden aan de vriendschappelijke uitnodiging van deze of gene varengast, om een glas te drinken op de goede afloop van de reis, en het slot van die uitnodiging bestond maar al te vaak hierin, dat Geert en zijn makkers geheel of half beschonken hun vaartuigen opzochten.

Zoals begrijpelijk is, schoot bij zulk een levenswijze van zijn verdiende gage niet veel over, en — dat was vaak ook de reden dat hij zo weinig thuis kwam, want tot zijn eer moet worden gezegd dat hij er zich een bitter verwijt van maakte dat hij zijn moeder

tot geen betere steun was in haar harde, doch blijmoedige strijd om het bestaan.

„Och, dat is niet het ergste, Geert, dat je geen geld bij moeder thuis brengt, doch weet je wat veel — oneindig veel erger is, Geert?” Zo had Martha tot hem gezegd, als hij met neergeslagen ogen de paar gulden, die hij nog had overgehouden, over de tafel naar haar toeschoof en bezwoer, dat het een volgende keer wel beter zou zijn.

„Weet je wat erger is, Geert? Het is dit, dat je willens en wetens al maar verder voortholt de brede weg op — en wat zal het einde zijn, Geert? Nou ben je nog jong, je bent gezond, je bent sterk, en ik geloof dat je voor het schipperswerk goed bent, anders zou je zo gemakkelijk geen plaats vinden op een ander schip als je het bij je vorige baas verbruid hebt, doch — daar komt een eind aan, Geert. Er komt een tijd,” zo ging de moeder onverbiddelijk voort, „er komt een tijd, dat geen schipper een dronken lap meer aan boord wil hebben en wat dan? Waarschijnlijk is je moeder er dan niet meer om met je te delen wat ze heeft, en wat dan Geert?” „Nee, nee, waarlijk niet, zóver zal ik het niet laten komen moedertje, van nu aan wordt het anders, zo waarach . . .”

„Zwijg Geert, zwijg, gebruik dat woord niet, het klinkt in mijn oren als een valse eed, en je zoudt je arme ziel nog maar meer bezondigen, want er is tóch geen innerlijke kracht in je om je belofte te houden, — het zal gaan zoals ik je gezegd heb, tenzij God in Zijn raad het anders over je heeft besloten en te Zijner tijd zal ingrijpen in je leven. Wat mij betreft,” had zij er bijgevoegd, „ik kan niet anders doen dan voor je bidden, Geert, en het verder aan God overgeven.”

Zie, dat kon de weduwe van ganser harte, aan God overgeven al wat haar zorg baarde in dit leven, onvoorwaardelijk overgeven in het rotsvaste geloof dat wat God deed altijd welgedaan was; dat was haar kracht, het geheim van de blijmoedige rust, waarmede ze door het leven ging.

Nog geen jaar later was het, dat Geert Bolder zich aan boord bevond van een grote zeetjalk, waarmede hij een reis had gemaakt naar Hamburg, en het was voor het eerst dat hij eigenlijk meer als matroos dan als schippersknecht had gevaren. O het was zijn bedoeling geweest thans een flinke buidel geld bij moeder thuis te brengen, en dan — wel dan zou hij trachten te monsteren op een Oost-Indiëvaarder. De zee trok hem aan, en — zo'n reis duurde lang eer men aan wal kwam en dan was het nog de moeite waard om zuinig te wezen . . . hij zou het met moeder nog wel goed

maken. Arme zwakke Geert, vijf dagen had men in Hamburg ver-
toefd en tot de laatste dag had hij geen noemenswaardige ver-
tering gemaakt, maar juist de laatste avond ontmoette hij bekende
varenslui en verbraste alles wat hij bij zich had. Thans bevond men
zich op de thuisreis, en men hoopte nog vóór het daglicht ver-
dween, in de haven van Vlissingen te kunnen binnenvallen. Echter
het was in de maand november, het weer buig en het water in de
Schelde ruw en woelig, doch de schipper was een bevaren man,
en zijn vier matrozen waren wakkere kerels, zodat men ondanks
de niet zeer gunstige windrichting al laverend het doel wel hoopte
te bereiken.

De zeilen slaan en klapperen bij het door de wind gaan en juist
had de schipper aan het roer Geert Bolder, de jongste matroos op
de schuit, toegeroepen dat hij op moest passen voor het heen en
weer rukkende want, toen plotseling een hevige windstoot de giek
met kracht deed overslaan, en die slag trof Geert Bolder midden
in het gelaat en wierp hem ruggelings overboord.

Slechts één enkele gil klonk scherp en snijdend boven het geraas
van de klapperende zeilen en het bruisen van het ruwe water uit,
en toen zag men de jonge matroos verdwijnen in de woelige golven.
Met die snelle tegenwoordigheid van geest, vaak het varensvolk
eigen, vliegen een paar matrozen naar die kant van het schip, waar
Geert Bolder uit het gangboord is geslagen en nauwelijks komt
deze weer boven of een met vaste hand geworpen lijn kletst vlak
binnen zijn bereik in het water.

Onmiddellijk grijpt de drenkeling het reddende touw, de schipper
aan het roer weet door een bekwame manoeuvre zijn vaartuig bijna
stil te doen liggen, en de matroos die de lijn wierp, palmt met
kracht die lijn in, maar — het is alsof de drenkeling geen kracht
meer heeft, want de matroos ziet met ontzetting dat het touw hem
door de vingers schuift.

„Hou vast Geert! Hou vast,” roept hij met donderende stem en
de gespierde vuisten van de drenkeling klemmen zich weer vaster
om de lijn, doch indien twee andere matrozen hem niet hadden
kunnen bereiken met de in allerijl gegrepen bootshaken, zo zou hij
ongetwijfeld de dood hebben gevonden in het water, want als men
hem met vereende krachten over de rand van het gangboord sleept,
verliest hij reeds alle bewustzijn. Reeds onmiddellijk bemerkt de
bemanning wat daarvan de reden is. De slag van de giek heeft hem
vreselijk in het gelaat gewond, zodat van de neus tot de kin alles
één bloedige massa lijkt. Doch — de zorg voor het schip eist thans
onverbiddeijk alle kracht en energie van de bemanning op, zodat

men niets anders voor de arme Geert Bolder doen kan dan hem, op last van de schipper, in diens kajuit op een paar dekens neerleggen.

Met zeer veel moeite en inspanning gelukt het de bekwame schipper en zijn kloeke bemanning hun vaarttuig behouden in de Vlissingse haven binnen te brengen alvorens de duisternis geheel is ingevallen. Eerst nu kan men naar Geert Bolder omzien, en zodra de schipper zijn post kan verlaten, begeeft hij zich naar de kajuit. Bewusteloos is de jonge matroos niet meer, tenminste hij zit overeind op zijn dekens, doch de schipper deinst terug als hij het vreselijk gewond gelaat van nabij in oenschouw neemt.

„Heb je erg veel pijn, Geert?” vraagt de schipper, doch de jongen schuldt het hoofd en mompelt iets, hij kan niet spreken omdat zijn mond gevuld is met bloed.

„Zeg maar niets, Geert, en maak het je maar zo gemakkelijk mogelijk. Ik zal direct maatregelen nemen, dat er een dokter aan boord komt, die moet dan maar verder raad schaffen, het is veel te erg dan dat wij er iets aan zouden kunnen doen.”

Geen halfuur later of de dokter kwam, en nadat deze de ernstige verwondingen zo goed mogelijk had gereinigd, en een voorlopig verband had gelegd om het nog steeds vloeiende bloed te stelpen, besloot hij om de gewonde zo spoedig mogelijk naar het ziekenhuis te doen vervoeren.

Bijna een maand vertoefde Geert Bolder in die inrichting eer hij zover was, dat hij er over kon denken de reis naar huis te kunnen wagen, doch — het reizen was in die dagen nog niet zo gemakkelijk als thans, en hij was nog zeer zwak door de nawerking van de zware wondkoortsen, die hij had doorstaan.

Echter eer hijzelf nog tot een besluit gekomen was op welke wijze hij het gemakkelijkst zijn woonplaats zou kunnen bereiken, ontving hij een brief van zijn moeder, die een goede oplossing bracht en die door Geert met vreugde werd begroet.

Wacht maar, zo had Martha met haar stijve, vierkante letters moeizaam neergepend, wacht maar totdat een jonge schipper je in het ziekenhuis komt opzoeken en houd je gereed om dan aanstonds met hem mee te gaan.

Het is schipper Bouke Bijlertsma, hij is een Fries en zijn tjalk voert de naam van „de Broedertrouw”. Ik heb hem ontmoet bij de weduwe van onze oude beurtschipper, want hij zal spoedig gaan trouwen met Hendriek, en hij vaart met een oudere broer op een flinke schuit.

Ik hoorde hem zo terloops zeggen, dat hij naar Vlissingen moest

om lading in te nemen, die hij hier in de buurt moest lossen en toen ik hem vertelde, dat ik een zoon had die te Vlissingen in het ziekenhuis lag en gaarne naar huis zou komen, verklaarde hij zich onmiddellijk bereid jou in het ziekenhuis te gaan opzoeken en je mee te nemen naar hier . . .

Vanaf het ogenblik dat Geert de brief van zijn moeder had gelezen, lag hij of zat hij voortdurend uit te kijken of er geen schipper op de ziekenzaal kwam, doch reeds herhaaldelijk had hij zich vergist, als een varensman kwam binnenstappen, die echter niet zijn schipper was.

Doch op een morgen, het was nog tamelijk vroeg, zag Geert een oppasser vergezeld van een jonge kloekgebouwde man naar zich toe komen, en vóór ze bij zijn bed waren, wist hij al dat de man, die bij de oppasser was, zijn schipper moest zijn. Spoedig waren nu de nodige formaliteiten, in verband met zijn vertrek uit de inrichting, achter de rug, en hoewel met een gezicht vol pleisters, zo klopte toch het hart van Geert Bolder dankbaar en blij toen hij naast de vreemde schipper voortstapte naar de haven.

Echter, toen hij een eindje gelopen had, bemerkte hij pas hoezeer de koorts hem had verzwakt en ook schipper Bijlertsma scheen dat te bemerken, want hij hield zoveel mogelijk zijn pas in en voegde Geert toe: „Je bent nog lelijk slap in de knieën, maat, doch dat komt gauw genoeg weer in orde; hier — leun maar op mijn arm, dan kun je het die tien minuten, die we nog lopen moeten, best uithouden.”

Op de sterke arm van de schipper geleund, viel het Geert Bolder niet moeilijk de haven te bereiken en eenmaal aan boord van „de Broedertrouw” was voor hem het lichamelijk leed geleden. Nog diezelfde dag ging „de Broedertrouw” weer onder zeil, want eerst toen hij de lading in had, was Bijlertsma zich aan het ziekenhuis gaan melden om Geert Bolder te halen, en met prachtig weer en een bezielde wind verliet men de haven van Vlissingen om weer koers te zetten naar Zuid-Holland. Geert gevoelde zich, met de gemakkelijker hem eigen, dadelijk thuis op „de Broedertrouw” en de beide schippers vonden de met pleisters bedekte Geert een gezellige kameraad aan boord, doch als deze, op meestal onverschillige manier, vertelde van zijn verblijf op de verschillende schepen waar hij al op had gevaren, in zijn nog geen vierjarige schippersloopbaan, dan had Bouke Bijlertsma het hoofd geschud en de jongen goed in de ogen gekeken, terwijl hij hem toevoegde: „Jij hebt, gezien je leeftijd, al veel te veel schippers gehad, maat. Dat is naar mijn mening een boos teken, ik hoor niet graag van een knecht die

het nergens vinden kan, en mij dunkt,” zo had hij er ernstig bijgevoegd, „dat je moeder nu niet zo bijzonder veel van jou zal hebben beleefd, is het wel Geert?”

Een poosje was de jongen met gebogen hoofd voor zich blijven staren, doch dan kijkt hij de stoere Fries recht in het gezicht. „Het is nèt zoals je zegt, schipper Bijlertsma, moeder heeft, zolang ik vaar, nooit anders dan reden tot klagen over mij gehad, en ik verzeker je schipper, dat ik een goede moeder heb, maar ik? Wèl, telkens als ik thuis bij moeder ben, neem ik mij vast voor geen pret meer te maken met schippersjongens zoals ik, en niet meer te drinken dan mijn verstand, of mijn benen, kunnen verdragen. Ook niet meer met hen mee te gaan om te dansen, of met hen kaart te spelen om geld. Doch — als ik weer in de vaart ben en we komen ergens in een haven te liggen, waar het nogal druk is, dan ga ik met het voornemen aan wal om een beetje rond te kuieren in de stad, men kan toch niet altijd aan boord blijven zitten ook, maar desnoods zonder een cent te verteren weer terug te gaan naar de schuit.

Het is wel schande, dat ik het zeggen moet,” zo had Geert er somber bijgevoegd, „doch als ik mij dan zo alleen gevoelde, werd ik het rondlopen spoedig zat, en — dan kwam altoos de gedachte bij mij boven: kom Geert, één, of desnoods een paar glazen bier zullen je geen kwaad doen, maar niet méér. Ik behoef je niets meer te zeggen, je weet het zelf wel dat goeie bedoelingen voor lui van mijn soort bitter weinig te betekenen hebben — maar nóu is het uit, schipper, nóu is het uit.”

„Is het nou uit,” zegt Bouke Bijlertsma op enigszins minachtende toon, „dat heb je immers je moeder en je zelf zo dikwijls beloofd, en telkens hebt je die belofte lafhartig geschonden. Waarom zou je dan als je weer kan gaan varen nú . . .”

„Wacht eens even schipper, het ligt voor de hand dat je zo spreekt; dat is duidelijk genoeg, maar weet je wat moeder me eens heeft gezegd toen ik het weer erg bont gemaakt had en beterschap beloofde? Nu, laat ik je dat eens zeggen. Geert, zo sprak ze toen, je bent nou nog jong, en je zult nog wel een poos zo door kunnen gaan met telkens weer een andere schipper te vinden als je het bij je vorige baas verbruid hebt, doch daar komt een einde aan; er komt een tijd, dat geen enkele schipper de dronken lap meer aan boord neemt en wat dan? Dan heb je misschien geen moeder meer, die met je deelt wat ze nog heeft — wat dan Geert?”

Ik schrok er van, schipper Bijlertsma, ik schrok er van, en ik wou heftig bezweren dat het zover niet komen zou, doch moeder legde

me het zwijgen op en ze zei enkel: Het zal gaan zoals ik je gezegd heb, Geert, tenzij God in Zijn raad het anders over je besloten heeft en ingrijpt te Zijner tijd . . . Ik weet niet schipper hoe gij tegenover die dingen staat — wat mij betreft, kom ik er zeer veel aan te kort, doch dàt staat toch bij mij vast, dat wat moeder destijds bedoelde, gebeurd is. God greep in, vlak voor de haven van Vlissingen, waar de dood vlak bij mij was, en de sporen daarvan zal ik op mijn verminkt gezicht blijven dragen zolang ik leef.”

Zie, nu maakte Geert Bolder op de beide schippers van „de Broedertrouw” een geheel andere indruk dan tot dusver het geval geweest was, en toen Albert Bijlertsma weg was van „de Broedertrouw” door dat ongeluk met zijn arm, en schipper Bouke getrouwd, had laatstgenoemde zelf Geert Bolder gevraagd of hij bij hèm voor knecht wilde varen. Nu vaart hij reeds achttien jaar op „de Broedertrouw” en — drinken doet Geert niet meer.

4. . . . ER UIT ! ! . . .

Het is winter, fèl winter. In de eerste dagen en nachten van december is het begonnen en thans, een goede veertien dagen later, is reeds overal de vaart gestremd, want de rivier zit vol drijfijis, dat bij voortzetting van de vorst spoedig genoeg zal vastzitten. Met verlangen kijkt het jonge volk daarnaar uit, omdat, als het drijfijis eenmaal is vastgeraakt en het blijft vriezen, het slechts een kwestie van een paar dagen is om er op te kunnen schaatsen-rijden.

Eigenaardig is het, doch hoewel men al reeds een week lang op het veldijs van de ondergelopen polderweiden van het ijsvermaak heeft kunnen genieten, zo zal men als straks de rivier vastligt slechts enkele kinderen of krabbelaars daar dan nog vinden; de anderen, die rijden kunnen, gaan allen naar de rivier. De week die nu is voorbijgegaan, was voor Govert van Kerven, en niet minder voor zijn vrouw, een week van voortdurende ergernis, een ergernis die eigenlijk verleden jaar, toen er ook schaatsen werd gereden op de polderweiden, al is begonnen en die sindsdien eigenlijk nog niet is weggeweest.

Evert namelijk wilde Liesbet van schipper Bijlertsma maar niet loslaten, en reeds meer dan eens had het tot heftige tonelen aanleiding gegeven als de ouders van de jonge boer van „Polderlust”

hem ten scherpste verweten dat hij geen einde maakte aan de omgang met de dochter van schipper Bouke.

Het was reeds zóver gekomen dat de boer zijn stroeve kalnte, waar hij inwendig trots op was, niet langer in staat was te handhaven tegenover de zoon, die maar niet wilde bukken voor zijn gezag. Hij had met de vuist op tafel geslagen en Evert gedreigd dat, als hij doorging met Liesbet Bijlertsma, hij er gerust op rekenen kon dat voor háár de toegang op „Polderlust” gesloten zou blijven, wat er ook gebeurde, en dat hij — Evert — gerust een plaatsje kon gaan zoeken als boerenknecht, want dat hij als zoon niet meer zou worden erkend op de boerderij, waarvan nooit één steen zijn eigendom zou worden. Daar zou hij, Govert van Kerven, voor zorgen.

Toen de boer zijn zoon deze bedreiging toebulderde, was zijn gezicht zó paars geworden dat de boerin angstig werd en haar man bedarend had toegevoegd: „Laat het genoeg zijn Govert, hij weet nu wat hem te wachten staat als hij dwaas genoeg is om die onzin met die schippersmeid nog langer vol te houden . . .”

En Evert? Och, in zijn lichtzinnig gemoed was vaak genoeg de gedachte opgekomen: zou het maar niet beter zijn als ik van de mooie Liesbet geheel afzag, het kan immers nooit goed komen met mijn ouwelui, en dat zou tenslotte voor háár toch ook maar een altijddurende ellende zijn, zowel als voor mij. Doch — als hij Liesbet Bijlertsma weer zag op een of andere afgesproken plaats, dan vergat hij onmiddellijk al zijn bezwaren en bedenkingen om slechts voor het ogenblik te leven, en alle gedachten aan de toekomst verdwenen als een rookwolkje voor de wind. Toen zijn vader bij die laatste huiselijke twist hem dreigde met wegzending uit het ouderlijk huis, stond het al dadelijk bij Evert vast, dat dit geen ijdele bedreiging was; daarvoor kende hij zijn vader te goed.

O reeds vaak genoeg, ook vóór hij kennis aanknoopte met Liesbet had hij het meer dan erg verbruid, op velerlei manieren. Soms had hij grof geld verteerd bij harddraverij of jaarmarktpret, en al had zijn vader hem dan vaak hard en stug zijn slecht gedrag voor ogen gehouden, en hem bitter verweten dat hij zijn stand en de goede reputatie zijner ouders op het spel zette, door buitensporigheid die een boerenzoon van goeden huize niet past, nog nimmer had hij gedreigd de hand van hem af te trekken.

Met geen enkel woord had de jonge boer de heftige uitbarsting van zijn vader beantwoord, doch hij deed het slechtste wat hij doen kon: hij wendde zich om en ging de deur uit, om eerst in de nacht en in beschonken toestand huiswaarts te keren.

En nu — in de afgelopen week, had de boerin hem telkens weer met Liesbet Bijlertsma zien schaatsenrijden op de baan en ze had haar man dringend aangeraden eens te beproeven of hij schipper Bouke niet eens nadrukkelijk duidelijk kon maken, dat hij er nooit of nimmer op behoefde te rekenen, dat zijn dochter ooit een voet op „Polderlust” zou zetten en dat hij zich als vader moest schamen zijn dochter zoveel vrijheid te geven, dat ze gelegenheid had om het met een jongen aan te leggen, die haar toch nooit trouwen zou. Govert van Kerven had zich nors afgewend en gezegd: „Ga jij liever eens met de vrouw van de schipper praten. Me dunkt, dat twee vrouwen elkander in zulk een zaak beter zullen verstaan dan twee mannen dat zullen doen; misschien kan je dan die meid ook tegelijkertijd waarschuwen.”

Trots had de boerin zich opgericht, zodat haar dubbele onderkin nog meer naar voren kwam. „Denk je dan Goof, dat ik mij zou verlagen om wellicht te gaan kijken met een schippersvrouw? Ik begrijp niet, — zo had ze er verontwaardigd bijgevoegd, — dat je mij zoiets durft voorstellen of het moest zijn, dat je zelf bang bent om schipper Bijlertsma aan te spreken.”

Het gebeurde niet veel dat de boer twist had met zijn vrouw, hij had daarvoor te veel zelfbeheersing en, in hun beider karakters en levensbeschouwing waren te veel punten van overeenkomst om gemakkelijk tot wrijving te komen, doch thans gevoelde hij zich zodanig gekrenkt en verbitterd door haar woorden, die twijfel aan zijn moed durfden veronderstellen, dat hij paars van woede, evenals toen hij Evert bedreigde, haar lelijker woorden toevoegde dan hij gedurende zijn gehele huwelijksleven had gedaan.

Tot nu toe was het ganse geval, dat de vrede op „Polderlust” verstoorde, nogal binnen de muren van het huis gebleven, doch thans begon men er onder het volk van „Polderlust” over te mompelen dat het daar achter de schermen ook al mis begon te raken. Evert kwam vaak laat thuis, of liever was bijna geen enkele avond thuis, de boerin was voor de meiden lastig en ongenaakbaar, terwijl de boer geen woord meer sprak dan beslist voor het werk noodzakelijk was.

Het werd spoedig een publiek geheim, dat de lange Evert met zijn ouders in onmin leefde om der wille van Liesbet van schipper Bouke, en op een keer dat Govert van Kerven langs de zwingelkeet liep, waarin de arbeiders met de grote platte houten spanen de vezels uit het droge vlas slaan, hoorde hij hoe luide stemmen de namen noemden van — lange Evert en mooie Lies van de schipper. In de lange met pannen gedekte schuur, die men zwingelkeet noemt,

zitten de arbeiders aan weerszijden op een rij naast elkander, en door een dwarse gleuf in een rechtopstaande plank schuift men een handvol vlas en met de rechterhand gebruikt men de zogenaamde zwingelspaan, om met korte snelle slagen het langs de plank naar beneden hangende vlas te bewerken.

Een wolk van stof hangt in de keet, en om dat stof een uitweg naar buiten te verschaffen, zijn in de wanden overlangs planken aangebracht die aan scharnieren hangen, welke men ondanks de koude, toch openzet om het zo ongezonde stof te laten ontsnappen. Maar al te duidelijk had de boer van „Polderlust” verstaan wat daarbinnen in de keet besproken werd, want het doffe geklepper van de zwingelspanen kon het stemmengeluid niet dempen, dat tegelijk met het stof mede naar buiten drong.

De tocht al zo bittere stemming van Govert van Kerven werd er waarlijk niet beter op, en iedere milde gedachte die hij bijwijlen nog koesterde voor zijn enige zoon, die dreigde zijn geslacht te schande te maken, verdween thans uit zijn hart en vastberaden mompelde hij: „Nu is het genoeg, nu is het uit, we zullen zien wie er baas is.”

Geen ogenblik kwam de vraag naar voren in het gemoed van de door hoogmoed en eigenwaan verblinde man: „Kan mijn handelwijze de toets doorstaan van Gods heilig oog, dat doordringt, ook in mijn hart, en daar bespeurt de werkelijke drijfveer mijner daden en handelingen?”

En toch had de boer van „Polderlust” bij vele mensen in de omtrek de naam van een man, die de waarheid recht sneed, die nooit een kerkgang verzuimde, die altijd zelf hardop uit de Bijbel voorlas — dat konden de knechten en de meiden van „Polderlust” getuigen — één die wel niet zo heel veel sprak, doch, zo nodig, op alles een gepast antwoord wist te geven.

O zeker, aan de lange Evert mankeerde genoeg, dat wist iedereen, doch men wist ook, dat van Kerven de wildzang tot zijn zes- of zeventiende jaar trouw tweemaal daags mee ter kerk had genomen des zondags, doch wat kon hij er aan doen dat de grote lumme! niet goed wilde, en steeds ergernis gaf?

Zo oordeelden de mensen in het dorp voor het grootste gedeelte, en — met dat oordeel ging Govert van Kerven accoord, en heimelijk ging hij daar niet weinig prat op.

Echter dezelfde oorzaak, die twist en onvrede bracht op het rijke „Polderlust”, oefende ook in sterke mate zijn invloed uit op het gezin van schipper Bouke Bijlertsma, al had het dáár dan ook een geheel ander karakter dan bij de van Kervens.

Neen, schipper Bouke en zijn vrouw vielen elkander niet hard met, wat hij aanvankelijk een kinderachtige dwaasheid van zijn Liesbet had genoemd, doch — dat hem langzamerhand en in toenemende mate begon te verontrusten.

„Je moet toch óók eens met Lies praten, Bouke. Ik heb haar al herhaaldelijk gewaarschuwd, dat we niet willen hebben, dat ze zich met Evert van Kerven afgeeft, maar het helpt me niets. Die jonge boer van „Polderlust” is altoos om haar heen zodra ze maar een half uur vrije tijd heeft.”

Zo had de schippersvrouw tot haar man gezegd, toen hij op een zaterdagavond in november bij de warme haard zijn pijp rookte, en zo juist had opgemerkt dat hij het thuis toch aanmerkelijk beter had dan gisteravond om deze tijd, toen hij nog aan het roer stond op „de Broedertrouw,” en de koude regenvlagen neerkletsten op zijn zuidwester.

Bijlertsma had even bedenkelijk in de knetterende vlam van het haardvuur gekeken en als om tijd te winnen, zijn pijp langzaam uitgeklopt en daarna op zijn gemak weer gestopt. Doch dan bergt hij zijn grote koperen tabaksdoos in zijn broekzak en zegt, op de gemoedelijke toon, die hem eigen is in zijn woning en op zijn schip: „Je moet de dingen niet zwaarder tillen dan ze zijn, vrouw, doch dat neemt echter de zaak niet weg dat ik wel eens met Lies praten zal over die miserabele geschiedenis met die lange Evert van „Polderlust,” want zowaar ik leef, de armste schippersknecht was mij liever dan die slungel, hoewel, dàt mag er van hem gezegd worden, trots of uit de hoogte, zoals zijn vader, is hij niet.”

„Het doet er niet toe Bouke, hoe Evert van Kerven is. Wij weten maar al te goed, dat er met Lies nooit iets van kan komen, en ik geloof zeker, dat de boerin van „Polderlust” mij er op aanziet, als zou ik het gedrag van beide jongelui billijken, want toen we haar verleden zondag op het kerkpad passeerden, keek ze uit de hoogte en met boos gezicht op mij neer en draaide toen ras het hoofd om.” De schipper had de schouders opgehaald, maar hij ging er niet verder op in, hij had het zelf ook wel opgemerkt dat Govert van Kerven de laatste maanden geen enkel vrachtje meer bij hem had laten brengen, en ook geen enkele opdracht was er meer gekomen om hier of daar in deze of gene haven iets op te laden voor „Polderlust,” wat voorheen vaak gebeurde, doch — Bijlertsma had zich daar niet veel van aangetrokken, hij voer niet graag voor van Kerven en had het druk genoeg om hem te kunnen missen.

Thans echter ergerde de schipper zich aan het feit, dat juist de zoon van boer Govert zich met zijn dochter bemoeide, en dat hij en

zijn vrouw kennelijk hun ergernis daarover niet konden verbergen. „Ja ja moeder, het wordt meer dan tijd, dat er een eind aan die dwaasheid komt, en ik zal straks Lies desnoods hard moeten aanpakken, anders loopt het misschien nog verkeerd af voor Liesbet . . . het moet uit zijn. Me dunkt, dat ze nu wel zachtjesaan zal komen,” zo voegt de schipper er met een blik op de klok bij.

„Ik zou het ook wel denken, ze behoeft voor mij slechts de gewone boodschappen te doen bij Roekers in de winkel, doch ze gaat dan doorgaans nog een uurtje babbelen bij Trui van de smid, maar . . . ik weet waarlijk niet of ik dat wel geloven kan.”

Nauwelijks heeft de schippersvrouw die woorden gesproken of een lichte, snelle voetstap op de hardbevoren dijk kondigt de ouders reeds aan dat Liesbet komt, en vóór zij de hand aan de ring van de bovendeur slaat, zegt de schippersvrouw nog haastig tot haar man: „Pak haar niet te bar aan Bouke, ik vind dat nu nog niet zo bepaald nodig.”

Arme zwakke moeder, ze wenste wèl dat haar man bestraffend en vermanend optrad, doch de overdreven liefde voor hun enig kind dreef er haar toe om reeds bij voorbaat die bestraffing krachteloos te maken door dat verzoek.

Met hoge blos op het door de snelle loop verhit gelaat, kwam de mooie schippersdochter binnen en toen ze een ogenblik later haar stoel naast die van haar vader schoof, zoals ze dat reeds vanaf haar kinderjaren placht te doen wanneer de schipper thuis was, viel het hem moeilijk thans over Evert van Kerven te gaan spreken.

Doorgaans had hij altoos wat te vertellen over de laatste reis, en bijna altijd was dat van vrolijke aard omdat Geert Bolder, de trouwe knecht van „de Broedertrouw,” veelal het een of ander aan de hand had gehad, dat de lachlust van de schipper had opgewekt, en dat bij het oververtellen vaak de kristalheldere lach van Liesbet in de keuken deed opklinken . . . zie, dat hoorde Bouke Bijlertsma zo gaarne.

„Ben je nu werkelijk vanavond bij niemand anders geweest dan bij Roekers en bij Trui van de smid, Lies? Zeg het mij nu eens eerlijk en rondborstig zonder omwegen.”

Het zwartgelokte hoofd van het meisje buigt zich dieper naar het haardvuur alsof ze de blik van haar vader zoekt te ontwijken, doch ze geeft met geen enkel woord antwoord op zijn dringende vraag.

„Nou Lies, je antwoordt mij niet, en dat behoef je niet te doen ook, want je zwijgen is net zo goed alsof je tot ons zegt: ik was niet bij Trui, doch bij Evert van Kerven. Laat die boerenzoon los

kind, want nu is het mogelijk nog kinderspel, doch als je er mee doorgaat, wordt het je ongeluk, omdat nòch de boer van „Polderlust,” nòch zijn vrouw, het ooit zullen kunnen dulden dat hun enige zoon en erfgenaam geen rijke boerendochter op hun boerderij zou brengen. Maar — zo had de schipper er op harder toon bijgevoegd dan hij ooit tegen zijn dochter bezigde — maar gesteld al dat Evert zijn wil eens doorzette, en zijn ouders trotseerde, dan nòg zou er niets van kunnen komen, want wij, je moeder en ik zijn er nèt zo erg tegen als Govert van Kerven en zijn hoogmoedige vrouw.

Laat Evert van Kerven varen, Liesbet, hij is tenslotte een losse knaap, die er vooral in de laatste jaren nogal vrolijk op los leeft, en al ben ik geen rijke vlasboer zoals van Kerven, zo heb ik mijn eerlijke naam wel zo lief als hij de zijne. En jij draagt óók mijn naam, Liesbet, en ik kan niet dulden dat je heimelijk blijft omgaan met die jongen van „Polderlust,” want dat loopt uit op schande en oneer, die niet alleen jou doch ook ons treft.”

Terwijl de schipper sprak, was het hoofd van zijn dochter nog dieper op haar borst gezonken en als de schipper even zwijgt, dan zegt zijn vrouw op zachte overredende toon: „Kom Liesbet, ik heb je al zo dikwijls voor Evert gewaarschuwd en het is maar al te waar wat vader daar zegt, laat het nu genoeg zijn en beloof ons dat je er nu een eind aan maken en hem niet meer alleen ontmoeten zult. Je bent immers nog maar een kind en hij is al vijf- of zesentwintig jaar oud.”

Nu legt de schipper zijn forse hand op de schouder van zijn dochter en zegt: „Kijk me eens aan Lieske, bedenk dat wat moeder of ik zeggen, tot je bestwil bedoeld is, en zeg nu ook eens wat . . .”

Als het meisje eindelijk zich opricht uit haar gebogen houding en het gelaat naar de schipper keert, dan schrikt deze, en trekt haar onwillekeurig naar zich toe.

Alle kleur is uit het straks nog zo blozende gezicht verdwenen. Zó bleek had nòch de schipper nòch zijn vrouw haar ooit gezien en als een mes gaat het door het hart der moeder: neen, dat is geen kinderspel meer — dat grijpt dieper in het leven van mijn kind. Plotseling slaat het meisje de armen om de hals van de schipper en in tranen uitbarstend snikt ze: „Ik kàn Evert niet loslaten, vader, moeder, ik kàn het niet.”

Bouke Bijlertsma staat bij het varensvolk bekend als een kerel van stavast, die als het er op aankomt voor zijn rechten pal staat, hoe gemakkelijk en goedhartig in de omgang hij ook anders is. En thàn staat hij ook in zijn recht, nu hij zijn dochter gebiedt

niet verder te gaan met Evert van Kerven, maar als hij ziet hoe geweldig het haar aangrijpt, als hij haar tranen ziet vloeien en haar snikken hoort, ach dan is de sterke schipper een zwakke vader, zoals zijn vrouw een zwakke moeder is.

„Nou, nou, Lies, je hoeft je daar nu niet zo over van streek te maken, je weet nu hoe wij over die akelige geschiedenis denken en nou praten we er niet meer over.”

Een paar weken scheen het alsof Liesbet geen omgang meer zocht met de jonge boer van „Polderlust” en de schipper dacht — zoals hij tot zijn vrouw had gezegd — dat de bui gelukkig was afgedreven. Spoedig zou het echter genoeg blijken, dat Bouke Bijlertsma zich had vergist.

Het ijs kwam en evenals de vorige winter was Liesbet van schipper Bouke door Trui van de smid afgehaald om mee schaatsen te gaan rijden op de polderweiden achter de molen. Met een bezorgd gemoed had de schippersvrouw haar laten gaan; al het jonge volk was immers op het ijs en er was er geen, die beter op de schaatsen thuis was dan Liesbet. Kon moeder het haar dan verbieden?

En nu is, zoals reeds is gezegd, de vaart gestremd en schipper Bijlertsma, die met Geert Bolder zo goed mogelijk heeft gezorgd dat „de Broedertrouw” keurig in orde kan overwinteren in het veilige haventje, is juist met het vallen van de avond daarvan teruggekeerd in zijn woning.

„Het vriest buitengewoon fel Driek, en als het nog een nacht na deze zo voortgaat, loopt men vlot over de rivier,” zo verzekerde de schipper, terwijl hij zijn zware jekker uittrok en de dikke wollen das afdeed en op een stoel wierp.

De schipper was in geen al te beste luim, het was hem namelijk bekend geworden dat Evert van Kerven weer telkens met Liesbet schaatsen reed, en toen hij haar gisteravond gedreigd had dat hij — schipper Bouke — eens een woordje met die lange slungel van „Polderlust” zou spreken, was het weer uitgelopen op een wanhopige tranenvloed van zijn dochter en thans dacht hij er sterk over om, hoe zulks hem ook tegen de borst stuitte, Evert van Kerven eens op te zoeken en hem scherp te verbieden omgang te hebben met Liesbet.

Als hij na een poosje bij zijn vrouw aan de tafel zit en ze samen een kop koffie drinken zoals ze dat gewoon zijn, dan is de schipper stil en roert in gedachten verzonken met zijn lepeltje door het bruine vocht.

O, het is anders in het schippersgezin zulk een gezellig half uurtje

als de geurige damp van de koffie zich mengt met de rook uit Bouke's pijp, en zij opgewekt met elkander keuvelen, doch nu hangt er een wolk boven het schippersgezin en het lijkt de vrouw alsof er dreiging in de lucht zit.

Het staat haar niet aan, dat haar man zo stil voor zich uitkijkt, en hij heeft iets in de ogen, dat de schippersvrouw onrustig maakt. „Nu, als het dan zó doorgaat met vriezen, zal het schaatsenrijden op de polder gauw gedaan zijn, geloof je dat ook niet Bouke?” zegt ze thans, en ze zegt het eigenlijk meer om hem op zijn gewone manier aan het praten te krijgen dan wel omdat ze zo belangstellend is naar het ijs in de rivier.

„Dat zou wel kunnen zijn, vrouw,” geeft de schipper kortaf ten antwoord, maar verder gaat hij daar niet op in en ook zij blijft nu maar stil haar huiselijke bezigheden verrichten, want ze bemerkt wel dat hij thans in geen stemming is om over iets anders te praten dan over datgene wat zijn geest bezig houdt.

„Ik doe het niet graag Driek, maar morgenavond tegen de tijd dat het jonge volk van het ijs komt, ga ik de polderweg eens af om te zien of ik Evert van Kerven niet eens kan ontmoeten, als hij bij Liesbet is, en dan zal ik de jongen eens zeggen waar het op staat.” Zie, dat is het waar de schipper over denkt, en als zijn vrouw met bezorgde blik zegt: „Wees maar voorzichtig Bouke, ik ben doodsbang dat er twist zal ontstaan en een ongeluk gebeuren, want jij bent driftig, en Evert is een sterke jonge kerel, die misschien op het ijs een stevig glas gedronken kan hebben.”

„Dat zou wel eens kunnen zijn,” voegt de schipper haar toe, „en daarom ga ik vanavond maar liever niet. De praatjes, die ik aan de haven gehoord heb, maakten me kittelorig en dan is men niet gestemd kalm over de dingen te praten, want dat is toch mijn bedoeling Driek, ik ben een vijand van twist of geweld.”

Het was voor de schippersvrouw een geruststelling, dat Bouke van plan was deze avond nog maar thuis te blijven, het was haar een bewijs dat het in zijn bedoeling lag zo min mogelijk twist uit te lokken, doch desondanks bleef de stemming gedrukt.

Juist toen moeder Bijlertsma de koffieboterhammen gereed had, was Liesbet thuis gekomen en het viel de schipper op dat haar anders zo ronde wangen niet zo vol meer lijken en nu ze een poosje binnen is, bemerkt hij ook dat ze bleker is dan gewoonlijk. Zo nu en dan laat het meisje een korte scherpe kuch horen en de schipper zegt: „Het was beter dat je vooreerst maar niet weer ging rijden Lies, je hebt een lelijke hoest en de oostenwind zal daar geen goed aan doen.”

„Maar vader,” zegt ze met een glimlach, „wie vat er nu in deze tijd geen kou; van de tien mensen hoesten er gewis het grootste deel, je moet Trui eens horen.”

De koffietafel is weggeruimd, de vrouwen zijn met hun naai- en breiwerk bezig, en de schipper leest in een oude krant, terwijl hij zo nu en dan zijn blad in de steek laat, om zijn aandacht en zorg te besteden aan het, volgens de regelen van de kunst opgebouwde hout- en turfvuur, dat met zijn koesterende gloed de ruime keuken flink verwarmt.

Daar klinkt een voetstap op de dijk en het volgend ogenblik wordt het poortje opengedaan. Zou het Geert Bolder nog zijn, die iets te vragen heeft aan zijn schipper? Doch neen, het is Geert niet, en een harde tik tegen de bovendeur doet de vrouw des huizes oprijzen uit haar stoel en de klink van de deur oplichten, om te zien wie de bezoeker is.

Govert van Kerven, de boer van „Polderlust” is het, en de schippersvrouw begrijpt ogenblikkelijk, nog vóór hij een enkel woord gezegd heeft, het doel van zijn komst, maar ze begrijpt óók dat hij nooit op een ongunstiger tijdstip had kunnen komen.

Zonder goeden avond te wensen, zegt de boer op barse toon: „Ik wou Bijlertsma even spreken, kan dat?”

„Dat zou ik wel denken,” zegt de schipper kortaf, terwijl hij opspringt, „maar kom er in als je wilt, want het is juist geen avond in de hondsdagen,” voegt hij er bij.

Het is alsof de boer even aarzelt om aan de, op allesbehalve vriendelijke toon gesproken uitnodiging gevolg te geven, doch de wind staat op de deur en hij treedt binnen.

„Is het soms noodzakelijk om mij onder vier ogen te spreken, dan kunnen mijn vrouw en dochter wel in een andere kamer gaan,” zo vervolgt de schipper.

„Niet nodig, ze moeten juist horen wat ik te zeggen heb, want je zult er alle drie wel in betrokken zijn.”

Het gezicht van de boer van „Polderlust” ziet nog roder dan het gewoonlijk is, en terwijl hij dit beschuldigende antwoord geeft, schuift hij de stoel terug, die de schippersvrouw voor hem neerzette.

Bouke Bijlertsma staat rustig bij de tafel en met ijzige kalmte voegt hij van Kerven toe: „Vertel wat je te zeggen hebt boer, maar weet wát je zegt.” Och ja, Govert van Kerven denkt, dat de kalmte van de schipper zijn oorzaak vindt in zijn optreden; hij is gewend te heersen in zijn omgeving. En voor zijn gezag moet toch die schipper zwichten, die hij tenslotte op dezelfde lijn stelt

als de smid en de wagenmaker, die allen zo nodig voor hem moeten werken als hij dat verkiest.

Doch Hendriek denkt anders over de houding van haar man, haar hart bonst en de lippen beven, want ze ziet maar al te goed, hoe het al stormt in zijn binnenste, en als de boer voortgaat, op die beledigende toon te spreken, loopt het zonder enige twijfel mis.

Eerst werpt de boer een minachtende blik op het doodsbleke gezicht van Liesbet, die als versteend achter de tafel zit, en strak voor zich op het naaiwerk kijkt, waaraan ze bezig was toen de boer binnenkwam, en dan keert hij zich tot de schipper en zegt op dezelfde barse toon van daarstraks: „Je weet er natuurlijk van dat je dochter daar — en hij wijst met een hoofdknik in haar richting — er reeds langer dan een jaar mee bezig is om mijn zoon Evert in te palmen, maar laat ik je maar tegelijk zeggen dat daar nooit iets van komen kan. Nooit versta je dat?

Nog liever,” zo ging hij met verheffing van stem voort, „nog liever zet ik hem zonder een cent op zak buiten de poort dan dat jouw dochter er een voet binnenzet, en nou hoop ik dat je me goed hebt begrepen en dat het nutteloos is de jongen nog langer de kop op hol te maken.”

Nog blijft de schipper bedaard en hij blijft onbeweeglijk in dezelfde houding staan, doch zijn ogen fonkelen en zijn lippen zien wit.

„Je vraagt of ik je versta? Nou, dat doe ik wel, ook zonder dat je zo hard schreeuwt, maar luister nou even naar mij ook, of je dat kan verstaan.

Je denkt omdat je een rijke vlasboer bent, dat hier iedereen voor jou het zeil moet strijken. Nou, Goof van Kerven, wat mij betreft, ik heb niets, letterlijk niets van je nodig, en wel allerminst jouw losbol van een jongen als schoonzoon, versta jij dat, de armste schippersknecht was mij als zodanig liever. Telkens”, zo ging thans driftig, de schipper voort, „telkens hebben zowel mijn vrouw als ik het onnozele kind verboden om met jouw zoon om te gaan, doch zomin als jij het hem hebt kunnen beletten, konden wij het haar. Doch thans is het uit, Goof van Kerven, en ik geef je de goede raad je zoon te waarschuwen dat hij mijn dochter met vree laat of . . . het zal hem berouwen.”

Als de boer van „Polderlust” zich thans had omgekeerd en de deur was uitgegaan, zou deze onverkwikkelijke ontmoeting voor beide partijen mogelijk zonder verdere gevolgen gebleven zijn, doch de trotse boer voelde zich door de woorden van de schipper zodanig beledigd en gekleineerd, dat hij geen acht sloeg op de nu dreigende

houding van Bouke Bijlertsma, doch hem toebulderde: „Denk je nou, dat ik iets van die praatjes geloof? De druiven zijn te zuur, nou je begrijpt dat je er niet bij kunt, doch houd het je voor gezegd dat die . . . die . . .”

De boer zocht, bijna stikkend van woede, naar een woord dat wreed en fel, het doodsbleke, sidderende meisje zo diep mogelijk zal wonden, maar . . . hij krijgt de tijd niet dat woord uit te spreken.

Snel als een weerlicht werpt de schipper de bovendeur van de klink en dan brult hij de boer van „Polderlust” toe: „Er uit!” Doch — inplaats van zo spoedig mogelijk aan dat bevel van Bijlertsma te voldoen, buldert hij weer: „Natuurlijk ga ik eruit, maar niet voor ik je gezegd zal hebben, dat . . .”

Verder kwam hij niet. Met een kracht, waartegen de grote, sterke boer niet bestand bleek, greep de thans razende schipper hem in de borst en wierp hem achterover tegen de nog gesloten onderdeur, en wel met zulk een geweld, dat het zware bovenlichaam van de man geheel naar buiten doorboog, waardoor de benen vanzelf volgden en hij met een harde smak op het straatje voor de deur terecht kwam.

„In ’s hemels naam, Bouke bega toch geen ongeluk,” roept thans de schippersvrouw, en juist nog bijtijds vliegt ze tussen de deur en de woedende schipper, want ze leest in zijn ogen de bedoeling om Govert van Kerven na te springen en dan verder met hem af te rekenen.

„Uit de weg, vrouw,” roept Bijlertsma met donderende stem, en met ruwe vuist grijpt hij haar bij de schouder en wil haar wegrukken, doch zij klemt zich aan hem vast en als ook Liesbet haar arm om zijn hals slaat en schreiend en snikkend roept: „Och vader, doe het toch niet . . .” dan zinken zijn armen neer en hij verzet er zich niet tegen als zijn vrouw haastig de bovendeur dichttrekt en er de grendel voorschuiift. Het laatste was echter niet nodig geweest, want, hoewel de boer van „Polderlust” het bloed langs het achterhoofd in de nek vloeide, zo was hij toch met een vlugheid die men van zulk een zwaargebouwd man niet zou hebben verwacht, overeind gesprongen, het ijzeren poortje uit, de dijk op en dan langs de schutting van de boomgaard naar beneden, om daar zo snel zijn benen hem dragen kunnen, over de dichtgevroren sloten dwars door het veld de richting in te slaan naar „Polderlust”. Eerst als hij de woning van de schipper een goed eind achter zich heeft, en bemerkt dat hij niet wordt achtervolgd, dringt het

tot hem door dat hij een gat in het hoofd heeft en zijn bonten muts waarschijnlijk op het straatje bij Bouke Bijlertsma is achtergebleven.

5. HET DOEL BEREIKT

Zoals altoos het geval is wanneer een mens zijn drift bot viert en het zover komt dat geweld wordt gebruikt, zal bij de winnende partij misschien wel voor een ogenblik een gevoel van zegepraal hem vervullen, doch daarna komt, diep in het gemoed, de stem van het geweten naar voren.

Die wondere stem, door God in 's mensen hart gelegd, en die wij wel kunnen doen verstommen en lichtvaardig of onverschillig opzij schuiven, maar die toch altijd waarschuwend klopt aan de deur van ons hart.

Ook bij Bouke Bijlertsma had zich die stem doen horen, want even snel als zijn drift tot uitbarsting kwam, was ook zijn woede bedaard, en toen hij zag dat het wollen jak van zijn vrouw op de schouders was gescheurd door zijn ruwe greep, dat zijn dochter doodsbleek en bevend op haar stoel was neergezonken, had hij al aanstonds berouw over het gebeurde.

„Heb ik je pijn gedaan Driek,” vraagt hij, en als ze zwijgend en nog geheel overstuurd het hoofd schudt, dan voegt hij er als ter verontschuldiging bij: „Waarom ging je ook vlak voor de deur staan, je zag toch wel dat ik woedend werd op die verwaande kerel. Ik kon hem toch maar niet alles laten zeggen wat hem voor de mond kwam.”

„Je had het recht om hem de deur te wijzen, Bouke, en dat heb je gedaan, maar je had niet het recht op hem aan te vliegen en hem over de onderdeur te smijten als een baal meel. En wat zou er gebeurd zijn als je hem weer te pakken had gekregen,” ging de schippersvrouw voort. „Nee Bouke, dank onze goede God dat ik je nog kon tegenhouden.”

„Ja dat is zeker waar” — meent de schipper — „doch ik had hem gelast om er uit te gaan en hij deed het niet, mij dunkt . . .”

„Hij kreeg er waarlijk niet veel tijd voor, doch het is gebeurd,

Bouke, en het helpt niet om er veel over te praten,” meent vrouw Bijlertsma.

Dan keert zij zich echter tot haar dochter, die nog steeds snikkend neerzit, en zegt op ernstige toon: „Zie nu eens Lies, wat het gevolg van je onwil, om naar onze zo goedgemeende, en zo vaak herhaalde raad, om je niet met Evert van Kerven op te houden, is geweest. Ik hoop, dat het thans voor goed afgelopen is, je moet dat toch nu zelf wel begrijpen, anders...”

Plotseling zwijgt moeder, want het meisje ziet haar aan met zulk een wanhopige blik in de ogen, dat het de schippersvrouw tot in de ziel roert, en ook de schipper schijnt op te merken welk een diepe indruk het gebeurde van straks, en thans de woorden van zijn vrouw, op het anders zo luchthartige meisje hebben gemaakt.

Vroeger dan anders ging Liesbet naar haar kamertje en nog lang hoorden de schipper en zijn vrouw haar scherpe hoest en nu en dan een snik. „Ik wou om een lief ding dat die hoogmoedige Goof van Kerven maar een paar uur vroeger hier was komen opspelen, dan was Lies er tenminste niet bij tegenwoordig geweest, het heeft haar meer aangepakt dan mij lief is,” sprak de schipper op neerslachtige toon.

„Ik weet het niet, Bouke, maar ik geloof... dat we een donkere tijd tegemoet gaan... er is iets met Liesbet wat mij niet bevalt.”

De schippersvrouw zwijgt en als de schipper onrustig vraagt: „Wat bedoel je daarmee, Driek?” dan geeft ze geen antwoord, doch hij ziet dat een paar tranen langs haar wangen rollen. Hij denkt, het komt allemaal door mijn dolzinnig optreden en in sombere stemming zoeken beiden tenslotte hun slaappleaats op zonder, zoals ze dat altijd gewoon zijn, een hoofdstuk uit de Bijbel te lezen. Daar straks heeft zij het oude boek wel van het hoekkastje genomen, doch als ze het voor hem wil neerleggen, wijst de schipper dat af.

„Laat maar vrouw, ik geloof dat ik daar thans meer kwaad dan goed aan zou doen; dit was geen avond om met Bijbellezen te besluiten.”

Arme schipper, hij heeft nooit nagelaten als hij thuis is des middags na het maal het hoofdstuk voor te lezen, waaruit de dominee die morgen in de kerk zijn tekst had gekozen en 's avonds voor het naar bed gaan, placht hij een der Psalmen voor te lezen die men 's morgens had gezongen en thans — weigerde hij omdat zijn gemoed vol was van bitterheid en onvrede, terwijl ook zijn vrouw

schijnbaar geen lust gevoelde hem tot andere gedachten te brengen, want zonder een woord van protest borg zij de Bijbel weer weg op het hoekkastje.

Bracht het zo vijandige bezoek, dat Govert van Kerven bij de Bijlertsma's gebracht had, verwarring en leed in het schippersgezin, vooral niet minder was zulks het geval in zijn eigen omgeving op „Polderlust”, al had het daar dan een geheel andere uitwerking.

Nadat men op de boerderij de koffieboterhammen gebruikt had, was de boer nog even de stal ingegaan, om naar het vee te kijken. Het was zo zijn gewoonte, en hij deed dat altijd graag, ten eerste, omdat hij een rasechte boer was, en ten tweede, omdat het zijn ijdelheid streefde dat geen enkele boer in het dorp of in de polder, zelfs Frans Verstegegelen van „Knopzicht” niet, een stal met vee had zoals hij.

Nu echter had hij daar het gewone plezier niet van gehad, want als men van binnen iets heeft wat telkens onze stemming bederft, en ons ergert en ophitst, dan kan zelfs een zo trots en hoogmoedig man als de boer van „Polderlust” geen bevrediging vinden in de gedachte dat hij boven zijn collega's uitblinkt.

Toen van Kerven uit de stal terugkwam, was Evert inmiddels thuisgekomen en hij at met veel smaak de stevige boterhammen die zijn moeder juist voor hem had neergezet.

Hij was een knap jonkman, die jonge boer van „Polderlust” en ondanks zijn meer dan gewone lengte, was hij toch goed en evenredig gebouwd, terwijl de altoos lachende trek, op het van gezondheid blozende gelaat, hem vooral bij het jonge volk tot een gaarne geziene persoonlijkheid maakte.

Onder de oudere mensen die hem goed kenden, waren er wel die liever hadden dat hun zoons niet te veel met Evert van Kerven omgingen, en er was niet veel mensenkennis voor nodig om te voorspellen dat Goof van Kerven, als hij tijd van leven hebben zou, nog heel wat met zijn enige zoon kon overbrengen eer deze zijn wilde haren kwijt was, doch men was vrij algemeen van gedachte, dat de boer van „Polderlust” hem tenslotte wel naar zijn hand zou weten te zetten.

Daar straks toen hij binnenkwam met zijn schaatsen in de hand, had de boerin hem weer scherp verweten dat hij telkens met die schippersmeid had gereden, en dat ze hem voortdurend in gezelschap van Trui en Gerrit van de smid, de jongen van de wagenmaker, de dochters van Roekers de kruidenier, en andere jonge

lui gezien had. Waarom reed hij niet met zijn eigen soort, er waren toch boerenzoons en boerendochters genoeg op het ijs . . .

„Kijk, daar heb je 't weer,” zo had de jonge boer lachend gezegd, „de ganse mooie middag sta je hier achter die gordijnen te loeren naar de baan en je bereikt daar niets anders mee dan dat je weer een nieuwe voorraad ergernis opdoet.”

„Maar”, zo had hij er spottend bijgevoegd, „ik hoorde daar juist op het ijs vertellen dat de rivier aan de bovenloop reeds vast moet zitten, en dan is het maar een kwestie van een paar dagen en we rijden op de rivier. Dan hebt ge vanzelf geen last meer van ons.”

De boerin had hem toornig toegevoegd, dat hij zijn ouders altijd schande en oneer aandeed; doch Evert scheen zich daar niet veel van aan te trekken, want hij at met goede eetlust en dronk met welbehagen zijn dampende koffie.

De boer kwam binnen en keek met norske blik naar zijn zoon, die echter aanstonds een gesprek begon door de vraag te stellen: „Wel vader, denk je ook niet dat het vannacht nog harder zal vriezen dan gisternacht?” En als de boer geen antwoord geeft, gaat de jonge man onverstoord verder. „Men zegt, dat aan de bovenloop de rivier al vast zit; nou wat mij betreft, blijft de wind nog maar een poos in het Oosten zitten, zo'n week of wat het ijs in de rivier zou ik wat gaarne willen.”

De boer zegt nog niets en Evert schijnt het totaal niet te merken dat zijn vader in buitengewoon slechte luim verkeert, want opgewekt gaat hij weer voort: „'t Is eigenlijk wel jammer, vader, dat er voor het begon te vriezen niet een flink pak sneeuw gevallen is, dat zou goed geweest zijn voor het winterkoren, en we hadden dan nog eens flink kunnen arren. Dan was je ook van de partij vader, evenals nu twee winters geleden toen we met „bruine Jet” op de straatweg de ar van mijnheer Bolhoven voorbijkwamen.”

„Ja”, zegt de boer thans op harde toon, „bruine Jet heb jij bedorven op de harddraverij, maar dat kan ik nog wel hebben, doch . . . dat het volk in de zwingelkeet zich vrolijk maakt over de lange Evert en mooie Lies van de schipper, zie dat kan ik niet verdragen en ik zal daar nu, op staande voet, een einde aan maken. Ik zal,” — zo gaat de boer voort, — „het Bijlertsma en zijn mooie dochter eens duidelijk gaan maken dat zij gerust hun plannetje, om een boerenzoon met geld in te pakken, kunnen loslaten, want dat „Polderlust” voor hen immer verboden toegang zal blijven, daar zorg ik voor.”

En ja, dat schijnt de jonge boer toch even te treffen, want hij

schuift het bord met zijn laatste boterham van zich af. „Wat die praatjes van het volk in de zwingelkeet betreft, nu, de arme kerels die de ganse dag voor hun sober loontje stof zitten te happen, en hun armen bijna uit het lid slaan, mogen waarlijk wel iets hebben om zich vrolijk over te maken, doch van die gang naar Bouke Bijlertsma zal je geen plezier hebben. In de eerste plaats hebben die mensen er geen schuld aan, dat ik met Liesbet omga en . . .”

„We hebben jouw raadgevingen niet nodig, Eef,” zo zegt de boerin heftig, en zich dan tot haar man wenden, voegt ze deze toe: „Zeg het dat volk maar goed, waar het op staat Goof, je behoeft die lui, die hun dochter maar vrij spel geven, niet te ontzien, het is meer dan tijd dat er een eind aan komt, ze hebben nèt zo goed schuld als die meid.”

Zonder verder meer een woord over de zaak te wisselen, was de boer van „Polderlust” met een hart vol gramschap en wrevel naar de vreedzame woning van Bouke Bijlertsma gegaan.

Na het vertrek van zijn vader was Evert klaarblijkelijk onrustig geworden, alsof hij ondanks zijn grenzeloze lichtzinnigheid, thans toch begon te begrijpen dat zijn vader voor geen enkel middel meer zou terugdeinzen om hem — Evert — te doen bukken voor zijn wil. Evenals straks de boer had gedaan, deed ook hij thans, namelijk de stallen ingaan om de gedachten, die hem begonnen te kwellen, van zich af te zetten door de aanblik van de levende have, doch was het bij de vader aanleiding zich te verhovaardigen op zijn bezit, bij de zoon had het toch een geheel andere ondergrond, namelijk zijn liefhebberij voor mooie paarden.

Als Evert in de stal komt, is de lange ruimte slechts zeer flauw verlicht door het schijnsel van twee stallantaarns, die zijn opgehangen voor de stalknecht, die op het ogenblik bezig is de koeien af te voeren — zoals men de laatste voeding pleegt te noemen — hoewel het daar eigenlijk nog te vroeg voor in de avond is.

„Ben je nou al aan het afvoeren Jaap,” zegt Evert, als hij in de stal komt tot de knecht, die eerst de gemetselde groef die aan de voorkant in de gehele lengte langs het vee loopt, met water heeft volgepompt en die thans met een lange vork de lokken hooi voor de gehoornde koppen der koeien schuift.

„Ja, het is nog wel te vroeg, maar ik heb de boer gevraagd of ik wat vroeger weg mocht, omdat mijn moeder jarig is. Zij heeft dan zo graag, dat we 's avonds een poosje gezellig bij elkaar kunnen zijn. Nu, dat mocht, doch er zal niet veel meer van mijn avondje overschieten, want, als ik met de koeien klaar ben, moet ik de paarden nog hebben.”

„Weet je wat je doet Jaap, trek je jas maar aan en ga maar weg, ik zal wel verder afvoeren, dan is het tenminste nog een beetje de moeite waard.”

„Dank je wel Evert,” zegt de jongen, en geen twee minuten later of hij is al buiten de deur, waar het snelle geklots van zijn klompen op de hardbevoren grond de jonge boer duidelijk doet horen, dat Jaap geen minuut laat verloren gaan.

Handig en vlug gaat Evert voort het vee te voederen en terwijl hij met dat werk bezig is, volgt hij in de geest zijn vader naar de woning van Liesbet, en ondanks zijn vaak verregaande lichtzinnigheid kan hij nu toch de gedachte niet van zich afzetten, dat deze avond voor hem, in betrekking tot de schippersdochter, beslissend zal zijn.

Och, meer dan eens had hij zichzelf afgevraagd: wat zal er ten slotte van moeten worden als ik met Lies blijf omgaan, en ook zij had hem meermalen die vraag voorgelegd, doch altoos maakte hij het voor zichzelf en voor haar in orde door te zeggen: „Kom, Lies, laten we daar niet over tobben, we zijn toch nog jong en hebben de tijd, we kunnen immers wachten, misschien kan ik het met mijn ouwelui nog wel eens worden, ik ben tenslotte ook geen kind meer, dat ze geheel naar hùn hand kunnen zetten.”

Zo had hij zichzelf en haar trachten gerust te stellen door alles op de lange baan te schuiven, en zij had telkens bittere zielestrijd omdat ze wist, dat ze haar goede ouders vaak misleidde en bedroog, doch... ze had die jonge, vrolijke boer zo zielslief, en als hij bij haar was, vergat ze alles wat haar soms zo bezwaarde.

Met klimmende onrust denkt Evert thans aan zijn vader en aan Bouke Bijlertsma, en hij vraagt zich af hoe de schipper het zal opnemen als zijn vader hèm en zijn dochter op krenkende, beledigende manier zal aanspreken, want Evert weet maar al te goed, dat, als zijn vader zo verbitterd is als nu, deze de mensen in geen enkel opzicht zal ontzien, doch alles zeggen wat hem goeddunkt.

Doch — Evert kent Bijlertsma als een verstandig, goedhartig man, die niet licht zijn kalmte verliest en, zijn gewoonte getrouw, schuift hij de onaangename gedachten, die hem kwellen, van zich af en mompelt: „Het zal wel loslopen, mijn oude heer is wel niet makkelijk als hij begint, maar daar staat tegenover dat hij gaarne voor een braaf, verstandig man doorgaat. Nu, dan zal hij, als hij daaraan denkt, misschien zijn woorden wel een beetje in acht nemen.”

Evert van Kerven is zijn onrust al weer kwijt, en eer hij de laatste

koe in de stal van voedsel heeft voorzien, fluit hij een vrolijk wijsje alsof er niets is wat hem kwellen kan. Nu is hij klaar met het hoornvee en de lantaarn van de haak nemend, opent hij de deur in het houten beschot, waarmede koeien- en paardenstal van elkander zijn gescheiden.

Zodra de jonge boer met de lantaarn in de hand binnentreedt, wendt een tiental paarden de koppen naar het licht en als hij zijn lantaarn weer heeft opgehangen aan de daarvoor bestemde haak, vangt hij aan om ook de paarden van haver en wat klaverhooi te voorzien.

Vooraf dit werk verricht Evert met zorg, want om te zeggen dat hij de dieren liefheeft, zou niet bepaald juist zijn, doch — een liefhebber van paarden is hij wel degelijk, hij zal bijvoorbeeld alle mogelijke zorg aan een paard besteden, en als het een jong vurig dier is, het zelf africhten om het geschikt te maken voor de harddraverij en om voor een mooi wagentje te lopen.

Op dat punt gaat hij met zijn vader wel samen, want ook Govert van Kerven heeft een zwak voor mooie paarden, en als hij op marktdag, of bij andere gelegenheden, naar de stad rijdt en er is ander gerij voor hem op de weg, dan zal hij daar, het koste wat het wil, voorbij zien te komen, al moest hij er zijn paard voor doodrijden. Terwijl Evert de dieren verzorgt, praat hij vriendelijk met hen, en zij steken de koppen naar hem toe en een paar strijken snuivend de snuit langs zijn schouder.

Hier voelt Evert zich op zijn plaats en zijn oog gaat met welgevallen langs de mooie dieren, want mooi zijn ze alle tien, zowel de forse, zwaargebouwde werkpaarden, als de drie fraaie, ranke kleppers. Er is geen enkel dier bij, dat door een kenner een knol genoemd zal worden.

Evert weet zelf niet hoe het komt, doch nu moet hij plotseling weer denken aan het dreigement van zijn vader om hem — Evert — buiten de poort van „Polderlust” te sluiten als hij Liesbet Bijlertsma niet losliet.

Het zou toch wat zijn als vader het op dit uiterste liet aankomen.

Wat zou hij — Evert — moeten beginnen als hij eens op eigen wieken moest drijven? Gaan werken als boerenknecht misschien, geen pretje, geen harddraverijen of mooie paarden meer, doch werken, hard werken voor karig loon, overgeleverd aan de luimen van deze of gene boer, wiens gelijke hij thans is!

„Liesje, mooi Liesje, wat zou ik je tot die prijs duur betalen... en zou je daar zelf misschien niet het slechtst mee af zijn? Maar —

geen ellende voor de tijd, misschien kan ik de beslissing nog wel wat op de lange baan schuiven.”

Nu is Evert klaar met afvoeren, en met de lantaarn in de hand verlaat hij de paardenstal weer door dezelfde deur, waardoor hij er is binnengekomen.

In de huiskamer brandt een groot vuur in de haard en het is er lekker warm, doch de boerin legt met de grote, spiegelglad geschuurde ijzeren tang nog enige turven in de gloed, echter meer om iets om handen te hebben dan wel omdat het nodig is. Klaarblijkelijk is de vrouw niet erg op haar gemak en als Evert een praatje wil maken over een of ander onverschillig onderwerp, krijgt hij een kort, bits antwoord.

„Ik wou dat vader maar thuis kwam,” zo voegt ze na een ogenblik zwijgen de jongeman toe.

„Ik vind het meer dan erg, dat hij om jouw dwaasheid genoodzaakt is zich in wie weet welke moeilijkheden te steken.”

„Dat had hij ook niet moeten doen, moeder,” zegt Evert kalmjes.

„Ik heb hem nog gewaarschuwd, doch — men had mijn raadgevingen niet nodig, — en u meende dat vader het maar eens goed moest zeggen . . . nou, we zullen er het beste van hopen.”

Zo sprekend had de jonge boer zijn dikke overjas weer voor de dag gehaald om zich gereed te maken het verdere van de avond maar buitenshuis door te brengen, zoals veelal zijn gewoonte was, en juist stond hij klaar om aan dat voornemen gevolg te geven, als een haastige voetstap achter het huis om de deur nadert.

Onwillekeurig kijken moeder en zoon elkander verwonderd aan. Wie komt nu nog achter het huis om naar voren? Maar reeds wordt de deur geopend en — Govert van Kerven treedt binnen. Doch in welk een toestand! Blootshoofds, zo bleek als een dode en het reeds grijzende haar met bloed aan elkander gekleefd, zo staat de boer van „Polderlust” voor zijn vrouw en zijn zoon.

„Lieve hemel, Goof, wat is er gebeurd, ben je gevallen of . . .”

„Neen, gevallen ben ik niet, doch Bouke Bijlertsma heeft mij aangerand en mij als een hond de deur uitgesmeten, omdat hij niet verdragen kon, dat ik zijn dochter bij de naam wilde noemen, die haar toekomt . . .”

Op zijn gewone koude, stroeve toon had de boer deze woorden gesproken en dan laat hij er onmiddellijk op volgen: „Haal nu eerst maar een teil lauw water, vrouw, en een paar handdoeken, en breng tegelijk wat van die bruine pleister mee en een scherpe schaar.”

Nog beven de lippen van de boerin, doch zijn kalme beradenheid

doet ook háár de eerste schrik spoedig te boven komen en haastig verlaat ze de kamer om aan zijn opdracht te voldoen. Ook Evert is geschrokken toen hij zijn vader zo bleek en met bebloed hoofd zag binnenkomen, en als zijn moeder zich heeft verwijderd, dan vraagt hij: „Zou ik maar niet liever de dokter gaan halen, vader, dan wordt die hoofdwond tenminste goed verbonden,” doch de boer wijst onmiddellijk dat voorstel af.

„Niet nodig, er behoeft geen ruchtbaarheid aan deze ellendige geschiedenis te worden gegeven. Om jouwentwil zijn we toch al genoeg op de praat, maar je begrijpt toch zeker dat het nou uit is, nietwaar? Bij mij kan er tenminste niets meer bij. Dat is alles wat ik jou voor het ogenblik te zeggen heb.” — O zeker de stem van Govert van Kerven is weer koud en kalm, doch zijn ogen flikkeren en zijn straks zo bleke gelaatskleur wordt nu weer rood.

Evert echter zegt nog niets, zwiiggend trekt hij zijn jas weer uit en bergt die weg, en als zijn moeder met een grote kom lauw water, en in der haast bij elkaar gezochte verbandmiddelen binnenkomt, dan wil ook hij helpen, doch de boer wijst zulks af door te zeggen: „Wat er te doen valt, kan moeder best alleen klaar maken.”

De jonge boer haalt even de schouders op en treedt weer terug, maar hij zegt niets en kijkt zwiiggend toe als zijn moeder met veel meer handigheid dan men van de statige boerin zou hebben verwacht voorzichtig de hoofdwond bet en alles zoveel mogelijk reinigt van het nu niet vloeiende bloed. De boerin weet wel, dat het thans niet raadzaam is haar man met vragen lastig te vallen. Kort en bondig heeft hij gezegd wat hem bij Bouke Bijlertsma is wedervaren, en eerst als het hem gelegen komt, zal hij misschien wat meer van het gebeurde loslaten. Voor het ogenblik vindt hij het genoeg.

De boerin echter zit zó vol toorn en verbittering dat ze niet langer zwiiggen kàn, en terwijl ze behoedzaam het haar wegknipt rondom de wond, voegt ze haar man op scherpe toon toe: „Je zult toch, hoop ik, zien te zorgen, dat die woesteling van een schipper achter de tralies komt, Goof?”

„Ik verkies, dat er over wat vanavond is gebeurd zo min mogelijk, en liefst in het geheel niet meer zal worden gesproken. Zover ik weet, ben ik op weg van de schipper naar hier geen mens tegengekomen, dus niemand weet er wat van dan wij en de Bijlertsma's en die hebben geen reden om met het gebeurde te koop te lopen. Ik wil niet, dat men er zich in de zwingelkeet verder vrolijk over maakt.”

Als de boerin tenslotte een grote bruine pleister op de wond heeft

gedrukt, zet de boer een lichte zwart zijden pet op en voor het uiterlijk is thans alles weer gewoon, maar daarbinnen in het gemoed van Govert van Kerven is aan zijn hoogmoed een wonde toegebracht, die hem langer zal hinderen dan de wond in zijn hoofd, al doet die hem thans pijn.

Evert schijnt het echter onbehaaglijk te vinden in de huiskamer, want hij grijpt weer naar zijn jas en met de opmerking: „Kom, ik ga er nog even uit,” wil hij zich verwijderen, doch de stem van zijn vader houdt hem weer terug.

„Vóór je de deur uitgaat, wil ik je toch nog even wat zeggen, of liever ik wil je waarschuwen, Eef. Ik geloof,” gaat de boer op harde, stugge toon voort, „ik geloof, dat ik mij toch nog vergist heb in Bouke Bijlertsma. Ik dacht, dat hij er wel erg op gesteld zou zijn geweest, als zijn dochter het eens zo ver zou kunnen brengen, dat ze een boerenzoon met geld in het net had gekregen.

Het schijnt echter,” vervolgt de boer met een minachtende grimlach, „dat de dwaze lui het jonge schepsel niet behoorlijk in bedwang hebben kunnen houden, want toen ik de schipper verweet dat hij en zijn vrouw wel van de plannen van hun dochter op de hoogte zouden wezen, werd hij woedend, dat zag ik wel, al hield hij zich nog bedaard. Hij voegde mij toe, dat, al was ik een rijke vlasboer, hij niets van mij nodig had, letterlijk niets en allerminst mijn losbol van een zoon, want dat de armste schippersknecht hem liever zou zijn als schoonzoon dan deze.

Zowel hij als zijn vrouw hadden hun dochter herhaaldelijk verboden om met jou om te gaan, Eef, en van achter bekeken, had het wel grond dat Bouke Bijlertsma mij toevoegde, dat hij en zijn vrouw het niet hadden kunnen verhinderen dat hun dochter jou niet loslaten wou, net zo min als wij het hadden weten te beletten, dat jij nog steeds om haar heen scharrelde.

Doch toen werd de kerel woedend en met witte lippen en een paar ogen, die gloeiden als vuur, beet hij mij toe dat ik jou de goede raad moest geven, nú zijn dochter met vree te laten, want — dat het je anders zou berouwen . . .”

„En liet jij je al die beledigingen dan maar wel gevallen, Goof? Ik begrijp niet hoe dat mogelijk is,” zo viel thans de boerin, bloedrood van toorn haar man in de rede. „Het zou misschien verstandiger geweest zijn als ik dat maar gedaan had, doch ik verweet de man dat ik zijn praatjes niet geloofde en misschien heb ik nog wel meer gezegd, ik weet dat niet zo precies meer, doch wat ik wel weet, is dit, dat hij mij, eer ik er op verdacht was in de borst greep, en over de onderdeur heen naar buiten gooide.

En laat ik er dit nog bijzeggen,” vervolgde de boer, „dat ik, terwijl ik opsprong nog zag dat zijn vrouw en zijn dochter hem vastgrepen, anders had hij mij nagesprongen en — ik geloof, dat het dan slècht met mij zou zijn afgelopen, want die Fries is een duivel als hij boos is.

En nou weet jij tegelijk ook wat je te wachten staat als je nog verder wenst door te gaan met die meid van schipper Bouke, want reken er vást op dat hij geen kerel is om ijdele bedreigingen uit te spreken, dát heb je nou gezien aan de manier waarop hij mij heeft durven behandelen.”

Op het gezicht van de anders zo luchthartige jonge boer is een harde trek gekomen, die hem thans enigermate op zijn vader doet gelijken, en op stugge toon antwoordt hij: „Heb ik je van te voren niet gewaarschuid, en heb ik je niet gezegd dat de mensen in het schippershuis geen schuld hebben aan wat je hen ten laste legt? Men had mijn raadgeving niet nodig, en je bent de schipper gaan beledigen in zijn eigen huis . . . nou, misschien heb je je doel bereikt, doch ik betwijfel of je er wel veel plezier van zult beleven.”

Dan schiet de jonge boer zijn overjas aan, en dreunend valt de deur achter hem dicht.

6. VERBORGEN LEED

Hard en streng was de winter geweest en bijna drie volle weken lag het ijs in de rivier, zodat liefhebbers van het ijsvermaak hun hart hadden kunnen ophalen, en er dan ook volop gebruik van maakten zolang het maar kon.

Neen, thans had de boerin van „Polderlust” zich niet behoeven te ergeren over het feit, dat Evert schaatsen reed met Liesbet van schipper Bouke, doch zoveel te meer over zijn slecht gedrag.

Toen zij in het begin van de winter zo vaak van achter de gordijnen hem had nagestaard, als hij te midden van een gezelschap jong volk, of alleen met het slanke donkere meisje, over de ijsbaan zwierde, vlug als een vogel, en altoos kenbaar aan zijn lange gestalte, o dan was haar gemoed vol geweest van gekrenkte hoog-

moed omdat haar knappe zoon, die voor de rijkste boerendochter uit gans de omtrek niet te min zou zijn geweest, zich wegwierp aan een schippersdochter.

Doch, dat moest ze erkennen: als hij in die tijd 's avonds terugkwam van het ijs, was hij altoos volkomen normaal geweest en vertoonde hij geen spoor van onmatig drankgebruik, dus in dat opzicht scheen Liesbet Bijlertsma toch geen slechte invloed op hem te hebben uitgeoefend.

Echter na die bewuste avond, waarop de boer van „Polderlust” in botsing gekomen was met Liesbets vader was Evert niet meer op het ijs achter de molen geweest. Er werden banen gemaakt op de rivier, in de richting van de stad, en daarheen ging al het jonge volk, en ook Evert van Kerven.

Neen, de boer en de boerin van „Polderlust” behoefden geen zorg te hebben, dat hun zoon daar de schippersdochter meer zou ontmoeten, want Liesbet was wel niet bepaald ziek, maar kon toch de kamer niet verlaten, want een droge scherpe hoest kwelde haar dag en nacht.

Met een zucht van verlichting had Govert van Kerven de wilde Westenwind en de onstuimige regenvlagen begroet, want deze verkondigden hem, dat de dooi plotseling, maar met kracht was ingetreden. O, er was wel reden voor, dat hij en zijn vrouw met verlangen hadden uitgezien naar het einde van het ijsvermaak, want was er op het gedrag van Evert voorheen nog al wat aan te merken geweest, zo erg als hij het nu maakte, was nog nooit voorgekomen. De rivier was weer vrij van zijn boei, de schepen hadden de havens weer kunnen verlaten, waarin ze zo lang lagen opgesloten en ook „de Broedertrouw” met Bouke Bijlertsma en Geert Bolder aan boord had de zeilen gehesen en de ruimte gekozen. Och, met welk een vreugde zou de wakkere schipper het hebben begroet, dat na zo lang tot rust te zijn gedwongen, de weg weer vrij was waarop hij het bedrijf, dat hem zo lief was, ongehinderd kon uitoefenen, maar thans voer hij met zorg en kommer in het hart.

„Een gevaarlijke koude gevat,” zo had de oude dorpsgeneesheer gezegd toen op uitdrukkelijk verlangen van de schipper en zijn vrouw geneeskundige hulp was ingeroepen. Liesbet had er zich nog tegen verzet, waarom moest de dokter komen? Er waren immers zoveel mensen, die in de wintertijd last hadden van een kwade hoest. Ze was zeker erg warm geweest van het schaatsenrijden en had waarschijnlijk stil gestaan in de scherpe Oostenwind, het zou van zelf wel weer overgaan als het weer omsloeg en het voorjaar in het land kwam.

Doch, de kleur van haar wangen verdween en haar gezicht werd met de dag smaller, ze kon huiveren bij het felste haardvuur en de dokter moest komen.

De schipper was hem buiten nagelopen en had gevraagd: „Wat denkt u er van dokter? Ik zie iets aan het kind wat me niet bevalt, zeg mij ronduit wat u er van denkt.”

„Och, kijk eens Bijlertsma,” had de oude heer gezegd, „u hebt straks gehoord, dat ik het een gevaarlijke kou noemde. Mij dunkt, dat ik daar niet veel meer behoef bij te voegen.

Trouw mijn voorschriften opvolgen en vooral zorgen dat ze binnen blijft, en zodra u bemerkt dat ze verhoogde kleur op de wangen krijgt, moet ze onder de dekens. Over een paar dagen kan ik u dan mogelijk meer zeggen.”

Waar de schipper en zijn vrouw voor hadden gevreesd, bleek maar al te waar, de longen waren aangetast en de sporen van die vreselijke ziekte tekenden zich spoedig genoeg duidelijk af. Welke moeite zich de dokter en de arme ouders ook gaven, de kwellende hoest wilde maar niet wegblijven en de verraderlijke blos, die zich vaak scherp aftekende op het anders bleke gelaat, het schitteren van de mooie donkere ogen, en de herhaalde koude rillingen, toonden al te duidelijk dat de sluipende koorts haar door de aderen woelde.

Het kon vaak de schipper en zijn vrouw als een mes door de ziel snijden als ze bespeurden hoe het arme kind nog trachtte in het bijzijn der ouders zich opgewekt te tonen om hen niet te verontrusten, terwijl zo vaak, wanneer ze zich onbespied waande, de tranen haar langs de ingevallen wangen biggelden en een trek, die schier van wanhoop getuigde, zich groefde om de bleke mond.

Was het wonder, dat Bouke Bijlertsma uitvoer met een gemoed vol van zorg en onrust? En dat hij op deze reis de uren zou tellen, die hem weer nader zouden brengen naar zijn huis, en naar zijn enig kind dat hij zo liefhad, en voor wier jong leven hij thans zo vreesde?

En de schippersvrouw? Nooit had ze iets voor haar man verborgen gehouden en dat behoefde ook waarlijk niet; in hun beider huwelijksleven was letterlijk niets wat ook maar in het minst geheimhouding zou kunnen wettigen. Doch thans was er iets, een vaag vermoeden aanvankelijk, doch in alle gevallen iets wat moeder Hendriek haar man vóór zijn vertrek niet had durven vertellen.

Een paar dagen na het vertrek van „de Broedertrouw” had Liesbet weer een buitengewoon erge hoestbui gehad, en toen ze de zakdoek,

die ze tegen de mond had gedrukt, terugtrok, vertoonde de witte doek heldere bloedsporen.

Ach, de moeder was er door de dokter wel op voorbereid dat zoiets mogelijk wel te wachten was, maar toch, toen ze het voor haar ogen zag, kon ze haar diepe smart niet bedwingen en de kloeke schippersvrouw was het niet mogelijk haar tranen terug te houden. Het meisje zat overeind in haar bed, dat ze maar weinig meer verliet, want een steeds toenemende vermoeidheid belette haar lang op te blijven.

Het was een mooie vroege voorjaarsdag geweest, een van die zeldzame schone dagen, met Zuidenwind en zachte zonneschijn, thans echter komt nog een laatste zonneschijnsel door het zijraam, dat vlak op het Westen staat, naar binnen vallen, en op de muur naast het bed licht nog even een roodgouden glans, maar overigens is in het vertrek de schemering al ingevallen.

„Moeder... huil maar niet zo, misschien gaat het wel weer over en als het anders moet zijn... ach misschien was dat wel beter... ik weet het niet, maar ik ben zo bang, en ik ben nog zo jong...”

Ach, de ongelukkige dochter had er niet veel meer bij te voegen, de arme moeder zag haar bang vermoeden bevestigd en ze kon voor het ogenblik niet anders doen dan schreien in bittere smart om haar rampzalig kind, dat in de zonde viel.

Het werd voor moeder en dochter een bange nacht, Liesbet deed niets dan klagen en jammeren, telkens teisterden hevige hoestbuien haar pijnlijke borst, en de moeder deed wat zij kon om haar bij te staan in haar lichamelijke smart, en al gelukte het haar soms voor een ogenblik de pijnlijke hoest door een huismiddeltje te doen bedaren, tegen de zielepijn en de wroeging van haar kind stond ze machteloos. Eerst tegen de morgen kwam de slaap zoal geen rust, dan toch vergetelheid brengen, maar de aanlichtende nieuwe dag vond de schippersvrouw nog wakend. De onrust en de kwellende gedachten, die onophoudelijk haar geest bestormden, dreven alle slaap uit haar ogen.

O, ze had willen bidden deze nacht, bidden voor Liesbet om hulp en troost van Boven, doch haar gedachten verwarden zich en ze had slechts kunnen schreien en snikken.

Ze was dankbaar geweest, dat Liesbet van vermoeienis in slaap was gezonken, en toen de zon weer opsteeg boven de donkere grienden in het Oosten, en het daglicht doordrong in de ziekenkamer, rees ze op uit de stoel naast het bed en alvorens het nachtlampje uit te blazen, wierp ze nog een lange blik op haar slapende dochter.

Met een diep uit de borst geweldige zucht en met door tranen verduisterde ogen wendt de moeder zich weer af van het bed, en gaat zachtjes het kamertje uit.

Het is het slaapkamertje van Liesbet, haar eigen kamertje, en die mooie schilderijtjes aan de wanden, die dure snuisterijen op de mahoniehouten kast, dat sierlijke koperen kooitje met de goudgele kanarievogel, waar Liesbet zoveel van placht te houden, kortom te veel dingen om op te noemen, het zijn bijna alle voorwerpen, die schipper Bouke meebracht als hij thuisvoer; meebracht voor zijn kleine meid.

Hier heeft ze als kind gespeeld in onbezorgde, dartele levenslust bij het aanbreken van iedere nieuwe dag, hier legde ze onbekommerd het mooie hoofdje neer om de gezonde slaap te slapen iedere avond na een in operuimde levenslust doorgebrachte dag.

Zo was haar leven voorbijgegaan als een schone droom, want ziekte of pijn waren haar volkomen vreemd, totdat Evert van Kerven, de knappe jonge boer van „Polderlust”, de hand naar haar had uitgestoken en zij... die hand had gevat. Was het wonder, dat bitterheid het gemoed van de schippersvrouw vervult, nu al deze dingen haar geest kwellen en benauwen, was het wonder dat ze met een gevoel van afschuw en weezin denkt aan de bewoners van het rijke „Polderlust”?

En hoe zal haar man, hoe zal Bouke Bijlertsma het opnemen als hij straks weet wat zij thans weet? Ach, haar hart krimpt ineen van smart als zij er aan denkt hoe diep hij, de fiere vrije Fries, de vernedering voelen zal, die niet is af te wenden, en toch moet hij het weten.

Het lijkt wel, dat Liesbet een weinig rustiger is nu de dag is aangebroken, want als de schippersvrouw na in de keuken het hardvuur verzorgd en enkele bezigheden te hebben verricht, door een hoestbui naar Liesbets kamertje wordt geroepen, dan duurt het maar enkele minuten of ze sluimert weer in.

Als er weer een paar uur verlopen zijn en moeder Hendriek haar huiselijk werk verricht, (het werk, dat ze anders met zulk een blijmoedigheid en zorg pleegt te behandelen en dat haar thans zwaar valt, omdat ze er geen lust in heeft) dan hoort ze het poortje langs de dijk opengaan en een tik op de deur kondigt bezoek aan.

Niemand ter wereld kon op dit ogenblik de schippersvrouw meer welkom zijn dan de bezoeker, die zachtens naar binnen komt, nadat ze eerst fluisterend heeft gevraagd of Liesbet slaapt.

Vóór schipper Bouke vertrok met „de Broedertrouw” was hij eerst zelf naar het huisje van Martha Bolder gegaan, om haar te

vragen zijn vrouw bij te staan, nu de toestand van zijn dochter langzamerhand meer zorg vereiste, dan door moeder Hendriek alleen kon worden volgehouden, doch het was Martha niet mogelijk geweest dadelijk aan de wens van de schipper te voldoen, omdat ze ergens was waar men haar onmogelijk missen kon. Het was aan vrouw Bolder niet te zien, dat ze reeds de zestig was gepasseerd, ongebogen was nog haar krachtige gestalte, helder en klaar de blik van haar vriendelijke blauwe ogen en het glad onder de hagelwitte muts weggestreken haar was nog maar zeer weinig met grijs gemengd.

„O, Martha, wat ben ik blij, dat ik je zie,” zo begroette de schippersvrouw haar bezoeker, en met bezorgde blik gaat zij voort: „Liesbet heeft een kwade nacht achter de rug, bijna onophoudelijk kwelde het arme kind die martelende hoest en nu bespeur ik voor het eerst bloedsporen aan de zakdoek, die ze bij het hoesten tegen de mond drukt, en dat maakt mij zo bang Martha, zo vreselijk bang dat ik mijn kind, mijn enige kind zal moeten verliezen...” De arme moeder kan niet voortgaan, want de ontroering is haar te machtig en een snik smoort haar stem in de keel.

„Niet te veel toegeven aan droefheid en vrees, vrouw Bijlertsma,” zo spreekt de weduwe Bolder, en het is of haar zachte, diepe stem al reeds een kalmerende uitwerking heeft op haar toehoorder. „O, zeker,” gaat ze voort, „ik weet het wel wat het zeggen wil te vrezen voor het leven van hen die ons zo lief zijn, maar het werkt zo neerdrukkend op zieken als ze angstige, betraande gezichten bij zich zien, want ach, ze letten zo scherp op ons uiterlijk, en er zijn er die als het ware hun vonnis trachten te lezen in onze ogen.”

„Ach Martha ik weet het wel, en ik wil ook mijn best doen mijn ongelukkig kind zo min mogelijk te bezwaren, doch ik voel mij zó weinig in staat mijzelf te beheersen, dat ik vrees slechts zeer weinig te kunnen zeggen of doen wat haar kan troosten of rustig maken.” Nu legt de weduwe haar hand op de arm van de wenende moeder en zegt dan met vriendelijke ernst: „Ge noemt u zwak en ge denkt dat ge niet in staat zijt uw gevoel te bedwingen, en dat kan ook wel zijn, doch ge weet toch wel, vrouw Bijlertsma, dat waar wij zwak zijn en krachteloos, er Eén is tot wie een arm, door smart neergebogen mensenkinderen zich kan wenden om hulp en bijstand, en het is zulk een milde troost en het geeft een arm, bekommerd hart zo'n gevoel van vrede en rust, te weten dat Hij tot wie wij in nood en ellende om bijstand smeken, machtig is en sterk, om voor ons ten slotte toch alles nog ten beste te keren.”

Neerslachtig en met vochtige ogen luisterde de schippersvrouw

en het deed haar wel goed de woorden te horen, die de weduwe tot haar sprak, doch de rechte betekenis daarvan drong niet door tot haar hart en met een zweem van bitterheid voegde ze de weduwe toe: „Och ik weet het wel, Martha, ik weet het wel, gij meent het goed, doch als ge spreekt van alles nog ten beste keren, dan... zou ik zeggen — misschien voor anderen wèl, doch voor mijn arme Liesbet toch wel niet...”

Te dikwijls reeds was de weduwe Bolder in aanraking gekomen met de vreselijke kwaal, die de schippersdochter had aangetast om de arme moeder te durven vleien met een mogelijk herstel van haar zo innig geliefde zieke en dat had ze met haar tot vrouw Bijlertsma gesproken woorden ook niet bedoeld.

„Ge begrijpt me misschien niet, maar als het in Gods raad besloten is dat je kind van je zal worden weggenomen, dan sluit dat toch nog niet uit dat God ook dit grote zware leed, jou en je man op de schouders legt, (een leed, waartegen thans je ganse ziel in opstand komt) met een wijze, liefderijke bedoeling, die ge nu nog niet zult kunnen verstaan, doch die later mogelijk duidelijk aan het licht komt.”

Een diepe zucht is het enig antwoord van de schippersvrouw en in haar ziel komt de gedachte naar boven... als Martha alles eens wist, als de weduwe die zelf zoveel heeft doorgemaakt, eens wist dat het niet alléén de vrees is, dat ze haar kind zal verliezen, doch dat er behalve dat nog zulk een zware last drukt op haar gemoed. Zou Martha dan nog spreken van: het kan nog ten beste keren?

Een hoestbui van Liesbet verbreekt de gedachtengang van de schippersvrouw, en als een ogenblik later de beide vrouwen voor het bed van de zieke staan, dan kijkt deze verwonderd om zich heen, en als ze in de keuken de oude klok half slag hoort slaan, vraagt ze: „Hoe laat is dat toch moeder?”

„O het is nog vroeg Liesbet, nog maar half elf,” antwoordde de bedroefde vrouw.

De schippersvrouw, die wel reeds de vensters van buiten had geopend, doch aan de binnenkant het wollen gordijn voor het raam had geschoven, opdat het daglicht haar zieke dochter niet zou wekken uit de slaap, die ze zo zeer nodig had, doet thans dat gordijn weg en nu valt het klare licht van de schone lentedag vol en helder naar binnen.

Eerst nu bemerkt Liesbet de weduwe Bolder, die tot nu toe in de schemering en boven het hoofdeinde van het bed voor haar onzichtbaar was geweest.

Een glimlach glijdt over de bleke trekken van de schippersdochter als ze de kloeke gestalte van de weduwe voor haar bed ziet. Och zolang ze zich kon herinneren, was ze bekend geweest in het laatste huisje, zoals men algemeen in het dorp de woning van de familie Bolder placht te noemen. Dikwijls had ze als kind gespeeld op het erfje of in de kleine tuin, waar Geert, (die ze als een soort oudere broer beschouwde) tussen twee oude appelbomen aan de in elkaar gegroeide takken een schommel voor haar had opgehangen.

Later, toen ze ouder werd, ging ze nog vaak naar „het laatste huisje” om een uurtje met Martha te keuvelen, doch — langzamerhand was dat minder geworden, ook al omdat vrouw Bolder zo zelden thuis was, doch de vriendschap van Liesbet voor de weduwe en haar zoon was er niet minder om geworden.

„Zo Martha, het is goed dat je me komt opzoeken. Ik heb naar je verlangd, doch... ik weet het wel, dat je niet eerder kon komen, want je tijd was immers zo bezet dat Geert zondag zelf zijn potje heeft moeten koken...”

„Ik was helemaal achter in de polder bij Eldert Mijnings, en ik kon daar onmogelijk weg. Zijn vrouw was doodziek en zijn oudste dochttertje nog maar vijftien jaar, dus die kon haar moeder niet verplegen en voor haar kleine broertjes en zusjes zorgen, want de man moest 's morgens al vroeg naar zijn werk en bleef dan de ganse dag weg. Nu echter is met Gods hulp de arme moeder weer buiten gevaar en een zuster van Eldert Mijnings komt nu verder helpen.

En nou, — zo gaat de weduwe opgewekt voort, — en nou ga ik vanmiddag gauw mijn eigen boeltje een beetje in orde brengen, en dan kom ik vanavond naar jou toe, Liesbet, want anders wordt het voor moeder te zwaar begrijp je?”

„Ik ben blij dat je er bent Martha,” zegt de zieke, en als ze, na een hevige hoestbui, weer even gerust heeft, vervolgt ze: „Je zult Lies nooit meer bij je in je huisje zien, Martha, en — ik zal de oude appelbomen in je tuintje nooit meer zien bloeien. Het is voorbij Martha — voorbij...”

Ach, de schippersvrouw kan het niet helpen, dat haar de tranen weer langs de wangen rollen, het breekt haar het hart als ze de woorden van Liesbet hoort, woorden zo vol droeve weemoed dat ze onhoorbaar het kamertje uitloopt om voor haar kind de bittere droefheid, die haar het hart verscheurt, nog zoveel mogelijk te verbergen.

O zeker, de droeve klacht van de schippersdochter doet ook

Martha Bolder het hart wel trillen van diepe deernis, want ze heeft het schippersgezin lief. De eerlijke trouwe schipper die, toen haar Geert nog zo los op de benen stond, op de woelige gast gelet heeft als een oudere broer; de vriendelijke, goedhartige schippersvrouw, maar bovenal de kleine Lies van schipper Bouke, zij liggen haar na aan het hart. Maar de weduwe is reeds lang zo vertrouwd met het leed en de smart der wereld, dat ze met ijzeren zelfbeheersing alle uitwendige ontroering kan terugdringen en verbergen voor ieders oog, en dat is misschien ook de reden, dat haar optreden aan een ziekbed bijna altijd een kalmerende invloed uitoefent op een angstige zieke. Nooit echter zal Martha trachten zulk een lijder of lijderes te vleien en te sussen met valse hoop op een herstel, als zijzelve vast er van overtuigd is dat het einde de dood zal zijn.

„Och mijn kind, het is immers God alleen bekend wie spoedig zal worden opgeroepen of wie niet, daar behoeft men waarlijk niet ziek voor te zijn, en ongetwijfeld zijn er thans wel mensen die sterk en gezond rondlopen alsof er nimmer een einde aan het leven zal komen en die toch de appelboom niet zullen zien bloeien.

Doch je weet wel, dat het toch eigenlijk voor de mens geen hoofdzaak is wannéér men van hier heengaan zal, doch hoe, want of het korter of langer duurt, Liesbet, de tijd vliegt voort en het einde komt gewis.”

Terwijl de weduwe met haar zachte, diepe stem de zieke deze woorden toevoegt, staren de donkere ogen van het meisje haar met angstige blik aan, en de dunne witte vingers wringen zich als in wanhoop in elkaar als ze fluisterend zegt: „Martha, ach Martha, zo kunt gij spreken, gij kunt rustig afwachten tot eens, misschien in hoge ouderdom het einde komt, maar ik, Martha, ik... ik ben nog zo jong en het leven was toch zo... mooi... voor mij, en ik kan het einde niet rustig afwachten... ik zal dat nooit kunnen, want als ge eens wist... o Martha als ge eens wist...”

Dan zinkt ze achterover in de kussens en snikt hartbrekend haar jammer uit, en de oude vrouw voor het bed buigt het hoofd en vouwt de handen, want ze voelt dat groter leed dan enkel dat, waarmede de wrede ziekte dreigt als een donkere wolk, hangt boven het eens zo gelukkige huis van Bouke Bijlertsma.

„Wees maar stil Liesbet, ik ga nu weg om, zo God wil, vanavond weer terug te komen, en dan blijf ik vannacht bij je, doch laat ik je dit nog even zeggen, mijn kind: „Je weet wel, dat Martha Bolder maar een nederige, eenvoudige vrouw uit het volk is, doch dat neemt niet weg dat ik vast geloof wat mij mijn Bijbel leert, en

óók, dat, al ben ik overigens ook ongeletterd, ik toch met Gods hulp versta wat ik lees.

Nu Liesbet, al leeft men dan volgens de wereld als een heilige, en zó, dat alle mensen ons beschouwen als het toonbeeld van deugd en Godsvrucht, dan zal dat alleen ons niet kunnen helpen om rustig het einde tegen te gaan in het vaste vertrouwen, dat de dood slechts de poort is, waardoor we ingaan in het Huis des Vaders.

Neen mijn kind”, — zo gaat de oude vrouw voort, — „rust en vrede kunnen we alléén vinden door het geloof in Hem, die met Zijn bloed voor ons de schuld betaalde. En Hij vraagt niet hoe gróót die schuld was, maar als die schuld ons drukt en klemt, en als wij in onze ellende met tranen van bitter berouw Hem uit het diepst van ons hart ons leed klagen en Hem bidden om hulp, dan kan het licht worden in onze ziel en licht op ons pad, al gaat dat pad dan ook spoedig naar het einde van ons aardse leven.”

De woorden van Martha Bolder schijnen toch enigszins de storm in het gemoed van de schippersdochter te doen bedaren, want de krampachtig in elkaar geklemde vingers ontspannen zich en het heftige snikken, dat haar straks het spreken onmogelijk maakte, heeft opgehouden.

Dan vat de oude vrouw met haar forse, warme hand de klamme vingers van het meisje en zegt: „Nu ga ik gauw weg Liesbet en denk jij maar eens rustig na over wat ik je gezegd heb, vanavond ben ik weer zo gauw mogelijk bij je.”

„Het is goed Martha, het is goed, . . . ik wil je dan wat vertellen wat niemand weten mag dan — . . . jij en moeder.”

Als de weduwe het vertrekje verlaat en onhoorbaar de deur achter zich sluit, dan wacht de schippersvrouw haar in de keuken, waar ze tegen de deurpost van het slaapkamertje geleund, met diepe ontroering geluisterd heeft naar de woorden van troost, die de weduwe tegen haar ongelukkige dochter heeft gesproken.

Als Martha is vertrokken, blijft vrouw Bijlertsma haar op het straatje voor de deur nakijken totdat ze door een bocht in de dijk aan haar oog wordt onttrokken. O de woorden van Martha daar straks tot Liesbet gesproken, hebben wel weerklank gevonden in haar hart, doch nu de kloeke gestalte van de oude vrouw verdwenen is om de hoek, en zij haar troostende stem niet meer hoort, ach nu overweldigt haar weer het verdriet en de kommer. Helder en koesterend valt nog het licht van de vroege voorjaarszon op het plekje waar ze staat, doch er komen wolken op daarginds in het Zuid-Oosten, en boven het griendhout langs de rivier ziet de

schippersvrouw aan de wimpel van een voorbijvarend schip, dat de wind sinds vanmorgen vroeg sterk gekrompen is en dat voorspelt weer wolken en donkerheid, misschien wel storm.

Donkerheid en storm — dat zal er zijn in het hart van haar man als hij straks weet, wat hem tot in het diepst van zijn gemoed zal treffen, en voor het eerst van haar leven ziet de vrouw van schipper Bouke Bijlertsma met angst de thuisvaart van „de Broedertrouw” tegemoet.

7. OP „KNOPZICHT”

De jas open en met de duimen in de armsgaten van zijn vest kuiert de boer van „Polderlust” hetzelfde voetpad uit, dat hij ook, — maar toen met meer haast, — gegaan is op die avond, waarop hij die hevige twist had gehad met schipper Bijlertsma. Dit voorval is echter al weer een vijftal maanden geleden. Toen lagen de velden donker en doods om hem heen en boven hem schenen de fonkelende sterren aan de heldere vrieshemel. Nu echter staat de zon nog helder aan de lucht, en om hem heen geuren de velden en prijken de witte madeliefjes en de gele boterbloemen in het frisse jonge gras der weiden.

Het is zondagmiddag en Govert van Kerven is op weg naar „Knopzicht” want hij zal zijn oude vriend Frans Versteegelen eens een bezoek gaan brengen, wat trouwens wel eens meer gebeurt, doch dan doorgaans in gezelschap van zijn vrouw. Nu echter kon de boerin niet met hem gaan, want ze had in de loop van de week haar voet verstuikt en het lopen viel haar nog te moeilijk, tenminste voor een wandeling van een goed half uur had ze zich niet in staat gevonden. Zo ogenschijnlijk zou men zeggen, dat het de boer van „Polderlust” nogal voor de wind ging, want voor zijn vlas had hij een zeldzaam hoge prijs kunnen maken, en ook wat korenbouw en veestapel betrof, liet het niets te wensen over, en toch stond het gezicht van Govert van Kerven stroever en strakker dan ooit.

Zeker, die geschiedenis van Evert met Liesbet van schipper Bouke behoorde feitelijk tot het verleden, want zijn zoon had geen moeite meer gedaan om met de schippersdochter in aanraking te komen, en dat was uit de aard der zaak niet meer mogelijk ook, om reden, dat ze toen ziek was geworden, en gisteravond

hoorde hij de melkmeid nog tegen Jaap de stalknecht, zeggen dat Lies van schipper Bouke slecht lag, en dat er dag en nacht bij haar werd gewaakt.

Toen van Kerven het de melkmeid — die niet wist dat hij zo dicht in haar nabijheid was — hoorde zeggen, had het hem toch voor een ogenblik onaangenaam getroffen. Was hij misschien niet een beetje te hard geweest? Dadelijk echter had hij die opwelling weer teruggedrongen. — Was de schipper soms niet hard geweest? Trouwens Bijlertsma en zijn vrouw waren er immers óók op tegen geweest, dat hun dochter met Evert ging, hij begeerde nog liever een arme schippersknecht als schoonzoon dan mijn losbol van een jongen.

Ruw had de schipper het hem destijds toegebulderd en hij — Govert van Kerven — had er zich toen erg door beledigd gevoeld, doch was het in toorn gesproken woord wel ver bezijden de waarheid geweest? Leefde Evert de laatste maanden niet als een losbol en verteerde hij niet schandelijk veel geld?

Och, het was er, wat huiselijke rust en vrede betrof, niet beter op geworden, al ging Evert niet meer met Liesbet Bijlertsma om. — „Misschien heb je je doel bereikt, doch ik geloof niet dat je er veel plezier van zult beleven.” Die bedreiging had Evert uitgesproken op die stormachtige avond, en de jonge boer van „Polderlust” was vanaf die tijd geheel de verkeerde weg opgegaan.

Niet dat hij op het dorp zich zo erg misdroeg, doch hij had de gewoonte aangenomen reeds des zaterdagsmiddags te paard of te voet naar de stad te gaan en daar had hij vrienden en kennissen genoeg, die maar al te gaarne omgang hadden met de vrolijke grappenmaker, die doorgaans goed van geld was voorzien.

In het dorp echter kwam hij wel dikwijls genoeg in aanraking met andere jongelui, ook wel met boerenzoons en boerendochters, doch hoewel bijna allen hem gaarne mochten lijden, was er toch niemand onder hen die kon zeggen, een bijzondere vriend of vriendin te zijn van Evert van Kerven, en al was men het er onder elkander vrijwel over eens, dat de jonge boer van „Polderlust” nogal een uitgaander was, bleef toch veel daarvan onder de dekmantel.

De reden waarom het ergste niet zo openbaar werd, kwam in hoofdzak daardoor, dat „Polderlust” tamelijk afgelegen lag, en vanaf de stad langs binnenwegen te bereiken, waarbij nog kwam, dat Evert bijna nooit vóór middernacht thuis was en dan lag het voor de hand, dat hij door niemand werd gezien.

Noch Govert van Kerven noch zijn vrouw waren feitelijk in

staat enige invloed ten goede op hun steeds meer afdwalende zoon uit te oefenen. Als de jonge man midden in de nacht geheel of halfbeschonken thuis kwam, dan kon de boer soms geweldig opspelen, waarin de boerin ook niet naliet de nachtbraker met verwijten en bedreigingen te overstelpen, wat echter tot enig gevolg had dat Evert zich zwiĳgend van zijn kleren begon te ontdoen, zo goed en zo kwaad als dat ging.

Veelal zocht hij dan, zonder een woord tot verontschuldiging van zijn slecht gedrag in het midden te brengen, zijn slaappleats op, en als hij nog enig antwoord gaf op datgene wat zijn verbolgen ouders hem meenden te moeten toevoegen, dan was dat veelal van dien aard, dat het zijn beide ouders nog meer verbitterde.

Toen hij nog maar een jongen van zeventien of achttien jaar was, had zijn moeder hem al reeds van een ruim zakgeld voorzien, enkel en alleen uit dwaze ijdelheid, dat hij zonodig, en als het bij een of andere gelegenheid te pas kwam, de andere boerenzoons de ogen kon uitsteken.

En zo was het gebleven, doch het tot pretmaken geneigde karakter van Evert in aanmerking nemende, was het niet te verwonderen dat deze, ondanks zijn ruim zakgeld, toch nog altijd te kort kwam.

Toen had hij, nu enige jaren geleden, zijn vader het voorstel gedaan hem — Evert — de koop en verkoop van hoornvee of paarden toe te vertrouwen, met al het risico dat daaraan was verbonden. Govert van Kerven was zelf een ervaren veeboer, doch in de handel moest hij het tegen zijn zoon afleggen, en daar hijzelf veel te veel door het vlasboerenbedrijf in beslag werd genomen, was hij er wel voor te vinden geweest het vee en de paarden, en wat daarmede in verband stond, aan zijn zoon over te laten.

Uit de aard der zaak was Evert van toen af nogal dikwijls van huis om deze of gene markt te bezoeken, en het eigenaardige van de zaak was wel, dat de jonge boer, hoe luchthartig en zorgeloos ook zijn optreden was, als het gold een stuk vee of een paard voordelig te kopen of te verkopen, dan gelukte dat hem bijna altijd, en de meest geslepen handelaar kon hem niet bedriegen.

Zeker, Govert van Kerven had er spoedig genoeg spijt van gehad dat hij zijn zoon in de gelegenheid had gesteld, om door zijn handel steeds in het bezit van meer geld te zijn dan goed voor hem was, doch hoewel hij zoveel mogelijk zijn eigen dieren hield en er geen andere liet bijkopen, kon hij toch niet beletten, dat Evert op eigen gelegenheid bij de boeren in de omtrek vee verhandelde.

Overal waar de jonge boer van „Polderlust” kwam, was hij een gaarne geziene gast, want iedereen handelde gaarne met hem, doch vooral Frans Versteggelen mocht hem gaarne, en als hij — Evert — op „Knopzicht” kwam, dan kon hij verzekerd zijn van een goed onthaal.

Allereerst omdat Versteggelen een liefhebber was van een goed glas bier, en de jonge boer van „Polderlust” was daar ongelukkigerwijs ook voor te vinden, en als de boer van „Knopzicht” met Evert, en zijn eigen dikke, grote dochter Leentje aan tafel zat, dan kon de jonge van Kerven Versteggelen laten lachen dat het dreunde, en Leentje had altijd iets in keuken of kelder wat Evert noopte langer op „Knopzicht” te blijven dan hij aanvankelijk van plan was.

Over al deze dingen denkt Govert van Kerven, terwijl hij op zijn gemak voortkuiert op het stille, bochtige voetpad dat zo rustig tussen het vruchtbare weide- en akkerland doorkronkelt. Tot nu toe heeft de boer nog maar weinig voorbijgangers ontmoet op het eenzame pad, slechts een paar jongens met een hengelstok bij zich, doch thans komt hem een paartje tegen, dat groetend voorbijgaat.

De boer van „Polderlust” kent hen wel, het is een boerendochter uit de polder en een boerenzoon uit het dorp, en onwillekeurig stemt het zien van de jongelieden hem nog wreveliger dan hij al is.

Waarom moet Evert altijd op verkeerde wegen dwalen, waarom kan hij niet net als deze mensen zich bij zijn eigen soort houden? Waarom moet hij de stad opzoeken om daar zijn geld zoek te brengen in wie weet welk slecht gezelschap? Dit alles hindert en kwelt Govert van Kerven en daarom heeft hij geen oog en geen oor voor wat hem omringt op deze schone zondagmiddag in het vrije veld.

Het voetpad loopt hier uit op de rijweg onder langs de rivierdijk en de boer loopt de eerste de beste stoep op naar boven. Nu heeft hij vanaf de hoge dijk het uitzicht op een steeds breder wordende zoom van griend en rietgewas, want hier buigt de dijk wat meer landwaarts in. Thans gaat van Kerven weer een stoep af en als hij de rijweg dwars overgestoken is, staat hij voor de poort van „Knopzicht”.

Een tamelijk lange laan van hoge wilgen voert naar een breed, ruim erf waarop thans een troepje kippen zich loopt te koesteren in het heerlijke lentezonnetje, terwijl tegen de muur, naast de lage hardstenen stoep bij de voordeur, een grote hofhond ligt te dommelen. „Knopzicht” is niet zo mooi als „Polderlust”, ten-

minste het woonhuis niet, want dat staat aan de grote schuur vastgebouwd, en is aanmerkelijk lager dan die schuur, waardoor het kleiner lijkt dan het is. Ook op het erf is alles niet zo onberispelijk in orde als op de boerderij van Govert van Kerven. Zo hier en daar, wat meer naar achter, woekeren gras, brandnetels, en ander onkruid en dat zal men op „Polderlust” niet aantreffen, evenmin als de hoop oude onbruikbare rommel van allerlei aard in de hoek achter de schuur.

Met één oogopslag ziet Govert van Kerven die onregelmatigheden en hij ziet nog veel meer, wat bij hem op „Polderlust” zo niet is. Hij ziet bijvoorbeeld, dat er in de grote uitgestrekte boomgaard, die rechts en links door sloten van de oprijlaan gescheiden, zich tot achter de hoeve uitstrekt, veel oude, half verdorde ooftbomen staan, terwijl er overal geheel verwilderde bessenstruiken groeien, waar sinds jaren geen snoeimes in gehanteerd is. Van Kerven ergert zich altijd aan deze dingen als hij op „Knopzicht” komt en nu, in zijn sombere gemoedsstemming, nog meer dan anders.

Langzaam licht de hofhond de grote kop op, hij kijkt de langs hem heen lopende boer na en begint dan even zachtjes te brommen, doch de man slaat niet de minste acht op het beest, en dit legt gemoedelijk de kop weer op zijn stevige voorpoten, hij kent die bezoeker wel.

Govert van Kerven gaat niet naar de voordeur, doch aan de rechterkant van de gevel is er nog een, een ouderwetse, met een gladde ijzeren ring en bestaande uit een boven- en ondergedeelte. De boer draait de ring om en trekt de bovendeur open, dan roept hij tamelijk luid: „Heila!” Waarop onmiddellijk het antwoord van binnen volgt: „Kom er in, van Kerven, je weet de weg.” De bezoeker licht thans de klink van de onderdeur en treedt binnen in een korte brede gang, aan het einde waarvan de dochter, en tevens de huishoudster van Frans Verstegeelen, een deur openhoudt en hem uitnodigt binnen te komen. Aan een grote ronde tafel, dicht bij het raam, zit de heer des huizes in een stevige leunstoel, waaruit hij even oprijst om de oude vriend te begroeten.

„Ha, daar doe je goed aan Goof, dat je me komt opzoeken, ik ben altijd blij als er iemand komt,” zo verwelkomt Verstegeelen de boer van „Polderlust”. „Maar waarom is de vrouw niet meegekomen, van Kerven, het is toch zulk prachtig weer,” zo vraagt Leentje belangstellend, want met de boerin van „Polderlust” kan de boerendochter uitstekend overweg.

Govert van Kerven vertelt met enkele woorden het kleine onge-

val, dat zijn vrouw in de loop van de week is overkomen en als het meisje haar leedwezen daarover heeft betuigd, schuift ze een stoel bij de tafel tegenover de zetel van haar vader en de bezoeker zet zich op zijn gemak neer.

Op de tafel voor Versteeggelen staat een leeggedronken bierglas, en naast hem op de grond een stenen kruik, terwijl in de brede vensterbank en vlak binnen zijn bereik een grote tabakspot hem in staat stelt telkens zijn geliefde pijp te vullen. De boer van „Knopzicht” zit in zijn overhemd en met geheel openhangend vest bij de tafel. Blijkbaar heeft hij het niet de moeite waard geacht om zich wat op te knappen en hij verontschuldigde zich door te zeggen: „Ik zie er niet erg op m'n zondags uit, Goof, maar ik ben de ganse dag nog niet buiten de poort geweest en na de middag vond ik het de moeite niet meer om wat anders aan te trekken. Je lust toch, hoop ik, wel een glas bier, Goof,” zo gaat de huisheer voort en zijn dikke vingers grijpen reeds naar de kruik, die naast hem op de grond staat, doch de boer van „Polderlust” wijst het aanbod van zijn vriend af en zegt: „Dank je Frans, ik zal geen bier drinken, en wat jou betreft, was het ook veel beter dat je het niet deed. Denk er om” — zo gaat hij waarschuwend voort, — „denk er om, dat je toch eigenlijk veel te zwaar wordt en je kleur is ook veel te hoog. Als je zo doorgaat, komt je hart in de knel . . .”

„En als jij zo doorgaat, zou je me haast bang maken, doch dat zal je niet lukken, Goof. Een enkel glaasje bier op zijn tijd kan nooit kwaad.”

Met deze lichtzinnige woorden wijst Versteeggelen de toch werkelijk goedgeemeeende waarschuwing van zijn vriend van de hand, en terwijl hij zijn glas vult, dat het schuim van het krachtige bier over de rand van het glas bruist, voegt hij van Kerven lachend toe: „Zeg het maar eens eerlijk Goof, krijg je geen berouw, en zal ik Leen maar een kruikje laten halen, er staan er nog genoeg in de kelder, want aftappen doe ik zelf . . .”

Op dit ogenblik komt zijn dochter binnen met een blad, waarop thee in grote wit porseleinen koppen en een verlakt trommeltje met koekjes. „Kom, kom, vader, dring nu van Kerven je bier niet op, het was beter dat je naar zijn raad luisterde en er niet de draak mee stak.”

Versteeggelen gaf niet eens antwoord op het gezegde van zijn dochter, doch voegde haar toe: „Me dunkt zo, Leen, dat jij nu wel een uurtje naar „Polderlust” kan gaan, om vrouw van Kerven gezelschap te gaan houden, want die zit thans toch óók maar alleen. Wat denk je daarvan, Goof?”

„Daar zou je goed aan doen Leentje,” meent de boer, „want de meiden zijn naar het dorp en Eef zal ook wel niet thuis zijn, denk ik, hoewel hij er nog was toen ik wegging.”

Het leek voor een ogenblik alsof de dikke, ronde wangen van de boerendochter nog een weinigje roder werden dan ze reeds waren, doch dat het voorstel van haar vader wel instemming bij haar vond, bleek al aanstonds daardoor, dat ze slechts schijnbare tegenwerpingen maakte door te zeggen: „Maar vader, het is toch immers niet zoals het behoort dat ik wegga als er een gast is op „Knopzicht” en . . .”

„Nou kind, je hoort toch dat van Kerven het goed vindt. Waarom zou je dan niet liever een gezonde wandeling maken naar „Polderlust” dan hier bij een paar oude kerels te blijven zitten soezen?” antwoordde haar vader.

Hij kon vaak ruw zijn die Frans Versteggelen, doch hij hield veel van zijn dochter, en ondanks zijn losheid en schijnbare onnadenkendheid was hij toch een scherp opmerker, die zich niet gemakkelijk vergiste in de beweegredenen van hen, met wie hij in zijn omgeving te doen had. Wat nu zijn dochter betreft, had hij al zeer spoedig begrepen, dat ze haar hart gezet had op de zoon van zijn vriend Govert van Kerven, en al wist hij dat deze nu niet bepaald een boerenzoon was van onbesproken gedrag, zo had hij toch ongeveer dezelfde gedachte daarover als van Kerven en diens vrouw, namelijk dat het losse, en die neiging tot pretmaken in het karakter van de jonge boer, vanzelf wel zou overgaan als hij maar eenmaal getrouwd was.

Nadat Leentje nog eens de boer van „Polderlust” had gevraagd of hij het werkelijk niet onbeleefd vond als ze wegging, en van hem de verzekering had ontvangen, dat het hem genoeg deed als ze zijn vrouw een poosje gezelschap wilde gaan houden, verdween ze uit de achterkamer waar de beide mannen zich bevonden.

Toen Leentje een half uurtje daarna zich nog even in de open gangdeur vertoonde, om te zeggen dat ze nu maar wegging, kwamen Govert van Kerven de spottende benamingen voor de geest, die Evert bij sommige gelegenheden had gebezigd om de dochter van Frans Versteggelen aan te duiden, en om haar lichaamsbouw belachelijk te maken. Zeker, het was aan haar kleding en aan haar van goud blinkende hoofdtooi wel te zien, dat ze een rijke Zuidhollandse boerin was, doch in die dracht en met de wijduitstaande, kostbare kanten muts op het hoofd, leek ze nog kolossaler dan straks in haar eenvoudige huiskleren.

Met een onderdrukte zucht dacht van Kerven er aan hoe moei-

lijk het zou zijn Evert er toe te brengen om Leentje Versteegelen tot vrouw te begeren. En toch klampte de boer zich vast aan dat, door hem en zijn vrouw beraamde plan, want als er niet op een of andere wijze verandering gebracht werd in het leven van zijn zoon, dan kon het wel niet anders of het moest mislopen.

„Ik heb je vandaag niet in de kerk gezien Frans, is het wel?” zo voegt de boer van „Polderlust” Versteegelen toe, „ik dacht eigenlijk dat je misschien niet goed was, en daarom ben ik hoofdzakelijk eens komen oplopen naar „Knopzicht”.

„En daar heb je goed aan gedaan, Goof ongetwijfeld, ook al ben ik zo gezond als een vis, maar in de kerk ben ik vandaag niet geweest. Eerlijk gezegd, had ik er geen lust in. Ik heb vannacht slecht geslapen, en vanmorgen was ik zo traag en zó dommelig dat ik maar liever thuis bleef dan in de kerk misschien te gaan zitten slapen, wat ik een miserabel gezicht vind voor de gemeente, en nog erger voor de dominee”.

Even schudt van Kerven het hoofd, hij rekent het zich tot plicht zijn vriend te wijzen op het verkeerde van het nalaten om ter kerke te gaan.

„Je moet zonder dringende noodzakelijkheid je plaats in de bank niet openlaten, Frans. Geloof me, als je daar eenmaal mee gaat beginnen, dan eindig je tenslotte met helemaal niet meer te gaan.” Versteegelen knikt eens met het hoofd alsof hij het volkomen eens is met de opmerking van zijn bezoeker, en deze gaat weer voort: „Kijk hier Frans, wij als boeren die nog al wat volk in dienst hebben, wij vooral, moeten een goed voorbeeld geven, want reken er maar vast op, dat de lui op ons letten.”

Een poosje blijft Versteegelen de vriend, die hem een vermaning geeft, met zijn kleine, half toegeknepen ogen aankijken, en dan zegt hij met meer ernst dan van Kerven wel verwacht had: „Laat mij hierover ook eens wat zeggen, Goof; ik ben altijd, dat weet je wel, nogal een trouwe kerkganger geweest, en al is, tot mijn schande gezegd, wat daar gesproken is mij voor het grootste gedeelte over het hoofd gegaan, toch heb ik er wel zoveel van meegenomen om te weten, dat men niet naar Gods huis moet gaan met het oogmerk om daar van de mensen te worden gezien.”

Govert van Kerven fronst onwillekeurig het voorhoofd. Zou de boer van „Knopzicht” hem — Govert van Kerven — op dit gebied een lesje willen geven? Maar dan is hij toch aan het verkeerde kantoor . . .

„Je moet mijn woorden niet anders opvatten dan zoals ze zijn bedoeld, namelijk, dat wij door behoorlijk onze Godsdienstplichten

waar te nemen ook onze ondergeschikten de goede richting aanwijzen. Dat is toch dunkt mij duidelijk genoeg.”

„Ja ja zeker, dat is duidelijk, en het klinkt zelfs héél mooi, maar wat mij betreft, Goof, heb ik soms zo het gevoel, dat er bij mij van binnen te véél aan hapert dan dat ik naar een ander zou kunnen kijken, en vaak genoeg,” — gaat Versteggelen voort, — „komt mij het Bijbelwoord in de gedachten: Die de weg geweten zal hebben, en niet bewandeld, zal met dubbele slagen geslagen worden.

En nu geloof ik niet, dat „met de weg weten” enkel bedoeld wordt de weg naar de kerk, — maar ik meen wèl te voelen, dat dat Bijbelwoord dieper, veel dieper ingrijpt, en ik voel óók, dat daarmee meer van mij geëist wordt dan . . . ik tot nu toe genegen ben te volbrengen, en daarom schuif ik die eis van mij af, evenals die volgelingen van de Heere Jezus deden, die Hem verlieten, omdat zij die leer te hard vonden.”

Het bloed stijgt de boer van „Polderlust” naar het hoofd, en in de gemelijke stemming, waarin hij de laatste tijd verkeert, ziet hij in de woorden die Versteggelen hem daar toevoegt, niet anders dan de bedoeling om hem — Govert van Kerven — te laten voelen, dat hij hem wantrouwt ten opzichte van de oprechte drijfveren die hem — de boer van „Polderlust” — tot zulk een voorbeeldig trouwe kerkganger maken.

„Zeker, er waren zwakke volgelingen, die de Heiland de rug toekeerden, maar er zijn er toch óók geweest, die Hem bleven volgen ondanks het feit, dat ook zij de Meester niet altijd konden begrijpen. Dat weet je toch zeker ook, Frans.” Het was op enigszins harde, meesterachtige toon, dat van Kerven deze woorden sprak.

Onmiddellijk echter antwoordde Versteggelen door te zeggen: „Gelukkig wel Goof, maar onder die mannen was toch ook één die de Meester volgde tot in de hof van Gethsémané . . . maar nòchtans was hij een verrader, hij volgde zijn Meester wel, maar zijn bedoelingen waren niet oprecht en ik voor mij geloof, dat men dan beter niet volgen kan. Maar,” — zo eindigde Versteggelen, „laten we hierover verder maar zwijgen Goof, want ik ben in die dingen eigenlijk maar een domme kerel en het lust me niet om een mogelijk twistgesprek aan te vangen”.

Zie, het was zo de gewoonte van de boer van „Knopzicht” om alle ernstige gedachten zoveel mogelijk van zich af te schuiven en zich in slaap te laten wiegen door het denkbeeld: het heeft nog wel de tijd, ik ben nog veel te gezond en te krachtig om mij te ver-

diepen in de dingen der eeuwigheid, later misschien, later, als ouderdom en ziekte mij vanzelf in die richting zullen drijven.

Nu Versteeggelen te kennen gaf, dat hij liever niet het gesprek in dezelfde geest wilde voortzetten, scheen ook zijn bezoeker geen lust te hebben er verder mee door te gaan, want spoedig waren beide mannen in druk gesprek gewikkeld over de kansen van de vlasserij voor dit jaar, over het pas gezaaide gewas, en tenslotte over vee en paardenfokkerij, waarvan beide boeren grote liefhebbers waren, al kon de boer van „Knopzicht” zich hierin niet meten met Govert van Kerven.

„Ik zou wel lust hebben eens een mooie jonge klepper te kopen, Goof” — zo merkt Versteeggelen in de loop van het gesprek op, — „doch het moet een vertrouwd paard zijn, want als ik zo nu en dan met mijn dochter eens een rit ga maken, moet ik geen beest voor mijn wagentje hebben, waar ik als het ware mee moet vechten, om hem in bedwang te houden, doch ook geen druiloor. Mijn eigen klepper, je kent hem wel Goof, is een lief dier, doch hij wordt te zwaar, en als ik een jong paard kan krijgen, dat me naar de zin is, dan moet hij maar voor de ploeg of voor de boerenwagen. Heb jij niets voor me, dat geschikt is voor mijn doel?”

Van Kerven blijft een poosje bedachtzaam voor zich uitkijken voor hij antwoord geeft op de vraag van Versteeggelen, maar juist als hij wat zeggen wil, merkt de ander op: „Laat Evert liever maar eens bij mij komen, dan kan ik met hem wel eens praten. Want ik bemerk wel, dat je van je eigen paarden er liever geen verkoopt, is het zo niet?”

De boer van „Polderlust” haalt met een stroeve glimlach de schouderaars op en zegt dan: „Kijk eens Frans, ik zal niet zeggen dat ik niets voor je heb, maar of het je wel erg lijken zou, dat betwijfel ik. Ik heb”, — zo gaat de boer voort, — „twee jonge paarden lopen, die allebei prachtige kleppers kunnen worden, één van ruim twee jaar oud, en de andere is er net drie, maar ze zijn geen van beide nog in het tuig geweest.”

„O ja dat weet ik” — valt Versteeggelen in, — „dat weet ik. Eef heeft ze een goede veertien dagen geleden in de buurt van Gorkum gekocht. Is het zo niet?”

Van Kerven knikt zwiingend en Versteeggelen voegt hem lachend toe: „Ja ja Goof, ik weet wel waar je bang voor bent, je denkt dat Evert ze in hoofdzaak gekocht heeft om ze gereed te maken voor de harddraverij te B., die over een paar maanden zal worden gehouden, en je denkt dat het dan wel eens net zo zou kunnen aflopen als met die mooie bruine merrie verleden voorjaar.”

De boer van „Polderlust” blijft nors voor zich uitkijken en bromt dan iets, dat de ander klaarblijkelijk niet verstaat, doch Versteggelen schijnt zich heimelijk te vermaken met de ergernis van zijn vriend, want zijn half toegeknepen ogen worden nog kleiner om de pret te verbergen, die er in flikkert.

„Nou Goof,” zegt hij tenslotte, „laat ons afspreken dat Eef me in de loop van de week komt opzoeken, want de paarden die jij thuis hebt, zijn toch eigenlijk wat gevaarlijk voor mij: niet dat ik bang ben om met een jong paard te rijden, dat weet je wel, maar ik word te zwaar, ik ben niet rap genoeg meer om het met zo’n jonge snuiter klaar te spelen als hij eens verkeerd wil.”

De boer van „Polderlust” knikt even; hij had er wel een weinig spijt van, dat Versteggelen maar niet een van zijn jonge paarden had gekocht. Het beviel hem niet, dat Evert er op stond om zelf die twee jonge dieren te verzorgen. Dat wees er op, dat hij er iets bijzonders mee van plan was, doch hij — Goof van Kerven — was er óók nog. Misschien wilde mijnheer Bolhoven, de veearts, er wel een van kopen.

Nog een poos bleef van Kerven op „Knopzicht” en toen Versteggelen hem uitliet, kuierde deze met de boer van „Polderlust” het erf mee over tot aan de poort; dat was zo zijn gewoonte als iemand hem een bezoek had gebracht.

Terwijl ze zo naast elkaar het erf oversteken, kan van Kerven niet laten tot zijn vriend te zeggen: „Het is jammer Frans, dat je van het voorjaar je boomgaard niet eens goed hebt laten nakijken, de oude bomen er uit, en om de andere wat mest ingraven . . .”

„O ja Goof, dat weet ik wel,” zo valt Versteggelen hem in de rede, „er is wel meer op „Knopzicht” dat niet is zoals het behoort, maar ik raak er de lust voor kwijt. Mijn gemak houden en — een goed glas bier drinken, doe ik eigenlijk liever dan mijn volk achter de veren zitten, en zelf mij het hoofd breken met allerlei zaken; ik word te gauw moe, weet je.”

„Dat is een verkeerde opvatting van je Frans, laat ik je waar-schuwen”, zo sprak van Kerven. „Wat meer beweging en wat minder bier, dat zou je gezondheid en je zaak ten goede komen . . . of anders, een jonge kracht bij je op „Knopzicht” vóór het misloopt.”

Versteggelen lacht even bij de laatste woorden van zijn vriend. „Zie Goof, nou komen we weer op hetzelfde feit terug, waar we daarstraks over hebben gesproken en nou moet ik je weer hetzelfde antwoord geven: die leer is mij te hard en daarom wijs ik het af, behalve je laatste opmerking: Een jonge kracht zou ik wel naast

me willen hebben op „Knopzicht”, doch — het zou er een moeten zijn, die bij me in de geest viel, anders doe ik maar liever de hele boel van de hand en ga met Leentje ergens stil leven. Nou Goof, het ga je goed, stuur van de week Evert maar eens bij me aan.”

8. ... ZO HET BESTE ...

Weer is men thuisgevaren en zo mooi als het weer in de eerste dagen van de week is geweest, zo ruw en stormachtig is het thans. Reeds donderdagmiddag is het met een onweersbui begonnen en daarna nam de wind steeds in kracht toe, zodat het schipper Bijlertsma en zijn wakkere knecht eerst na veel tobben gelukt is de „Broedertrouw” behoorlijk in de haven en voor de wal te krijgen. Ach, de schipper heeft zulk een moeilijke week doorgemaakt. Toen hij maandagmorgen uit moest varen, stond hij in een hevige tweestrijd of hij zou gaan of thuis blijven.

De ganse nacht had hij op zijn stoel bij het bed van zijn dochter doorgebracht, die hem met haar zwakke stem al telkens had toegevoegd: „Vader, ach vader, ga toch slapen, je moet morgen immers weer varen, je zoudt in slaap vallen aan het roer of een ongeluk krijgen op het water...”

„Nee neen, Lies, ik zit hier immers op mijn gemak en als jij slaapt, dommel ik ook in,” antwoordde haar vader.

Doch nauwelijks sluimerde ze even in of die wrede, pijnlijke hoest wekte haar weer, en als ze dan de donkere ogen, die zo onnatuurlijk helder schitterden van het koortsvuur, dat zich soms onrustbarend verhief, opsloeg, zag ze steeds het bekommerde gezicht van haar vader over zich heen gebogen. O dan voelde ze vaak de drang in zich opkomen, om haar armen om zijn hals te slaan en met haar hoofd verborgen aan zijn borst hem haar schuld en ellende te bekennen.

Doch telkens ontbrak haar de moed en dan kon in haar blik een smart en wanhoop zich afspiegelen, dat het de stoere schipper door het hart sneed en hij zich afvroeg: „Zou het soms de vrees zijn voor de dood?” En toen hij bij het aanbreken van de dag weer zulk een angstig droeve blik opving, vroeg hij zachtkens: „Ben je bang, dat... het met je ziekte niet goed aflopen zal, Lieske?” Dan zegt ze: „Och vader, met de ziekte, die ik heb, loopt het immers nooit goed af?”

O zeker, de schipper weet zelf veel te goed, wat schier altoos het einde is van de moordende kwaal, die zoveel jonge levens afsnijdt in de bloei der jeugd, maar nu zijn geliefde dochter hem daarop wijst, nu gaat het hem weer als een vlijm door de ziel.

Moch hij nu als vader niet trachten zijn kind, wier aardse leven langzaam maar zeker wegvloeit naar het einde, te wijzen op de hoop, die overblijft voor de Christen, indien hij of zij verzoening kan vinden voor de zonde en schuld in het bloed van de Heiland door genade van Boven?

De schipper beproefde enkele woorden te spreken in die geest, doch hij was verward en hij voelde maar al te goed, dat van zijn poging geen kracht en geen troost kon uitgaan.

„Lieske”, sprak hij tenslotte, „Lieske, zal ik maar niet liever aan wal blijven en vanmorgen niet uitvaren?”

„Welneen vader, welneen, zolang mij heugt, is „de Broedertrouw” nooit thuisgebleven als de rivier bevaarbaar was. O neen, ik gevoel mij niets erger dan ik de laatste dagen geweest ben en als die hoest maar wat minder wou worden . . .”

Een ogenblik later was moeder Hendriek, die de vorige nacht met Martha Bolder gewaakt had, gekomen en zij wilde dat de schipper nog een paar uur ging slapen, doch hij wilde niet. Het was immers toch de moeite niet, want over een paar uur kwam Geert en die kon alleen niet veel uitrichten aan boord, dus . . .

De zieke was inmiddels weer ingesluimerd en de schipper wenkte zijn vrouw in de keuken, waar hun zachte stemmen de slapende Liesbet niet konden hinderen.

„Wat denk je moeder,” had de schipper gezegd, „zou ik durven varen? Ik weet het niet, maar ik vind toch dat Lies hard achteruitgaat, en ze kijkt me telkens zo angstig aan, alsof ze wat zeggen wil, en dan zou ik haar willen troosten met een goed woord . . . maar dat kan ik niet vinden.

Ik denk,” — zo voegt de schipper er somber aan toe, — „ik denk, dat zulks komt omdat het bij mij van binnen niet in orde is. O Driek, als ik denk aan die van Kerven daarginds op „Polderlust”, dan kookt mijn bloed en ik zou ze kunnen vernielen . . . allebei, vader en zoon.”

De vrouw kijkt hem aan en een huivering gaat haar door de leden, want het gebruide gelaat van de schipper ziet thans donkerrood, en zijn blauwe ogen hebben dezelfde uitdrukking als op die winteravond, toen hij Govert van Kerven in de borst greep en over de onderdeur naar buiten wierp.

Ze had reeds van af het ogenblik, dat hij was thuisgekomen,

met de gedachte in zich omgelopen hem deelgenoot te maken van wat Liesbet haar had verteld en wat haar thans zo zwaar op de ziel drukte.

Mocht zij het verzwijgen voor de vader van haar ongelukkig kind? Doch kon zij het de man toevertrouwen, in wiens borst reeds thans de wraakzucht kookte? Wat zou het zijn als hij straks alles wist?

Neen, de schippersvrouw miste de moed om nu te spreken. Ze wist hem echter ogenblikkelijk te kalmeren door te zeggen: „Bouke, Bouke, mag je nu toegeven aan gedachten van haat en wraakzucht, terwijl ons arm kind misschien, wie weet hoe gauw reeds, van ons zal worden weggenomen.”

„Je hebt gelijk Driek, volkomen gelijk en ik zal verder trachten zo min mogelijk aan die kerels te denken. Maar nu wat het uitvaren betreft, zie, ik sta in tweestrijd of ik gaan zal of blijven. Ik zou het vreselijk vinden als... er wat ergs gebeurde terwijl ik in de vaart was, doch aan de andere kant gaat het toch ook niet best om hier werkeloos te blijven wachten op... O moeder”, zo breekt de schipper zijn woorden af, „wat is het toch verschrikkelijk, wij hebben maar één enig kind, wáárom...”

„Stil Bouke, stil, bezondig je ziel niet door morrend verzet tegen de wil van Hém, die ons het kruis doet dragen, maar ons nietige mensen daar geen rekenschap van geeft.”

De schipper had geen antwoord gegeven op de woorden van zijn vrouw, maar blijft met donkere blik voor zich uit staren en dieper zinkt hem het hoofd op de borst. Maar dan richt hij zich weer op en terwijl een diepe zucht zijn borst doet op- en neergaan, zegt hij: „Nou moeder, zou ik straks gaan of hier bij jou en Lieske blijven?” „Kijk eens Bouke, toen ik in de loop van de week de dokter op zijn geweten af vroeg wat hij nu eigenlijk van Liesbet dacht, haalde hij de schouders op en voegde mij toe: „Vrouw Bijlertsma, zoals je dochter nu is, kan zij nog weken en weken liggen, maar — komt er veel bloed, of verheft zich de koorts, dan kan het zeer spoedig afgelopen zijn, niemand kan daar met enige zekerheid tijd van bepalen.”

Toen was de schipper gegaan en hij had zich voorgenomen alles zo spoedig als maar enigszins mogelijk was af te handelen, om als het meeliep donderdagavond weer binnen te zijn. Aanvankelijk was alles voorspoedig gegaan; men trof over het algemeen gunstige wind bij het varen, en in de havens hadden schipper en knecht van „de Broedertrouw” gewerkt als leeuwen, doch tegen de middag kwam een hevige onweersbui hun plan, om die avond nog binnen

te lopen, verijdelen. Woedende stormvlagen noodzaakten de schipper om zo spoedig zulks mogelijk was een veilige ankergrond te zoeken en het duurde tot laat in de vrijdagmiddag eer het de mannen van „de Broedertrouw” mocht gelukken hun vaartuig voor de wal te krijgen.

Met angstig kloppend hart nadert thans de schipper zijn woning. De stormwind vaart bulderend over de dijk en slingert de takken van de wilgebomen en het hoge griendhout aan de buitenkant woest en ruw door en tegen elkander, doch de schipper, die straks aan wal is gesprongen zoals hij aan het roer heeft gestaan, worstelt tegen de felle wind in met de zuidwester vast op het hoofd getrokken en de hoge waterlaarzen aan. Als hij het ijzeren poortje langs de dijk opendoet en de voet op het straatje zet, gaat de bovendeur zachtjes open en de schippersvrouw kijkt naar buiten, ze heeft dit misschien in de laatste twee uren al wel twintig keer gedaan. Een glans van vreugde vliegt over haar straks nog zo bekommerd gelaat en het is met een zucht van verlichting, dat ze hem toevoegt: „Goddank, dat je binnen bent Bouke! Ach, wat noodweer was het vannacht toch — ik was zo bang, dat er wat met „de Broedertrouw” zou kunnen gebeuren . . .”

Afwerend wenkt de schipper met de hand en ongeduldig zegt hij: „Laat dat maar varen, Driek, wij klaren het allicht, maar hoe gaat het met Liesbet?” Terwijl hij nog spreekt, is Bijlertsma binnengetreden, en als zijn vrouw met gedempte stem zegt: „Het gaat niet best Bouke, de koorts loopt gestadig op en ze heeft een slechte nacht gehad”, dan wil hij zonder zich van laarzen of zuidwester te ontdoen de ziekenkamer binnengaan, doch zijn vrouw houdt hem terug door te zeggen: „Denk er om, Bouke, ze slaapt nu, en het minste gerucht zou haar weer wakker maken. De ganse nacht hebben Martha Bolder en ik om beurten gewaakt, doch telkens als ze begon in te sluimeren, maakte een hoestbui haar weer wakker, en dat is zo doorgegaan tot daarstraks toe.”

De schipper bergt laarzen en zuidwester weg, en onderwijl denkt hij, met beklemd gemoed, aan de tijd toen zijn kleine meid hem bij zijn thuiskomst om de hals vloog, en later toen ze van kind ongemerkt een jongedochter geworden was, maar toch altoos nog op zulk een hartelijke manier haar blijdschap toonde, dat vader weer behouden binnenkwam. En straks? Nimmer meer háár „welkom thuis!”

Als de schipper de pantoffels, die zijn vrouw voor hem gereedzet, heeft aangetrokken en op zijn gewone plaatsje bij de tafel zit, ach, dan heeft moeder Hendriek als naar gewoonte veel te vertellen, doch

al heeft ze Bijlertsma niets mede te delen wat hem moed kan inboezemen omtrent de lichamelijke toestand van zijn dochter, zo kan ze toch zeggen, dat de angst en onrust die Liesbet zo konden kwellen en benauwen, wel iets gingen wijken... omdat ze met... haar schuld en berouw... Even schijnt de schippersvrouw te aarzelen om voort te gaan, en als hij verwonderd opkijkt, dan ziet Bijlertsma dat zijn vrouw bleek wordt en dat haar lippen beven. „Wat scheelt er aan, Driek? Waarom ga je niet verder? Je spreekt daar van schuld en berouw...”

Doch thans legt de vrouw haar hand op zijn arm en op vaste toon zegt ze: „Stil Bouke, zolang we getrouwd zijn, heb ik nooit iets gehad wat ik je niet durfde vertellen, maar nou heb ik iets waarvoor ik terugdeins om het je te zeggen, en toch moet je het weten...”

„Geldt het Liesbet?” zo valt de schipper haar met schorre stem in de rede en thans ziet ook hij bleek.

„Ja, en ik heb haar moeten beloven”, zo gaat de schippersvrouw voort, „dat ik het zeggen zou vóór je bij haar aan het bed zou komen.”

Met de hand onder het hoofd en de elleboog op de tafel geleund, luistert Bouke Bijlertsma.

Och, met slechts weinig woorden heeft moeder Hendriek hem de diep treurige bekentenis van zijn enig kind toevertrouwd, doch die weinige woorden vallen de vader op het hart als mokerslagen. De schipper blijft in dezelfde houding zitten en hij zegt geen enkel woord, maar buiten huilt de stormwind en rukt de eerste bloesem van de oude pereboom, die op de helling van de dijk binnen de schutting staat, en de reine witte blaadjes dwarrelen over het straatje en tegen de ruiten.

De vrouw weent en snikt zachtjes voor zich heen en de schipper blijft maar onbeweeglijk zitten, en staart met strakke blik voor zich uit, alsof hij niet gehoord heeft wat zijn vrouw sprak.

Daar klinkt uit de ziekenkamer een holle droge kuch, en dan schijnt de schipper als uit een droom te ontwaken en hij rijst op uit zijn stoel. Ook moeder Hendriek staat overeind en hem diep in de ogen kijkend, zegt ze fluisterend: „Bouke, ik heb haar vannacht toen de wind zo raasde, met gevouwen handen horen bidden: „O God, behoed mijn vader en Geert...”

Weer komt het geluid van een scherpe kuch uit de ziekenkamer en het wordt schier dadelijk gevolgd door een hevige hoestbui, die onmiddellijk de moeder naar binnen doet snellen.

„Ach moeder, is vader er nu nòg niet?” zo hoort de schipper

Liesbet vragen, en in die zwakke stem klinkt zóveel angst en onrust, dat Bouke Bijlertsma zijn hart voelt smelten als was, en alle toorn en bitterheid verdwijnt op dit ogenblik uit zijn gemoed.

„Hier ben ik, Lieske, hier ben ik, nog geen half uur geleden kwam ik thuis”. — De schipper staat op de drempel van het kamertje, en als haar holle, van koorts schitterende, donkere ogen hem aanstaren, dan is dat maar met een enkele, onuitsprekelijk smartelijke blik, dan verbergt ze het gelaat in haar kussen en hartstochtelijke snikken schokken het uitgeteerde lichaam.

Doch het volgende ogenblik is Bijlertsma bij haar en slaat de forse arm om de tengere schouders van Liesbet, en zijn zware stem klinkt mild en zacht als hij zegt: „Wees maar stil Lieske, wees maar stil, wij spreken nergens meer over. Wat gebeurd is, laten wij rusten, maar tracht jij nu maar te gaan slapen, vader blijft vannacht bij je.” Met haar hoofd geleund aan zijn brede borst evenals toen ze nog zijn kleine meid was, blijft ze nog een poosje zacht snikken, maar eindelijk houdt ook dat op en ze slaapt rustiger in dan ze in lange tijd gedaan heeft. Als de schipper haar tenslotte voorzichtig in de kussens neervlijt, dan is het alsof een glimlach om de bleke mond speelt en ze fluistert onverstaanbare woorden, doch die de schipper in de oren klinken als een kinderstem uit vervlogen tijd.

Dan rijst hij op, en geruisloos gaat hij, door zijn vrouw gevolgd, naar de keuken terug en duwt de deur van de ziekenkamer zachtjes dicht. „Ik ga niet meer van huis, moeder,” zegt de schipper met trillende stem als hij weer bij de tafel staat, en niet bevreesd meer behoeft te zijn dat hun gedempte stem de zieke zal doen opschrikken uit haar zo lichte sluimer.

„Ben je dan bang, Bouke, dat het niet lang meer duren zal?” merkt de schippersvrouw onrustig op.

„Haar kracht is uitgeput, moeder, en — ik zag iets in haar ogen, dat . . . mij waarschuwt voor het spoedig naderen van . . . het einde, en ik wil bij haar blijven zolang ik nog kan. Ga jij nu maar slapen, moeder,” — vervolgt de schipper, — „jij hebt meer bij haar bed gewaakt dan ik doen kon, maar nu zal ze haar vader niet meer missen zolang haar ogen hem nog kunnen zien.”

„O Bouke, wat ben ik blij dat dit uur achter de rug is . . . God alleen weet hoe ik er tegenop gezien heb . . . ik vreesde, dat je haar val niet zoudt hebben kunnen dragen zonder in woede op te stuiven en — dat zou haar einde hebben verhaast . . .”

„Neen neen Hendriek, mijn arm onnozel kind kan ik de schuld wel vergeven, al valt het mij zwaar te dragen, want op de naam

Bijlertsma kleefde nooit een smet, doch die vreselijke kerels van „Polderlust” . . . die trotse, huichelachtige vlasboer . . . die eerloze slampamper van een jongen . . . O, God beware mij voor manslag, doch als ik een van beiden bij avond of ontij alleen mocht ontmoeten, dan . . .”

De sterke tanden van de schipper knarsen over elkander, zijn ogen schieten vuur onder de zware wenkbrauwen, en hij steekt de gebalde vuist omhoog. De schippersvrouw huivert voor die plotseling oplaaiende woede van haar man. Ach, ze kent hem te goed om niet te weten, dat hij de man niet is om ijdele dreigementen uit te spreken, en ze weet hoe gevaarlijk zijn woede kan zijn, maar ze weet óók hoe spoedig zijn toorn bedaart, als men zijn gemoed weet te treffen.

„Spreek je van haat en wraak Bouke, terwijl ons enig kind ieder uur van ons kan worden weggenomen? Je zou je woede willen koelen aan Govert van Kerven, hoewel die toch geen schuld heeft aan de omgang van zijn zoon met Liesbet. Ge zoudt Evert willen treffen, en ge hebt zijn vader op die winteravond uitdrukkelijk gelast, dat hij zijn zoon moest waarschuwen Liesbet niet meer lastig te vallen, en ge deedt zulks onder zware bedreiging. En dan Bouke,” — zo gaat ze voort, — „gesteld eens, dat je je op ernstige wijze aan de van Kervens vergreep, wat zou je daarbij gewonnen hebben?”

Jij in de gevangenis, je goede naam weg, „de Broedertrouw” aan de ketting, je bestaan vernield, en je vrouw alléén, . . . geheel alleen door het leven tobrende . . . Maar het ergst van alles zou nog zijn: de zware zonde, die je op je ziel zou laden, als je met het bloed van een medemens je handen had bevlekt. Neen Bouke, laat varen die wraakgedachte en bid God dat de haat geen post vat in je hart, want dat zou je ongeluk kunnen worden, en je alle vrede ontroven.”

Ieder spoor van de onstuimige toorn, die straks het bloed van Bouke Bijlertsma deed koken, verdwijnt bij de woorden zijner vrouw en stil en bekommerd zit hij op zijn stoel zonder er zelfs aan te denken dat hij, sinds vanmorgen aan het roer van zijn schip, geen spijs of drank over de lippen heeft gehad.

Maar moeder Hendriek denkt daar wèl aan, want reeds zet ze brood, boter, worst en kaas op tafel en als ze zijn maal gereed heeft, en zijn grote porseleinen kop koffie bij zijn bord schuift, dan vouwt de schipper de handen en bidt zacht fluisterend het Onze Vader. Maar zie, als hij het „gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,” zeggen moet, dan aarzelt hij, en gaat niet verder, doch

grijpt naar een boterham en begint te eten. Zwijgend nuttigt hij zijn eenvoudig maal en als hij er mee gereed is, dan vouwt hij weer de handen en dankt zoals hij dat altijd gewoon is.

Een poosje blijft het stil in de kamer, waar de olielamp haar vredig licht verspreidt, waar de klok aan de wand helder tikt, en de witte huisduif nog heen en weer trippelt op de bodem van zijn ruime kooi. Buiten rukt nog nu en dan een windvlaag aan de gesloten luiken, en doet de bovendeur rammelen op de klink, maar het wordt toch gaandeweg minder en van storm kan eigenlijk niet meer gesproken worden.

Nu rijst de schipper traag op uit zijn stoel en rekt de forse leden. Dan zegt hij: „Ga jij nu slapen, moeder, je hebt de rust zo nodig, je bent toch al magerder geworden en je kleur begint te verdwijnen. Toe moeder, ga gerust slapen. Als er iets is met Lies wat mij niet bevalt, welnu dan wek ik je ogenblikkelijk.”

„Zou ik nog maar niet liever een poosje opblijven, Bouke, het is nu nog vroeg in de avond en de nacht is zo lang . . .”

„Nee neen, ga nu slapen. Wie weet hoe gauw ik je roepen moet.” Terwijl de schippersvrouw zich gereed maakt voor de nacht, gaat Bijlertsma nog even naar buiten om volgens zijn vaste gewoonte nog eens nauwkeurig lucht en windrichting waar te nemen vóór hij de nacht ingaat. Met de armen op het ijzeren hek geleund, blijft de schipper een poosje staan, de wind doet hem de haren langs de slapen woelen, doch met een enkele blik heeft hij gezien dat de wind gaat liggen, en dat mooi weer te wachten is. Grote wolkengevaarten zeilen in snelle vaart langs de hier en daar reeds heldere avondhemel en op die open plekken schitteren sterren met heldere glans en nu die witte wolk voorbijtrekt, gluurt de bijna volle maan van het blauw gewelf naar omlaag.

Even nog zwerft het scherpe oog van Bouke Bijlertsma ver weg over de donkere grienden en rietgorzen langs de oever van de rivier, en daarheen trekt altijd het hart van de echte varensman, doch dan keert hij zich om en staart over het door de maan helder beschenen polderland. Ginds achter die groep bomen, daar ligt „Polderlust” en nu verdonkert weer zijn blik en hij mompelt: „Moeder heeft gelijk, met geweld bereik ik niets dan haat en mijn eigen ongeluk,” maar . . . vergeven of vergeten, néén, duizend maal neen, dàt kan Bouke Bijlertsma niet.

Een wolk schuift voor de maan en de schipper gaat naar binnen, waar zijn vrouw inmiddels gereed staat om ter ruste te gaan, doch vóór zij dat doet keert ze zich nog tot de schipper, met het uitdrukkelijk verzoek, haar in geen geval langer te laten slapen dan

tot even vóór het aanbreken van de morgen, want dan kwam Martha Bolder weer terug.

Bij het flauwe licht van het nachtlampje zit Bijlertsma bij het bed van zijn kind en luistert, in sombere gedachten verzonken, naar de ademhaling, die soms zo onregelmatig en moeilijk gaat.

Nu en dan klinkt een droge kuch en dan komt vaak een pijnlijke trek om de fraaigevormde bleke mond en een enkele keer opent ze als verschrikt de grote donkere ogen. Doch dan speelt een glimlach om haar lippen en ze fluistert: „Zijt ge daar nog, vader?” Dan strekt ze de hand naar hem uit en hij sluit die smalle, klamme hand in zijn vereelde sterke vuist.

Het is alsof de wetenschap, dat vader bij haar is, de zieke goed doet, want ze sluimert weer rustig in en de glimlach blijft ook nog in de slaap op haar gelaat, om echter straks weer plaats te maken voor een pijnlijke trek, als de wrede kuch de zwakke borst kwelt en de zieke longen teistert.

De tijd verstrijkt, en het is reeds een paar uur na middernacht, als een zacht kreunen en het woeliger worden van de zieke, de nadering van de gevreesde koorts aankondigt. De straks zo marmerwitte wangen beginnen reeds te kleuren door het sneller vloeiende bloed, en de aanvankelijk zacht en onverstaanbaar gemompelde geluiden worden duidelijker en de woorden, hoewel telkens afgebroken, meer verstaanbaar. Ach, het brengt de schipper de tranen in de ogen, tranen van weemoed en van smart, als hij haar met zachte, gebroken stem een paar regels hoort neuriën van een oud liedje, dat ze in haar kinderjaren zong, als hij haar met een blijde trek op het gelaat hoort zeggen: „Moeder, moeder, daar is „de Broedertrouw”, daar komt vader”. Andere beelden schijnen in haar koortsbrein op te komen, en het snijdt de schipper als een mes door de ziel, nu hij de zieke op onbeschrijfelijk klagende toon hoort zeggen: „Eef, waarom komt ge niet, ik wacht al zo lang, zo lang . . . kom toch . . .”

„Mijn arm, arm, ongelukkig kind” mompelt de schipper en dan weer balt zich zijn vuist, en fonkelt zijn oog van toorn tegen de jonge boer van „Polderlust” die hij beschouwt als de schuldige aan het ongeluk van zijn huis en van zijn kind. Doch de zieke wordt steeds woeliger, de wartaal onverstaanbaarder en de koorts verheft zich meer en meer.

De schipper had zo gaarne zijn vermoeide vrouw wat meer, wat langer, rust gegund, doch hij durfde het ten slotte niet langer afwachten en besloot haar te wekken.

O, nog eer Bijlertsma een woord gesproken had, was moeder

Hendriek het bed al uit, het kraken van de slaapkamerdeur, toen hij binnentrad, wekte haar reeds. En nu staan ze samen bij de zieke en de schipper zegt: „Ik durfde het niet wagen je langer te laten liggen, Driek, hoe gaarne ik het ook wilde. Zie toch eens, hoe de koorts oploopt . . .”

Hartbrekend is het voor de beide ouders het heftig steunen en worstelen van hun ongelukkig kind te horen en gade te slaan en niets anders tot lafenis te kunnen doen dan nu en dan haar droge lippen te bevochtigen met water en wijn. Echter tegen de morgen begint de koorts te verdwijnen en wordt ze stil. Het steunen en de afgebroken woorden houden op, de kleur op de wangen trekt weg en maakt plaats voor het vale bleek, dat maar al te vaak het kenteken is van het naderend einde.

Een ogenblik later verkondigt een tik op de bovendeur van de keuken de komst van Martha Bolder, en zowel voor de schipper als voor diens vrouw, kon op dit ogenblik niemand meer welkom zijn dan de eenvoudige weduwe.

„Wat denk je, Martha?” zegt de schipper, als de oude vrouw een poosje zwijgend, en met gevouwen handen, voor het bed van de zieke heeft gestaan, die thans roerloos neerligt.

„Ze heeft een kwade nacht gehad, schipper, en — haar kracht is weg . . . het einde is niet ver meer”.

Nooit zal Martha Bolder trachten zich van een pijnlijke vraag af te maken door er om heen te draaien, wat immers zoveel gemakkelijker is. Ronduit zegt ze haar mening, doch in de toon van haar stem klinkt zulk een diepgevoeld medeleven met de smart der ouders, dat al aanstonds iedere gedachte aan hardheid, van haar kant, moet verdwijnen. De schipper buigt het hoofd op de borst, als hoort hij zijn eigen doodvonnis uitspreken en moeder Hendriek weent en snikt zacht, voor zich heen. Een fijne lichtstraal dringt door de gesloten vensterluiken naar binnen en speelt op de witte muur tegenover het raam. De schipper wendt zich om en zegt met een stem, die schor en dof klinkt van met kracht bedwongen ontroering: „Ik zal de vensters opendoen, ze hield immers zo van zonneshijn?” Als hij binnenkomt, is het een frisse schone lentemorgen, de wind is geheel bedaard en uit het griendhout klinkt de roep van een lijster. In de bloeiende pereboom kirren een paar verliefde tortelduifjes en in zijn tuin bloeien de eerste voorjaarsbloemen en grote witte en rode madelieven omringen met een kleurige gordel een plek zwarte aarde, waarop gras en onkruid begint te woekeren, want niemand houdt er meer de hand aan sinds de schippersdochter ziek is.

„Alles leeft en wordt wakker . . . maar mijn kind moet sterven,” mompelt de schipper bitter; dan wendt hij zich af, als wil hij de schoonheid van de oplevende natuur niet zien en met zo min mogelijk gedruis opent hij de gesloten vensterluiken en gaat weer naar binnen. Vrolijk zingt het gele kanarievogeltje in zijn koper kooitje de zonneshijn tegemoet en als de schipper met bezorgde blik naar het diertje kijkt, omdat hij bang is dat de kleine zanger de zieke zal hinderen, en dan haastig het oog naar Liesbet richt, bemerkt hij terstond dat ze wakker en bij kennis is.

Haar ogen schijnen hem te roepen en aanstonds buigt hij zich over haar heen. „Vader,” fluistert ze met schier onhoorbare stem, „vader, vergeeft gij mij het verdriet, dat ik u heb aangedaan?” en als de schipper met gesmoorde stem zegt: „Ja, mijn arme Lies, van ganser harte,” dan hoort hij weer als een ademtocht over haar lippen komen: „O vader, vader, het is mij toch zo bang geweest en ik heb zo tot God gesmeekt om vergiffenis voor mijn schuld en mijn zonde — en nu ben ik niet bang meer, vader . . . Ik heb Hem mijn leed en ellende geklaagd, Die eens stierf aan een kruis, ook voor . . . mijn zonde.” De schipper en zijn vrouw staan beiden over haar heen gebogen en de vader wil nog wat zeggen tot zijn stervend kind, doch de stem stokt hem in de keel en hij kan het niet. Nu vallen haar ogen weer dicht en met een vredige trek op het gelaat schijnt ze in te sluimeren en geruime tijd ligt ze als een slapend kind. Doch de vale doodskleur tekent zich al scherper af op het eens zo schone gelaat van Liesbet Bijlertsma en als zij eindelijk de ogen weer opslaat, ligt er die starre uitdrukking in, die het einde aankondigt.

Nog eenmaal fluisteren haar vege lippen voor vader en moeder een laatste groet, en als de schipper met gebroken stem, in bittere smart klaagt: „O Lieske, Lieske mijn enig kind, dat ik je nu toch moet missen”, dan is haar laatste woord: „’t Is zó . . . verreweg het beste, vader . . .”

De schippersvrouw weent en snikt alsof haar het hart zal breken, doch de schipper kan niet schreien, en geen traan geeft hem verlichting in zijn bittere rouw.

9. WEES GEWAARSCHUWD

De boerin van „Polderlust” had Leentje Versteeggelen met alle vriendelijkheid, waarover zij beschikken kon, ontvangen, toen deze op die zondagmiddag, waarop Govert van Kerven bij haar vader

op „Knopzicht” was, haar kwam bezoeken. En nu zitten ze samen in de mooie voorkamer en de boerin haalt zelf thee uit de keuken, want de meiden hebben vrijaf. Het gebeurt wel meer, dat Leentje Versteegelen de gast is op „Polderlust”, doch dan komt ze meestal met haar vader, en altijd met het wagentje, want de boer van „Knopzicht” is een vijand van lopen, hij is daarvoor eigenlijk te zwaar en te kortademig.

„Vind je het niet vreemd, vrouw van Kerven, dat ik — die toch de huishoudster ben van vader — de deur uit ga als er een gast is op „Knopzicht?” „Nu”, gaat de boerendochter voort, „laat ik dan maar dadelijk zeggen, dat vader me feitelijk de deur heeft uitgestuurd.”

De boerin glimlacht en zegt: „Dat zal wel zo kwaad niet zijn bedoeld Leentje, maar hoe dat ook mag wezen, ik ben blij dat je me bent komen opzoeken, want ik ben hier maar altijd met manvolk om mij heen, behalve dan”, — zo gaat ze enigszins spijtig voort, — „de meiden, doch daar heeft men doorgaans meer verdriet dan plezier van.”

„Och”, zegt Leentje lachend, „het is met mij immers het zelfde geval, doch ik heb dan wel meer gelegenheid om met andere mensen in aanraking te komen, omdat wij vlak bij het dorp wonen, maar hier in de polder kan ik mij zeer goed begrijpen dat het voor u een eenzellig leven is, doch” — voegt het meisje er bij, — „Evert is nogal vrolijk en levendig. Me dunkt, die brengt allicht wat vertier op „Polderlust.”

Terwijl Leentje dit argeloos — tenminste schijnbaar argeloos — zegt, worden haar toch al zo rode wangen een tintje donkerder, en ze roert ijverig met haar zilveren lepeltje in het kopje, alsof de geurige drank al haar aandacht opeist.

Even werpt de boerin een scherpe blik op het meisje. Zou ze het met de bedoeling zeggen, dat het haar niet onbekend is dat Evert wel eens meer vertier, in ongunstige zin, op „Polderlust” brengt, dan voor de huiselijke vrede van het gezin wel wenselijk is?

Doch ze laat aanstonds die gedachte weer varen, want zonder antwoord af te wachten, vervolgt Leentje weer: „Het was bij ons op „Knopzicht” toch zo gezellig toen moeder nog leefde en mijn zus Anna nog thuis was, maar reeds kort na moeders dood is ze al in kennis gekomen met die ondermeester, die pas op het dorp gekomen was. We hebben er veel verdriet van gehad”, — gaat ze hoofdschuddend voort, — „vader verbood Anna ten strengste alle verkeer met meester Helkers, doch hij bleef maar om haar heen draaien en Anna wilde hem niet loslaten.”

Er was niets aan te doen en vader werd het ten slotte moe en stelde hem toen voor, dat, als hij ergens een plaats kon krijgen als bovenmeester, hij dan nog maar eens moest terugkomen op „Knopzicht”. Als Anna dan nog niet van gedachte veranderd was, moesten ze maar gaan trouwen, doch hij moest in elk geval weg van het dorp. We hadden nog hoop, dat het hem niet zou gelukken, om bovenmeester te worden, maar het gelukte hem juist wel, en nog geen jaar nadat hij het dorp verlaten had, meldde hij zich bij ons aan op „Knopzicht.”

Doch,” — voegde Leentje er bij, — „waarschijnlijk weet je de hele geschiedenis wel, want van Kerven en mijn vader zijn altijd met elkander bevriend geweest, niet waar?”

„O ja,” — merkt de boerin op, — „ik weet er natuurlijk wel wat van. Dat zal het geval wel zijn met de meeste mensen hier in het dorp en in de polder, maar — mijn man is geen prater, en zulke dingen, och daar spreekt men zelfs met zijn vrienden niet graag over, maar... is Anna na haar huwelijk nooit meer op „Knopzicht” geweest?”

Och, de boerin weet het wel, dat zulks niet geschied is, doch ze wil er gaarne nog iets van horen uit de mond van haar bezoekster. Deze schudt het hoofd en schijnt even te aarzelen om verder op dit onderwerp door te gaan, doch ze voelt zich gevleid door de belangstelling, waarmede de voor ieder zo ontoegankelijke boerin van „Polderlust” naar haar woorden luistert. „Het is voor vader en voor mij wel verdrietig dat we Anna niet meer zien, maar misschien is het toch maar beter zó, want nòch vader, nòch ik kunnen met die eigenwijze schoolmeester overweg en Anna moet nu ten slotte toch met hèm leven.”

„Het is toch overal wat, Leentje,” zegt thans de boerin, „wij hebben met Evert ook wel last gehad. Jij weet óók wel,” gaat de boerin voorzichtig verder, „dat hij maar steeds omgang had met die dochter van schipper Bijlertsma, maar mijn man heeft daar een einde aan gemaakt, en — nu moet ze erg ziek zijn, naar ik hoor. Doch ook zonder dat zou het toch wel afgelopen zijn geweest, want Eef keek niet meer naar haar om.”

O zeker, ook de boerendochter bezat die overgeërfde trots van een oud boerengeslacht, dat niet dulden kan dat vreemde elementen, die niet tot de gegoede boerenstand behoren, zich vermengen met hun bloed, doch ze bezat niet zulk een hard en koud gemoed als de boerin van „Polderlust” en daarom hinderde haar wel enigszins de ongevoelige, aanmatigende manier waarop deze zich uitliet over Liesbet Bijlertsma.

Misschien bespeurde de boerin, dat haar bezoeker opmerkelijk stil werd en ze was scherpzinnig genoeg om te begrijpen, dat deze zich of ergerde aan haar woorden, of... er de waarheid van betwijfelde, en, daar ze de rijke boerendochter maar al te gaarne wilde te vriend houden, veranderde ze dadelijk van onderwerp en bracht behendig het gesprek op meer algemene onderwerpen.

Het werd ongemerkt later dan Leentje Versteegelen wel van plan was geweest op „Polderlust” te blijven, en haastig opspringend, wijst ze naar buiten en zegt: „Wel, wel, het begint waarlijk al donker te worden, ik ga gauw terug naar „Knopzicht”. Vader zal wel denken, dat ik helemaal niet meer kom, het zal bepaald donker zijn voor ik thuis ben.”

Juist als de boerendochter gereed staat om afscheid te nemen, komt Evert het erf op. Hij is weer half in de nacht thuisgekomen gisteravond, en na een gat in de dag te hebben geslapen, was hij reeds vroeg in de middag de deur uitgegaan met het voornemen een boer te gaan bezoeken, van wie hij wist dat hij paarden wilde verkopen, en die er zich evenmin als hij om bekommerde, al was het de dag des Heeren.

Evenwel, de man was niet thuis geweest toen Evert zich bij hem aanmeldde, en onverrichter zake keerde deze op zijn gemak en langs een grote omweg naar „Polderlust” terug, want als hij een vorige avond erg laat was thuisgekomen, bleef hij de volgende dag doorgaans op „Polderlust” en door deze gewoonte kwam het dan ook, dat men in het dorp van mening was, dat Evert van Kerven nogal goed oppaste.

„Ha Leentje, ben je moeder eens gezelschap komen houden, hier op dit verlaten kraaienest?” zegt de jonge boer als hij het meisje op de drempel van de huiskamer ontmoet. Het bloed vliegt de boerendochter weer even naar de ronde wangen als ze de blik slaat op de lange Evert met zijn altijd lachende ogen en de enigszins spottende trek om de volle, rode lippen.

„Och Evert, dat moest je zo niet zeggen,” merkt Leentje op. „Als een ander het schone „Polderlust” een kraaienest noemde, zou je misschien boos worden.”

De woorden van het meisje klinken wel enigszins bestraffend, doch de toon van haar stem en de lach, waarmede die woorden worden begeleid, doen veel van de ernst dier bestraffing verloren gaan.

„Nou goed, ik zal „Polderlust” geen kraaienest meer noemen, want moeder kijkt me ook al lelijk aan,” lacht de jonge boer, doch dadelijk voegt hij er bij: „Sta je al gereed om naar huis te gaan,

Leentje? Me dunkt, dat je nog best een poosje blijven kunt; de avond begint pas te vallen en als ik me niet vergis, was vader van plan naar „Knopzicht” te gaan. Dus Versteggelen heeft óók gezelschap.”

„O ja, dat weet ik wel, want toen ik wegging van huis, was van Kerven al een poosje bij ons, maar dat neemt de zaak niet weg, dat het thans tijd voor mij is om te gaan, anders overvalt mij de duisternis op de polderweg.”

De scherpe ogen van de boerin kijken haar zoon onrustig aan. Zal hij nu niet zo beleefd zijn om de rijke boerendochter zijn geleide aan te bieden? O het lag haar op de lippen om te zeggen: Evert zal immers wel meegaan en je de polderweg uit naar huis brengen, doch — ze durfde het niet best doen, omdat ze wist, dat een spottend, afwijzend antwoord van zijn kant zou volgen als hij geen lust had om aan haar opdracht te voldoen.

Het was haar werkelijk een opluchting toen de jonge man geheel uit eigen beweging op zijn gewone, gemakkelijke manier aanbood het meisje te vergezellen.

„Als je het goedvindt Leentje, kuier ik met je mede naar „Knopzicht”. Ik weet nog, dat je vroeger altijd bang was dat ’s avonds de vleermuizen in je haar zouden vliegen, weet je dat nog?” Leentje Versteggelen moest lachen om de herinnering uit hun kinderjaren, en terwijl ze naast elkander voortwandelen in de vallende schemering, praten en lachen ze nog voort over die vervlogen tijd.

Hij heeft een wonderlijk karakter, die jonge boer van „Polderlust”, een karakter, dat eigenlijk niemand begrijpen kan, maar in de grond van de zaak is hij feitelijk een zwakkeling. Hoe vaak heeft hij niet de spot gedreven met de dochter van Frans Versteggelen, die hij thuis tot grote ergernis van zijn moeder, „de olifant van Knopzicht” placht te noemen. En nu loopt hij naast haar, tussen de reeds groeiende akkers en de bloeiende weiden op de stille polderweg en zijn vrolijk, onbezorgd gebabbel jaagt het grote forse meisje naast hem een bos op de wangen en een gestadige lach op de lippen.

Nu zijn ze in de wilgenlaan op „Knopzicht” en Leentje vraagt: „Je gaat toch zeker nog wel mee naar binnen, Eef, om met vader een sigaar te roken en wat te praten?” Doch — de jonge boer van „Polderlust” scheen daar geen lust in te hebben, want plotseling scheen hij zich te herinneren, dat hij noodzakelijk nog een boodschap moest doen in het dorp.

„Kom, Eef, dat kan toch morgen nog wel, het is vandaag immers

zondag", had het meisje hem nog toegevoegd, doch hij had be-
weerd dat het iemand gold, die morgenochtend reeds vroeg naar
elders vertrok, dus morgen zou het te laat zijn. Het was van Evert
van Kerven slechts een voorwendsel geweest om weg te komen van
Leentje Verstegegelen, want plotseling doemde voor zijn geest een
slanke gestalte op met schoon, fijn besneden gelaat en lachende,
donkere ogen. Het gebeurde wel meer, dat Evert van Kerven zich
in gedachten bezig hield met Liesbet Bijlertsma, — dan kon hij
vaak de onrust, die hem kwelde, niet kwijtraken en die onrust dreef
hem doorgaans naar de herberg, om in een halve roes de stem
te smoren, die hem aanklaagde en hem wroeging bezorgde. Ook
nu op deze mooie lenteavond komt het beeld van de schippers-
dochter weer met onweerstaanbare kracht in hem op, en plotseling
was het hem als pleegde hij verraad tegen het arme kind, dat hem
zo trouw had liefgehad, en het was de lichtzinnige jonge boer op
dit moment niet mogelijk langer bij Leentje Verstegegelen te blij-
ven.

Met haastige tred loopt hij de wilgenlaan uit, als iemand die
een vast doel voor ogen heeft, doch als hij op de dijk komt,
blijft hij dralen en als iemand die niet weet welke weg hij zal in-
slaan, voortslechteren om dicht bij de haven te blijven stilstaan.
Het is nu geheel donker geworden en Evert van Kerven kijkt naar
de rivier, die dof glanst onder de heldere sterrenhemel en flauw
bespeurt hij de zwarte romp, en de als een donkere lijn zich tegen
de duistere achtergrond aftekenende mast van „de Broedertrouw”
van Bouke Bijlertsma.

O de jonge man voelt op dit ogenblik diep medelijden met de
kloeke schipper en diens goede vrouw. Evert van Kerven weet
wel hoeveel die mensen hielden van hun enig kind, en hij weet
ook dat Liesbet van haar ziekbed niet meer zal opstaan, doch hij
weet niet dat ze reeds is gestorven. Een poosje blijft hij daar staan
op de dijk en kijkt naar de zwarte omtrek van de schuit en hij ziet
zich weer als kind spelen op de haven in de zonneschijn van de
vlastijd, als de haven vol lag met schepen.

En later, toen hij een aankomende jongen was van veertien, vijftien
jaar, en zelf al de wagens begon te mennen, die van en náár de haven
reden om vaak een vrachtje te halen, dat „de Broedertrouw” had
medegebracht voor de boer van „Polderlust”.

Of des maandagsmorgens soms al voor dag en dauw mee met
de knecht om zakken met koren of met lijnzaad naar de haven te
brengen, waar ze in de „Broedertrouw” werden ingeladen. Dikwijls
echter bracht hij in de loop van de week kleine bestellingen bij de

schipper aan huis en — wat zag hij daar gaarne de kleine donkerogige Lies, bij haar bloemen of haar jonge kuikens, in de aardige tuin van het schippershuis. Och, toen hij al een grote kerel was van achttien of negentien jaar, was zij immers nog maar een kind van ternauwernood dertien en als hij haar dan aantrof bij haar moeder of in de tuin bij de schuur, wat kon ze dan hartelijk lachen om zijn dollen kwinkslagen.

Al deze dingen komen Evert van Kerven voor de geest, terwijl hij hier op de dijk in het donker staat te staren, doelloos en het met zichzelf nog niet eens is of hij naar „Polderlust” zal gaan, of nog even in het dorp gaan kijken en een glas bier gaan drinken in „’t Zwarte Ruitertje”.

Langzaam keert hij zich om, en terwijl hij de stoep afloopt, die een lange helling vormt, waarmede men op de rijweg aan de voet van de dijk komt, mompelt hij bij zichzelf: „Als vader niet bij de schipper was gekomen om ruzie te maken, waardoor ik voor Bijlertsma en zijn vrouw onmogelijk werd, zou ik haar nooit in de steek hebben gelaten, maar nu . . . als schipper Bouke alles wist . . . sloeg hij mij misschien dood, want als hij woedend is — nu, dat heeft vader ondervonden. ’k Ga naar „’t Zwarte Ruitertje”, ik kan niet tegen die muizenissen; wat baat het ook”, en met stevige pas vervolgt Evert van Kerven nu zijn weg, om volgens zijn gewoonte verstrooiing te zoeken, die hem steeds verder zal brengen op een verkeerd pad. Daar straks op de dijk was het stil, er staat daar maar hier en daar een huisje, doch nu de jonge boer in het dorp komt, staan hier en daar nog wel mensen, voor hun huisdeuren van de schone avond te genieten.

Als Evert een hoek omslaat, komt hij langs de dorpsmederij en met beide armen op de onderdeur geleund, staat Trui, de blonde dochter van Jakob Gerreman, de smid.

„Zo Trui, sta je nog een beetje naar de sterretjes te kijken?” zegt de jonge boer en komt een paar passen nader, want Trui van de smid was de vriendin van Liesbet Bijlertsma en vaak genoeg heeft zij — hoewel altijd onder protest — boodschapjes overgebracht voor Evert of Liesbet.

Altijd had de goedhartige smidsdochter een heimelijk berouw gehad als ze voor hen de tussenpersoon was geweest, doch nooit kon ze weerstand bieden aan de vriendelijke drang van de vriendin, die ze werkelijk liefhad, en och, de vrolijke grappenmaker van „Polderlust” droeg ze ook een goed hart toe, hoewel ze Liesbet toch telkens voor hem had gewaarschuwd.

Als Trui geen antwoord geeft op de schertsende vraag van de

jongeman, komt deze nog een stap nader en als hij ziet, dat het meisje als tersluiks met haar hand een paar tranen wegveegt, dan schertst hij niet meer en met een vreemde klank in de stem vraagt hij aarzelend: „Zeg Trui, is er wat met . . . Lies . . . ik heb van de week gehoord, dat ze er slecht aan toe was . . .”

„Weet je dan niet Evert, dat Liesbet gistermorgen vroeg al gestorven is?” Geen woord, geen enkel woord zegt de jonge boer van „Polderlust” en onbeweeglijk blijft hij het meisje aanstaren, doch dan buigt hij het hoofd, en terwijl hij zich afwendt, zwaait hij even met de hand ten groet om daarna met haastige tred zijn weg te vervolgen.

Nog even kijkt de smidsdochter de lange gestalte van de jonge boer na, die echter spoedig in de duisternis verdwijnt, en Trui keert zich met een zucht af en terwijl ze de bovendeur sluit, mompelt ze, met inwendige verbittering: „Zou hij nu waarlijk onverschillig genoeg wezen, om, terwijl hij pas het doodsbericht van Liesbet verneemt, naar „’t Zwarte Ruitertje” te gaan om pret te maken of zich te bedrinken?”

Evenwel, naar de herberg ging Evert van Kerven thans niet, want als hij reeds zo dicht bij „’t Zwarte Ruitertje” is gekomen, dat hij de biljartballen tegen elkander hoort tikken, dan keert hij plotseling om en gaat de polder in.

Het wordt thans lichter om hem heen, want de maan klimt op aan de heldere lucht en Evert van Kerven doolt doelloos door de eenzame polder en hij gaat langs voetpaden door frisse, geurige weiden, langs dwarswegen, met diepe wagensporen doorploegd, en overal vergezelt hem het beeld van de schippersdochter, die hij meer liefhad dan hij zelf wel wist.

Eindelijk blijft hij staan en veegt met zijn zakdoek zijn vochtig voorhoofd af. Nu kijkt hij in het rond en het dringt tot hem door, dat hij reeds ver van huis is, doch dat bekommert hem niet, en van zijn vader en moeder trekt hij zich niets aan, eerder is het met een gevoel van wrevel dat hij aan hen denkt. Met bitterheid in het gemoed herinnert hij zich hoe vernederend en beledigend zijn moeder sprak over die dochter van schipper Bouke en hoe beminnelijk en glimlachend ze vanmiddag was tegen Leentje Verstegegelen van „Knopzicht”.

En hij? Speelde hij zijn hovaardige moeder niet prachtig in de kaart, toen hij aanbood om Leentje thuis te brengen? Terwijl de arme Liesbet, die hem zo trouw had liefgehad, op haar doodsbed lag, kon hij lachen en schertsen met Leentje Verstegegelen, om wie hij niet gaf.

Even schrikt de eenzame wandelaar op, als met luid gekwaak een paar wilde eenden opvliegen uit een diepe vliet, die zich door velden en akkers voortkronkelt naar de molen, en waar hij deze winter nog met Liesbet op de schaatsen was heengereden. Toen had het zijn aandacht al getrokken, dat ze vaak een scherpe hoest niet kon onderdrukken, doch toen hij er een opmerking over had gemaakt, had ze gezegd dat het wel weer zou overgaan. Iedereen was immers wel eens verkouden?

En nu dood . . . straks onder de aarde, die zo schoon bloeide en geurde om hem heen.

Die aarde, waar men kon lachen en drinken en vrolijk zijn . . . totdat het einde kwam. En dat kwam soms zo snel en zo onverwacht, ook als men jong was kon dat komen, evenals bij die arme Lies, en wat dan? O hij wist zeer goed welk antwoord de mens, die van harte gelooft wat de Bijbel leert, daarop geven zou.

Hoe kwam het toch, dat het geloof in de dingen van het geestelijke leven nooit zijn gemoed had kunnen treffen? Aan zijn ouders lag het niet, in zoverre dat men hem, al was het vaak schier met geweld geweest, had meegenomen naar de kerk. En thuis? Ja, daar werd elke middag in de Bijbel gelezen, dat deed vader zelf, doch — dat alles had hem altijd koud gelaten, koud en onverschillig, en maar al te vaak had het hem met tegenzin vervuld.

Zou het soms komen omdat hij thuis zo weinig heeft zien belevén, van wat de Bijbel leert en waarover de dominee in de kerk preekt? O Evert van Kerven weet maar al te goed, dat vader hard is voor zijn ondergeschikten, hard en veeleisend tegenover de mensen, die voor hem werken, en die hij, terwijl hij zelf grote winst maakt, met de vlashandel vooral, toch zo schaars betaalt voor hun arbeid. En moeder? Zij is iemand, die laag neerziet op ieder, die niet bepaald tot de rijke boerenstand behoort; die een arme, vreemde zwerver nog eer door de hofhond van het erf zou doen jagen, dan hem nachtverblijf in de schuur te verschaffen of een reispenning om verder te komen. Neen, op „Polderlust” was niets dat Evert van Kerven kon opwekken in geloof de handen te vouwen en de knieën te buigen voor Hem, Die toch eens Zijn Zoon zond om te redden en zalig te maken wat zonder Diens offer verloren moest gaan.

Och, op dit ogenblik herinnerde de jonge boer zich weer zo duidelijk, alsof hij nog haar heldere stem in zijn oren hoorde klinken, wat Liesbet Bijlertsma hem eens gezegd had, toen hij een spottende opmerking had gemaakt over het geloof van zijn ouders.

Met ongewone ernst had het meisje hem toen toegevoegd: „Je

moet nooit spotten met die dingen, Eef, want wat de mensen van hun Godsdienst maken, zullen ze eens zelf moeten verantwoorden, maar — dat ligt niet aan de Bijbel, want dat is Gods Woord. Maar als we er niet naar leven, dan ligt dat aan ons.”

Och, hij had haar toen lachend zijn klein, mooi preekstertje genoemd, en — hij had er verder niet meer aan gedacht en Evert van Kerven vindt het vreemd, dat die schier onmiddellijk weer vergeten woorden van destijds, nú hem weer zo klaar voor de geest staan, nú terwijl hij omdooft door het eenzame veld met het zilveren maanlicht om hem heen, en de fonkelende sterren boven hem.

Het is de jonge boer alsof die woorden door Liesbet Bijlertsma eens gesproken, hem angstig maken en hem het hart beklemmen. Wat de mensen van hun Godsdienst maken, zullen ze eens zelf moeten verantwoorden, en wat zal hij dan — Evert van Kerven — wat zal hij, als ook voor hem die tijd komt, wie weet hoe spoedig misschien?

Als met geweld schudt hij die drukkende gedachte van zich af. Ik ben overspannen en geschrokken door het doodsbericht van Liesbet, dat is het geval, zo tracht hij zich gerust te stellen, doch het is hem alsof hij Liesbets stem hoort fluisteren in het koeltje, dat door de takken der knotwilgen suizelt: „Als we er niet naar leven, dan ligt dat aan ons”.

Evert van Kerven huivert, en hij denkt dat het windje koel begint te worden, doch dat is niet zo, maar de jonge boer vindt de eenzaamheid van het wijde veld, waar hij afleiding zocht, of beter gezegd, waar hij alléén wilde zijn met zijn verdriet, dat hem zo plotseling aangreep, niet aantrekkelijk meer, en hij verhaast zijn tred om terug te keren naar „Polderlust”, waar hij echter nog betrekkelijk ver vandaan is. Het is niet ver meer van middernacht als de jonge boer, volgens zijn gewoonte als hij erg laat thuiskomt, door de boomgaard op het erf komt, doch aan de achterkant van de hoeve, waar de grote stallen voor het hoornvee en de paarden, aan de reusachtige schuur zijn vastgebouwd. Evert heeft altijd een sleutel van de staldeur bij zich en als hij in de stal komt, brandt altijd een stallantaarn, die bij de deur hangt, waardoor men uit de stal in het zogenaamde boenhuis komt, waar de pomp staat en waar de melkmeid de koperen kannen en ander gerei boent en schuurt.

Vanuit het boenhuis komt Evert in de brede gang van het woonhuis en juist als hij de deur van de trap opent om naar zijn slaapkamer te gaan, kijkt zijn moeder om de hoek van de achterkamer,

welke ook met een deur op de gang uitkomt. De boerin is in haar nachtkleren en bij het twijfelachtige licht, dat uit de achterkamer, waar nog een lamp brandt, in de gang valt bemerkt ze ogenblikkelijk dat Evert thans niet beschonken is, zoals ze verwacht had. Het zou waarlijk zulk een wonder niet zijn geweest, als de jonge boer wel in die toestand had verkeerd, want vooral in de laatste tijd placht hij zich dikwijls te buiten te gaan en met licht verklaarbare angst in het gemoed dacht de boerin van „Polderlust” vaak aan de bedreiging, die haar zoon uitsprak op die avond, waarop Govert van Kerven een bezoek had gebracht aan de woning van Bouke Bijlertsma.

Neen, ze is nog niet vergeten, dat Evert toen zijn vader met van woede fonkelende ogen had toegevoegd: „Misschien heb je je doel bereikt, doch ik betwijfel of je er wel veel plezier van zult beleven.” Dat had hij gezegd en... o zeker, de naam van de schippersdochter was niet meer genoemd op „Polderlust”, trouwens het kind was ook ernstig ziek geworden en Evert scheen zich niet meer met haar te hebben bemoeid. Dat was wel in orde, maar — het was óók een feit, dat hij sinds die ongelukkige dag losbandiger was dan ooit te voren en veel onverschilliger en ruwer tegen zijn ouders dan hij vóór die tijd placht te zijn. O het had haar deze middag zulk een genoeg gedaan, dat hij zo geheel uit eigen beweging Leentje Versteegelen had thuisgebracht. En toen het al wat later in de avond geworden was, en ze tot haar man de opmerking maakte dat Eef misschien toch nog naar de stad of misschien wel naar „’t Zwarte Ruitertje” gegaan was, om daar zijn vermaak te zoeken, had de boer gezegd: „Dat denk ik niet, want toen ik bij Frans Versteegelen vandaan ging, gaf hij mij de boodschap mee om Eef bij hem aan te sturen in de loop van de week. Versteegelen had een klepper nodig en hij wilde daar met Eef eens over praten, dus ik denk,” had de boer er bijgevoegd, „dat de jongen met Frans over de paardenhandel zit te praten, en dat hij op „Knopzicht” is blijven plakken bij een sigaar en een pot bier”.

Nu, dàt vond de boerin zo erg niet, doch — toen het al later en later werd en de jonge man nog maar niet verscheen, had ze evenals de boer zelf het denkbeeld, dat hij nog op de hoeve van Versteegelen zou zijn, weer losgelaten.

Het was weer evenals zo vaak een trieste, sombere stemming, die er heerste op het rijke „Polderlust”. De boer was stroef en kortaf, als zijn vrouw maar telkens opmerkingen maakte over de waarschijnlijkheid, dat Evert nu wel niet meer op „Knopzicht” zijn zou. De boerin, toch zo licht geraakt, verweet hem in scherpe be-

woordingen, dat hij de oorzaak was van het ongezellige leven, dat zij hier op het eenzame „Polderlust” had. Waarom kon hij ook niet wat opgewekter en spraakzamer zijn . . . het leven was nergens zo vervelend als hier . . . geen wonder, dat Eef er uit liep.

De boer was boos geworden, doch hij kon zich doorgaans uitstekend beheersen en bovendien vond hij dergelijke gesprekken met zijn vrouw volkomen nutteloos. Dus vergenoegde hij zich met enkel even de schouders op te halen en haar op zijn harde, stroeve toon toe te voegen: „Ik weet niet of je van plan bent nog langer op die slampamper te blijven wachten, maar het is thans al elf uur geslagen en dat is, dunkt mij, meer dan tijd om naar bed te gaan, het is tenminste mij laat genoeg.”

Geen woord had de boer meer gesproken en nadat hij nog, volgens een vaste gewoonte, de ronde had gedaan door schuur en stallen, was hij zwijgend naar de slaapkamer gegaan, en geen kwartier later of zijn zware ademhaling verkondigde de verbitterde vrouw, dat de boer van „Polderlust” al sliep. Nog bijna een uur had ze gewacht, want in haar bittere stemming wilde ze niet evenals haar man de rust zoeken op haar slaapstede, doch tenslotte werd ze toch dommelig, het was immers reeds bijna middernacht en — het was al wel voorgevallen, dat Evert eerst tegen de morgen thuis kwam. Zuchtend had ze zich toen maar ontkleed en juist stond ze gereed om ter ruste te gaan, toen ze buiten voetstappen hoorde en de staldeur ontsloten werd.

Och, als de boerin niet in zulk een boze stemming was geweest, zou ze denkelijk haar zoon niet hard gevallen hebben over zijn late thuiskomst, want ze had aanstonds gezien dat hij tenminste nu niet beschonken was, en — dat gebeurde nog al eens als hij in de nacht thuiskwam. Nu evenwel viel ze scherp tegen hem uit en verweet hem met harde woorden, dat hij een losbol en nachtbraker was. Zwijgend en alsof hij maar half hoorde wat er gezegd werd, liet Evert van Kerven alles over zich heengaan en zonder ook maar een enkel woord te spreken, zette hij zijn voet reeds op de trap om naar boven te gaan.

Dit zwijgen van de jonge man verbitterde echter zijn moeder nog meer, die reeds half en half verwacht had dat hij zou hebben gezegd, zolang te hebben vertoefd op „Knopzicht”. In dat geval zou ze het hem niet kwalijk genomen hebben, doch thans bijt ze hem heftig toe: „We hebben nooit anders dan last en verdriet van je gehad, altijd heb je je afgegeven met nietswaardige lui en hoe heb je hier de boel niet in de war geschopt door je omgang met die meid van schipper Bouke . . .”

De vertoornde vrouw gaat niet verder, want de jonge boer heeft zich plotseling omgewend en staat thans vlak voor haar. De boerin schrikt en gaat onwillekeurig een stap achteruit. Doorgaans is het gelaat van Evert van Kerven rood getint, doch nu ziet hij zo bleek als een lijk; dat ziet de boerin bij het flauwe licht in de gang. „Moeder”, zegt hij op een toon, zó vreemd als ze nog nooit van de zorgeloze pretmaker gehoord heeft, „moeder, het is waar, ge hebt nooit veel genoeg van mij beleefd, dat weet ik, want ik bezit niet die dwaze hoogmoed om mij boven andere mensen verheven te voelen, omdat ik nu juist een zoon ben van de rijke vlasboer Goof van Kerven. Doch dat alles doet er niets toe... ge kunt mij vrij een slampamper en een losbol noemen, want dat is zo — en dat zal waarschijnlijk nog veel erger worden. Maar één ding moet je niet meer doen, moeder, want dan zou het wel eens ellendig mis kunnen lopen: noem gij of vader nooit — versta mij goed — nóóit meer de naam van Liesbet van schipper Bijlertsma. Ze is gistermorgen gestorven en — ze was veel te goed en te nobel voor een ellendeling als Evert van Kerven en tóch was ze de enige, die misschien een goed mens van mij had kunnen maken. Ze is dood, het arme bedrogen kind, maar... wees gewaarschuwd, dat hier binnen de muren van „Polderlust” haar naam niet meer wordt genoemd, ik zou het niet kunnen dulden.”

Nu flikkeren zijn ogen en sist zijn stem, doch hij voegt er geen enkel woord meer bij, maar keert zich om en gaat de trap op.

10. GIJS DE KATER

Een poosje geleden, een half uurtje misschien, was Martha Bolder nog druk bezig geweest in haar huisje, zó druk dat grote zweetdruppels op haar breed voorhoofd parelden, want het is een smoorhete augustusdag en Martha heeft heel wat te beredderen gehad om haar boeltje in orde te krijgen, zoals ze dat voor de zaterdagmiddag hebben wil.

Bijna de gehele week was ze van huis. Eerst enige dagen in het huisgezin van de arme dorpskleermaker, wiens toch al zo groot gezin met nog een nakomeling was vermeerderd, en tot gisteravond laat, was ze de oude schoolmeester, wiens huishoudster plotseling ziek was geworden, behulpzaam geweest, totdat een familielid van de huishoudster haar kwam vervangen.

Reeds van zeer vroeg in de morgen was Martha begonnen met stoffen en schuren, want als het maar enigszins kan, zal ze zien te zorgen, dat haar Geert, als hij thuis komt, alles helder en proper in orde zal vinden.

Het is thans zo om en bij vijf uur in de namiddag, doch hoewel de zon al aardig begint te dalen, is het toch nog erg warm. Als de weduwe Bolder met haar huiselijk werk gereed is, kan ze niet nalaten een poosje neer te strijken op de stenen dorpel van haar tamelijk ruime keuken, die tevens haar woonkamer is. Hier op dit plekje mag de oude vrouw gaarne vertoeven, wanneer ze er de tijd voor heeft, en telkens weer kan ze zich verlustigen in de aanblik van wat groeit en bloeit in de keurige perkjes van haar klein erfje.

Evenals de meeste woningen, die langs de dijk zijn gebouwd, is het huisje verdeeld in boven- en onderhuis, en terwijl het bovengedeelte bestaat uit twee vertrekjes naast elkander, zo is ook het benedenhuis verdeeld in de reeds genoemde keuken en een ruime schuur of bergplaats. Van de beide kamertjes boven, dient het ene tot slaapkamer, en het andere is de pronkkamer van de vrouw des huizes, die er haar beste spulletjes in opbergt.

Een dichte heg van meidoorn omringt het ganse erf tot vlak langs de rijweg omlaag, en deze ruimte is vrijwel overal begroeid, op de smalle paadjes na, die tussen de verschillende gewassen en bloemen scheiding maken. Zelfs de achtermuur is tot aan het zoldervenstertje bedekt met klimop, dat slechts door de gedurige zorg van Geert, die telkens met zijn scherp mes de ranken wegsnijdt, belet wordt om ook de ramen van keuken en bergplaats te overwoekeren.

Het is heerlijk koel, waar Martha Bolder thans een wijle uitrust van haar drukke werkzaamheden, want zoals ze hier zit op de stenen dorpel, en met de voeten op het bovenste gedeelte van de stenen trap, die vanaf de keuken naar het erf voert, zit ze geheel in de dichte schaduw van de twee grote appelbomen, die zo dicht bij elkander staan, dat zij hun takken doorenstrengelen in het midden, terwijl rechts en links die takken zich tot over de doornenheg uitbreiden.

Daarstraks heeft Martha nog een gesprek gevoerd met de oude huisduif, die nog afkomstig is van haar mans moeder. Het diertje was gewoon net zo lang met buigen en koeren zijn blijdschap te betuigen, dat de vrouw weer thuis was, dat deze er slechts een einde aan kon maken door bij zijn kooi te komen en hem op haar eigenaardige manier toe te spreken.

Nauwelijks echter heeft de oude vrouw een poosje de rust gesmaakt, of op het onverwachtst springt een grote pikzwarte kater op haar knie, en strijkt met een welbehaaglijk spinnen zijn dikke kop langs haar arm.

Even verschrikt Martha bij dat plotselinge bezoek van haar kat, doch aanstonds strijkt ze hem met haar hand liefkozend over de gladde, glanzende rug.

Een paar jaar gelden, laat in de herfst, heeft Geert hem op een zekere avond meegebracht en Martha moet altijd lachen als ze nog denkt op welk een manier het beest, dat toen nog maar net volwassen was, in het bezit van haar zoon was gekomen en hoe hij haar die geschiedenis had medegedeeld.

Het was namelijk op een tijd geweest, dat door veel storm en zware regenval het water zó hoog gestegen was, dat hier en daar in laag gelegen polders de binnendijken de drang niet meer konden weerstaan van het opstuwende water en doorbraken, zodat de polder volstroomde.

Dat was ook het geval geweest op een late en ruwe namiddag, toe „de Broedertrouw” door de sterke tegenwind gedwongen werd in een kreek achter een hoge dijk ten anker te gaan, waar men zou wachten op het invallen van de vloed om weer verder te komen.

Niet lang echter had men daar vertoefd op die plaats, of een jammerlijk geschreeuw had de aandacht van Geert Bolder en schipper Bouke getrokken.

„Daar verkeert een kat in doodsnoed, Geert,” zo had de schipper gezegd en spoedig hadden beide mannen het arme dier in het oog gekregen. „Nou,” zo had Geert tot zijn moeder gezegd, „het beest maakte zo’n spektakel, dat we er medelijden mee begonnen te krijgen. Het stond er dan ook lelijk genoeg voor het dier bij, het zat namelijk in de reeds tamelijk diep doorbuigende tak van een knotwilg en er om heen was niets dan water, want het buitenpoldertje, waarvan het dijkje was weggezakt, stond boordevol.”

„Het arme diertje heeft een lange doodsstrijd, Geert,” zo had de schipper gezegd, „want als over een uur de vloed in het water komt, kan hij niet hoger meer klimmen, omdat dan de tak te dun wordt en zover door gaat buigen, dat de kat in het water terecht komt. Dan zal het beestje zwemmen zolang het kan, om dan totaal uitgeput te verdrinken. En dat het zich goed bewust is welk lot hem wacht, kun je aan zijn jammerlijk schreeuwen wel horen,” zo voegde de schipper erbij.

Het was Geert voor de geest gekomen hoe hij zelf eens in de golven van de Schelde geworsteld had om zijn leven. En mens of kat, alles

wat leeft, hecht aan dat leven zó sterk, dat men er voor vecht tot het uiterste.

Zo ongeveer was de gedachtengang van Geert Bolder geweest en — op de Schelde hadden de maats hem wakker geholpen, en hij zou het die kat doen, al was het heus geen makkelijk werkje. Het scheen wel, dat schipper Bouke dezelfde mening koesterde als zijn knecht, want juist toen Geert zijn jekker uittrok, deed Bijlertsma het ook.

Toen had Geert de stevige boot langszij gehaald, en samen op de riemen waren ze tegen wind en stroom in het volgestroomde poldertje omgeroeid, om door de breuk in het dijkje er binnen te komen, wat na tamelijk veel moeite gelukt was. Thans was men spoedig genoeg bij de in nood verkerende kat, die niet ophield met zijn bang geschreeuw.

Geert had zijn riemen binnenboord gehaald en rukte met een snelle greep de kat van de tak, doch of het diertje dacht in de schippersknecht een nog gevaarlijker vijand aan te treffen dan in het hem met de dood bedreigende water, valt moeilijk te zeggen, doch met een bliksemsnelle beweging keerde het zich om in Geerts vuist en sloeg hem de vlijmscherpe nagels in zijn toch al zo vreselijk misvormde neus, terwijl het hem tegelijkertijd geducht in de duim beet. — „Dat is vast en zeker geen kat, maar dat is een boze geest!” zo tierde Geert, en als de schipper, die brulde van het lachen, het niet krachtdadig had belet, zou de knecht ongetwijfeld het beestje overboord hebben geschopt in zijn woede.

„Wees toch wijzer, Geert, het dier was immers dol van angst, en toen het jouw facie zag, werd het nog doller,” had de schipper gezegd, waarop hij weer in een lachbui uitbartte.

„Och,” mopperde Geert, „dat hij een paar krassen over mijn tronie gehaald heeft, vind ik zo erg niet, maar die knauw in mijn duim bevat me niet . . . want als de rakker soms dol is, ben ik daar nog niet van af.”

Terwijl de mannen terugroeiden naar hun vaartuig, wat nu gemakkelijk ging, voor wind en stroom, zat de kat achter in de boot en keek in elkander gedoken schuw naar zijn redders.

„Het is toch eigenlijk een prachtig beestje, Geert, het is ongetwijfeld een veldkat en die zijn zo goed als verwilderd. Ik zou haast denken, dat het een basterdtijger is. Kijk maar eens even, hij zit me aan te kijken met ogen als vergift, ik geloof zeker dat hij me nog eens wil pakken, maar dat zal ik het dier wel afleren.”

De schipper lachend, en Geert brommend en dreigend, waren weer bij „de Broedertrouw” gekomen, maar nog eer een der mannen

de hand had uitgestoken om de boot achter het schip vast te maken, was de kat reeds aan boord gesprongen. Het scheen al aanstonds, dat hij niet zo schuw was voor de schipper als voor Geert, want het gelukte deze hem, zonder gebeten of gekrabbeld te worden, op te pakken en mede te nemen naar de roef, waar hij dadelijk een plaatsje zocht onder de kooi van de schipper.

Deze maakte in een schoteltje met wat melk een stuk brood klein en zette dat binnen zijn bereik, waarop hij voorzichtig te voorschijn kwam en begon te eten, want het bleek dat de kat schier uitgehongerd was.

Reeds de volgende dag was hij al niet zo schuw meer en toen men die donderdagavond, veel later dan gewoonlijk, in de haven kwam, had Geert door de schipper geholpen, de kat in een zak weten te krijgen en zo had Geert hem medegenomen naar zijn moeder, niet omdat hij op de kater gesteld was, doch omdat het hem in de gedachten geschoten was, dat ze bij hem thuis nogal last hadden van muizen.

Nu, bij Martha Bolder had de kat zich spoedig genoeg thuisgevoeld, de enige moeilijkheid was nog geweest hem aan een passende naam te helpen.

Geert, die de kater diens verregaande ondankbaarheid, bij zijn redding betoond, nog maar niet best vergeven kon, had voorgesteld hem „Alva” te noemen, omdat hij overeenstemming meende te bespeuren tussen het karakter van de Spaanse hertog en de zwarte veldkat.

Echter, zijn moeder had van die historische benaming niets willen weten, doch toen beweerde Geert dat als de naam van „Alva” niet passend werd gevonden voor het onguere beest, hij — Geert — zich dan toch het recht voorbeheld de kater „Gijs” te noemen, want zo was de naam geweest van de Zeeuwse schipper, bij wie Geert zijn loopbaan als varensman was begonnen, en met wie hij iets dergelijks had ondervonden als met de kat. Het had niets gebaat of Martha al lachend gezegd had, dat Gijs geen kattennaam was, Geert stond er op en het was Gijs gebleven en het dier had geleerd naar die naam te luisteren, al klonk hij voor een kat wat vreemd. Dit alles is echter alweer een paar jaar geleden en de wederzijdse verhouding tussen Geert en zijn nieuwe huisgenoot is thans uitstekend, al valt er wel eens een korte schermutseling voor, als Geert de kat plaagt, en dan een krabbel oploopt.

Thans zit Gijs rustig en weltevreden op Martha's knie en de oude vrouw blijft een poos in gedachten verzonken over haar erfje heen in het wijde, groen polderland staren en ze denkt aan het nieuws,

dat ze bij Roekers in de kruidenierswinkel gehoord had, waar ze gisteravond nog laat tabak had gekocht voor Geert, die een geweldige roker was en altijd een voorraad meenam als hij des maandags uitvoer.

„Heb je ook gehoord, vrouw Bolder,” zo had de vrouw van Roekers tot de weduwe gezegd, „heb je ook gehoord, dat Evert van Kerven gaat trouwen met Leentje Versteegelen van „Knopzicht?” Reeds de volgende week zou de bruiloft worden gevierd, men zegt, — zo had de winkelierster er bijgevoegd — men zegt, dat de jonge boer van „Polderlust” niet al te best moet oppassen, en dat de wederzijdse ouders erg op die verbintenis gesteld waren.”

Martha Bolder had er niet veel op gezegd en er ook niet lang over gesproken, het was immers al laat in de avond, en ze verlangde, na schier de gehele week van huis te zijn geweest, zeer naar haar eigen woning.

Doch thans, nu ze zo alleen en zo rustig hier op haar dorpel zit en haar oog in de verte de bomengroep kan zien, waarachter „Polderlust” schuil gaat, nu moet ze weer denken aan het nieuwtje, dat vrouw Roekers haar vertelde.

Dus, Evert van Kerven zal gaan trouwen met de dochter van Frans Versteegelen. Onwillekeurig schudt Martha het hoofd, want als er één is, die met de verschillende familie-omstandigheden hier uit de omtrek op de hoogte is, dan zal zij dat wel zijn, want iedereen neemt haar in vertrouwen, omdat men weet dat zij nimmer dat vertrouwen schendt.

O, ze kent Evert van Kerven thans goed genoeg, om te weten dat hij zeer waarschijnlijk Leentje Versteegelen niet gelukkig zal maken, en Martha heeft medelijden met die twee jonge mensen, waarvan de een het zoekt bij drank en spel en pret, en de andere, trots op haar stand, en met veel genegenheid voor de knappe boerenzoon, zijn gebreken wel over het hoofd wil zien voor het feit, dat hij de jonge boer is van het rijke „Polderlust”.

Doch de oude Martha moet thans weer denken aan de eens zo mooie, levenslustige dochter van Bouke Bijlertsma. Niemand dan zij, en haar ouders, weten welk een leed en jammer de lichtzinnige boerenzoon in de gelukkige woning van Bouke Bijlertsma gebracht heeft, en met weemoed, maar toch ook met een gevoel van dankbaarheid, denkt Martha aan het sterfbed van Liesbet. Och, ze ziet als het ware het kleine, vlugge ding daar spelen door die paadjes en aan de zware, onderste takken van de twee appelbomen zijn nog de indrukken merkbaar, waar het touw van de schommel heeft geschuurd over de schors. Die schommel, welke Geert daar eens

voor haar had gemaakt en waar ze zich juichend en zingend mee placht te vermaken. Ze heeft in de zonneschijn geleefd en het leven liefgehad, mompelt Martha en toen . . . kwam zonde en schuld, ziekte en berouw en aan het eind kwam Hij, Die onze schuld en zonde kent, ook die van de arme Liesbet Bijlertsma, doch Die ook haar tranen, haar berouw, Die ook haar smeken en bidden hoorde, en haar ellende zag.

In vrede is Lieske heengegaan, ze was immers niet bang meer om te sterven? Ze kon toch tot haar vader zeggen: „Het is zo verreweg het beste!” Maar hij, schipper Bouke, . . . neen, met de schipper is het niet zoals het wezen moet . . .

Daar slaat het kleine schilderijklokje, dat naast de schouw tegen de witgekalkte muur hangt en de heldere slag daarvan wekt Martha Bolder aanstonds op uit haar gepeins.

„Vooruit jij, Gijs,” zegt de oude vrouw en geeft hem met de rug van haar hand een zachte duw, maar de kat wil liever blijven zitten en dringt zich tegen haar aan.

Het baat hem echter niet, want Martha rijst op en Gijs moet springen of vallen en daarom springt hij maar.

Nu is de weduwe weer druk in de weer om Geert behoorlijk te ontvangen, want een uur geleden heeft ze de mast van „de Broedertrouw” al boven het griendhout zien uitsteken en uit honderd andere zou ze die mast herkennen, omdat op de top daarvan een klein ijzeren mannetje de lange blauwe wimpel laat uitwapperen, zodra er maar een beetje wind langs hem heenblaast.

„De Broedertrouw” moest wachten tot het water wat hoger kwam om in het haventje te kunnen binnenvallen, doch thans is het water gewassen en ze wacht haar zoon ieder ogenblik thuis. Martha heeft intussen het blinkend geschuurde roodkoperen koffieketeltje op het komfoor gezet, waarin een stuk turf ligt te glimmen, en juist als ze de gebloemde stenen kommen op tafel heeft gezet hoort ze vlugge voetstappen van de varengast langs haar huisje gaan en stilhouden voor de deur van het kleine portaal, dat tegen de zijmuur van het gebouwtje is opgetrokken.

„Goeie middag, moedertje,” zo groet Geert de oude vrouw en reikt haar de forse hand. Hij is niet groot van persoon en dat zit hem voornamelijk in de korte benen, want zijn bovenlichaam is zwaar en breedgebouwd. Hij zal thans ongeveer een jaar of vier, vijf en dertig oud zijn, doch hij is in zijn bewegingen nog even vlug en rap als toen hij voor het eerst bij die Zeeuwse schipper, waarnaar de kat is genoemd, aan boord kwam.

Toen echter was hij een knappe jongen met een fris en van ge-

zondheid blozend gelaat, thans zou men ver moeten zoeken om iemand te vinden met zulk een geschonden gezicht als Geert Bolder van „de Broedertrouw”.

Waar eens zijn neus was, bevindt zich thans slechts een breed uitgegroeide stomp, terwijl de beide lippen scheef en verschrompeld op elkander sluiten.

Het zijn de bewijzen met welk een vreselijke kracht hij door de overslaande giek getroffen werd aan boord van die zeetjalk, waarmede hij een reis had medegemaakt naar Hamburg. Doch, Geert Bolder zal nooit ontkennen, dat de slag die hem in de Schelde wierp, niet zijn goede zijde zou hebben gehad, want door dat ongeluk had God hem als het ware staande gehouden op een pad, dat hem in het verderf zou hebben gevoerd.

Geert leefde thans op zijn manier tevreden en gelukkig, al waren er ook wel dingen, die hem zorg veroorzaakten, evenals ieder mens die heeft, doch overigens bezat Geert hetzelfde blijmoedige karakter van zijn moeder, en of het mooi weer was of regen, storm of sneeuwjacht, het was maar hoogst zelden dat hij zijn opgeruimdheid verloor. Voor zijn moeder was hij na zijn ongeluk op de Schelde een voorbeeldige zoon geworden, die voor zichzelf weinig of geen behoeften had, behalve zijn geliefde pijp tabak, en wat er van zijn gage overbleef, bracht hij bij zijn moeder.

Honderdmaal had hij al wel gezgd: „Moeder, blijf in je eigen huisje. Waarom zou je altijd bij deze en gene de moeilijkste karweitjes gaan opknappen, we kunnen immers samen zonder dat wel rondkomen?” Doch Martha Bolder kon daar maar niet toe besluiten. Och, de mensen die kwamen om haar hulp in te roepen, verkeerden in dat geval bijna altijd in moeilijke of droeve omstandigheden, en zie, dan kon de oude vrouw er niet toe komen hulp te weigeren, zolang ze daartoe nog in staat was.

Geert Bolder werpt de grote geoliede zak, die hij aan het stevige koord (waarmede hij zit dichtgeregen) over de schouder draagt, op de grond, doch in de rechterhand houdt hij nog een kleiner zakje vast en in dat zakje beweegt iets, dat duidelijk aan de buitenkant ervan zichtbaar is.

Ook de kat schijnt te bemerken, dat er iets leeft in dat zakje, en hij weet bij ervaring, dat Geert altijd wat meebrengt van de reis, en dat is doorgaans iets wat ook voor een gezonde kater begeerlijk is.

Lachend zet de schippersknecht zich in de stoel bij het raam en laat het zakje voor de neus van de kat bengelen, die er al spoedig met beide voorpoten naar grijpt.

„Kom nou Geert, wek maar geen kwade begeerten op bij Gijs, hij is toch nogal roofzuchtig aangelegd; dat bewijzen mij maar al te vaak de treurige hoopjes veertjes in de tuin.”

„Ik heb een mooi zootje paling gekocht bij een visser, die vlak bij ons in de buurt lag, moeder, en straks als we koffie hebben gedronken, zal ik ze schoonmaken, dan hebben we morgenmiddag een lekker hapje bij de aardappels, niet?”

Aanvankelijk scheen het vooruitzicht op dat lekkere hapje Martha niet zo heel erg te bekoren, want ze schudde bedenkelijk het hoofd, en maakte de opmerking, dat ze haar maaltijd voor morgen al zo goed als gereed had, doch — ze zou dan de paling maar stoven om bij de boterham op te eten.

„Wacht, ik zal ze zolang in een emmertje doen, moeder, en ze in de kelder zetten, dan kan Gijs er zich niet aan vergrijpen, en we kunnen op ons gemak koffiedrinken.”

De koffie dampst in de ronde witte kommen en Geert haalt uit zijn plunjezak een grote peperkoek te voorschijn en legt die voor de oude vrouw op de tafel. „Ziedaar moeder”, zegt hij, „dat is nog een echte peperkoek van de oude stempel.”

Ze hebben elkander altijd veel te vertellen, de oude vrouw en Geert, en stelt zij belang in het leven van Geert en zijn schipper op „de Broedertrouw”, hij van zijn kant luistert met opmerkzaamheid naar wat zij ondervond in de week, die weer was voorbijgegaan.

Samen drinken ze al keuvelend hun koffie en eten met smaak een flinke snee van de koek, die Geert meebracht. Het grootste gedeelte echter heeft ze in haar geest bestemd voor de arme kinderen van de kleermaker, die nooit iets bijzonders kregen, omdat het er niet af kon, en daarheen zal ook wel wat van hun zondagse portie vlees verhuizen... nu Geert toch paling heeft meegebracht.

Als de avond langzaam valt, en na de hete dag die voorbijging, een heerlijk koeltje door de oude appelbomen ritselt, dan zet de schippersknecht de bank, die anders in het portaal is zijn plaats heeft, op het smalle, goudgeel geboende straatje onder de ramen van het voorgeveltje, want Geert kijkt graag over de rivier de polder in; dat heeft hij altijd graag gedaan. „Ziezo moedertje, nou u uw bekende breikous, en ik mijn pijp, dan zou ik zo zeggen: men krijgt mij hier de eerste paar uur niet vandaan.”

Terwijl hij zijn pijp stopt en zij haar breipennen in beweging zet, komt de kater op zijn gewone onverwachte manier zijn zo zeer begeerd plaatsje innemen op Martha's knie, wat Geert echter op de

inval brengt, Gijs een poets te bakken. Plotseling sluiten zich zijn grote bruine handen om de dikke ronde kop van de kater, terwijl hij hem tegelijkertijd met kracht een wolk tabaksrook in de neus blaast. Deze slechte behandeling van de varesman heeft op Gijs dezelfde uitwerking of er buskruit onder hem ontploft, want hij vliegt omhoog, en grijpt met beide klauwen zo snel naar de, zijn kop omklemmende handen, dat Geert, die daarop toch wel verdacht was, volgens gewoonte nog een paar ferme krabbels opliep. Martha Bolder kwam er altijd tegenop als haar zoon zijn moedwil aan de kat botvierde, doch — als men Geert zag lachen zoals thans, moest men wel bijzonder slecht geluimd of zwartgallig zijn, als men niet met hem mee lachte, ook al keurde men zijn handelwijze tegenover de kater beslist af.

„Geert, wat bezielt je toch, om altijd dat arme dier te kwellen,” zo tracht Martha hem het verkeerde van zijn plagerij onder het oog te brengen, doch ze moet het hoofd omwenden om hem niet te laten zien hoe ze zelf kampt tegen een lachbui, die ze bijna niet kan bedwingen.

„Je hoeft hem waarlijk niet te beklagen, moeder. Hij kan best voor zichzelf zorgen, kijk maar eens even hoe hij me weer te pakken heeft gehad. 'k Heb nog nooit enig schepsel gezien, dat zo weerbaar is als onze Gijs.”

Het volgend ogenblik echter is het geval met de kater weer vergeten en als moeder vertelt wat ze gehoord heeft in de winkel bij Roekers, zie, dan lacht Geert niet meer, doch blijft geruime tijd zijwendend zijn pijp roken.

„Zo zo,” zegt hij tenslotte hoofdschuddend, „gaat Eef van Kerven trouwen met de dochter van Frans Versteggelen? Nu, ik zal schipper Bouke dat nieuwtje niet vertellen moeder, dat wil ik je wel zeggen, want dat zal hem nog meer tegen die lui van „Polderlust” in het harnas jagen en hem nog somberder maken dan hij is. Ik kan je niet zeggen, moeder,” gaat hij voort, „hoe de schipper veranderd is na de dood van Liesbet en als ik nog terugdenk aan de tijd, toen het arme kind zich nog niet ophield met die lange Evert, en welk een vrolijk, prettig man Bouke Bijlertsma toen was, wel — dan begint ook mijn bloed te gisten tegen Eef van Kerven, die dan toch in elk geval eerst het kind het hoofd op hol bracht en er toen niet meer naar omkeek — hoewel, volgens mijn mening, de schipper in zijn haat wel wat ver gaat... zo iets gebeurt toch zo vaak.”

Martha knikt even met het hoofd, ze weet immers beter dan haar zoon wat de arme vader zo bitter heeft gegriefd. Zó bitter,

dat hij niet vergeven kan en morrend opstaat tegen God, onder Wiens slaande hand hij niet kan bukken.

Nog lang blijven de oude vrouw en de varensman op hun bankje zitten, want wie voorbijkomt, maakt een praatje. Doch als de torenklok tien uur slaat, staat Martha haastig op, en vindt het al veel te laat.

11. WAAR LIEFDE WOONT . . .

Op „Polderlust” zowel als op „Knopzicht”, is er na het huwelijk van Evert en Leentje nogal wat veranderd en uit de aard der zaak is het op de boerderij van Govert van Kerven stiller, en op die van Frans Versteegelen aanmerkelijk levendiger geworden. Het was voor de boer en de boerin van „Polderlust” wel een voldoening geweest, dat hun zoon geheel onverwacht, en zonder dat men veel druk op hem had uitgeoefend, met de boerendochter, welke men hem al zo lang had toegedacht, verkering had gezocht en veel spoediger dan de gewoonte was, met haar had wensen te trouwen, liefst echter zonder lawaai en zo stil mogelijk, zoals hij uitdrukkelijk had gewild.

Het laatste echter was niet naar de zin geweest van de boerin van „Polderlust”, die maar al te gaarne op een royale manier, zoals bij de rijke vlasboeren destijds gebruikelijk was, bruiloft zou hebben gevierd om, te midden van de met zorg genodigde gasten, haar goud te laten schitteren en haar kostbare kanten hoofdtooiel te laten bewonderen.

Echter, haar zoon had beslist geweigerd om bruiloft te vieren zoals zijn ouders dat wilden, want ook de boer meende aan zijn stand en aanzien in de omtrek verplicht te zijn bij deze gelegenheid te tonen, dat niet de eerste de beste in staat kon zijn een feest te betalen zoals hij dat kon. Het had voor de zoveelste maal de vrede weer verstoord op „Polderlust” toen de boer zijn zoon op zijn stroef verwijtende toon had toegevoegd: „Is het je nog te veel om tenminste één keer te laten zien, waar eigenlijk je plaats is? Je hebt vrijwel nooit anders gedaan dan het aanzien van „Polderlust” neer te halen, laat dat nu eens uit zijn.” Met de spotlach om de lippen, voegde de jonge boer zijn vader toe: „Nu, als jullie dan met alle geweld uitblinken wilt, geeft dan bij deze gelegenheid onze arme vlaswerkers een dubbel weekgeldje, daar

doe je tenminste beter aan dan je gelijken thans overvloedig te trakteren. Die kunnen van alles zelf bekomen, doch die andere tobbers komen soms van alles te kort.”

Rood van toorn had de boer zich afgewend en toen de boerin er ook het hare aan toevoegde, volgde het ene woord het andere, zonder dat het de ouders gelukte Evert tot hun bedoeling, om een luisterrijke bruiloft te vieren, over te halen. Evert had van de kant van zijn aanstaande vrouw noch van haar vader veel tegenkating ondervonden, toen hij hen zijn voornemen had te kennen gegeven om zo eenvoudig en stil mogelijk te trouwen.

Frans Versteggelen verklaarde onmiddellijk, dat het wat hem betrof niet te stil kon gaan, hij werd al moe en duizelig als hij dacht aan al dat gedraai om hem heen, en Leentje? Wel, die voelde zich veel te gelukkig dat ze de bruid was van Evert van Kerven om druk op hem te willen uitoefenen ten gunste van iets, waar ze zelf feitelijk ook niet veel mede ophad, omdat ze, niet ten onrechte, vreesde dat Evert van Kerven zich in meer dan één opzicht, bij zulk een gelegenheid zou te buiten gaan.

Arme boerendochter, zij van haar kant had de jonge boer van „Polderlust” van harte lief, en hij? Och, de reden waarom Evert van Kerven wenste te trouwen, was in hoofdzaak deze, dat hij het leven bij zijn ouders op „Polderlust” ondraaglijk begon te vinden. Op zijn wijze had hij Liesbet Bijlertsma liefgehad, en nooit kon hij vergeten hoe zijn ouders daar tegenover hadden gestaan en toen de dochter van schipper Bouke gestorven was, scheen het alsof „Polderlust” hem hatelijk werd, en alsof alle gehechtheid of aanhankelijkheid, wat zijn ouders betrof, was gestorven in zijn lichtzinnig gemoed. Voor de dikke Leentje Versteggelen, die hij zo vaak thuis spottend, de „Olifant van Knopzicht” had genoemd, voelde hij wel iets als vriendschap, en daar alle andere bekende boerendochters hem totaal onverschillig waren, was hij tot het besluit gekomen Leentje te vragen.

Met wederzijds goedvinden was besloten, dat de jonge boer op „Knopzicht” zijn intrek zou nemen, dan zou hij daar langzamerhand de leiding van het bedrijf krijgen en Frans Versteggelen kon dan de rust nemen, die hij al lang begeerd had, omdat de zaken hem te zwaar gingen vallen.

De eerste paar jaren, die Evert van Kerven als gehuwd man op „Knopzicht” doorbracht, gingen genoeglijk, wat het maatschappelijke en de onderlinge verhouding betrof, voorbij. Veel beter dan met zijn eigen vader kon de jonge boer met Frans Versteggelen opschieten, en deze, die zeer ervaren was in het boerenbedrijf,

kreeg daar weer lust in, nu hij er zelf geen vermoeden meer van behoefde te doorstaan, terwijl Evert, die van zijn schoonvader nooit norse, strouwe terechtwijzigingen ontving, uit eigen beweging veel meer zijn best deed dan hij op „Polderlust” ooit had gedaan.

Ook wat zijn persoonlijk gedrag betrof, was daar zo oppervlakkig gezien sinds zijn huwelijk wel veel verbetering gekomen. De voor hem zo — zijn zwak karakter in aanmerking genomen — verleidelijke veehandel had hij voor het grootste gedeelte laten varen, doch om zo nu en dan eens mee deel te nemen aan een harddraverij, of een bezoek te gaan brengen op deze of gene boerderij waar „erfhuis” was, daarvan wilde hij niet afzien. Dat was voor de jonge boerin altijd een kwade tijd, en dat nog te meer omdat haar vader, die veel invloed op haar man had, van die invloed geen gebruik placht te maken om hem van dergelijke uitstapjes af te houden, doch hem integendeel, en met het grootste genoegen vergezelde.

Het had Leentje wel tranen gekost, want als beide mannen half in de nacht het erf van „Knopzicht” kwamen oprijden, dan had Evert de grootste moeite de meer dan half beschonken Versteeggelen veilig uit het wagentje binnen te krijgen, temeer omdat hij zelf ook niet vast op de benen stond. Nooit echter ontving zij hem met verwijten of bitter gekijf, zoals Evert dat op „Polderlust” gewoon was, en wat op hem nooit enige uitwerking ten goede had gehad. Doch als de lichtzinnige jonge man een traan zag rollen langs haar dikke wangen, had hij aanstonds berouw.

„Kom, kom, vrouw,” huil nu toch niet omdat we een glas gedronken hebben, ik beloof je dat het vooreerst niet weer gebeurt. We hebben dat onderweg al afgesproken, nietwaar vader Frans?” Zo placht de jonge boer zijn vrouw beterschap te beloven en Versteeggelen beaamde zulks ten volle, maar was gewoon er dadelijk aan toe te voegen: „Het gebeurt niet meer, Leen, maar nou ga ik slapen. Kom Eef, jij helpt me wel even?” Dan hielp deze, door zijn vrouw geholpen, de geweldig zware man in zijn bed, en hiermede nam de droevige zaak een einde.

Nu vielen, zoals gezegd, dergelijke uitpattingen niet dikwijls voor, maar misschien nog veel gevaarlijker voor beide mannen was het feit, dat Frans Versteeggelen zijn noodlottige lust tot bierdrinken niet vermocht te bedwingen, hoewel hij zeer goed wist dat zijn toenemende hartzwakte er door verergerde, en ook Evert bezat die lust.

Toen Evert van Kerven en Leentje Versteeggelen ongeveer een jaar getrouwd waren, werd hun een meisje geboren en dit moest,

toen het gedoopt werd, de naam Liesbet dragen, omdat het op de gebruikelijke manier naar de moeder van de vader werd genoemd, en de boerin van „Polderlust” heette Liesbet. Het had Evert van Kerven wel een ogenblik de gestalte van de schippersdochter voor zijn geest doen oprijzen en — die herinnering deed de luchthartige jonge boer altijd pijn, en daarom weg er mee . . . Liesje van schipper Bouke lag op het kerkhof . . . dat was immers voorbij?

Zo had hij echter meer van die dingen, die er hem aan herinnerden, dat al waren de mensen uit zijn omgeving al vrijwel vergeten dat hij, Evert in zijn vrijgezellentijd nogal veel met de schippersdochter had verkeer, de schipper zelf dat nog niet vergeten was.

Als de jonge boer maar enigszins kon, vermeed hij het om de schipper te passeren, doch zulks was natuurlijk niet altijd mogelijk en nooit zou Evert van Kerven de blik vergeten, die Bouke Bijlertsma hem toewierp, toen hij hem op de dijk dichtbij de haven tegenkwam.

Het was nog maar enige dagen na de begrafenis van Liesbet geweest en de schipper, die juist van boord gekomen was, werd eerst zo bleek als een dode en toen donkerrood, terwijl zijn ogen vuur schoten en zijn vuisten zich balden.

Evert van Kerven was als verlamd onder die blik en hoewel hij anders voor niemand bang was, zo deed thans de angst zijn knieën knikken, en als de schipper hem toen had aangevallen, zou hij zo weerloos zijn geweest als een kind.

Doch Bouke Bijlertsma raakte hem met geen vinger aan, maar toen hij voorbijging, hoorde Evert hem een zucht slaken alsof iets zwaars zijn borst beklemde.

Zoals gezegd, trachtte hij steeds de schipper te ontwijken, doch als dat niet kon, keek hij evenals deze een andere kant uit, zonder echter ooit aan een zekere beklemming te ontkomen als zij elkaar passeerden, en zulks was niet alleen met hem, doch ook met Govert van Kerven het geval; ook de boer van „Polderlust” was niet op zijn gemak als Bouke Bijlertsma in zijn nabijheid was.

In het begin van hun huwelijk kwamen de ouders van Evert dikwijls op bezoek en dit zou op zichzelf tot geen moeilijkheden aanleiding hebben gegeven, indien de jonge boer maar enige liefde voor hen had gevoeld, want dan kan men wel iets verdragen, doch — dat was bij Evert niet het geval.

Het zou nòg wel gegaan hebben, want de jongeman was wèl onverschillig ten opzichte van zijn ouders, doch hij was een vijand

van twist of ongenoegen, terwijl zijn vrouw in alle opzichten veel te goedig en te meegaand was, maar Govert van Kerven kon zijn heerszucht, en zijn vrouw haar scherpe tong niet bedwingen en zo kon het wel niet anders of er moest wrijving ontstaan.

Vanaf hun jongensjaren tot nu toe, waren, ondanks hun verschillend karakter, Govert van Kerven en Frans Versteggelen vrienden geweest, en eerstgenoemde had veel kennissen en zeer veel invloed. Want was hij geen voorzitter van het polderbestuur en lid van de gemeenteraad en was hij geen man van gezag in kerkelijke zaken? Maar vrienden had hij onder hen niet, al keek men hem naar de ogen.

Versteggelen daarentegen had zich nooit met publieke zaken ingelaten, hij voelde daar niets voor en had steeds iedere poging, om hem in iets dergelijks te betrekken, beslist van de hand gewezen, wat echter niet wegnam dat hij in de meeste dingen een veel helderder inzicht had dan van Kerven.

Nooit moest een of andere gewichtige zaak worden behandeld, waarbij Govert van Kerven in functie moest zijn, of deze zou er eerst wel breedvoerig met Versteggelen over hebben gesproken, om dan zonodig met diens scherpe opmerkingen ter plaatse zijn voordeel te doen en dit was wel enigszins de reden van zijn nogal veelvuldige bezoeken aan „Knopzicht”.

Thans echter, nu zijn zoon getrouwd was met de dochter van zijn vriend, trof hij zijn oude vriend nooit aan of Evert was er bij tegenwoordig en die kon nooit nalaten spottende opmerkingen te maken, die volgens de boer van „Polderlust” niet te pas kwamen bij de ernst van het gewichtige onderhoud, doch waarom de dikke Versteggelen hartelijk lachte, en dan spoedig het gesprek op het vlas, het koren, de veestapel, en dergelijke zaken bracht, waarover ook Evert kon meepraten, en waaraan ook de beide vrouwen wel deelnamen.

Bij zulke gelegenheden dronk men, naar gelang van de tijd, koffie, of thee, want Govert van Kerven weigerde beslist bier of sterke drank, waarvan op „Knopzicht” altijd een goede voorraad aanwezig was.

Evert wist natuurlijk wel, dat zijn vader een tegenstander was van alles wat alcohol bevatte, doch hij ontzag zich niet om lachend te zeggen: „Wel, vader Frans, zou ik voor ons niet een enkel kruikje oud bier halen? Me dunkt toch, dat een paar glaasjes ons geen kwaad zullen doen na die flauwe thee, zal ik maar?” „Wel nou jongen, haal een kruikje, maar denk er om dat je de onderste plank rechts moet hebben, het andere is pas afgetapt.”

Met donkere blik en op stroeve, norse toon waarschuwde de boer van „Polderlust” zijn oude vriend voor de zoveelste maal dat het zijn dood zou worden, als hij doorging met bierdrinken. Doch Versteeggelen, die daar liever niet van hoorde, ondanks het feit dat hij zeer goed wist dat van Kerven’s waarschuwing niet ongegrond was, haalde dan slechts even de schouders op. „Nou, zo’n enkel glaasje zal me zoveel kwaad niet doen”, was het luchthartig antwoord.

Zo sloot de boer van „Knopzicht” het oor voor de waarschuwing, die zijn lichamelijke welstand betrof, doch wat erger was, hij sloot het hart voor de stem van zijn geweten, dat hem telkens weer aanklaagde dat hij zo niet mocht voortgaan, het einde tegemoet.

O hij had wel ogenblikken, als het heftig kloppen van zijn hart hem waarschuwde, dat het leven broos is, en . . . de dood ieder uur wenkt, dat hij zich stellig voornam zijn leven anders in te richten. Hij zou weer trouw ter kerk gaan, evenals toen zijn vrouw nog leefde, hij zou weer iedere dag in de Bijbel lezen, bidden en niet meer drinken, kortom leven zoals het een Christenmens betaamde. Zeker, dat zou hij doen, doch later, later.

Och, Govert van Kerven had spoedig genoeg begrepen dat zijn zoon zich meer thuis gevoelde op „Knopzicht” dan op „Polderlust” en dat hinderde hem wel enigszins, en ook begreep hij dat deze thans niet gemakkelijk meer inmenging van zijn vaders kant zou dulden inzake het bedrijf op „Knopzicht” en — dat kon de boer van „Polderlust” niet gemakkelijk nalaten.

Verschillende wenken op dat gebied had Govert van Kerven, als hij op bezoek was, aan Versteeggelen gegeven, doch het was altijd Evert, die daartegen in verzet kwam, en die steeds door liet schemeren dat zijn schoonvader en hij best het bedrijf op „Knopzicht” konden gaande houden.

De boerin verging het ten opzichte van haar zoon niet beter, want toen ze hem eens op het erf van „Knopzicht” zag lachen en gekheid maken, met een arbeider die juist uit de zwingelkeet kwam, kon ze niet nalaten hem toe te voegen zodra hij binnen kwam: „Je schijnt, nou je getrouwd bent, het nog niet te kunnen laten om je veel te vrij te maken met dat arbeidersvolk. Geloof me Eef, je haalt er je stand mee naar omlaag, je moest het althans nú niet meer doen. Wat zeg jij er van, Leentje?”

De jonge boer lachte weer zijn spotlach, maar zijn stem klonk sarcastisch toen hij zijn vrouw toevoegde: „Zou jij het ook zo prachtig vinden, Leen, als ik de mensen, die hier voor ons werken, met een hoge borst voorbij liep, en als ik wat tot hen te zeggen

had, dan zulks deed op een toon, zo ongeveer alsof men tegen een koppig paard aan het redekavelen is?"

„Neen Eef, je moet niet zo overdrijven, dàt bedoelt moeder niet.” Leentje wilde zo gaarne, dat er rust en vrede in haar omgeving was, en daarom trachtte zij aanstonds de boerin tevreden te stellen door niet rechtstreeks een antwoord te geven op de vraag van haar man, want ze zag nú de toorn flikkeren in de trotse ogen van haar schoonmoeder.

Het had echter een tegenovergestelde uitwerking op Evert van Kerven, want hij voegde haar op forse toon toe: „Wat moeder bedoelt, begrijp ik veel beter dan jij, Leen; geloof dàt maar vrij, doch wat men op „Polderlust” noodzakelijk vindt op dat gebied, is op „Knopzicht” van nul en gener waarde. Onthoud dat, moeder, dan kunnen dergelijke raadgevingen achterwege blijven, die waren immers aan mij nooit besteed?”

Aanmerkelijk vroeger dan anders had Govert van Kerven zijn wagentje laten inspanssen om weer huiswaarts te rijden en het was slechts de jonge boerin, die er op aandrong dat ze nog wat langer zouden blijven, want Evert voegde geen enkel woord bij haar vriendelijke aandrang, en Frans Versteeggelen zat te kampen tegen een onoverwinnelijke lust tot slapen, een verschijnsel dat hoe langer hoe meer toenam.

De boerin van „Polderlust” nodigde haar schoondochter bij het heengaan uit om spoedig eens met de kleine Liesbet naar „Polderlust” te komen en juist toen de beide boerinnen de tijd van dat bezoek nader wilden bepalen, had Evert, die zich schier nooit met dergelijke dingen bemoeide, zo terloops gezegd. „Dat zou ik maar niet doen, Leentje; het wordt al veel te laat in het jaar om met kleine Lies door de avondkou te rijden op die vlakke polderweg. Ik zou dat bezoek nog maar wat uitstellen.”

„Het was natuurlijk een voorwendsel, omdat hij zelf liever niet naar ons toe komt,” had de boerin van „Polderlust” tot haar man gezegd, toen ze samen in hun mooi wagentje de polderweg afreden naar hun hoeve.

„Het was ook niet nodig geweest, dat jij hem de les ging lezen over dat gekheid maken met die arbeider uit de zwingelkeet. Dat kon hij thuis nooit verdragen en nu hij getrouwd is natuurlijk nog veel minder. Zoiets moest je nalaten.”

Deze norske terechtwijzing van haar man verbitterde de boerin, die toch al slecht gehumeurd was, geweldig, en ze gaf aan die verbittering ogenblikkelijk uiting door hem bits en scherp toe te voegen: „Het was vrij wat beter en verstandiger, dat je zelf wat op

je woorden paste, je meent altoos dat je geroepen bent Frans Versteeggelen met je raadgevingen lastig te vallen en je bereikt niets anders dan dat men je uitlacht . . .”

Och het is nu eenmaal een feit, dat het ene bittere woord altijd weer andere bittere woorden uitlokt. Dat ondervonden de boer en de boerin van het rijke „Polderlust” maar al te vaak, zonder dat het hen op dat punt verstandiger maakte. Het liep thans nog hoger dan gewoonlijk, en de boer die zich uitwendig veel beter kon beheersen dan zijn vrouw, doch die inwendig kookte van drift, scheen zijn boosheid te willen koelen op zijn nog tamelijk jong en vurig paard, door het dier dat op een sukkeldrafje voortdraafde een felle zweeps slag toe te dienen. Verschrikt sprong het dier met een ruk vooruit om dan in snelle vaart en slechts met moeite door de krachtige vuist van de boer bedwongen, in zeer korte tijd „Polderlust” te bereiken.

Gerrit Sprang, de bouw knecht, die in het kleine aardige huisje, geheel aan de kant van de zwingelkeet woont, komt op het geluid van de stampende paardehoeven, en de bolderende wagenwielen, in zijn boezeroen en met de blote voeten in de klompen, naar buiten.

Hij stond juist gereed om naar bed te gaan en dan zou de boer zelf zijn wagentje wel uitspannen en voor het paard zorgen, doch als Gerrit nog niet te bed lag, achtte hij het zijn plicht, dat werk van zijn meester over te nemen.

Toen de knecht met een „goeien avond, boer Govert” — op deze wijs sprak men hem volgens gewoonte aan — zijn diensten aanbod, werd zijn avondgroet niet eens beantwoord, doch met een kort en stug: „Ik heb je niet nodig Gerrit, ga maar naar bed,” werd zijn aanbod van de hand gewezen.

Terwijl de knecht, inwendig gekrenkt, zich omkeerde om weer naar zijn huisje te gaan, zag hij nog dat de boerin, zonder door de boer geholpen te worden, uit het nogal hoge wagentje op de grond sprong, en onmiddellijk naar binnen ging, terwijl hij zijn nog tamelijk schichtig paard begon uit te spannen, waarbij hij al zijn opmerkzaamheid wel degelijk nodig had.

„k Geloof”, zo had Gerrit Sprang, toen hij in zijn huisje terugkwam tot zijn vrouw gezegd, „dat die twee in geen al te beste luim van „Knopzicht” zijn teruggekomen, want de boer is zo zuur als azijn, en de vrouw springt uit het wagentje alsof ze er uit gooid wordt.”

„Wij hebben maar net ons dagelijks brood, Gerrit, maar ik wou niet graag met hen oversteken,” zegt de nog jonge vrouw, en ze

kijkt met dankbare blik naar de bedstede in de hoek van het kleine woonkamertje, waar twee kloeke kinderen slapen, met de blos der gezondheid op de frisse wangen. Het zit Gerrit nog dwars, dat zijn meester hem zo onhebbelijk bejegende, en daarom bromt hij verbitterd: „Je werkt en je zwoegt altijd voor dat volk, ze betalen je een karig armzalig loon, en dan wordt men nog zonder enige reden afgesnauwd. Neen, ik heb honderdmaal liever met Eef te doen, hij mag dan wat schuin zijn, en 's zondags geen twee keer naar de kerk gaan . . .”

„Stil, Gerrit, stil,” zegt de vrouw met nadruk, „je mag niet oordelen, en bovenal mag je er niet op schimpen dat boer Govert trouw ter kerk gaat, of het willen goedpraten dat Evert telkens uit de band springt.”

„Dat kan best zijn, vrouw,” zegt Gerrit, — die zijn grief nog niet te boven is — „dat kan best zijn, maar het wil er bij mij niet in, dat een man, die in de kerk véél langer dan iemand anders staat te bidden in zijn bank, vóór hij gaat zitten bij het begin van de dienst, dat zulk een man altijd kortaf en stug moet zijn tegen de mensen, die bij hem hun brood moeten verdienen. Neen, ik wou, dat ik maar met Eef had kunnen meegaan naar „Knopzicht”. „Ik zou maar niet meer morren of mijn humeur bederven over een enkel kwaad of onbillijk woord van boer Govert. Wie weet hoeveel kwade woorden hij onderweg gewisseld heeft met de boerin . . .”

„Hij kan er nooit te veel gehad hebben, de zuurmuil,” moppert Gerrit nog, doch hij is zijn ontstemming al weer te boven en als zijn jonge vrouw hem de Bijbel toeschuift met een: „Je moet nog lezen Gerrit”, dan maakt hij geen enkele stekelige opmerking meer aan het adres van zijn meester, doch leest rustig en eerbiedig, zoals hij dat vanaf zijn trouwdag gewoon is, in Gods Woord.

Vanaf dat laatste, hierboven vermelde bezoek, had een verwijdering tussen „Polderlust” en „Knopzicht” het aanvankelijk nogal drukke verkeer vervangen, wat eigenlijk wel hoofdzakelijk op rekening van de jonge boer kwam, die maar al te duidelijk liet blijken, dat hij niet de minste inmenging van de kant zijner ouders kon dulden, en, dat hij feitelijk liever niet met hen in aanraking kwam.

De boer van „Polderlust” had er meer last van dan hij wel liet blijken, en als hij, wat vaak gebeurde, vanuit het raam van de achterkamer naar het huisje van zijn bouwknecht keek, en hij zag van achter de gordijnen, en vanaf dezelfde plek, waar zijn vrouw zo vaak vol nijd en ergernis naar het schaatsenrijden van Evert

en Liesbet Bijlertsma had staan kijken, het prettige gezellige familie-leven van Gerrit Sprang en de zijnen, dan had hij ogenblikken dat hij dezen benijdde.

De eenvoudige, voor zijn werk bekwame man, de knappe vriendelijke jonge vrouw en de twee dartele, blondlokkige kinderen, zij waren allen opgeruimd, en gelukkig in elkanders gezelschap, omdat ze elkander liefhadden.

O zeker, Gerrit moest voor een klein loon — niemand wist dat immers beter dan hij, boer Govert — vaak van de vroege morgen tot aan zonsondergang toe achter de ploeg lopen, door het rulle bouwland over de opgeploegde voren.

Zij was zindelijk en knap, maar pover gekleed en ze had geen gouden sieraden, de kinderen droegen maar schamele kleertjes en toch . . . de boer voelde het met stekende pijn, zij waren gelukkiger dan hij en de zijnen.

Soms konden hem de woorden van die Psalm in de gedachten komen, hij kende ze immers bijna alle van buiten:

„Waar liefde woont, gebiedt de Heer' de zegen.

Daar woont Hij zelf.

Daar wordt Zijn heil verkregen.

En 't leven tot in eeuwigheid.”

Met bitterheid in het gemoed had Govert van Kerven zich dan afgewend van het raam, alsof het gezicht op dat arbeidersgezin hem pijn deed in het hart.

O zeker, in dat huisje van Gerrit Sprang daar woonde wel liefde, maar op het rijke „Polderlust” had de liefde eigenlijk nooit gewoond. Hij was een rijke boerenzoon geweest en zijn vrouw was een rijke boerendochter, de wederzijdse ouders hadden het een zeer geschikte partij gevonden en zowel hij als zij vonden het ook zeer geschikt. Dat hun karakter niet bij elkander paste, dat deed er minder toe, ze hadden immers beiden geld?

Maar liefde woonde er niet op „Polderlust”, en . . . geluk al evenmin, zelfs niet toen hun zoon opgroeide en reeds, op onverklaarbare wijze, van jongs af aan geheel tegenovergestelde begrippen er op nahield dan hij en zijn vrouw. Nimmer had hij anders van de jongen gehad dan last en verdriet. Reeds zeer jong, omdat hij zo groot was voor zijn leeftijd, zocht hij zijn vermaak waar zulks naar de begrippen van zijn ouders niet voegzaam was, en toen hij volwassen was? Och, het was voor het oog der wereld vrijwel verborgen gebleven, doch binnen de muren van „Polderlust” daar

maakte twist, tweedracht en huiselijk leed het leven maar al te vaak tot een hel.

Evert was getrouwd, goed getrouwd, evenals hijzelf en zijn vrouw, maar toen hij — boer Govert — eens bijzonder laat van een vergadering in het gemeentehuis terugkeerde naar „Polderlust”, had hij in het heldere maanlicht een ruiter zien staan, die onbeweeglijk als een standbeeld over de kerkhofmuur stond te kijken, en Govert van Kerven had met één oogopslag gezien, dat het Evert was, die stond te staren naar het versgedolven graf van Liesbet Bijlertsma.

Geen woord had de boer ervan gezegd, tegen niemand, ook niet tegen zijn vrouw, doch de gestalte van die ruiter in het maanlicht bij de kerkhofmuur, kwam hem vaak voor de geest en dat gaf hem altijd een onaangenaam pijnlijk gevoel, dat hij dan wel van zich af placht te duwen met de gedachte: „Die schippersdochter kon toch immers nooit wat zijn voor de erfgenaam van „Polderlust,” — maar tòch, die gedachte kon hem niet bevredigen, want hij gevoelde dat hij, na die avond waarop hij schipper Bouke had beledigd in diens huis, het hart van zijn enige zoon voor goed had verloren.

Er waren meer dingen, die hij zijn vrouw niet vertelde, onder andere het feit dat hij op die zondagavond, toen de dochter van de schipper des morgens gestorven was, en Evert zo laat thuis kwam, niet geslapen had, doch alles had gehoord wat tussen haar en hun zoon werd gesproken.

Hij had toen gehoord hoe zijn vrouw op haar gewone manier de jongen zijn late thuiskomst had verweten en hoe deze aanvankelijk daar geen woord had tegen ingebracht, totdat — zij de naam noemde van de schippersdochter. Eerst toen had hij — Govert van Kerven — de stem gehoord van zijn zoon.

Zichzelf had hij een slampamper en een losbol genoemd, doch toen hij zijn moeder toevoegde: „Noem gij of vader, nóóit weer de naam van Liesbet Bijlertsma, want dan zou het wel eens ellendig kunnen mislopen”, toen had hij gehuiverd op zijn bed, gehuiverd omdat hij voelde welk een diepe indruk dat gestorven meisje had achtergelaten in het lichtzinnig hart van zijn zoon.

„Ze is dood, het arme bedrogen kind, ze was veel te goed en te nobel voor een ellendeling als Evert van Kerven, en toch was ze de enige, die misschien een goed mens van mij had kunnen maken, maar... wees thans gewaarschuwd, dat haar naam hier binnen de muren van „Polderlust” niet meer wordt genoemd — ik zou het niet kunnen dulden.”

Dat waren toen de laatste woorden geweest, die hij tegen zijn moeder sprak. Maar al had zijn vrouw er niets van aan hem verteld, hij had ze gehoord en ze bleven naklinken in zijn hart en vertelden hem, dat Govert van Kerven het hart van zijn zoon voor altijd had verloren en hij voelde zich eenzaam en alleen. Zijn trots en koud gemoed verzette zich er tegen, maar tóch: „Waar liefde woont . . .” en die woonde niet op „Polderlust.”

12. FLIK EN FLOK

De hooibouw was juist achter de rug, doch het was geen erg voorspoedige hooibouw geweest.

Het voorjaar kwam na een zachte, natte winter reeds in februari en begin maart met zuidenwinden zonneshijn, waardoor alles voor de tijd uitliep en begon te ontkiemen op veld en akker. Met bezorgde gezichten hadden ervaren boeren dit alles waargenomen, en als deze of gene, die buiten het land- en tuinbouwbedrijf stond, al eens op het mooie zachte weer en de vroege lente roemde, dan placht de landman, die zulks hoorde, daarop een antwoord te geven, dat minder opgewekt klonk: „Denk maar niet dat we op deze wijze de zomer zullen krijgen, je zult eerst nog wel hagel en sneeuw rond je oren zien vliegen, en de jaskraag opzetten voor de ijzige noorden- of oostenwind.”

De tijd, die was gevolgd op het zachte weer en de milde zonneshijn, had maar al te zeer de laatste voorspelling bevestigd. Ruwe buien met hagel en jachtsneeuw, heldere nachten met scherpe oostenwinden, zodat er 's morgens ijs in de sloten lag, deden het jonge tere groen ineenschrompelen of verdwijnen en zulks had aangehouden tot het einde van de meimaand. Toen was het zachter geworden, en wat niet door de vorst onherstelbaar was bedorven, leefde snel weer op. Vooral het gras op de lage polderweiden be- loofde wel een goed hoogewas, ondanks het ongunstige voorjaar. Echter, toen het gras gemaaid was, kwam ook weer de tegenspoed. Aanhoudende regenval doorweekte alles en maakte het de boer onmogelijk om zijn hooi binnen te krijgen, waardoor het gevaar dreigde dat het op het veld zou gaan verrotten.

Vooral op „Knopzicht” was de vraag om het gemaaide gras droog binnen te krijgen van zeer veel belang, omdat men daar sinds de komst van Evert van Kerven, en op diens aandringen veel meer

weidegrond had gepacht dan Frans Versteeggelen gewoon was te doen.

Dit vond hierin zijn grond, dat de jonge boer veel meer lust gevoelde voor veeteelt en veehandel dan voor de vlasbouw, waarmede hij nooit veel had opgehad, in tegenstelling met zijn vader en zijn schoonvader, die beiden echte vlasboeren waren. Het was weer een van de ergernissen geweest, die Evert hem had bezorgd, dat men op „Knopzicht” de vlasbouw begon in te krimpen ten behoeve van de veeteelt, zo tenminste had de boer van „Polderlust” het opgevat, en toen hij een poosje geleden zijn oude vriend Versteeggelen op de haven had ontmoet, kon hij niet nalaten deze daar op te wijzen.

„Je laat je beïnvloeden door Eef, doch je moest toch bedenken Frans, dat hij nu juist geen jongen is om een vlasboer van jouw ervaring tot zijn inzichten over te halen, veeleer moet hij luisteren naar jouw mening en — anders heb je toch altijd nog het recht om te zeggen: zó wil ik het.”

De dikke Versteeggelen had glimlachend het hoofd geschud bij de waarschuwing van Govert van Kerven.

„Je mag me niet opzetten tegen mijn schoonzoon, Goof. Hij is een bovenste beste jongen, en je zult me niet tegenspreken als ik zeg dat hij op het gebied van veeteelt en veehandel zeldzaam goed op de hoogte is voor zo’n jonge kerel.

Welnu, waarom zou ik hem dan daarin niet terwille zijn? Hij is jong en ik heb zachtjes aan mijn tijd gehad. Toen ik jong was, en jij ook, legden we ons toe op de vlashandel, hoewel mijn vader een bouw- en veeboer was, dat weet je nog wel. Alles heeft zijn tijd, laat Eef nu ook zijn tijd benutten in de richting, waar hij heil in ziet.”

Somber had de boer van „Polderlust” het hoofd geschud en op zijn stroeve toon gezegd: „Ik zie er geen heil in Frans, doch jullie moeten natuurlijk zelf weten wat je doen wilt.”

Daarna had hij nog enkele woorden met Versteeggelen gewisseld en toen hij afscheid wilde nemen, viel het hem plotseling op, dat de hoogrode kleur van diens gelaat bijna paars begon te worden en — dit bracht hem op een denkbeeld, dat hem reeds geruime tijd had verontrust.

„Zeg eens Frans, je hebt me, toen Eef en Leentje pas waren getrouwd, eens meegedeeld dat je van plan was je maatregelen te nemen voor het geval — dat natuurlijk iedereen kan overkomen — wanneer je eens kwam te overlijden, omdat je er niet gerust op was, dat de schoolmeester, waarmede je oudste dochter getrouwd

is, de boel op „Knopzicht” dan niet in de war zou sturen. Is dat misschien al gebeurd?”

Even flikkert er iets van schrik of onrust in de ogen van Versteeggelen, als hij met snelle blik zijn vriend aankijkt.

„Zie je iets aan mij, Goof, dat je op de gedachte brengt dat er . . . gauw wat met me zal gebeuren?” vraagt hij snel.

De boer van „Polderlust” haalt de schouders op. „Dat zeg ik immers niet, Frans. Daar zijn we allen even na aan toe, en juist daarom moeten we niet uitstellen wat iedere dag te laat kan zijn, en ik zou zeggen: als je het nog niet gedaan hebt, doe het dan zo gauw mogelijk, al was het morgen.”

De glimlach kwam al weer terug op het ronde goedmoedige gezicht van Versteeggelen en hij gaf zijn vriend enigszins spottend ten antwoord: „Gedaan heb ik het nog niet, en op het ogenblik hebben we het nog veel te druk met die ongelukkige hooibouw, doch daarna zal ik het doen, zeker Goof, dan help ik die zaak uit de voeten, want om je de waarheid te zeggen, hindert het mij ook wel eens dat ik het maar in de slof laat.

Echter wat jou betreft, Goof” zo gaat hij voort, „ik vind, dat jij veel te zwartgallig wordt, je moest wat meer met je vrouw ons op „Knopzicht” komen opzoeken. Wij leven daar tegenwoordig zó prettig onder elkander . . .”

En nu was, zoals gezegd, de hooibouw achter de rug, tenminste er was gered wat er nog van te redden viel, en wat gered was, dat wil zeggen wat in de schuren en de hooibergen lag opgetast, bleek lang niet voldoende voor de behoeften van de uitgebreide veestapel van „Knopzicht” en was bovendien van slechte kwaliteit. Het was op een zondagavond; en op de bank onder, of liever tussen de twee ramen van de huiskamer zit Versteeggelen met zijn dochter en zijn schoonzoon. Het is een zomerdag geweest zoals men er in dit seizoen nog maar zeer weinig gehad heeft, droog en warm, en met een strakke blauwe lucht, die tot nu toe nog geen spoor van onweerswolken vertoonde.

„Als ik me niet erg vergis, krijgen we beter weer, vader Frans,” zegt Evert en de boer van „Knopzicht” bevestigt die veronderstelling door te zeggen: „Het lijkt me ook zo Eef, de wind is door het westen heen naar het noorden gekropen, en zal naar mijn gedachten wel een poos in het oosten standhouden, wat schier altijd droog weer meebrengt”.

„Jammer genoeg, dat dit geen veertien dagen eerder geschied is, dan zou ons hooi niet zo jammerlijk zijn bedorven,” mort Evert. Doch Leentje zegt: „Laten we maar niet klagen over het weer of

over de minder gunstige hooioogst, Eef. We hebben immers nog zoveel waarvoor we dankbaar moeten zijn, als we het maar willen opmerken." De jonge boer begint te lachen en al klinkt weer de oude spotlust in zijn stem, toch meent hij thans wel wat zijn woorden uitdrukken als hij zegt: „Weet je wàt ik telkens opmerk, en waarvoor ik wel degelijk dankbaar ben? Het is dit, dat jij op het gebied van tegenspoed ondervinden, zoveel sterker staat dan bijvoorbeeld mijn moeder, die bij alles wat niet naar haar zin gaat een schuldige zoekt, om zich mogelijk op te wreken, onverschillig of ze er wat aan kunnen doen of niet."

Leentje zegt niets, maar schudt zacht het hoofd. Ze weet wel, dat haar man altijd enigszins vijandig staat tegenover zijn ouders en — op dat punt begrijpt ze hem helemaal niet. Met alle mensen kan hij gemakkelijk omgaan, met sommige mensen, — ook naar het gevoelen van Leentje — veel te gemakkelijk, want met de zwervende landloper, wie hij nachtverblijf geeft in de schuur, en avondeten bovendien, knoopt hij familiaar een gesprek aan, doch van zijn ouders keert hij zich altijd af.

Och, de jonge boerin is wel van goeden wille, en ze houdt nog steeds de herinnering vast aan haar eigen vrome moeder, die haar helaas te vroeg ontviel. Ze tracht zoveel als in haar vermogen is een goede invloed uit te oefenen op haar man, evenals ze dat gedaan heeft op haar vader. Zo doet ze steeds haar best om zowel haar man als haar vader des zondags mee naar de kerk te krijgen en met Evert ging dat aanvankelijk nogal gemakkelijk, al deed hij het dan ook alleen om zijn jonge vrouw genoegen te doen.

Met haar vader echter gelukte het doorgaans minder goed, en al gaf hij voor, dat het hem zo vaak moeite kostte om gedurende de dienst wakker te blijven, en dat hij maar liever thuisbleef om de kerkbezoekers geen aanstoot te geven, zo lag de werkelijke reden waarom hij liever niet ging in het feit, dat het ernstige woord van de grijze prediker hem onrustig maakte en hem noodzaakte te denken aan dingen, die hij liever van zich afschoof.

Soms kwam de dominee hem op „Knopzicht" bezoeken en als Evert zulks bemerkte, zorgde hij, als het enigszins kon uit de voeten te komen, en voor Frans Versteeggelen was het doorgaans een pijnlijk onderhoud, want de grijze leraar wist precies de vinger te leggen op de wondeplekken in de ziel van de boer van „Knopzicht."

Langzamerhand echter begon het Leentje ook moeilijk te vallen Evert te bewegen mede te gaan naar Gods huis. De woorden van de prediker waren voor hem slechts ijdele klanken en als hij zijn

moeder zag zitten, met trotse blik en pralend met haar goud en kostbare kant, ach dan verdween ieder zachter en beter gevoel uit zijn hart en zijn blik dwaalde af naar de eenvoudige, en niet met oud snijwerk versierde bank, waar voorheen de kloeke schipper Bijlertsma, zijn vriendelijke knappe vrouw en de mooie donkerogige Liesbet plachten te zitten.

Och, de schippersvrouw zat er nog wel, en op de plek waar eens Liesbet zat, daar kon men thans soms Martha Bolder zien zitten, terwijl Geert een plaatsje had geheel achter in de kerk; dat wilde hij zo.

Maar Bouke Bijlertsma zag men na de dood van zijn dochter niet meer in Gods huis, en — misschien begreep van al de kerkgangers hem niemand beter dan Evert van Kerven, de luchthartige, zorgeloze losbol.

Neen, Leentje gevoelde wel dat ze kracht te kort schoot om het op „Knopzicht” te krijgen zoals ze het toch zo gaarne hebben zou, doch voor zichzelf bleef ze wel getrouw. Ze kon bidden voor vader en echtgenoot, ze kon haar kind, dat ze zo innig liefhad, opdragen aan Hem van Wie de anderen, die ze liefhad, afweken, en overigens leefde ze gelukkig en tevreden het leven van een welgestelde Hollandse boerin.

Als ze een poosje bij elkander op de bank hebben doorgebracht, waar Versteggelen en Evert hun sigaren roken en druk met elkander praten over de dingen van hun bedrijf, dan verflauwt langzamerhand het gesprek tussen de beide mannen en Evert, die tussen zijn schoonvader en zijn vrouw zit, heeft thans zijn volle aandacht bij laatstgenoemde bepaald, want deze vertelt hem dat er bezoek is op „Polderlust”. Oom Gijsbert en moei Gerdien uit Noord-Holland waren voor enige dagen te gast.

Ant Sprang, de melkmeid, was op „Polderlust” geweest bij haar broer Gerrit en die had het haar — Leentje — zoëven verteld. „Dus we zullen waarschijnlijk morgen wel uitgenodigd worden om op „Polderlust” te komen, Eef, en dat mag je niet van de hand wijzen, dat zou niet netjes zijn tegenover moei Gerdien en oom Gijsbert, want die zullen wel bij ons hier op „Knopzicht” komen ook, dat begrijp je toch zelf wel, niet waar?” Voor een ogenblik vliegt een wrevelige trek over het knappe gezicht van de jonge boer, doch dan is weer de spotlach om zijn lippen en in zijn donkere ogen. Moei Gerdien is een, slechts een paar jaar jongere zuster van zijn moeder, en in voorkomen en karakter schier haar evenbeeld, terwijl oom Gijsbert in Everts oog een droge saaie man was, die nergens over kon praten dan over zijn grote boerderij met zoveel morgen

land, en over zijn uitgebreide, winstgevende kaasmakerij, waarvan hij en zijn bij hem inwonende ongetrouwde broer, de grote eigenaars en bedrijfsleiders waren.

„We hadden zo half en half het plan om, nu het met de hooibouw zo slecht afgelopen is, een gedeelte van ons hoornvee van de hand te doen. Me dunkt, als ik daar de volgende week eens werk van begon te maken, ik weet er misschien hier of daar wel kooplui voor...”

Half verschrikt, half lachend kijkt zijn vrouw hem aan.

„Neen neen Eef, je moet geen voorwendsel zoeken om van hier weg te komen, want met de verkoop van dat vee is in het minst geen haast, niet waar vader?”

Als Leentje bij deze woorden het oog op Versteeggelen slaat, schrikt ze onwillekeurig, want de sigaar is hem klaarblijkelijk uit de mond gevallen en ligt naast hem op de bank, terwijl het hoofd op zijn borst is gezonken en de zware, diepe ademhaling verkondigt dat de boer van „Knopzicht” is ingeslapen. Het gebeurt, vooral in de laatste tijd, wel meer dat Versteeggelen plotseling inslaapt en zowel Evert als Leentje maakten er zich ongerust over, doch Versteeggelen beweerde dat het van de drukkende broeiluchten of van de warmte kwam en was er niet toe te bewegen om een dokter te raadplegen.

Het kostte vrij wat moeite de boer wakker te krijgen en toen hij tenslotte de ogen opsloeg, was het met zulk een strakke, wezenloze blik, dat Evert tot zijn vrouw de opmerking maakte: „Morgen moet de dokter komen, hoor Leen, want dat telkens plotseling inslapen bevalt mij niet.”

Een poosje later echter was Versteeggelen weer present en nam op zijn gewone wijze deel aan het gesprek, doch vóór de zon was weggezonden achter de oude wilgen van de oprijlaan, begon hij weer te dommelen.

Met kracht wilde hij er zich tegen verzetten, maar spoedig gaf hij het op en verklaarde maar liever naar zijn bed te willen gaan, het zou immers morgenochtend weer vroeg dag zijn, doch... weinig kon men vermoeden, en hijzelf wel het allerminst, dat Frans Versteeggelen wél de zon zag ondergaan, doch nimmer meer haar zou zien rijzen aan de oosterkim.

Ook Leentje en haar man waren betrekkelijk vroeg ter ruste gegaan en Evert was, vóór hij zelf ging slapen, nog eens wezen kijken bij de bedstede van vader Frans — zoals hij hem steeds placht te noemen — doch deze scheen zo rustig mogelijk voort te dommelen.

Op de meeste boerenhoeven is men gewoon op het eerste kraaien van de haan te ontwaken en nauwelijks had die maandagmorgen op „Knopzicht” de eerste schelle toon van de kippenkoning aangekondigd, dat weer een nieuwe dag was aangebroken, of Evert van Kerven wreef zich de ogen uit en die beweging wekte ook zijn vrouw.

Als de jonge boer het nachtpitje, dat bij het bedje van hun kind brandt, heeft uitgeblazen en dan, slechts half gekleed, de buitendeur opent en de zware vensterluiken ontsluit, hoort hij in de gang waarop de deur van zijn schoonvaders slaapkamer uitkomt, diens zware snorkende ademhaling.

Het trekt niet bijzonder zijn aandacht want, sinds hij — Evert — in hoofdzaak het bedrijf in handen heeft, maakt vader Frans het zich niet moeilijk meer, en blijft 's morgens slapen zolang het hem lust.

Nu de jonge boer weer binnenkomt, valt het morgenlicht tussen de witte gordijnen door, juist in het bedje van het kind en dromerig opent het even de mooie donkere oogjes en kijkt hem als verwonderd aan.

Evert van Kerven houdt op zijn manier dolveel van zijn kind, dat thans ruim drie jaar oud is en waarvan alle bekenden verzekeren dat het sprekend op hem lijkt. Een ogenblik blijft hij voor het bedje staan en dan buigt hij zich voorover en drukt de kleine meid een kus op het mondje en dadelijk slaat het haar armpjes om zijn hals.

„Pas toch op, Eef,” vermaant Leentje ernstig, „je maakt altijd de kleine Lies wakker, en die is dadelijk bereid om te spelen evenals een jonge kat, maar jij gaat straks naar buiten en zij wil niet meer slapen.”

Voorzichtig maakt de jonge boer de kinderarmpjes los van zijn hals en vlijt het donkerlokkige kopje in het kussen, waarna de slaapdrongen oogjes weer toevallen.

Nu heeft alles verder het gewone verloop, de jonge boer en zijn vrouw drinken thee en eten een morgenboterham en als het op het erf voor de hoeve levendig begint te worden en knechts en dagloners zich gereed maken de dagelijkse arbeid aan te vangen, dan voegt ook Evert zich bij hen en zijn vrolijk opgewekt „morgen, mannen” wordt door allen beantwoord met een gemeenzaam: morgen, boer Evert.”

Spoedig zijn nu de mensen aan de arbeid, ieder weet zijn werk, of wordt dat door Evert aangewezen, die echter zelf achter de schuur omloopt en een lange polsstok neemt, waarmede hij over

de sloten springend, de polder ingaat, om naar het vee te zien, dat in soms tamelijk ver afgelegen weiden graast.

Het zal weer een warme dag worden evenals gisteren, doch thans in de vroege morgen is het heerlijk buiten in Gods vrije natuur, en het is de jonge boer van „Knopzicht” een waar genot door het veld te dwalen en zijn vee, dat hij liefheeft, op te zoeken in de stille weiden, waar in de sloten de dauw door de rijzende zon wordt opgetrokken.

Hier en daar ontmoet hij een boerenknecht of boerenzoon, die aan de andere kant van de sloot hem passeert en met wie hij een groet wisselt of een praatje maakt en in een weide met mooi melkvee is Ant Sprang, de melkmeid, reeds druk aan het melken en een jonge knecht draagt al een blinkende koperen melkkan naar de bij het hek wachtende wagen. Ook hier vertoeft Evert een poosje, hij vraagt Ant naar de hoeveelheid melk die de roodbonte, waar ze zo juist aan gaat beginnen, de laatste dagen gaf, of het meer was dan een halve emmer.

„Ja zeker, boer Evert,” antwoordt de melkmeid met enige trots, „toen we hem pas hadden, was de halve emmer lang niet vol, en zaterdagmorgen was het meer dan driekwart emmer.”

„Ik dacht het wel, dat het een goed beestje zou worden, Ant, en toch heb ik hem voor een prikje gekocht.” Fluitend vervolgt de jonge boer zijn weg en Ant kijkt hem even na, terwijl ze mompelt: „Het is toch zo’n aardige vent, jammer dat hij zo los is... ik kan het me best begrijpen, dat mijn broer Gerrit liever op „Knopzicht” dan op „Polderlust” zou zijn.”

Nog even blijft Evert bij de melkwagen staan en klopt de geduldige bruine op de brede nek, maar dan springt hij weer over een sloot en langs de greppel van een groot stuk bouwland komt hij voor de laatste sloot, die hem scheidt van de paardenweide en deze weide grenst aan de boomgaard van „Knopzicht.”

Zie, Evert van Kerven houdt van al zijn vee, doch — de paarden gaan bij hem bovenal en hij kan uren in deze weide vertoeven en zijn dieren een voor een gadeslaan met het oog en het welgevallen van de echte kenner, voor wie noch hun deugden noch hun gebreken verborgen zijn.

Er lopen minstens veertien of vijftien paarden in de weide, en dat is natuurlijk voor het bedrijf op „Knopzicht” veel te veel, want behalve het paard voor de melkwagen heeft ook de bouw-knecht er twee in het gebruik en in een andere weide lopen er ook nog twee met jonge veulens.

In de nazomer als de markten zijn afgelopen, zullen de meeste

van deze dieren wel uit de weide verdwenen zijn, want Evert van Kerven ziet altijd kans zijn paarden met winst kwijt te raken.

De jonge boer kuiert langzaam naar het hek en enige dieren, die hij altijd in zijn bezit heeft gehad, volgen hem als honden, doch Evert is dat gewoon en slaat niet veel acht op hen, zodat ze achter blijven en weer beginnen te grazen. Maar daar bij het hek staan er twee, waar de jonge boer wél acht op slaat. Het zijn een paar prachtige jonge dieren van opmerkelijk lichte kleur, een kleur die bijna op zeemleer lijkt, en waartegen de lange zwarte manen prachtig afsteken, evenals de zwarte staart.

Hoog en fier staan ze op de fijne poten en als Evert ze vriendelijk toespreekt, dan komen ze aarzelend wat naderbij en snuiven krachtig de lucht op.

Evert van Kerven heeft deze twee mooie dieren zelf en met de meeste zorg gefokt en opgekweekt, en reeds meer dan één mooi bod heeft hij van de hand gewezen.

Och neen, hij heeft niet de dwaze trots van zijn vader, die er hem het hoogste bod voor heeft gedaan, omdat hij met dit span mijnheer Bolhoven, de veearts, wil overtroeven, die twee vossen heeft, waar geen der kleppers van „Polderlust” tegenop kan, en dat is iets dat Govert van Kerven niet gemakkelijk verkroppen kan en wat hem geregeld een bron van ergernis blijft.

Een glimlach speelt om de lippen van de jonge boer, als hij aan jongstleden Hemelvaartsdag denkt.

Hij had toen met zijn vrouw, de kleine Liesbet en vader Frans een rijtoer gemaakt met het rijtuig van „Knopzicht” en zijn twee jonge paarden — hij noemde ze Flik en Flok — er voor. O, Leentje was bang geweest, doch Verstegegelen glom van plezier en wilde met alle geweld, dat men de weg terug langs „Polderlust” zou nemen en daar even afstappen.

Frans Verstegegelen had zich verlustigd in de bewondering, waarmede de mensen op de dorpen en langs de boerenhoeven, waar men in snelle draf heenreed, hen nakeken en nu wilde hij zich klaarblijkelijk ook verlustigen in de bewondering of in de jaloezie van zijn oude vriend Govert van Kerven.

Evert had er niet veel lust in gehad, doch toen ook Leentje hem op haar zachte manier toevoegde: „Ja Eef, dat moesten we nu eens doen, we zijn al in zo lang niet op „Polderlust” geweest, dat kleine Lies haar grootouders haast niet meer kent,” toen had hij slechts even onwillig de schouders opgehaald en was een weg ingeslagen, die op de polderweg uitkwam.

Het was een mooie avond geweest en boer Govert stond juist,

zoals vaak zijn gewoonte was, met de duimen in de armsgaten van zijn vest, een pijp te roken in de poort van „Polderlust” en reeds in de verte had hij het prachtige span met het rijtuigje van „Knopzicht” zien aankomen.

O, Govert van Kerven kende die twee zeemkleurige paarden van Evert wel. Hij had ze ook als het ware zien opgroeien, doch hij had ze nog nooit voor een rijtuig zien lopen.

Ook de boerin kwam in de open voordeur kijken, toen het rijtuig met een sierlijke draai de poort binnenreed, en stapvoets over het erf naderde om onder de lindebomen te blijven stilstaan.

Boer Govert had dadelijk voorgesteld om uit te laten spannen en hij beduidde Gerrit Sprang, die op een behoorlijke afstand naar het mooie span keek, met een gebiedende wenk om naderbij te komen, wat de man ook aanstonds deed.

„Zo Gerrit, ben je daar ook? Vind je het geen paar mooie geeltjes?” Zo had Evert de jonge bouwknecht, met wie hij was opgegroeid, toegesproken. „Het zijn prachtdieren, boer Evert, en een mooier span vind je hier nergens in de omtrek, maar,” vervolgt Gerrit, zijn meester aankijkend, „moet ik soms uitspannen?” Want de bouwknecht ziet wel, dat diens kleur al stijgt.

„Wel neen Gerrit, houd er maar even een oogje op, als je wilt. We blijven maar kort, want de kleine Lies moet naar bed,” zo voegt de jonge boer de bouwknecht toe. De mannen steken even een verse sigaar op, men drinkt een kop koffie, en Versteegelen verklaart met een brede lach, dat hij nog nooit zo’n span paarden voor zijn rijtuigje heeft gehad als deze, en dat het een genot is zo’n rijtoertje te maken, als er tenminste een man de leidsels houdt, die kan rijden zoals Eef, want met Flik en Flok rijdt niet elk-een.

„Och,” merkt de boerin spijtig op, „ik heb al zo vaak gewenst eens een rijtoertje te maken, het zou tenminste nog eens wat afwisseling brengen in het vervelende leven, dat we hier op „Polderlust” lijden, het is alles even saai en eentonig, maar dat schijnt hier niet te kunnen . . .”

Boer Govert had weinig acht geslagen op de stekelige opmerking van zijn vrouw, hoewel hij best begreep dat het een verwijt was aan zijn adres; zijn aandacht werd veel te veel getrokken door de paarden daar voor het raam. Hij zag ze knabbelen op hun blank gebit, en stampen met de fijne, gespierde voorpoten op het grint, en hij kon er de ogen niet vanaf houden.

„Ben je van plan die twee beestjes voor je zelf te houden, Eef, of is het je bedoeling ze van het najaar op de markt te brengen?”

„Nou,” had Eef een weinig aarzelend gezegd, „om ze bepaald voor mijn eigen plezier te houden, was feitelijk niet het doel, het zijn eigenlijk geen boerenpaarden. Als ik ze op de markt breng, worden ze gekocht voor de manege òf zo komen op een of andere buitenplaats terecht.”

„Ik zou niet weten waarom een boer, die het betalen kan, ook geen mooi paard hebben mag,” had de boer van „Polderlust” hooghartig geantwoord en dan noemt hij een bedrag, dat hij er voor betalen wil.

Het was stil geworden aan de tafel in de mooie woonkamer en alle aanwezigen vestigden hun blikken op de jonge boer, die juist een verse sigaar opstak en dat werk op zijn gemak afmaakte en toen een poosje zwijgend bleef voortroken, alsof hij het toch werkelijk hoge bod van zijn vader niet had gehoord. De boerin van „Polderlust” verloor al gauw haar geduld en wilde het antwoord van haar zoon op staande voet horen, want het deed reeds nu haar borst zwellen van trots, als ze er aan dacht hoe ze in hun rijtuig, dat veel mooier was dan dat van „Knopzicht”, zou pralen in volle glorie met zulk een span paarden er voor. Want ze wist, dat haar man het rijtuig niet meer zou gebruiken als hij geen span paarden er voor kon zetten, dat de vossen van mijnheer Bolhoven kon overtreffen.

„Je bod is goed vader, doch ik heb zelf zoveel met mijn twee geeltjes op, dat ik voorlopig nog geen afstand er van kan doen. Maar kom, vader Frans en Leentje, zouden we niet naar „Knopzicht” gaan? Mijn kleine Lies zit ongeveer te dommelen en Flik en Flok trappen zich haast de ijzers van de hoeven van ongeduld om weg te komen.”

Ze waren toen opgestaan en weer in het rijtuigje gestapt, Gerrit Sprang kreeg een fooitje van Evert en met verbittering in het gemoed hadden de boer en de boerin van „Polderlust” hen in snelle vaart de polderweg zien uitrijden naar „Knopzicht.”

Aan deze Hemelvaartsdag denkt Evert van Kerven, terwijl hij hier bij het hek zijn paarden liefkoost, en juist als hij met zijn polsstok in de hand over het hek klimt, om door de boomgaard naar het erf te gaan, komt een jonge arbeider hem in snelle draf tegemoet lopen en roept hem toe: „Of je dadelijk naar huis wilt komen, boer Evert. Boer Versteegelen is niet goed.”

Evert werpt zijn polsstok weg en is in een minimum van tijd binnen, waar zijn vrouw hem reeds toeroept, dat vader niet wakker is te krijgen. Als Evert in de slaapkamer van zijn schoonvader komt en diens gelaatsuitdrukking ziet, stuurt hij onmiddellijk een

knecht te paard om de dorpsgeneesheer, en als deze na enige tijd verschijnt, haalt hij de schouders op, en spreekt de vrees uit, dat Versteggelen in een beroerte ligt, en wel niet meer zal ontwaken.

13. ZWAGER HELKERS

Waar de voorzichtige boer van „Polderlust” zo voor gevreesd had, en waartegen hij Frans Versteggelen meer dan eens had gewaar-schuwed, was gebeurd: de schoonvader van Evert was gestorven zonder enige wilsbeschikking te hebben gemaakt.

Altijd had de boer van „Knopzicht” de dingen, die hem niet aangenaam waren van zich afgeschoven met de gedachte: dat komt later wel goed, en nu was niets hem zo onaangenaam geweest als de gedachte aan het einde van zijn aards bestaan.

Tòch had de laatste waarschuwing van zijn oude vriend van Kerven hem onrustig gemaakt, en mogelijk voelde hij zich lichamelijk ook niet zo goed als hij gewoon was. Hoe dit echter ook zij, blijve in het midden, doch, een paar dagen voordat de dood hem zo plotseling overviel, had hij op zijn gewone schertsende manier tot Evert gezegd: „Je vader is bepaald bang, dat ik het niet lang meer maken zal, want hij heeft me al een paar keer gewaar-schuwed om hier op „Knopzicht” orde op de zaken te stellen, vóór er misschien wat gebeurt en de boel hier in de war zou lopen.”

Wrevelig had Evert de schouders opgehaald, hij was nog veel zorgelozer dan zijn schoonvader, en het ergerde hem dat zijn eigen vader zich met dingen bemoeide, die tenslotte zaken betroffen, waarover niemand zijn mening had gevraagd.

„Mij dunkt, vader Frans”, zo had de jonge boer tot zijn schoonvader gezegd, „mij dunkt, dat mijn vader het druk genoeg heeft op „Polderlust” en dat hij ons hier op „Knopzicht” maar liever met zijn adviezen van het lijf moet blijven . . .”

„Neen neen, dàt moet je niet zeggen, Eef. Mijn vriend Goof heeft jòuw belangen op het oog, en dat neem ik hem niets kwalijk, en dat mag jij in de eerste plaats niet doen. Je vader kent mij op een prik — had Versteggelen er bijgevoegd — hij weet, dat ik nogal tamelijk slordig ben met zulke dingen, en daarom acht hij het nuttig om mij zo eens op de tenen te trappen. Bovendien heeft hij groot gelijk, want àls er met mij wat gebeurde, nou, dan geloof

ik vast, dat mijn andere schoonzoon jullie hier op „Knopzicht” het vuurtje warm stoken zou... dat zou je heus niet meevalen...”

Zo had Frans Versteegelen er, zoals gezegd, een paar dagen vóór zijn dood over gesproken, doch — het verder weer op zijn beloop gelaten. Maar nu was het te laat, het was Gods tijd geweest, de dood had zijn sikkkel gezaaid en die overbleven op „Knopzicht” zouden de wrange vruchten plukken van de nalatigheid en zorgeloosheid van hem, die zo onverwacht was heengegaan.

Het gaf uit de aard der zaak veel drukte, zorg en beslommering voor de jonge boer en diens vrouw, doch een van de eerste dingen, die te doen vielen, was het bericht van het overlijden van hun vader te zenden naar de heer Johannes Helkers, schoolmeester op een dorp in Groningen, en hem tevens uit te nodigen deel te nemen aan de begrafenis van zijn schoonvader.

Bij het huwelijk van Evert van Kerven met Leentje Versteegelen had men de heer Helkers ook ter bruiloft genodigd met zijn vrouw en drie of vier kinderen.

Met een droog, kort briefje had mijnheer Helkers voor zich en de zijnen die uitnodiging van de hand gewezen, en daarna had men niets meer van hen gehoord.

Thans echter zou hij zich niet laten wachten, want zo spoedig hij kon, had hij de reis naar Zuid-Holland ondernomen, en een dag voordat de begrafenis zou plaats hebben, verscheen mijnheer Helkers op „Knopzicht”, geheel alleen.

Het was een kleine, schrale man, die gemakkelijk onder Everts uitgestrekte arm zou hebben kunnen doorlopen, doch in de grijze ogen onder zware wenkbrauwen, en om de brede mond met de dunne lippen, lag een uitdrukking van vastberadenheid, die het iedereen aanstonds duidelijk maakte, dat de heer Johannes Helkers niet iemand was, die met zich liet spotten.

O zeker, de jonge boerin had er wel tegenop gezien om haar zwager te ontmoeten, en zulks was in zekere zin niet te verwonderen, want evenals haar vader had ook Leentje destijds de jonge dorpsonderwijzer, of liever — de ondermeester — bij voorkomende gelegenheden laten blijken, dat zijn aanwezigheid op „Knopzicht” haar niet aangenaam was. Haar zuster evenwel zou ze gaarne weer eens hebben ontmoet, doch toen ze na de korte, koud vormelijke begroeting van de heer Helkers deze de vraag stelde, waarom Anna niet was medegekomen om voor het laatst haar vader te zien, kreeg ze van haar zwager droog en koud ten antwoord: „We hebben vier kinderen, dus een drukke huishouding en

aangezien onze verhouding tot „Knopzicht” nooit bepaald van vriendschappelijke aard is geweest, achtte ik het maar beter dat ze thuisbleef.”

De jonge boer, die zich inwendig vrolijk maakte over de kleine man, in zijn onmatig lange zwarte jas met brede panden, ergerde zich thans aan de afstotende houding, die deze tegen zijn vrouw aannam, en voegde hem toe: „Het kan wel zijn, dat gij, mijnheer Helkers, het beter achtte dat mijn vrouws zuster thuisbleef, maar mij lijkt het van meer belang of zij dat zelf ook beter achtte of — soms niet?”

„Ik vond beter, dat mijn vrouw thuisbleef, en dat is voldoende, hiermede is deze zaak afgehandeld, en nu nog een enkele vraag,” zo voegt mijnheer Helkers er bij. „Zoals mij is bericht, vindt de begrafenis morgen om twaalf uur plaats, niet waar? Wanneer, of liever hoe laat, verschijnt de notaris, die hier de zaken volgens de wet behandelen zal op „Knopzicht”? Dat zou ik gaarne weten.” Verwonderd kijkt Evert de heer Helkers aan en voegt hem toe: „Maar gij blijft toch vannacht op „Knopzicht” logeren en morgen na de begrafenis . . .”

„Ik heb reeds logies besproken in „’t Zwarte Ruitertje”. Mijn koffertje heb ik reeds op mijn kamertje achtergelaten, doch ik zal zorgen een uur vóór de begrafenis hier aan het sterfhuis te zijn, om na afloop van de plichtigheid hier zo spoedig mogelijk de zaken af te handelen.”

Met deze woorden onderbrak mijnheer Helkers de veronderstelling van Evert, dat hij op „Knopzicht” zou overnachten, en hij voegde er nog aan toe: „Mijn tijd is beperkt en dringende bezigheden wachten mij in mijn woonplaats, vandaar mijn vraag hoe laat de notaris aan het sterfhuis is ontboden — en thans herhaal ik die vraag, want slechts ten overstaan van de notaris kunnen we hier de zaken volgens de wet regelen.”

„Ge hebt er nogal haast mee, doch de notaris komt niet vóór vier uur, tot zólang zal je geduld moeten oefenen.” Tamelijk ruw had de jonge boer zijn bezoeker deze woorden toegevoegd, doch zulks scheen mijnheer Helkers niet op te merken, tenminste hij antwoordde kalm en afgemeten op droge toon: „Dus om vier uur, nu, het had wel een uur vroeger gekund, maar — dat zij zo, we zullen zien.”

Mijnheer Helkers nam zijn hoed op, die hij voorzichtig naast zijn stoel op de grond had gezet, en met een: „Dan wil ik u verder groeten”, wendde hij zich naar de deur.

„Maar Helkers, blijf dan toch in elk geval een kop koffie drinken,”

zo sprak thans de jonge boerin, doch de kleine man schudde met beslist gebaar het hoofd.

„Ik ben in „t Zwarte Ruitertje” gelogeerd, en al wat ik nodig meen te hebben, kan ik dáár bekomen.” De deur was achter mijnheer Helkers dicht gevallen en op het stille, door de zon fel beschenen erf, hoorden de jonge boer en zijn vrouw de afgemeten passen van de schoolmeester wegsterven in de richting van de poort.

Bij de jonge boerin begonnen thans de tranen weer rijkelijk te vloeien. Ach, ze had haar vader hartelijk liefgehad en zijn plotselinge dood maakte uit de aard der zaak een geweldige indruk op haar gemoed. Leentje wist maar al te goed, hoe hij altijd de gedachte aan dood en eeuwigheid van zich afgeschoven had in de veronderstelling: ik heb daarvoor immers nog tijd genoeg? Ze wist hoe hij de weg wel geweten had, doch die willens en wetens niet had willen bewandelen, omdat hij de brede weg gemakkelijker en aangenamer vond.

„O Evert, toen moeder nog leefde, was vader heel anders. Die kon hem leiden, en altijd invloed ten goede op hem uitoefenen, want tóen nam hij behoorlijk zijn Godsdienstplichten waar, en dronk nooit te veel bier; dat is hij eerst gaan doen na moeders dood. Maar mijn zuster Anna was geheel anders dan moeder geweest was, en reeds kort na moeders dood was ze in kennis geraakt met de ondermeester, die pas hier op het dorp gekomen was. Toen was de vrede weg op „Knopzicht”, en mijn vader en ook ik, stonden tegenover Anna en Helkers. Die strijd heeft vader verbitterd en van de wijs gebracht, en hij is toen begonnen met meer bier te drinken dan goed voor hem was, en ik? Ach Eef, hij was voor mij altijd vriendelijk en goed, doch — invloed ten goede op hem uitoefenen zoals moeder, dat kon ik niet, en als ik het probeerde, liep het altijd op niets uit, evenmin als je vader, die toch zijn oude vriend was, iets in die zin met hem bereiken kon. Van mijzelf kan ik het wel begrijpen, van mij gaat geen kracht uit zoals van moeder, doch . . . je vader, Eef, ook hij kon niets bereiken . . . en zelfs onze goede oude dominee niet, die hem zo vaak heeft bezocht, en nu is het te laat, Eef, te laat . . .”

Zo had de jonge boerin deze zelfde middag nog tot haar man gesproken vóór zij bezoek hadden gekregen van mijnheer Helkers en Evert van Kerven had met zeer gemengde gevoelens die uit het hart geweldige klacht van zijn vrouw aangehoord. Zelf had hij veel met zijn schoonvader opgehad, en hij stelde „vader Frans” wat karakter betrof veel hoger dan zijn eigen ouders, misschien

wel omdat ze zoveel met elkander gemeen hadden — hij en Frans Versteegelen. O hij voelde het scherp en duidelijk, dat hij de altijd vrolijke vader Frans zou missen op „Knopzicht”. In de eerste plaats om de persoon zelf, maar ook om de goede gang van zaken in het bedrijf, want Versteegelen was de ervaren, in zijn bedrijf zeer bekwame boer, die de leiding eigenlijk tot het laatste toe in handen had gehad, en wiens raadgeving door Evert altijd, zonder er bij te denken, werd aangenomen en uitgevoerd.

„Kijk eens, Leen”, zo had hij zijn vrouw willen troosten in haar verdriet, dat ze haar vader niet meer tot steun had kunnen zijn in zijn afdwaling van de weg des Levens, „kijk eens. Jij hebt op jouw manier gedaan wat je kon doen, maar je kon het toch niet helpen als vader Frans liever des zondags op „Knopzicht” bleef, dan zijn tijd door te brengen in de kerk. En als hij trek in een kruik bier had, kon je hem waarschuwen, dat dit niet goed voor hem was, doch — als hij zijn wil doorzette, moest hij dat tenslotte toch zelf weten. Nee, nee, Leen, dáár behoef jij je niet over te plagen, laat dat maar los.”

De jonge boerin had niet veel geantwoord op de troostwoorden van haar man. Ze wist immers wel, dat Evert van Kerven veel lichtzinniger en zorgelozer was dan haar vader ooit placht te zijn, en haar tranen begonnen nog milder te vloeien. Zou ze invloed ten goede kunnen uitoefenen op haar man als dat dringend nodig zou blijken te zijn? O zeker, het ging de laatste tijd buitengewoon goed, maar — wat zou de toekomst brengen, nu de eigenlijke leider van de omvangrijke boerderij de dood was ingegaan?

„Ik ben bang voor mijn zwager Helkers”, had Leentje daarna tot haar man gezegd. „Reken er maar op, dat we van zijn kant niet veel inschikkelijkheid te wachten hebben, hij is wel een klein kereltje, maar hij bezit een onbuigzame wil”.

„O dat zal nog wel meevallen, we zullen hem maar recht broederlijk ontvangen op „Knopzicht”, misschien is hij zijn grieven wel weer vergeten, hij heeft immers tenslotte toch gekregen wat hij zo hardnekkig op „Knopzicht” heeft gezocht?”

Dit was de mening geweest van Evert deze middag, voordat de heer Helkers hen had bezocht, en thans nu de kleine schoolmeester hen zo juist had verlaten? Ja, nu dacht hij er geheel anders over. „Nou, dat lijkt me al een heel wonderlijke snuiter, het doet me werkelijk genoegen met dit nieuwe lid in onze familie te hebben kennis gemaakt.” Het was op zijn gewone, spottende toon dat de jonge boer deze opmerking maakte, doch zijn vrouw wier tranen nog vloeiden, voegde hem met zacht verwijt toe: „Wees nu toch

eens ernstig, Eef. Begrijp je dan niet, dat Johannes Helkers ons in grote moeilijkheden brengen zal?"

„Ja zeker Leentje, zeer zeker begrijp ik dat, doch dat neemt voor mij de zaak niet weg, dat ik hem een wonderlijke kerel vind. Hij schijnt zich hier te gevoelen als een soldaat in 's vijands land, die overal voor op zijn hoede moet zijn. Zou hij mogelijk bang zijn, dat ik hem in zijn slaap zal verrassen en hem naar het leven zal staan, omdat hij zo beslist weigert hier de nacht door te brengen?"

„Nee Eef, bang is hij helemaal niet, doch hij zal liever niets met ons te doen willen hebben. Dat is de oorzaak van zijn terugstotend gedrag, doch ik ben bang dat hij ons in grote moeilijkheden brengen zal."

Zodra de boer van „Polderlust" de tijding van de plotselinge dood van Versteggelen had ontvangen, was hij naar „Knopzicht" gekomen en op zijn gewone stoeve, stugge manier had hij zich harde woorden laten ontvallen over het feit, dat zijn oude vriend Versteggelen zijn herhaalde raadgevingen in de wind had geslagen, en thans zonder testament of enige wettelijke wilsbeschikking was overleden.

Leentje, die daarbij tegenwoordig was geweest, was in snikken uitgebroken en Evert had zijn vader op scherpe toon toegevoegd dat het tot niets nut was, thans daarover nog te spreken. Het feit lag er eenmaal toe en de gevolgen moest men dragen, het zij hoe dan ook. De boer van „Polderlust" voelde zich gekrenkt door de scherpe woorden van zijn zoon, het was toch immers de waarheid wat hij gezegd had; waarom moest Evert hem altijd tegenspreken, terwijl hij zo slecht tegenspraak dulden kon? Toch meende Govert van Kerven nog enige wenken te moeten geven de begrafenis betreffende en daarom had hij gevraagd, wie men zoal dacht uit te nodigen om deel te nemen aan de uitvaart van zijn oude vriend.

„Dat weten we nog zo precies niet, we zullen dat zo gauw mogelijk samen vaststellen, niet waar Leentje? Doch dat kan ik vast wel zeggen, dat de begrafenis van vader Frans zo eenvoudig mogelijk zal zijn, want slechts dan handelen we in zijn geest. Hij was geen man die vol hoogmoed zat, en daarom zal zijn begrafenis eenvoudig zijn," antwoordde Evert.

Verbitterd en gekrenkt had Govert van Kerven „Knopzicht" verlaten, waar hij toch werkelijk was heengegaan om zijn zoon zonodig met raad en daad bij te staan in diens moeilijkheden, die zeker zouden komen, doch waarvan de onervaren, luchthartige jonge man zich voorshands nog maar weinig aantrok.

Eenvoudig, zeer eenvoudig was de begrafenis geweest, slechts wei-

nig familie had de boer van „Knopzicht” gehad. Dan nog een paar vrienden en geburen, terwijl de oude dominee in het sterfhuis en op het kerkhof op de van ouds gebruikelijke wijze de plechtigheid had geleid.

Slechts kort had de grijze leraar gesproken bij het open graf van Frans Versteggelen. Hij was geen vriend van lange lijkredenen, en daarbij te oprecht van gemoed om de overledene lof toe te zwaaien, die maar al te vaak de toets der waarheid niet kan doorstaan. Doch wel had hij met weinige woorden de overledene geschetst als een welwillend man, die de arme zwerver geen onderdak en geen bete broods geweigerd had, en bij wie men nooit tevergeefs aanklopte om hulp of steun voor de arme. En zie, dat was een woord geweest, dat door ieder die de boer van „Knopzicht” van nabij had gekend, kon worden onderstreept.

Toen had de spreker zich tot de levenden gewend, die om de open grafkuil stonden geschaard en met korte, doch tot ieders gemoed sprekende woorden, wees hij op de vergankelijkheid en broosheid van het mensenleven, en de dringende noodzakelijkheid om ten allen tijde bereid te zijn die laatste vijand te ontmoeten.

Misschien was niemand der op de dodenakker aanwezigen zo diep getroffen als Evert van Kerven. Reeds toen hij naast mijnheer Helkers voortstapte achter de lijkbaar, was zijn oog getroffen door de kleine witte steen, die de plek aanduidde waar men de schippersdochter had ter ruste gelegd. Geen tien schreden van het pas gedolven graf van zijn schoonvader lag de witte grafsteen met de ingebeitelde woorden: „Hier rust onze enige, innig geliefde dochter Liesbet Bijlertsma, overleden in de ouderdom van nauwelijks twintig jaren.” Dan volgden enige jaartallen en datums. Kort, fris gras groeide op het graf, en over het bovineinde van de zerk wiegelden een paar rode wilde klapprozen op de ranke, groene stengels, nu het zomerwindje zachtkens over de graven streek.

Grote tranen hadden plotseling de ogen van de jonge boer van „Knopzicht” verduisterd, en die het opmerkten, dachten dat die tranen Frans Versteggelen golden en ze verwonderden zich over de teerhartigheid van de dolle Eef van Kerven.

Ook zijn vader zag het en ook hij verwonderde zich, dat zijn zoon zoveel had gehouden van zijn oude vriend, die dan toch maar de schoonvader was geweest van Eef. Zou deze ook tranen storten op zijn graf of misschien niet? Het was een ergernis te meer voor de boer van „Polderlust” in wiens gemoed toch al zo veel omging, wat hem hier bitter stemde. Was dit een begrafenis van de schoonvader van Evert van Kerven? Was dit de uitvaart van een rijke vlasboer?

Zo werd toch iedere handwerksman of boerenknecht begraven? Och het was immers weer het werk van zijn zoon geweest, die altijd zijn stand en zijn afkomst schande had aangedaan.

En waarom moest de dominee nu zo de nadruk leggen op het feit, dat Versteeggelen tijdens zijn leven nooit zijn schuurdeur en zijn hart gesloten had voor de arme, moede zwerver, die aanklopte en vroeg om nachtverblijf op zijn hoeve.

Hij — Govert van Kerven — hij deed zulks niet, men kon nooit weten, het konden wel misdadigers zijn, die je het huis boven het hoofd lieten afbranden, hoewel dat op „Knopzicht” nooit was gebeurd. En bovendien, de boerin van „Polderlust” zou er zich geducht tegen verzet hebben, als hij — boer Goof — dat tuig, zoals zij de zwervers altijd noemde, binnen de poort had gelaten om ze gedurende de nacht te herbergen. Zou de dominee het soms met opzet gedaan hebben, om mij te laten voelen, dat ik in weldadigheid oefenen bij Versteeggelen achterlig?

Doch de ernstige, vermanende stem van de spreker dwingt Govert van Kerven tot luisteren — hoor, dat treft hem.

„Vrienden” — zo zegt aan het einde de spreker — „vrienden, wij gaan thans deze dodenakker weer verlaten om weer terug te keren in het leven, dat ons wacht met zijn arbeid en zijn strijd, met zijn lief en zijn leed, en — met zijn zonde.

Wie van ons, die hier thans om dit geopende graf staan, zal de eerste zijn, die hier achterblijft als alle anderen het kerkhof verlaten? Wij weten het niet, vrienden. God alléén weet het en daarom, tracht u niet te misleiden met de gedachte: o ik heb nog wel de tijd; doch bedenk, dat ge thans nog in het heden der genade moogt zijn, misschien morgen niet meer. Amen.”

Toen was de dominee achteruitgetreden, nadat hij gevraagd had of mogelijk een der familieleden of vrienden soms nog een woord wilde spreken op deze plaats.

Evert wendde zich tot de naast hem staande mijnheer Helkers en fluisterde hem toe: „Gij zijt de oudste schoonzoon, wilt gij niet bedanken?”

„Ik was hier altijd een vreemde en ben dat heden nog, bedank gij maar als ge het nodig acht.” Met droge, harde stem had de kleine man deze woorden gesproken, en bijna op dezelfde toon voegde de boer van „Polderlust”, die er vlakbij stond, zijn zoon toe: „Dat had je hem niet moeten vragen, Evert. Dat is jouw plicht.”

Met onzekere stem en in korte, onbeholpen volzinnen had de jonge boer de aanwezigen bedankt voor hun deelneming aan deze

begravenis en toen men de dodenakker verliet, wierp hij nog een blik naar die witte grafsteen, waarover de klaprozen zachtken wuifden in de warme zonneshijn.

Er was, bij de terugkeer in het sterfhuis, gezorgd voor een flinke maaltijd. Dat was volgens landsgebruik, en ook allen die aan de begravenis hadden deelgenomen, namen plaats aan de rijk voorziene dis.

De gesprekken aan tafel liepen aanvankelijk over ernstige onderwerpen, waaraan slechts door enkelen werd deel genomen, terwijl de anderen weer meer hun aandacht vestigden op hetgeen hun zo overvloedig werd aangeboden. Mijnheer Helkers echter gebruikte slechts een enkele kop koffie en toen Evert hem toevoegde, dat hij wel kon toetasten, antwoordde hij: „'k Heb in „'t Zwarte Ruitertje” gegeten, ik heb er thans geen behoefte aan.”

Het tafelen duurde vrij lang en zo nu en dan haalde mijnheer Helkers zijn groot zilveren horloge van onder zijn geheel dichtgeknoopte lange jas, alsof hem de tijd lang begon te vallen.

Ten slotte echter maakten sommige gasten aanstalten om te vertrekken toen de boer van „Polderlust” het sein daartoe gaf door op te staan. Doch het was bijna vier uur eer de laatste gast afscheid had genomen.

De boeren uit het dorp en de omtrek keerden huiswaarts, doch Govert van Kerven en een paar familieleden van de overledene begaven zich naar de huiskamer, waar de vrouw des huizes en de boerin van „Polderlust” hen wachtten.

Mijnheer Helkers en Evert bleven in de kamer, waar het afscheidmaal was genuttigd achter en terwijl de meiden van „Knopzicht” en nog een paar helpsters in allerijl de sporen daarvan deden verdwijnen, voegde Evert zijn weinig beminnelijke zwager toe: „Zullen we hier blijven wachten op de komst van de notaris, of gaan we nog even naar binnen, waar ook de andere familie is?”

„Nee, ik zal hier blijven wachten en als de notaris op de tijd komt, waarop gij hem, naar ge zegt, hebt ontboden, dan zullen we niet lang behoeven te wachten, want het is thans nog acht of negen minuten voor vieren.” Nadat men een poosje had gewacht, haalde de heer Helkers zijn horloge weer te voorschijn en met gefronste wenkbrauwen voegde hij de jonge boer toe: „Die man past slecht op zijn tijd, het is al twee minuten over tijd, als hij tenminste tegen vier uur hier besteld is”. Op dit ogenblik echter draaide een licht rijtuigje door een niet meer jonge, bedaarde klepper getrokken de poort van „Knopzicht” binnen.

„Je kunt gerust zijn, Helkers, en je horloge wegsteken, want daar

is de notaris al, dus je hebt geen klagen dat er meer tijd zal verloren gaan dan nodig is."

Evert heeft dit op zijn gewone, spottende toon gezegd, doch de heer Helkers schijnt daar in het minst geen acht op te slaan. Evert gaat naar buiten om de notaris, die thans met zijn klerk uit het rijtuigje stapt, te ontvangen, en tevens een jonge knecht, die juist met de melkwagen het erf komt oprijden, te gelasten, om voor paard en rijtuig van de notaris de nodige zorg te dragen.

De notaris is een man van middelbare leeftijd, en reeds lang genoeg op het dorp om zo enigszins met de omstandigheden der boeren uit de omtrek bekend te zijn. Daarom begrijpt hij reeds dadelijk bij het binnenkomen van de kamer, dat de kleine heer met de lange jas, de oudste schoonzoon van de overledene moet zijn.

Met beleefde groet reikt de notaris hem de hand en aanstonds, nog eer hij er een woord kan bijvoegen, zegt mijnheer Helkers: „Ja, ja, u bent de notaris, en ik ben Johannes Helkers, wettig gehuwd met de oudste dochter van wijlen de overledene, Frans Versteegelen."

Op dit ogenblik komt Leentje binnen en als ook zij de notaris en diens klerk vriendelijk heeft begroet, nodigt Evert allen uit om plaats te nemen.

Alvorens te gaan zitten, vestigt de notaris het oog op de heer Helkers en vraagt dan: „Is uw vrouw niet aanwezig? Ik hoop niet . . ."

„Nee neen, mijn vrouw is gezond, doch ik vond het voldoende om alléén hier aanwezig te zijn. Ik hoop niet, dat daar bezwaar tegen kan bestaan", antwoordde Helkers.

De notaris, krachtens zijn beroep maar al te goed bekend met de veelvuldig voorkomende veten in sommige families, wierp even een vragende blik in de richting van de jonge boer van „Knopzicht" en voegde deze toe: „Wat denkt u daarvan, mijnheer van Kerven?"

Evert, die wel lust gevoelde de kleine barse man een weinig in spanning te brengen, trok bedenkelijk de schouders op en gaf dan als zijn mening te kennen, dat het toch eigenlijk niet in de haak was, dat de eigen dochter — dus de meest gezag- en belanghebbende — thans niet aanwezig was.

Zonder een woord te spreken, trok mijnheer Helkers een groot zakboek uit de binnenzak van zijn jas, nam daaruit zorgvuldig een dichtgevouwen brief en reikte die de notaris over, die hem hardop voorlas. Het was een schrijven, waarin door Anna Helkers,

geboren Verstegegelen, aan haar man volkomen volmacht werd verstrekt om in kwesties, de erfenis betreffende, geheel naar eigen inzicht en bevind van zaken te handelen.

Het stuk was door een notaris opgemaakt, en door Anna Helkers en de notaris ondertekend.

„Ik geloof niet, dat daar wettelijk bezwaar tegen kan zijn,” vraagt de heer Helkers, als de notaris het stuk heeft voorgelezen en hij vestigt zijn ogen doordringend van de een op de ander.

De notaris schuift de brief naar de jonge boerin en zegt dan, op de handtekening van haar zuster wijzend: „Herkent u soms dit schrift, juffrouw van Kerven?”

Slechts een enkele blik werp Leentje op de scheve en kromme letters van de handtekening, of ze zegt: „Ja zeker mijnheer, dit heeft Anna geschreven”.

De notaris knikt mijnheer Helkers toe, dat thans alles in orde is en deze voegt hem toe, dat hij dan gaarne zou willen beginnen en hij geeft daartoe zelf het sein door kortaf te vragen: „Bestaat er een testament?”

De notaris haalt de schouders op en zegt: „Daar is mij niets van bekend,” en Evert laat er onmiddellijk op volgen: „Een testament is er niet, de dood heeft mijn schoonvader verrast, dus moeten we het zonder testament maar zien af te handelen.”

Slechts één moment flikkerde er iets in de grijze ogen van de kleine man, doch overigens verried geen trek op zijn gelaat wat in zijn binnenste omging, en toch was dit feit voor hem van zeer grote betekenis. Want thans kreeg hij zijn kans, en Johannes Helkers was er geheel de man naar om die kans zoveel mogelijk te benutten.

„Dus géén testament,” gaat de heer Helkers voort, en dan, nadat hij nog even een blik op zijn harloge geworpen had, vervolgt hij: „Nu, dan moesten we thans geen tijd nutteloos verloren laten gaan, want er is dunkt mij in dit geval nog al wat te doen.”

„En wat denk je dan, dat er zo al te doen valt?” vraagt Evert, hoewel hij reeds begint te begrijpen, wat de heer Helkers daarmede bedoelt.

„Allereerst en zo nauwkeurig mogelijk inventaris opmaken van het thans aanwezige vee en van alles wat tot de inventaris behoort, kortom alles doen waarop de wet mij recht geeft en waarvoor u, mijnheer de notaris, de verantwoordelijkheid op u neemt, niet waar?”

„Natuurlijk, daarvoor ben ik notaris. Doch bedenk eens, mijn-

heer Helkers, dat het geen kleinigheid is om het werk, dat ge daar opnoemt, klaar te maken . . .”

„Dat doet er niet toe, ik verlang uitdrukkelijk thans op staande voet ermede te beginnen, ik acht zulks van het grootste belang.” Als hij deze woorden gezegd heeft, rijst hij overeind uit zijn stoel en zet zijn hoed op, doch Evert van Kerven zegt kalm: „We drinken eerst een kop thee, Helkers, tot zolang moet je geduld oefenen. U lust toch wel een kop thee, heren?” zo wendt de jonge boer zich tot de notaris en zijn klerk.

De heer Helkers echter weigert iets te gebruiken en blijft met zijn hoed op staan, en als de notaris — die Evert goed gezind is — een ogenblik later hem vraagt, of hij genegen is met mijnheer van Kerven een schikking te treffen, die voor beide partijen bevredigend kan zijn, dan antwoordt hij kortaf: „Alles moet publiek worden verkocht, en mij de helft daarvan worden uitgekeerd. Dat is, dunkt mij, nogal duidelijk.”

14. VERGEVEN NOCH VERGETEN

„We zullen ergens binnen de dammen ten anker moeten gaan en de dag afwachten Geert,” zo had schipper Bouke daareven tot zijn knecht gezegd. En deze, die het ene ogenblik naar de ijzeren vaandrig keek, die op de top van de mast de blauwe wimpel liet wapperen, en het andere ogenblik naar de voortjagende wolken, gaf op luide toon te kennen, dat hij van hetzelfde gevoelen was.

Ze hadden een voorspoedige reis achter de rug en men had er vast op gerekend deze donderdagavond in elk geval de haven te bereiken en dit zou ook ongetwijfeld wel hebben gelukt, als de wind hen nog maar een paar uur gunstig was gebleven, doch dat was nu juist het geval niet geweest.

Een poos na de middag was de wind, die hen de laatste dagen steeds gunstig was geweest, in de verdere loop van de dag bijna geheel gedraaid, en een tijd lang was men genoodzaakt geweest al laverende de gang er nog zoveel mogelijk in te houden.

Van iedere windvlaag hadden de ervaren schippers partij weten te trekken om in de goede richting vooruit te komen, doch nu ging het niet langer, te meer omdat de eb, die hen had voortgeholpen, thans zo goed als geheel tot stilstand was gekomen.

„Er is niets aan te doen Geert, we zullen vannacht nog niet aan

wal kunnen slapen," zo merkt de schipper weer op, en Geert die precies weet wat hem te doen staat, strijkt met forse rappe hand de zeilen en de schipper werpt zijn roer om, waarop „de Broedertrouw" juist achter het witte baken, dat op het einde van een stenen strekdam staat, omdraait, teneinde binnen die dam het anker te laten vallen.

Er staat hier nog water genoeg om vlot te blijven, zelfs bij de laagste waterstand, doch stroom gaat er bijna niet, zodat men hier veilig en rustig de nacht kon doorbrengen. Zodra het anker gevallen is, hijst Geert de brandende lantaarn in top, want het is reeds november en de duisternis valt nog sneller dan gewoonlijk, omdat de lucht ruw en bewolkt is. Er is altijd nogal wat te doen op een vaarttuig zoals „de Broedertrouw" vóór schipper en knecht er het bijltje er bij neerleggen, en rust en gemak zoeken in de roef.

Er zijn schepen genoeg, waar de roef voor de knecht eigenlijk verboden terrein is, doch bij Bouke Bijlertsma was dat nooit het geval. Hij deelde de roef altijd met zijn trouwe Geert en slechts om te slapen verhuisde deze naar het vooronder. Als tenslotte alles voor de nacht in orde is gebracht, zegt de schipper: „Zo kan het wel Geert. Kom, dan gaan we naar omlaag, en zetten koffie."

Het zag er netjes uit in de klein roef van „de Broedertrouw," en varenslui, die bij schipper Bijlertsma voor het eerst aan boord kwamen, en door hem in de roef werden genodigd, vroegen hem doorgaans of er een vrouw aan boord meevoer.

Dan lachte de schipper even, want zo'n soort gezegde in de mond van een varensman, is altijd op te vatten als een compliment. Ja, in de mooiste tijd van het jaar maakte de vrouw nog al eens een reisje mee, maar overigens zorgde Geert met de grootste nauwgezetheid, dat in de roef alles keurig in orde was.

Aan een ijzeren haak in de lage zoldering hangt een geelkoperen lantaarn en nu Geert er het licht in ontsteekt, kan men zien dat de ganse lantaarn blinkt als een zon. Uit een eikehouten kast, die naast de trap aan bakboord zo min mogelijk ruimte in beslag neemt, krijgt de schipper een houten bak, en zet die op de lage, aan de bodem vastgeschroefde tafel.

„We zullen kijken, Geert, wat er nog van onze proviand in voorraad is," zegt Bijlertsma en hij werpt een onderzoekende blik in de houten bak. „O er is nog meer dan genoeg," mompelt hij, „kijk maar eens hier."

Achtereenvolgens zet hij een stenen pot met wat boter, een tarwebrood, en een stuk kaas op de tafel. Dan komt er nog een stuk

gerookt vlees voor de dag en hiermede zullen beide mannen het wel kunnen doen.

Terwijl de schipper voor mondvoorraad zorgt, heeft Gerrit inmiddels het roodkoperen koffieketeltje op het lustig brandende potkachelkje gezet, dat meer achterin de roef staat en waarvan de pijp door het dak naar buiten steekt en als schoorsteen dient.

Twee stoelen, twee banken, de kast, de tafel en het potkachelkje, vormen zo ongeveer het ganse meubilair, dat de ruimte in de roef tamelijk vult, want ook de plaats, die de kooi van de schipper inneemt, gaat van die ruimte nog af. Evenwel, de beide kloeke, fors gebouwde mannen bewegen zich met het grootste gemak in die kleine ruimte, en ze zouden hun gezellige roef aan boord van „de Broedertrouw” niet willen missen voor de mooiste kajuit. Handig en vlug snijdt de schipper brood, kaas en gerookt vlees, en terwijl hij de boterhammen smeert en belegt, schenkt Geert de hete koffie in de ronde, witte kommen. Nu schuiven beiden hun zware, logge stoelen bij de tafel en vouwen de handen om dan met zacht prevelende lippen het „Onze Vader” te bidden.

Zo op het oog is schipper Bouke niets veranderd sinds die droevige tijd, toen zijn enige dochter is gestorven, en dat is alweer vier jaar geleden. Doch dat hij uitwendig niet veel is veranderd en vrijwel dezelfde is gebleven, moge wel waar zijn, maar innerlijk is de schipper na Liesbets dood wel degelijk veranderd. O zeker ook hier, evenals overal en bij alle mensen, van wie is weggenomen wat hen lief was op de wereld, verzachtte de tijd de hevige smart. Ook bij Bouke Bijlertsma hernam het voortrollende leven zijn rechten en de tijd kwam, dat hij weer kon lachen om de koddige gezegden van Geert Bolder. Hij kon weer met een glans van vreugde in het oog zijn vrouw begroeten, als hij, vaak na een moeilijke, stormachtige reis, was thuisgevaren en zijn vriendelijke woning binnentrad.

Opgewekt en steeds vol zorg voor de belangen van zijn lastgevers, die hem hun goederen toevertrouwen, was hij op zijn schip en in de havens precies dezelfde van voorheen. Doch zij, die hem meer dan oppervlakkig kenden, wisten maar al te goed, dat de wonde, die hem geslagen was door de dood van zijn enig kind, diepe sporen had achtergelaten in de ziel van Bouke Bijlertsma.

Voorheen placht hij iedere zondag met vrouw en dochter op te gaan naar Gods huis, doch toen de wrede dood hem zijn kind had ontnomen, ging hij niet meer met zijn vrouw mede. Ach, met bittere tranen had de schippersvrouw hem gesmeekt toch de ver-

zenen niet tegen de prikkels te slaan en zijn hart niet te verharderen tegen God, die in Zijn ondoorgrondelijke wijsheid hem zijn dochter had ontnomen.

„Tracht gij uw geloof vast te houden als ge dat kunt, Hendriek. Ik . . . ik kàn dat niet, daarvoor zit de wrok te diep in mijn hart, de wrok tegen hèn, die ik als de oorzaak beschouw van de ellende, die over mijn kind kwam . . .”

„Maar Bouke, Bouke, dat mag toch geen reden zijn om je af te keren van God en Zijn gebod. Wij hebben ons kruis te dragen gekregen, maar bedenk toch dat de Heiland, Gods eigen Zoon, een zwaarders kruis heeft gedragen en gestorven is aan een kruis . . . voor ons Bouke, voor ons.”

Zo had de schippersvrouw getracht haar man te bewegen toch vast te houden aan het geloof, dat Liesbet in het einde het sterven had licht gemaakt, maar hij had somber het hoofd geschud.

„Ik kàn dat niet, Hendriek, of ik zou moeten huichelen en — een Bijlertsma huichelt nimmer.”

Eens had de schippersvrouw tot de weduwe Bolder gezegd: „Och Martha, ik weet dat mijn man van jou zou kunnen verdragen wat hij van niemand anders zou goedvinden. Spreek jij toch eens met hem over de zonde, die hij op zich laadt, door niets meer te willen weten van wat hem toch vroeger na aan het hart lag, al was het dan mischien maar als rokende vlaswiek geweest.”

„Het zal niet veel baten, vrouw Bijlertsma,” meende de weduwe. „De schipper is in opstand tegen Gods almacht en wijsheid en hij gevoelt het verlies van zijn kind als een onrecht, hem aangedaan van Hogerhand, en daartegen komt hij in verzet.

Maar ik wil wel eens met de schipper praten, als ik er voor in de gelegenheid kom, en mogelijk zal hij mij dat niet kwalijk nemen, doch — verwacht er maar geen heil van, vrouw Bijlertsma. Ik ken schipper Bouke, hij is een man met een braaf, edel karakter, en bij zijn weten zal hij zelf geen onrecht doen, maar . . . hij kan geen onrecht dragen ook, en thans heeft hij voor zichzelf de overtuiging, dat hem onrecht is aangedaan en — niet van mensen alleen.”

Zo had de weduwe Bolder tot de schippersvrouw gezegd, en deze gevoelde maar al te goed, dat de oude Martha juist de vinger had gelegd op de wondeplek in het hart van haar man. Niet lang daarna, toen de weduwe Bolder op ongezochte wijze met de schipper in gesprek kwam, bleek het maar al te zeer dat ze hem wel juist had beoordeeld.

Op de man af, zoals haar gewoonte was, had ze hem gevraagd:

„Schipper Bijlertsma, heb je er nu vrede mee van binnen, dat de zondag aan de wal net voorbijgaat, als een dag in de week, aan boord van je schip?”

Over het bruine, gebaarde gezicht van de schipper trok een somber lachje. „Je meent het goed, Martha, dat weet ik, maar ik heb toch liever dat je daar met mij niet meer over praat. Toch wil ik wel antwoord geven op wat je me daar vraagt”, zo had de schipper er bijgevoegd, „doch ik weet van te voren, dat mijn antwoord je niet bevallen zal.

Je vraagt me, of ik er vrede mee heb, dat ik mijn zondag doorbreng zoals ik dat thans doe, nu, daar zal ik niet verder op ingaan. Doch gesteld, dat ik evenals vroeger, toen ik zondagsmorgens zo graag het klokgelui hoorde, met mijn vrouw mee naar de kerk ging en ik zag daar boer Govert van Kerven in de kerkeraadskerk zitten, trots en opgeblazen, want alles gelukt hem natuurlijk, hij is de machtige boer van „Polderlust” en als straks het orgel speelt en de gemeente zingt, dan klinkt zijn stem boven alles uit: Wij steken het hoofd omhoog, en zullen . . .

Maar ge weet het wel, Martha, dat die man in mijn eigen huis mijn arm kind kwam beschimpen en beledigen. Ik kan het niet helpen Martha, maar telkens als ik daaraan denk, dan spijt het mij van harte, dat ik niet beter met hem afgerekend heb. Zoudt ge dan denken, Martha, dat ik met die begeerte in mijn ziel in de kerk vrede voor mijn gemoed zou vinden?”

„Nee schipper Bouke, neen, dat zult gij zeker niet, want vrede voor het gemoed vindt een mens slechts door het geloof in Jezus Christus alleen, en dat geloof kan niet samengaan met haat en wrok. De duivel fluistert de arme mens toe: de wraak is zoet, maar de Heiland zegt: Leer van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.

Tracht los te komen uit de greep van de satan, schipper Bouke, vecht er tegen als een man, met gevouwen handen en gebogen knieën, dan kan er nog een tijd komen, dat ge in Gods huis uit volle borst kunt meezingen: Geloofd zij God met diepst ontzag. Hij overlaadt ons dag aan dag met Zijne gunstbewijzen . . .”

Martha Bolder was weer haars weegs gegaan en ook Bouke Bijlertsma, en wat de oude vrouw toen tot hem gesproken had, daar waren alweer enige jaren overheengegaan, maar toch, vergeten had de schipper haar woorden niet, ze bleven naklinken in het hart van de onverzettelijke Fries.

Het water, door de krachtige noordwestenwind bewogen, kabbelt tegen het boord van hun vaartuig, en terwijl beide mannen

zich hun eenvoudig maal goed laten smaken, maakt Geert de opmerking dat het toch eigenlijk nergens gezelliger wonen is dan op een goed vaartuig.

„Dat zal ik niet tegenspreken,” meent de schipper, „doch”, voegt hij er bij, „ik heb altijd gedacht, dat je het in het laatste huisje ook nogal kon stellen. Me dunkt zo, dat het je daarstraks, net zowel als mij, toch wel enigszins aan het hart ging dat de wind ons verkeerd in de zeilen blies. Is het niet zo?”

„Ja zeker schipper, dat ging mij ook aan het hart, maar dat zit hem alleen in het feit, dat ik altijd blij ben als ik mijn oude moedertje weer terugzie, en niet omdat ik zo graag binnen de vier muren zit.

Als ik nu vanavond in het vooronder in mijn kooi kruip, en ik lig warm onder de dekens, dan hoor ik de gure noordwester over het dek en door de touwen blazen, ik hoor het water klokken en gorgelen om mijn kooi, de schuit schommelt zachtjes heen en weer. Nou schipper, dan slaap je toch veel heerlijker . . . dan in zo'n onbeweeglijke kist, die men aan wal een bedstee noemt?”

De schipper lacht even om de opmerkingen van zijn knecht, die altijd stof heeft voor een gesprek, terwijl de schipper, die lang zoveel niet praat, toch steeds gaarne de immer opgeruimde babbelaar hoort keuvelen.

„We hebben nog wat proviand over, Geert. Denk er om, dat je het morgen, als we aan wal komen, meeneemt naar huis.”

„Het is goed schipper,” zegt Geert, en als ze de handen weer gevouwen hebben voor hun kort dankgebed, is in de kortst mogelijke tijd het overschot van hun maal opgeruimd en weer in de houten broodbak geborgen, die de schipper wegzet in de kast.

Het is een jarenlange vaste gewoonte, dat al wat er van de proviand, — die bij de uitreis wordt medegenomen, of onderweg wordt bijgekocht — overblijft, door Geert wordt medegenomen naar zijn moeder, die altijd wel een arme ziel weet, die ze er gelukkig mee kan maken.

Een poosje later, nadat Geert even in het vooronder is geweest, om, bij het licht van een vetkaars, zijn stalen tabaksdoos te vullen met de laatste tabak, die nog in de grote papieren zak over is, welke hij maandagmorgen, toen hij naar boord ging, tot barstens toe vol heeft meegenomen, wil hij weer naar boven gaan, maar blijft nog toeven.

„Ziezo,” mompelt hij dan, „net genoeg tot morgenochtend, maar het is krap aan”. Nog even grabbelt hij in zijn grote, bruine kist, en als hij nog een kleinere puntzak vindt, bromt hij tevreden. Doch

deze zak bevat zware pruimtabak, want als Geert niet rookt, heeft hij toch tabak in de mond, en die versnapering zou hij niet gaarne willen missen.

Nu blaast hij de vetkaars in de lantaarn uit, en klimt weer door het luik naar boven om naar achter te gaan, want als men niet onder zeil is, brengt Geert altijd zijn avonden door in de roef van de schipper. Dat wil Bouke Bijlertsma zo, en Geert doet het gaarne. De schipper staat in, of liever voor, het lage deurtje van de roef, en laat even het oog gaan over het dek van zijn schip, waarvan thans alle luiken zorgvuldig zijn afgesloten, want het beste der lading, dat hij nog aan boord heeft, ligt opgeborgen in het ruim. Dan nog eens naar de lucht gekeken, waar hier en daar, aan een heldere plek tussen voortjagende wolken, een enkele ster schittert, en als Geert bij hem komt, worden nog enkele opmerkingen over de gang van de wind gemaakt, maar dan gaat de schipper door de knecht gevolgd, de roef in en het trapje af naar omlaag.

De rookwolkjes uit de korte stenen pijpen kringelen door de roef en zoeken langzaam een uitweg naar buiten, want de schipper heeft straks een van de beide kleine raampjes op een kier opengezet. Dan blijft de lucht dun, zoals Geert pleegt te zeggen, maar desondanks is de roef nog zo vol rook, dat er een blauwe nevel blijft hangen. De beide mannen echter, die tegenover elkander aan de tafel zitten, hebben daar niet de minste last of hinder van, ze zijn het gewoon en voelen zich in deze atmosfeer bijzonder behaaglijk.

De schipper kijkt nog eens in zijn zakboek na, wat men hem op de terugreis in de verschillende kantoren, die hij op vaste tijden bezoekt, heeft medegegeven om aan de bijgevoegde, en door de schipper genoteerde adressen, te bezorgen. Wat onderweg is afgegeven en verrekend, staat met een dikke streep doorgehaald, en wat niet is doorgehaald, is bestemd om morgen op het dorp, aan boord te worden afgehaald, als „de Broedertrouw” in de haven voor de wal ligt. Terwijl de schipper in zijn zakboek bladert, en nu en dan met zijn potlood wat uitrekent, zit Geert verdiept in het lezen van een oude courant, die hij uit het ruim heeft meegebracht, toen hij vanmiddag wat achtergebleven pakpapier had weggeruimd.

Geert komt bij zijn lectuur niet veel tegen wat hem boeit, doch thans leest hij iets wat hij de schipper wil mededelen. Als hij echter zijn meester aankijkt, ziet hij dat Bijlertsma met donkere blik en gefronste wenkbrauwen in zijn zakboek blijft staren, en — Geert meent wel te weten wat de reden is van de ontstemming, die zich zo duidelijk aftekent op het gelaat van de schipper. Trouwens, deze

laat hem niet lang in onzekerheid omtrent de reden van zijn onaangename stemming.

„We hebben morgenochtend, als we binnen zijn, niet veel meer te verrichten, Geert. Een paar kisten en pakken voor Roekers de kruidenier, wat staven, en een paar platen ijzer voor de smid, en dan dat vaatje bruine teer voor „Knopzicht” . . . zo zegt Bijlertsma. „Ik had er mij maar van moeten afmaken, doch het gaat nog maar steeds onder de naam van Frans Versteeggelen, en daar heb ik altijd met plezier voor gevaren,” voegt de schipper er bij. „Het is zo moeilijk om thans aan het kantoor te Rotterdam een vrachtje te weigeren voor „Knopzicht” als men zovele jaren voor dat adres gevaren heeft. Ik wou maar, nu Versteeggelen reeds drie maanden geleden gestorven is, dat zijn schoonzoon thans net deed als zijn vader, en zijn opdrachten maar uit liet voeren door de beurtschipper van B., al moeten ze dan ook een groot half uur rijden om hun spullen daar af te halen.”

Zo mopperde de schipper, en Geert Bolder, die van alles op de hoogte was, omdat zijn meester hem, meer dan iemand anders, in vertrouwen nam, gaf geen antwoord op de uitgesproken wens van Bijlertsma, doch voegde hem kalmpjes toe: „Het zal maar het beste zijn, houd ik er voor, dat ik als we voor de wal liggen, het vaatje teer even in het gangboord zet en dan naar „Knopzicht” stap om er kennis van te geven. Dan kan ik wel met de boer afrekenen, als ge maar een kwitantie schrijven wilt.”

„Ja, dat is goed,” merkt de schipper op, „het gaat nu nog onder de naam van Versteeggelen. Arme, dikke Frans”, voegt de schipper er bij, „ik vond het zo’n goede, opgeruimde kerel, die het ons altijd zo gemakkelijk mogelijk maakte als hij wat had te verzenden of als we vracht voor hem meebrachten.”

Geert schoof zijn krant opzij, en met een eigenaardige glimlach op zijn verminkt gezicht, voegt hij de schipper toe: „Je zegt daar: arme dikke Frans, maar ge kunt er gerust bijvoegen: arme lange Evert, want door de nalatigheid van zijn schoonvader zit hij thans lelijk in de nesten.”

Geert zwijgt thans opzettelijk, en grijpt weer naar zijn krant, alsof hij van plan is zijn lectuur verder voort te zetten, en hij zal dat ook doen, als de schipper blijft zwijgen. De trouwe knecht, die zijn meester door en door kent, weet wel dat deze, na de dood van Liesbet, de naam van van Kerven niet kon horen uitspreken, zonder dat hem het bloed naar het hoofd steeg.

Doch, reeds zijn weer enige jaren over dat tijdstip heengegaan en het kwam Geert voor, dat de haat van de schipper feller was tegen

de boer van „Polderlust” dan tegen diens zoon, hoewel hij van dat vermoeden niet de minste zekerheid had.

Geert keek een poosje in zijn krant en de schipper rookte en blies met kracht de damp voor zich uit. O zeker, hij had wel een enkel woord opgevangen over wat op „Knopzicht” was gebeurd, doch daar hij hierover met niemand wilde spreken, zelfs niet met zijn vrouw, wist hij er betrekkelijk weinig van.

En toch kon in de laatste tijd de gedachte wel eens bij hem opkomen om iets te willen horen van de jonge man, die eens zulk een grote plaats innam in het hart van zijn kind. Och, hij is immers maar zo kort thuis en zijn vrouw vermijdt zoveel mogelijk de herinnering op te halen aan wat voor altijd voorbij is, en dat steeds weer aanleiding geeft om de kwade hartstochten bij Bouke Bijlertsma wakker te roepen. Hun leven gaat ogenschijnlijk weer rustig en kalm daarheen, doch, dat mag bij de schippersvrouw zo zijn, want die buigt in geloof de knieën en vouwt de handen, om troost en kracht en vrede te zoeken, waar het alleen te vinden is.

In het hart van schipper Bouke echter is de vrede verstoord, en al is die eerste hevige smart voorbijgegaan, toch blijft de voor de mensen verborgen haat en opstand woelen in zijn hart, en dat ontnemt hem alle gemoedsrust. Vaak kan hij op zijn schip verlangen naar zijn huis en naar zijn vrouw, en als hij een halve dag aan wal heeft doorgebracht, wenst hij in zijn gemoed, dat hij de planken van zijn schip maar weer onder de voeten had.

Ook thans, nu door dat vaatje teer, dat hij op „Knopzicht” moet bezorgen, de herinnering aan Evert van Kerven bij hem is opgewekt, kan hij de gedachten, die hem weer pijnigen, niet van zich afzetten. Telkens en telkens klinkt hem weer die barse dreigende stem van de boer van „Polderlust” in de oren, die stem, die honende, krenkende woorden sprak tot hem en zijn vrouw over zijn arm kind . . . in haar tegenwoordigheid. Evenals altijd wanneer die gedachte hem kwelt, schijnt hem een stem toe te fluisteren: reken eens goed af met Govert van Kerven, eerst dan zal het rustiger worden van binnen. Het is de stem van de satan, die dat vuur maar aanblaast in zijn ziel, en slechts de vrees voor de gevangenis, en het denkbeeld dat zijn vrouw er door in ellende zou worden gedompeld, houdt Bouke Bijlertsma er van terug om zijn opgekropte haat te koelen op de boer van „Polderlust”.

Doch, hoewel de schipper Evert van Kerven moet beschouwen als de eigenlijke oorzaak van wat er zich in het schippershuis heeft afgespeeld, trekt toch zijn haat en wraakzucht zich altijd samen om de persoon van Govert van Kerven.

Het was een poosje stil gebleven in de roef na die opmerking van Geert over Frans Versteggelen en diens schoonzoon, maar dan verbreekt de schipper die stilte door zo langs de neus weg te zeggen: „Wat is daar op „Knopzicht” eigenlijk gaande? Heeft Versteggelen die losbol van „Polderlust” onterfd?”

Geert Belder schuift zijn krant weer weg en antwoordt op de vraag, die Bijlertsma hem doet: „Nee, dat zeker niet, want het is algemeen bekend, dat de lange Evert uitstekend met zijn schoonvader kon opschieten, veel beter dan met zijn eigen ouwelui, want dat moet veel te wensen overlaten.” „Nee, dat zit zo”, ging de schippersknecht voort, „zoals je weet, had Frans Versteggelen twee dochters, die na de dood van zijn vrouw de huishouding bestuurden. Misschien weet je het ook nog wel, schipper, maar er kwam een schoolmeester in het vaarwater van de oudste dochter en dat was niet naar de zin van Frans Versteggelen. Een poos lang heeft hij de schoolmeester buiten de poort van „Knopzicht” weten te houden, doch deze hield maar koppig vast en kreeg tenslotte zijn zin, want hij is getrouwd met Anna Versteggelen, en woont al reeds sinds jaar en dag ergens in Groningen.

Het schijnt evenwel, dat de schoolmeester het nooit heeft kunnen verkroppen, dat men het hem op „Knopzicht” zo moeilijk gemaakt had, want na zijn huwelijk is hij er nooit meer geweest, evenmin als zijn vrouw, hoewel Frans Versteggelen toch werkelijk de kwaadste niet was.

Toen echter zijn schoonvader overleden was, verscheen hij er wel degelijk en toen het bleek, dat Versteggelen in gebreke gebleven was om intijds zijn testament te laten maken, deed de kleine mijnheer Helkers zich geducht en onbarmhartig gelden. De notaris stelde voor een schikking te treffen tussen beide partijen, doch de schoolmeester eiste dat er op staande voet inventaris zou worden opgemaakt, zeker omdat hij bang was dat er onder de hand vee of landbouwgereedschap zou worden weggesmokkeld, en hij wilde van geen schikking hoegenaamd iets weten, doch alles moest publiek worden verkocht.

Het was een lelijke strop voor Evert van Kerven en diens vrouw, doch,” — zo vervolgde Geert, — „de lange Eef trok er zich niet veel van aan, hij lachte zijn zwager uit en stak de draak met hem. Het moet er geweldig druk geweest zijn, toen „Knopzicht” verkocht werd zoals het reilde en zeilde. De boeren echter waren bijna allen op de hand van de lange Eef, en de vreemden die gekomen waren om te kopen, durfden niet veel te bieden, uit vrees voor een pak slaag, zodat Evert van Kerven „Knopzicht”,

en wat hij voor zijn bedrijf nodig had, tegen een zacht prijsje kon kopen.

Maar toch was de lange Eef er bitter slecht aan toe, want hij had juist een aantal kostbaar vee, voornamelijk paarden, in de weiden lopen, en dat was zijn persoonlijke handel, doch wijl daarvan de bewijzen niet wettelijk waren aan te tonen, moesten ook deze dieren door hem worden teruggekocht.

Geheel tegen de zin van zijn vader heeft de jonge boer de vlasserij aan kant gedaan en schijnt zich thans voornamelijk op de veehandel toe te leggen . . . wat voor hem een gevaarlijk handwerk is.”

Zwijgend heeft de schipper naar Geert geluisterd en terwijl hij zijn pijp uitklopt, zegt hij thans met harde stem: „Die schoolmeester was in zijn recht, en als die losbol zichzelf in de grond werkt, komt dat voor zijn eigen rekening.”

15. ZIJN LAATSTE RIT

Streng en koud was de winter geweest en ruw en stormachtig het vroege voorjaar. Thans echter lijkt het in de natuur, alsof de lente wil doen vergeten wat voorbij is, want reeds dagen achtereen waait een zacht zuidenwindje en mild schijnt een koesterend zonnetje op het ontkiemende gras in de polderweiden. Langs de griendkanten en op de lage rietgorzen bij de haven, vertonen zich reeds de felgele bloemen van de lisdodden, terwijl overal de seringenstruiken met dikke, zwellende bloemknoppen prijken.

Onder de lindebomen voor het woonhuis staat Govert van Kerven, en hij staat in zijn gewone houding, met de jas teruggeslagen en de duimen in de armgaten van zijn lakense vest. Het gezicht van de boer van „Polderlust” staat stroever en stugger dan ooit, want er is veel wat hem thans kwelt en hindert, doch waar hij machteloos tegenover staat. Bijna altijd heeft hij voorspoed in zijn bedrijf gehad, doch de laatste paar jaar schijnt hem alles tegen te lopen. De hooibouw, die trouwens voor alle boeren een sober beslot heeft opgebracht, was voor hem al bijzonder slecht afgelopen, want juist toen op een uitgestrekte lage polderweide het gemaaide gras ongeveer droog genoeg was om te kunnen worden binnengehaald, brak een onweersbui los, die van een op een wolkbreuk gelijkende stortregen vergezeld ging.

De poldersloten, die door de veelvuldige voorafgegane regens al

meer dan vol waren, konden het water niet meer verzwelgen en de lage weiden kwamen blank te staan, evenals in de winter. Van de hooi-opbrengst was zo goed als niets terecht gekomen en als Govert van Kerven nu, evenals de meeste boeren, een gedeelte van zijn vee van de hand had gedaan, zou hij zich niet zulke grote geldelijke offers hebben moeten getroosten als thans het geval was geweest.

Doch... daarvoor klopte het hart van de rijke boer van „Polderlust” hem te hoog in de borst; anderen mochten, door de nood gedrongen, hun vee verkopen, bij hem — Govert van Kerven — was dat niet nodig. Dan maar liever tegen grof geld het nodige hooi gekocht.

Dit was echter niet het zwaarste verlies geweest voor de boer van „Polderlust”. Neen, erger was het dat de vlaprijzen tot zo ongekende laagte waren gedaald, zodat slechts eerste kwaliteit met enig succes kon worden verhandeld, en zijn vlas was dit jaar juist slecht uitgevallen en lang geen eerste kwaliteit.

Bij dit alles kwam nog de zorg, die zijn zoon hem baarde, want na de dood van Frans Verstegeelen ging het niet goed op „Knopzicht”. O als Evert naar zijn raad wilde luisteren en doen zoals hij — boer Govert — wilde, dat hij doen zou, och dan mocht hij nog eens een paar kwade jaren hebben, doch daarna kwam het wel terecht, al was de nalatenschap van zijn oude vriend Verstegeelen ook bitter tegengevallen. Maar Eef ging zijn eigen weg en het leek de boer van „Polderlust” alsof hij voor zijn enige zoon een vreemde geworden was, die nog eer naar de mening van zijn knecht zou vragen dan naar die van zijn vader.

En toch, had hij als vader niet altijd het beste met hem voor gehad? Had de jongen niet altijd de verkeerde kant op gewild? Wat al last en moeite had de dochter van schipper Bouke, door Everts dwaasheid, hem niet berokkend, en onrust op „Polderlust” gebracht.

O, boer Govert wist het wel, en de boerin wist het ook, dat zij door die ellendige geschiedenis het hart van hun zoon verloren hadden. Maar, dat zij als ouders het bij het rechte einde hadden gehad, was nu weer gebleken door de handelwijze van die mijnheer Helkers, de schoolmeester.

Neen, een rechtgeaarde boerenzoon van goeden huize zou zó niet hebben gehandeld. Doch toen Govert van Kerven in die geest tot Evert had gesproken, lachte deze om die bewering en had hem toegevoegd, dat Johannes Helkers volkomen in zijn recht was geweest.

Het kleine schoolmeestertje had indertijd op „Knopzicht” fel moeten kampen tegen de domme boerentrots, doch hij had wakker standgehouden.

„Ik vind het een manhaftig kereltje en ik heb in het minst geen wrok tegen hem,” had Evert gezegd toen hij, bij uitzondering, even met zijn kleine Liesbet op „Polderlust” had vertoefd, en toen hij, na een kort oponthoud, weer was weggereden met zijn kind naast zich op de zitbank van het wagentje, had de boerin vol bitterheid tot haar man gezegd: „Er is nu eenmaal niets, totaal niets, met Eef te beginnen en van jou trekt hij zich helemaal geen steek aan. Zelfs het kind is stil en schuw als het ons ziet, terwijl Leentje — die alles maar goedvindt — het niet kan velen als wij wat van Eef zeggen. We zullen nog schande van hem beleven, als we hier op „Polderlust” blijven. We zitten veel te dicht bij „Knopzicht”, laten we hier de boel verkopen en in de buurt van mijn zus Gardien in Noord-Holland gaan rentenieren, wij kunnen dat doen.”

Reeds meermaals had de boerin van „Polderlust” er op aangedrongen om de boerderij van de hand te doen, doch met een gelaat, rood van toorn had de boer dit voorstel met de meeste beslistheid van de hand gewezen.

„Ik hoop „Polderlust” eerst voor goed te verlaten, als men mij de poort uitdraagt naar het kerkhof”, zo had van Kerven hard en bars tot de boerin gezegd.

Ach, hoe weinig kon de krachtige, gezonde man vermoeden, dat binnen zeer korte tijd zijn levensdraad zou worden afgesneden en de laatste reis van „Polderlust” naar de dodenakker zou moeten worden aanvaard.

Zoals de boer van „Polderlust” daar staat onder de linden, is het hem niet zo gemakkelijk aan te zien, dat hij de vijf en vijftig reeds gepasseerd is. Slechts het haar bij de slapen van het hoofd begint grauw te worden, maar overigens is zijn houding nog kaarsrecht, en men kan het begrijpen dat hij bij het voorstel van zijn vrouw in zichzelf gemompeld heeft: „Ik zou mij schamen om nu al te willen rentenieren... en dan zeer zeker niet in Noord-Holland.”

Hoewel het een gewone vrijdagmorgen is, zo schijnt er toch voor Govert van Kerven iets bijzonders aan de hand te zijn, want hij draagt een wit overhemd, en is geheel in het zwart laken.

Voor een ogenblik verdwijnt de norske trek van zijn gezicht, nu Gerrit Sprang, de bouwknacht, met een prachtig zeemkleurig paard aan de halster, achter de schuur vandaan het erf komt opstappen. Aan niemand anders dan Gerrit zal de boer dit paard toever-

trouwen, en dat zou misschien niet raadzaam zijn ook, want het dier is jong en zo vurig, dat slechts een geoeffende, krachtige vuist hem met de halster in bedwang kan houden.

Het is een van de beide paarden, die aan Evert hebben toebehoord en die boer Govert reeds bij het leven van Frans Verstegegen van zijn zoon had willen kopen, doch Evert had het destijds niet willen doen, „omdat hij ze ons niet gunt,” had de boerin van „Polderlust” gezegd.

Bij de verkoping op „Knopzicht” waar ook Govert van Kerven tegenwoordig was geweest, had het gezicht der beide prachtige paarden zodanig de begeerte van een paar welgestelde boeren opgewekt, dat het al spoedig bleek hoe men, ondanks het feit, dat men Evert van Kerven welwillend gezind was, voor deze dieren toch een uitzondering maakte en tegen elkander begon op te bieden.

Toen de prijs een der boeren te hoog begon te worden, bood hij niet meer, en reeds riep de afslager: „Eenmaal — andermaal” en toen kwam nog een hoger bod.

Het was mijnheer Bolhoven, die dat bod gedaan had en het bloed was de boer van „Polderlust” naar het hoofd gestegen, want het stond reeds bij hem vast, dat Flik en Flok in zijn bezit zouden overgaan.

Nu, ze kwamen in zijn bezit, doch — dat moest hij zelf bekenen — tot een veel te hoge prijs, dáár had de veearts wel voor gezorgd. Reeds een paar keer was hij in zijn mooi rijtuig, en met de boerin, die blinkend van goud en trots als een pauw naast hem had getroond, de rivierdijk uit naar de stad gereden, en heimelijk had hij zich verlustigd in de bewonderende, en vaak afgunstige blikken, waarmede bekenden, die hem zagen voorbijrijden, het prachtig span nastaarden.

Thans echter zou hij voor het eerst met een der paarden voor de sjees gespannen, uitrijden. Het lag namelijk in zijn bedoeling, om in zijn kwaliteit als voorzitter van het polderbestuur, met een der leden een rondrit te maken, om sloten, weteringen, molenvliet en alle andere dingen, die voor de polder van belang konden zijn, in ogeschouw te gaan nemen, vóór er weer vergadering was van het polderbestuur.

„Moet je daarvoor juist Flik of Flok nemen? Me dunkt, dat je die beter voor het rijtuig kon laten lopen, dan er de polder mee in te gaan,” zo had de boerin hem straks toegevoegd.

„Ze moeten voor de sjees óók kunnen lopen, en dat zal een van de twee nu doen”, kreeg de boerin kortaf ten antwoord en ver-

stoord had hij zich omgewend, en nu haar man in draf de poort van „Polderlust” uitreed, stond ze hem toch van achter het gordijn na te kijken zolang ze de sjees zien kon.

De boer keek met trots welgevallen naar de lichte, sierlijke gang van zijn paard, en hij bedacht welk een snelheid het jonge vurige dier zou kunnen ontwikkelen, als hij hem eens tot het uiterste wilde aansporen, want zodra de boer maar even de teugels wat minder strak hield, schoot het paard vooruit.

Toen van Kerven voorbij de watermolen reed, stond de molenaar juist op het erf, en de boer van „Polderlust” groette de man vriendelijker dan hij gewoon was, want de molenaar tikte, toen hij voorbijreed, tegen zijn pet, en dat deed men hier in de streek niet voor een gewone boer, maar sommigen deden het wèl voor hem en daar was Govert van Kerven nogal gevoelig voor.

Ongeveer een minuut of tien dieper de polder in, lag de boerderij van Pieter Otters en voor de stevige houten poort van „Molenzicht” hield Govert van Kerven met een forse ruk aan zijn teugels en een kort „hó, Flok!” zijn paard staande. Nog even bleef het dier stampen met de voorpoten, en rukken met de kop, om daarmee te kennen te geven dat stilstaan hem niet beviel, doch de sterke hand van de boer van „Polderlust” dwingt hem zich te onderwerpen aan diens krachtige wil.

De naam „Molenzicht” is voor de boerderij van Piet Otters wel goed gekozen, want het front van het woonhuis ziet, over veld en akker, juist op de watermolen uit, waarvan de wieden, ondanks de volle zeilen, maar traag ronddraaien, omdat er slechts een flauw zuidenwindje in blaast. Nauwelijks staat de sjees van boer Govert stil, of het zware geblaf van de hofhond waarschuwt de bewoners, dat er bezoek komt, maar ook zonder deze waarschuwing weet men wel, dat de boer van „Polderlust” op komst is.

Een flinke jonge boer komt vlug naar de poort, en zegt, na met een „goeie morgen, van Kerven” te hebben gegroet: „Je stapt toch zeker even af? Vader is gereed, en moeder heeft de koffie klaar. Kom, boer Govert, laat mij zolang je klepper vasthouden, ik heb nog nooit zo’n mooi paard gezien, zijn huid is net licht goud.” „Nou, ik geloof dat ik maar blijf zitten, Gijs,” meent van Kerven met een bedenkelijke trek op zijn stroef gelaat. „Je ziet toch wel” — voegt hij er bij — „dat het hem zwaar valt stil te blijven staan, en daar hij voor het eerst van zijn leven voor een sjees staat, dien ik wel een beetje op hem te passen.”

„Alsof ik hem niet vast zou kunnen houden! Nou, wees daar maar niet bang voor, boer Govert, en vertrouw me maar gerust

je klepper toe, totdat je op je gemak de koffie gedronken hebt.” „Dan zal ik het maar wagen,” merkt van Kerven op, „doch denk er om, dat je hem goed in de hand houdt, want hij is nog schichtig en, als hij loskwam, zo snel als de wind.”

Thans stapt de boer uit de sjees, en als hij zich overtuigd heeft, dat Gijs de teugel stevig vasthoudt, steekt hij dwars het erf over en gaat naar het woonhuis.

De vriendelijke knappe boerin, die men haar vijftig jaren lang niet kon aanzien, staat reeds in de open deur om de boer van „Polderlust” te ontvangen.

O hij is voor de bewoners van „Molenzicht” lang geen vreemde, want evenals met Frans Versteegelen zat Govert van Kerven ook met Piet Otters op de banken van de oude dorpschool en reeds als jongen kwam hij op „Molenzicht”. Later, toen ze beiden getrouwd waren, kwamen ze nog vaak met elkander in aanraking, omdat hun bedrijf als vlasboer dat nogal eens meebracht, en ook wel het feit dat ze beiden bij het polderbestuur betrokken waren. „Kom binnen, kom binnen van Kerven! Piet zit al wel een kwartier kant en klaar te wachten en reeds vóór je bij de molen was, kreeg hij je sjees in het oog en wilde naar de poort, maar ik heb gauw Gijs gestuurd, anders waren jullie op staande voet weggereden en ge hadt mij voor de koffie laten zitten.”

Als van Kerven met een groet binnenkomt, treedt de boer van „Molenzicht” hem tegemoet en reikt hem de hand, terwijl hij lachend zegt: „Het is maar de verstandigste weg, met zulk soort van dingen voor het vrouwvolk te zwichten, van Kerven, en we zullen genoodzaakt zijn eerst op ons gemak een kop koffie te drinken vóór we de polder ingaan.”

Pieter Otters is zo ongeveer van dezelfde leeftijd als de boer van „Polderlust”, doch daarmede houdt ook alle overeenkomst op, want terwijl laatstgenoemde een fors, zwaargebouwd man is, kan men Piet Otters niet anders dan lang en mager noemen.

Ook van karakter verschillen ze veel. De boer van „Molenzicht” is, hoewel hij ook tot de rijke vlasboeren wordt gerekend, totaal niet trots op zijn geld of zijn stand, evenmin als zijn vrouw. En wat het Godsdienstig leven betreft? Och, dan zullen de mensen, die hem slechts oppervlakkig kennen, allicht geneigd zijn, de zwaarwichtig doende boer van „Polderlust”, te houden voor een man, die het zwaar opneemt. En Piet Otters? Wel, die is gewoon, hij praat en lacht, en maakt soms gekheid met zijn vrouw en zijn vier jongens. Maar, die hem goed kennen, weten dat hij het voor zichzelf toch wèl nauw neemt, want eens toen de veldwachter

een dief had betrapt, die aardappelen bij Piet Otters gestolen had, was hij zelf naar de veldwachter gegaan om deze te verzoeken er geen werk van te maken, hij zou zelf wel eens met de dief gaan praten. De veldwachter had er eerst niet van willen weten, het was een dief en hij moest worden gestraft.

Toen had boer Otters hem de hand op de schouder gelegd en terwijl hij de veldwachter diep in de ogen keek, had hij gezegd: „De man heeft gestolen uit bittere armoede en omdat hij te trots was om te vragen. Zeker, het is verkeerd, maar — de Rechter Hierboven zal ons zoveel moeten vergeven, indien het goed mag zijn. Maak er geen werk van, veldwachter, ik zal zelf wel met de man afrekenen, hij heeft vrouw en kinderen.” En Piet Otters heeft de man werk gegeven op de boerderij, en nu werkt hij al jaren lang bij hem en de boer zou hem niet gaarne missen, want de kerel is zo eerlijk en trouw als goud, en zou voor Piet Otters de dood ingaan, als het nodig was.

„Jongen, jongen van Kerven, ik weet dat je een echte paardenliefhebber bent, en met kwade rakkers genoeg hebt te doen gehad, anders kreeg je me niet in de sjees.” Deze opmerking maakte de boer van „Molenzicht”, toen hij goed en wel naast van Kerven in het hoge rijtuigje zat, en Flok met meer snelheid vooruitschoot dan eigenlijk wel nodig was.

„Nou, als je bang bent, Otters, dan wil ik je niet dwingen om mee te rijden, we kunnen dan wel een andere dag bepalen om op polderschouw te gaan. Wat mij betreft, voel ik me net zo veilig alsof er een oud ploegpaard voor de sjees stond.”

De boer van „Polderlust” had op stugge, harde toon gesproken en een bijzondere nadruk op het woord „bang” gelegd, maar Piet Otters kende hem en was bovendien een man, die zich niet spoedig gekrenkt voelde. „Nee, bang ben ik nu niet bepaald, maar toch lijkt het me verstandig dat mooie geeltje maar goed kort te houden. Als hij ruimte voelt, kon hij zijn kracht wel eens willen beproeven,” gaf Otters ten antwoord.

Govert van Kerven achtte het niet nodig verder op dit onderwerp in te gaan, hij zou zelf wel weten of hij Flok ruimte geven wilde of niet, daar had Otters zich niet mede te bemoeien; die mocht het zich tot een eer rekenen met zulk gerij op polderschouw te gaan.

De tocht gaat voort en de sjees wordt door Flok in felle draf over goede grintwegen, maar ook door smalle karrepaden, met diep ingesneden wagensporen, getrokken. Hier en daar, waar van Kerven zulks nodig oordeelt, haalt hij de teugels in, en klinkt zijn kort

bevelend: „hó, Flok!” Dan rukt het paard met de kop, en stamp met de voorpoten, doch als dat een enkele keer gebeurd is, wordt ook de onwil om te gehoorzamen minder bij het dier, en met een zelfbewust glimlachje maakt van Kerven er Piet Otters opmerkzaam op.

Scherp nemen de beide boeren vlieten en weteringen op, en terwijl van Kerven zijn aanwijzingen geeft, noteert Otters deze in zijn zakboek. Dan kan volgens die aanwijzingen, op de vergadering van het polderbestuur worden besproken wat er in het najaar zoal gebeuren moet.

Het weer blijft prachtig en de voorjaarszon straalt warm en verkwikkend aan een heldere, blauwe hemel en Piet Otters, met zijn opgeruimde geest, kan niet nalaten zijn stugge, weinig spraakzame metgezel toe te voegen: „Het is hier, als je het zien kunt en wilt, toch ook wel mooi, van Kerven, vooral nu, waar alles weer uitloopt en groen wordt. En wij mensen zien elk jaar dat wonder van wakker worden leven opnieuw, en toch — ik voor mij — kan het soms voelen als een schuld tegenover de Schepper, dat ik niet dankbaarder en blijder gestemd ben voor het goede en het mooie, dat Hij ons toch vaak zo overvloedig schenkt.”

De boer van „Polderlust” knikt even met het hoofd, maar Otters gaat voort, zonder dat koele knikje op te merken: „Doch toen verleden jaar mijn hooi verregende, heb ik — en misschien acht van de tien met mij — lopen mopperen op het weer, en al voelde ik voor mijzelf dat ik daar kwaad mee deed, telkens betrapte ik er mij weer op, dat ik met een bitter gemoed naar de lucht keek, als er maar steeds regen bleef vallen. Ik had er hinder van, dat ik niet sterker stond tegen wat ik zelf nutteloos en zondig vond, en toch deed ik het later weer . . .”

„Je had moeten bedenken wat er geschreven staat van Job, die, toen hem alles werd ontnomen, zeggen kon: „De Heere heeft gegeven en genomen,” en Job zondigde niet en schreef Gode niets ongerijmds toe. Neem daar een voorbeeld aan, Piet Otters.”

De boer van „Molenzicht” boog het hoofd onder de harde terechtwijzing van Govert van Kerven. Wat was die toch thuis in de Schriften; en Piet Otters voelde zich klein tegenover zijn metgezel, die weinig sprak, maar dan waren het ook woorden van gewicht, waartegen niets viel in te brengen.

Echter, de tocht door de polder was afgelopen; zover hun gebied strekte, waren ze geweest en toen van Kerven in draf een stoep opreed, waarmede men op de rivierdijk kwam, vroeg Otters: „Rijden we de stoep op, van Kerven?” En als deze tot enig antwoord

weer even met het hoofd knikt, gaat Otters voort: „Dan is het zeker je bedoeling om bij de haven de stoep weer af te rijden en zo de polderweg op naar huis?”

Juist als van Kerven zijn vriend ten antwoord geven wil, dat hij een stoep verder wil gaan, en dan langs een omweg voorbij „Molenzicht” naar „Polderlust”, draait bijna vlak voor hem een blauwe sjees, met een mooie, langbenige vos bespannen, een boerenerf af, en komt op de dijk.

Het gelaat van Govert van Kerven wordt plotseling bloedrood en de woorden, die hij tot Otters wil zeggen, blijven hem in de keel steken, want in die blauwe sjees zit mijnheer Bolhoven, de veearts, en dat deze vlak voor hem in felle draf over de hoge rivierdijk rijdt, beschouwt de boer van „Polderlust” als een uitdaging.

Ze bevinden zich hier nog bijna een half uur lopen van de kom van het dorp af, en zover het oog van Govert van Kerven de bochtige rivierdijk volgen kan, ligt de weg zonder enige hindernis van wagens of hondekarren, voor hen.

Nu krijgt hij zijn kans en nu zal Govert van Kerven laten zien, dat een van de beroemde vossen van de veearts moet zwichten voor een der geeltjes van „Polderlust”.

„Zit vast, Otters”, bijt hij zijn metgezel toe, en als deze enigszins verschrikt zegt: „Wat moet dat dan, van Kerven?” krijgt hij op zijn vraag geen antwoord en dat is eigenlijk niet nodig ook, want de voerman laat de teugels schieten en met een heftige ruk schiet de sjees vooruit. Met vuurood gelaat en de tanden op elkaar geklemd, zit de boer van „Polderlust” op zijn plaats in zijn sjees en als Piet Otters ernstig tot hem zegt: „Je zult toch zo dwaas niet zijn om hier boven op de dijk een wedren te houden met de veearts?” dan schijnt deze hem niet eens te verstaan, want er volgt geen antwoord en als mijnheer Bolhoven klaarblijkelijk zijn paard aanvuurt tot sneller draf, dan lijkt het wel alsof de gele klepper van Govert van Kerven dezelfde drift bezielt als de man, die de teugels viert, namelijk tot iedere prijs de ander voorbij te komen.

Tot bijna vlak voor de haven hield de veearts de strijd nog vol, maar toen was de kop van Flok vlak achter de kap van de blauwe sjees, en met bulderende stem roept de boer van „Polderlust”: „Haal uit, mijnheer Bolhoven, en laat mij passeren.”

Er klonk zoveel trotse zegepraal in de stem van Govert van Kerven, dat de man naast hem in zijn eenvoud er van schrok. Hoe kon iemand, die hem straks zulk een juiste terechtwijzing had gegeven, thans uit ijdele hoogmoed, hun leven op het spel zetten om de eerste te zijn in deze dwaze wedstrijd?

„Haal uit!” brult weer de stem van van Kerven, en de veearts, die bemerkt dat zijn vos het tegen de gele klepper van de boer moet afleggen, voldoet aan de ruwe eis van zijn tegenpartij, en geeft deze de gelegenheid hem op de smalle dijk voorbij te komen. In pijlsnelle vaart jaagt het gerij van de boer van „Polderlust” langs de blauwe sjees van mijnheer Bolhoven, doch — Govert van Kerven zou de gelegenheid niet meer worden geschonken om van zijn overwinning te genieten.

Misschien een twintig passen verder dan de plaats, waar beide rijtuigen elkander passeerden, maakte de rivierdijk een korte bocht, en of nu van Kerven wat ver naar links was afgezwaaid, toen hij de blauwe sjees voorbijvloog, of dat hij door de spanning, waarin hij verkeerde, de bocht niet gauw genoeg had opgemerkt om er rekening mede te houden, kan in het midden blijven, het ongeluk dat volgde, kwam onmiddellijk. Eén wiel van de sjees liep te dicht langs de kant van de weg en schoot er af langs de berm, waardoor beide mannen met een schok naar één kant werden geworpen.

Toen moet, tengevolge van die onverwachte schok, de boer een zijdelingse ruk aan de teugel hebben gegeven, want de kop van het paard werd omgerukt en op hetzelfde ogenblik sprong het dier boven van de dijk.

De sjees sloeg om en om, het paard stortte neer, vloog weer op, tuimelde weer omver, en alles kwam tenslotte over de rijweg aan de voet van de dijk, in de brede sloot terecht, die de akkers van de rijweg scheidde.

De eersten, die te hulp snelden, waren schipper Bouke Bijlertsma en zijn knecht Geert Bolder.

Ze hadden juist „de Broedertrouw” aan de wal vastgemeerd en de schipper en Geert droegen samen een zware kist over de gang, toen hun aandacht werd getrokken door de beide rijtuigen, die in vliegende vaart vlak achter elkander kwamen aanrijden.

Ze zetten hun kist neer, waar ze stonden en keken beiden met gespannen aandacht naar de met grote snelheid naderende kam-pioenen.

„Dat is mijnheer Bolhoven en die andere is de boer van „Polderlust” met nog iemand naast zich,” zegt Geert. En dan voegt hij er onmiddellijk bij: „Zo waar ik leef schipper, dat loopt daar mis, die kerels rijden als dollen... Warempel, daar het je het al”, schreeuwt Geert, want voor hun ogen zien ze de sjees boven van de hoge dijk naar beneden tuimelen. Ook de schipper, die hoog opgericht en met donkere blik de wedstrijd gadeslaat, ziet wat er

gebeurt. Daareven, toen hij de barse stem van Govert van Kerven op zulk een bevelende toon hoorde roepen: „Haal uit, mijnheer Bolhoven! haal uit!” toen heeft hij nog even de tanden op elkaar geklemd en de gespierde vuist gebald, maar als hij de gillende angstkreet hoort, die Piet Otters slaakt, dan stormt hij, evenals Geert Bolder tegen de dijk op en snelt te hulp. Gelijktijdig bereiken beide varenslui de plaats van het onheil en met een oogopslag hebben ze de toestand overzien, tenminste wat er van te zien is.

Onder aan de voet van de dijk, bijna op de rijweg, ligt Otters, de boer van „Molenzicht”. Hij is uit de rondtuimelende sjees geslingerd en ongedeed in het gras terecht gekomen, doch thans is hij nog geheel versuft en bedwelmd door de val. In de brede bermsloot in het zwarte modderwater steken de wielen van het rijtuig omhoog en het paard, dat nog vastzit aan het gebroken tuig, zwaait nog met de poten boven water, doch van Govert van Kerven is niets, niets te zien.

„Ik zie van Kerven niet,” roept Geert, en als hij dan even de schipper aankijkt, dan wijst deze naar de half gezonken sjees en zegt: „Hij zal wel onder zijn wagen liggen, vlieg naar boord en haal touw en een haak!”

Bouke Bijlertsma ziet thans bleek, doch hij is vastberaden en kalm, en dat is de schipper van „de Broedertrouw” altijd wanneer er gevaar is om hem heen.

Geen ogenblik aarzelt hij om te doen wat hij noodzakelijk acht, want terwijl Geert Bolder naar hun schip ijlt om te halen wat men hier hebben moet, trekt hij zijn mes en springt in de sloot.

In een ommezien heeft hij het spartelende paard losgesneden uit het tuig en het reeds meer dan half gestikte dier steekt dadelijk de kop uit de modder op.

Dan grijpt de schipper, zonder meer naar het dier om te zien, naast en om de gekantelde sjees of hij soms het lichaam van de boer te pakken kan krijgen, doch terwijl het modderwater hem uit haar en baard druipt, roept hij zijn knecht, die met een tros touw en een bootshaak de dijk komt afsnellen, toe: „Het touw Geert, het touw, — hij ligt onder de wagen” — en als Geert hem een touw heeft toegeworpen, maakt hij het in een ogenblik vast aan het wiel, dat het verst van de rijweg aflight. Nu werpt hij het andere einde van het touw weer naar zijn knecht terug en roept: „Trekken, mannen, trekken!” En niet alleen Geerts sterke vuisten grijpen het touw, doch reeds meerdere mannen zijn te hulp gesneld en met vereende krachten trekt men aan een kant de sjees omhoog. Bijlertsma is

inmiddels op de kant geklommen en heeft de lange bootshaak al gereed en zodra het rijtuig aan een kant opkomt uit de modder, schuift de schipper er zijn haak onder.

Bijna op hetzelfde ogenblik grijpt het ijzer zich vast in de kleren van de verongelukte, en geen minuut later of men heeft het zware lichaam van de drenkeling op de kant. Een telkens dichter wordende drom mensen dringt zich om de boer van „Polderlust” heen, die door de schipper en Geert in het gras tegen de berm van de dijk gelegd is.

„Haal gauw een puts schoon water, Geert,” zo gelast de schipper, want het gelaat van de verongelukte zit vol bloed en modder.

Daar buigt een heer zich over het lichaam van Govert van Kerven. Het is mijnheer Bolhoven, de veearts, die zo gauw hij zijn paard tot staan had kunnen brengen, het dier had vastgebonden aan een hek en toen aanstonds naar de plaats van het onheil was gesnel.

Na een kort onderzoek verklaarde hij, dat van Kerven dood was, gestikt in de modder en bovendien nog zwaar aan het hoofd gewond.

„Och mijnheer Bolhoven, willen we proberen of soms de levensgeesten nog kunnen worden opgewekt . . . ?”

Het was Pieter Otters, de boer van „Molenzicht”, die doodsbleek en bevend, maar ongedeed dit verzoek tot de veearts richtte.

„Zeker zeker Otters, we zullen doen wat we kunnen, doch laat iemand ogenblikkelijk de dokter halen, want ik ben maar veearts, doch deze man is dood.”

Toen Geert terugkwam met een puts schoon water om het gelaat van de drenkeling te reinigen van bloed en modder, voegde de schipper hem zacht toe: „Blijf jij nog maar wat hier, Geert, misschien kun je nog helpen, en zorg voor onze spullen. Ik ga vast naar boord.”

Bouke Bijlertsma was naar zijn schip gegaan, en toen hij zijn natte, vuile kleren had uitgedaan, zich in zijn roeiboort flink had gewassen, en schone plunje had aangetrokken in de roef, zette hij zich neer in zijn stoel en stopte een pijp. Allerlei gedachten warrelden hem door het hoofd. Hoe vaak had hij hier op ditzelfde plekje niet vol haat en wrok gedacht aan de man, die hij thans . . . had willen redden van de dood. Hoe kwam hij er toe een hand tot redding uit te steken naar die man? Neen, schipper Bouke begreep zichzelf niet, doch — toen hij die avond slapen ging, had hij zich sinds jaren niet zo opgeruimd gevoeld.

16. DAT ZAL GOD U LONEN

De plotselinge dood van Govert van Kerven had veel verandering in zijn familie teweeggebracht.

Allereerst de deftige begrafenis; dat had de boerin van „Polderlust” zo gewild, want men moest immers op het dorp en in de omtrek weten, dat haar man niet de eerste de beste geweest was. Doch — er waren er veel op het kerkhof geweest, die de opmerking hadden gemaakt, dat er geen traan gelaten was, zelfs niet door zijn enige zoon, want de lange Eef had er koel en onbewogen bij gestaan, ondanks de klinkende woorden door meer dan een spreker bij het open graf gesproken.

En daarna? Och, het scheen wel of niets, letterlijk niets de boerin bond aan het schone „Polderlust”, want nadat zij alles waarop het, met zorg opgemaakte testament haar recht gaf, had opgeëist, was ze naar Noord-Holland vertrokken om bij haar zuster Gardien en haar zwager Gijsbert te gaan inwonen, waar men de bemiddelde zuster met open armen ontving.

Aan Evert was door het testament van zijn vader „Polderlust” toegewezen, doch — na de zware uitkering aan zijn moeder — was dit thans tamelijk zwaar belast.

Het werd voor Evert van Kerven een moeilijk geval. „Knopzicht” was hem eigenlijk liever dan „Polderlust”, maar omdat laatstgenoemde boerderij hem beter geschikt leek voor veeteelt, besloot hij ten slotte om „Knopzicht” te verkopen en zich op „Polderlust” te vestigen.

Wat wel — het karakter van de jonge boer in aanmerking genomen — te verwachten was geweest, gebeurde. Door de veehandel, die hij op uitgebreide schaal was gaan drijven, kwam hij geregeld in aanraking met lieden, die hem maar al te gemakkelijk konden overhalen tot pretmaken en drinken, en het gevolg hiervan liet zich gemakkelijk raden. Slechts een jaar of vier hield Evert van Kerven zich staande op „Polderlust”. Toen wist zijn vrouw hem te bewegen al wat hij nog bezat te verkopen, om elders te trachten een nieuw leven te beginnen.

Arme Leentje Versteggelen! Ondanks zijn slecht gedrag, had ze de zorgeloze losbol, die zichzelf en zijn gezin door zijn losbandigheid te gronde richtte, toch lief, en zij van haar kant deed wat ze kon om nog te redden wat te redden was. O, hij was veel voor haar of voor zijn kleine Liesbet niet hard of ruw, integendeel. Als hij thuis was, en zijn roes had uitgeslapen, toonde hij altijd berouw over zijn handelwijze, dan beloofde hij beterschap en rustte niet voordat hij

door zijn koddige opmerkingen een glimlach op haar gelaat had gebracht.

Dan speelde en stoeide hij met zijn kleine Liesbet, dan kon hij weken lang zich met niets anders bemoeien dan met zijn bedrijf in veld en hof, doch — dan begon hij weer ongedurig te worden, liet de paar knechts en arbeiders, die hij nog had, op de verwaarloosde akker aan hun lot over, om met een paar stuks vee of paarden naar deze of gene markt te trekken. Zoals gezegd, was het op aanraden van de boerin, dat hij besloot „Polderlust” maar te verkopen, evenals hij „Knopzicht” had verkocht.

De thans wel enigszins vervallen, maar toch altijd nog mooie boerderij bracht tamelijk veel geld op en toen alle onkosten er af, en alle schuld die op stond, betaald was, bleef Evert van Kerven nog een mooie som over. Och, het was met een bloedend hart en een traan in het oog, dat Leentje het eertijds zo rijke „Polderlust” de rug had toegekeerd om elders een nieuw leven te gaan beginnen. Ze was immers een echte boerendochter en „Polderlust” had haar altijd zo begeerlijk toegeschenen, toen Everts ouders er nog troonden in volle glorie. O ze wist thans wel, dat hovaardij, heerszucht en koude eigenbaat hùn leven vergald, en huiselijk geluk hadden geweerd binnen de muren van de hoeve, maar zij had er met haar man en haar kind toch zo gelukkig kunnen zijn als . . . Evert maar had gewild.

„Niet er om treuren, Leen. Wees toch blij, net als ik dat we nog zo goed van die rommel zijn afgekomen; ik deug voor boer immers toch niet. Je zult eens zien welk een modelstalhouder die lange Eef van Kerven wordt. Let op Leen, we krijgen goede dagen. Op „Polderlust” heb je nogal narigheid met me beleefd, dat is beslist waar, doch — nu wordt het beter, we beginnen een nieuw leven.” En ze waren een nieuw leven begonnen. In een welvarend dorp niet ver van Rotterdam had men een tamelijk verlopen stalhouderij overgenomen en — voor dit werk was Evert van Kerven uitstekend geschikt. Hier had iedereen gaarne met hem te doen, want of het dag was of nacht, of het stormde, regende of sneeuwde, altijd vond men hem gereed om vrachtgoed of reizigers te vervoeren, en de lieden die hun paarden bij hem stalden, konden verzekerd zijn, dat het hun dieren aan niets zou ontbreken.

Een paar jaar ging het goed, en het zou nog veel beter hebben gegaan als Evert maar niet telkens in zijn oude zonde was teruggevallen. Toen evenwel trof hem het ergste wat een man van zijn karakter treffen kan. Zijn vrouw, op wie eigenlijk de zorg van de gehele zaak rustte — want van Kerven deed wel het werk, maar trok

zich van het overige niets aan — werd ziek, plotseling en hevig ziek. Het begon met zware hersenvliesontsteking, en vreselijke koortsen sloopten in korte tijd het krachtige gestel van Leentje, die schier nooit een dag van ziekte had gekend. Slechts enkele dagen duurde de harde strijd tussen leven en dood en toen moest Evert van Kerven de vrouw missen, die misschien wel te zwak was geweest om zulk een losbol met vaste hand te kunnen leiden, doch die hem en haar kind innig lief had gehad, en voor hen had gezorgd zoveel ze kon.

Nu zijn vrouw was heengegaan, had Evert alle stuur in zijn leven verloren, en zijn algehele ondergang bleek slechts een kwestie van tijd. Hij had twee nog betrekkelijk jonge knechts, die, toen de vrouw nog leefde en hijzelf de ganse dag bij hen was, goed hun plicht deden, doch toen van Kerven alles maar aan hen overliet, uit de aard der zaak tegen die taak niet waren opgewassen.

De huishoudster, die hij noodgedwongen had moeten nemen, was wel goed voor zijn kind, doch bedroog en bestal hem, zonder dat de zorgeloze man er iets van bemerkte.

Natuurlijk zag hij wel, dat alles verkeerd liep, doch als hij zich een paar weken had ingespannen om wat orde in zijn verwarde zaken te brengen, gaf hij het spoedig weer als hopeloos op, en greep om zich te verstrooien naar het brandewijnglas en de speelkaarten.

De zaak ging natuurlijk over de kop en de gewezen boer van „Knopzicht” en „Polderlust” trok met zijn kind naar Rotterdam, en in de grote stad, waar zo menig mislukt buitenman in de massa verloren gaat, vond ook Evert van Kerven werk bij een stalhouder en werd koetsier.

Bij het vallen van de avond is de wind heftig opgestoken en nu huilen korte, felle vlagen door het touwwerk van „de Broedertrouw”, die misschien een uur geleden zijn vast plaatsje heeft ingenomen in een der rustige binnenhavens van Rotterdam. De schipper is in de roef en heeft zich juist een beetje opgeknapt om straks met Geert, die nog boven over de luiken loopt te stommelen, de wal op te gaan.

Als Geert naar binnen komt, kleven er sneeuwvlokken op zijn wollen trui en op zijn ruige muts, en de schipper zegt: „Zo, valt er sneeuw? Nou, dat kon wel eens betekenen dat de winter op komst is.”

„Ik dacht het vanmorgen al schipper, toen de wind zo plotseling door het westen heen opliep,” meent Geert en terwijl beide mannen hun duffelse jekkers aantrekken, merkt de schipper op:

„'t Is hier in de roef aanmerkelijk beter dan buiten, en als ik die vaten lijnolie niet moest gaan bestellen voor Roekers, bleef ik net zo lief vanavond aan boord”.

Geert Bolder echter, die altijd gaarne met de schipper de wal op gaat in Rotterdam, beweert dat het maar een overdrijvende wolk was geweest, die een weinig sneeuw naar beneden had gezonden, en dat ze feitelijk behoefte gingen krijgen aan bindgaren en kaarsen voor de lantaarns. Toen had de schipper nog even het potkacheltje afgedekt, het schuifje wat verder dichtgeschoven en een ketel water opgezet voor de koffie, als ze terugkeerden van hun uitstapje naar de wal.

Bouke Bijlertsma is uiterlijk nog maar weinig veranderd, sinds die lentedag, nu ruim negen jaar geleden, toen hij het lijk van Govert van Kerven uit de modder van de berm-sloot had gehaald. Alleen zijn haar en baard waren wat grijzer geworden, en innerlijk? Och, die bittere haat en wrok tegen de van Kervens kwelt hem niet meer, en hij is na de dood van de eens zo machtige boer van „Polderlust” wel weer wat opgeruimder geworden ook, doch vrede in het gemoed? Neen, dat weet schipper Bouke maar al te goed, dat zulks het geval nog niet is.

Nooit meer na de dood van zijn dochter heeft hijzelf nog hardop uit de Bijbel voorgelezen. En toen hij de eerste keer in bitterheid en opstand, Gods Woord van zich had afgeschoven, toen zijn vrouw hem vroeg of hij niet lezen wilde — zoals toch altijd, vanaf de dag dat hij met haar was getrouwd geweest, zijn vaste gewoonte was, wanneer hij zich in zijn huis bevond — had hij geantwoord: „Ik kan niet, moeder, doe jij het dan maar, het is mij onmogelijk”. En later, als ze het weer vroeg, had hij toornig en kortaf geweigerd, maar toen ze Martha Bolder haar leed had geklaagd, over de afval van haar man, kon deze haar troosten door te zeggen: „Niet langer bij hem aandringen, vrouw Bijlertsma, ge zoudt er niets mee bereiken. Lees zelf je Bijbel en bid voor hem.”

Als schipper Bouke en Geert Bolder aan wal zijn, stuiven hen de sneeuwvlokken nog om de oren, doch de beide geharde varens-lui trekken zich daar niet veel van aan, en als ze meer in de drukke winkelstraten komen, lopen ze veel meer uit de wind. Geert ziet telkens wat, waar hij even naar kijken wil, en over alles heeft hij zijn eigenaardige opmerkingen, die vaak bij de schipper een glimlach te voorschijn roepen. Spoedig echter laat men de drukke straten achter zich en heeft de schipper het grote, oude pakhuis bereikt, waar hij voor de winkelier Roekers de vaten lijnolie gaat bestellen, die morgenochtend bij hem aan boord gebracht moeten worden.

Voor het loket in het kleine kantoortje praat hij even met de bejaarde klerk, die al in dit sombere vertrekje de bestellingen opnam toen schipper Bouke pas getrouwd was.

„Moet het absoluut morgenochtend bij je bezorgd worden, schipper Bijlertsma?” had de klerk gevraagd. Het was druk en de knechts hadden handen vol werk, doch als het moest . . .

„Nou kijk eens, mijnheer,” had de schipper gezegd, „ik blijf in elk geval morgen hier nog liggen om een en ander te laden, en in verband daarmee had ik graag die vaten olie bijtijds aan boord gehad voor het gemakkelijk stouwen, doch als het voor jullie mensen erg moeilijk is, welnu, wanneer ge dan maar zorgt dat het vóór het donker wordt bij mij binnen is, is het ook goed.”

„Ziezo Geert,” voegt de schipper zijn wachtende makker toe, „nou moeten we nog kaarsen en bindgaren hebben, is het niet? Of kan dat nog tot de volgende week wachten, dan ging ik nou maar liever de kortste weg naar boord. Daar is het thans gezelliger dan in de stad.”

O ja Geert geloofde wel, dat het tot de volgende week toe kon, maar nu men toch eenmaal aan wal was . . .

„Nee, maat, ik ga naar boord, maar wil jij nog wat blijven passagieren in Rotterdam?” „Nee nee schipper, warempel niet, die tijd heb ik gehad,” zo valt Geert heftig uit en nu gaan ze met stevige pas en langs de kortste weg naar hun schip.

Ze zijn beiden uitstekend bekend in Rotterdam en komen spoedig in een stillere wijk, waar grote blokken arbeiderswoningen de deftige winkelhuizen vervangen, doch als ze nog slechts een kwartier lopen van de haven zijn verwijderd, waar „de Broedertrouw” ligt, dan schiet het de schipper in de gedachte, dat hij eigenlijk wat schraal in zijn voorraad koffie zit. „Wacht, Geert, ik zal ginds op die hoek een half pond koffie kopen,” zegt Bijlertsma.

Met deze woorden stapt de schipper een bakkerswinkel binnen, waar men ook kruidenierswaren verkoopt. Lang zal hij hier niet behoeven te wachten, want er is maar één klant in de winkel, een ongeveer twaalfjarig meisje en de ongemakkelijk uitzienende juffrouw achter de toonbank vraagt juist als de schipper binnenkomt: „Nog meer?” Het kind schudt het hoofd en legt een geldstukje op de toonbank. „Nog twee centen,” zegt de juffrouw, „je hebt een half wit brood, en een half ons thee, en dat is zeven en twintig centen.”

De donkere ogen van het kind vullen zich met tranen en het koude handje schuift het zakje thee terug, terwijl ze met zachte, maar toch helder klinkende stem zegt: „Nee dan de thee maar

weer terug, juffrouw, ik dacht dat ik net centen genoeg had, ik wist het niet precies . . .”

Met een knorrig gezicht haalt de juffrouw het zakje naar zich toe, doch ze schrikt enigszins als de forse vingers van schipper Bouke het haar weer afpakken om het naar het meisje toe te schuiven.

Nu werpt hij een gulden op de toonbank en zegt kortaf: „Geef mij een half pond koffie, en houd er de twee centen van dat half onsje thee af.” Dan wendt hij zich tot het meisje, dat beschroomd de hand weer uitstrekt naar het zakje, en zegt vriendelijk: „Ziezo kleine zus, zeg maar tegen je moeder, dat de thee opgeslagen is.”

„Moeder is dood, mijnheer,” zegt het kind, en terwijl ze haastig haar brood onder de arm, en het zakje in haar dun manteltje wegbergt, kijkt ze de grote gebaarde man, die tegen de juffrouw zo bars, en tegen haar zo vriendelijk is, met de mooie donkere ogen, beschroomd in het gelaat en mompelt: „Dank je wel, mijnheer.”

Ze grijpt naar de knop van de winkeldeur om gauw weg te gaan, de koude en de sneeuwjacht in, en haar manteltje is zo dun en het jurkje daaronder te kort en dan . . . haar moeder dood. Er lopen immers in de armoedige wijken van de grote stad zoveel kinderen als zij? En natuurlijk, men gaat hen onverschillig en zonder hen op te merken voorbij, maar toch dit kind trekt bijzonder de aandacht van schipper Bouke en in zijn hart voelt hij diep mededogen. Komt het omdat haar donkere ogen hem doen denken aan zijn kind? Achteloos steekt hij het geld, dat de juffrouw hem teruggeeft in de zijzak van zijn jekker en dan het half pond koffie er bovenop.

„Hoe heet je, kleine meid?” vraagt hij, terwijl hij tegelijk met haar naar buiten stapt. „Liesbet, mijnheer,” zo antwoordt ze. Zie, dat treft de schipper. Doch als hij verder vraagt: „Hoe heet je nog meer?” en haar antwoord luidt dan: „Ik heet Liesbet van Kerven,” dan treft hem dat nog veel meer, want hij behoeft eigenlijk niet te vragen wie haar vader is om te weten, dat hij een dochtertje van Evert van Kerven voor zich heeft.

„Mijnheer,” zegt het kind, „ik moet gauw naar huis, want vader is zo ziek, en hij had het weer zo benauwd, ik moet nu gauw naar huis . . .”

Snel stak ze de straat over om een donkere dwarsstraat in te gaan, doch toen Geert, die een paar huizen verder had staan wachten zich bij de schipper voegde en verwonderd vroeg: „Waar gaan we nou heen?” kreeg hij ten antwoord: „Volg mij maar, ik wil dat kind in het oog houden.”

Het ging niet zo gemakkelijk, doch de schipper en Geert beschikten over scherpe ogen, en toen ze na een paar hoeken te zijn omgeslagen, voor het huis stonden, waar het meisje was binnengegaan, had Bijlertsma de gelegenheid om op zijn gemak het perceel op te nemen, waar Evert van Kerven verblijf hield. Het was een van die huizen, die door arbeiders, welke slechts een zeer geringe huur kunnen betalen, worden bewoond, en de schipper die vanaf de bakkerswinkel tot hier geen woord had gesproken, kon thans niet nalaten tot zijn knecht te zeggen: „Hier woont Evert van Kerven, Geert. Het is wel een groot verschil met „Knopzicht” of „Polderlust”, vind je niet? En het kind, dat we hebben gevolgd, was het zijne. Hij is doodziek en ik vrees, dat hij gebrek lijdt,” zo gaat de schipper hoofdschuddend voort, om dan kortaf te zeggen: „Kom Geert, we gaan naar boord,” en reeds keert hij zich om. De knecht evenwel schijnt te aarzelen en zegt: „Ja, we gaan naar boord, dat is goed en wel schipper, maar nou ik weet dat een jongen van ons dorp, die ik van kindsbeen af heb gekend, hier ziek en ellendig, misschien met zijn kind gebrek lijdt, nou kan ik niet rustig gaan slapen zonder hem te gaan opzoeken. Hij mag dan zelf de meeste schuld hebben aan zijn ongeluk — dat zal ik niet betwisten — maar hij is nooit kwaad geweest voor de mensen, die bij hem hun brood hebben verdiend, en trouwens ik beschouw het als Gods bewaring, dat ik niet niet geworden ben als hij thans schijnt te zijn, want Geert Bolder was eenmaal van het zelfde kaliber als de lange Eef van Kerven. Ik ga hem opzoeken en als de paar centen, die ik bij me heb, hem voor een paar dagen uit de brand kunnen helpen, dan . . .” „Stop even, Geert, en laat ik je eens wat zeggen. Thans gaan we samen naar boord en ik heb graag, dat jij aan boord blijft, want wat ik mogelijk met Evert van Kerven bespreek, als hij tenminste daartoe in staat zal zijn, dat doe ik liever onder vier ogen. Begrijp je dat, Geert Bolder?” sprak Bijlertsma.

Ja, Geert begreep zijn schipper, en hij begreep het zo goed, dat hij er geen enkel woord meer over sprak. Maar niemand beter dan hij, wist welk een zware gang het voor Bouke Bijlertsma was om die man te gaan bezoeken.

Een uur later ongeveer stond schipper Bouke opnieuw voor de deur, waar hij het dochttertje van Evert van Kerven had zien binnengaan. Na een paar stevige tikken op die deur te hebben gegeven, hoorde hij stommelen op een trap en een minuut later stond hij voor een bejaarde, armoedig geklede vrouw.

„Woont hier Evert van Kerven?” vraagt de schipper, die al twijfelde of hij de goede deur wel te pakken had gehad.

„Die woont twee trappen hoger, mijnheer,” zegt de oude vrouw, doch ze voegt er dadelijk bij: „Als u familie van hem bent, dan komt ge nog net bijtijds om hem te zien, want hij maakt het niet lang meer, dat kan ik u wel zeggen, mijnheer. Ga deze trap maar op, mijnheer.”

De schipper loopt de uitgesleten trap op en de treden kraken onder zijn gewicht. Hij blijft staan op een nauw, duister portaal, dat geheel donker zou zijn geweest, als er niet het schijnsel van een olielampje op viel, dat zich klaarblijkelijk in het vertrek bevond, waarvan de deur half open was gelaten door de oude vrouw. „Kijk mijnheer, als ge nu op die deur klopt, zal de kleine Lies wel opendoen,” zei de vrouw.

De oude vrouw ging haar kamertje binnen en de schipper klopte op de deur, die zij hem had aangewezen. Terwijl vlugge voetjes de trap afkwamen, hoorde hij een paar keer hoesten en die droge scherpe kuch kende hij maar al te goed. Zo hoestte zijn Liesbet immers ook?

Onmiddellijk herkende het kind de vreemde man, die zo vriendelijk voor haar was geweest en met een beschroomd lachje kijkt ze hem vragend aan. „Ik kom je vader eens opzoeken, Liesbet,” zegt hij en zijn zware stem klinkt ongewoon zacht.

Vlug als een vogel snelt het kind de duistere trap op en terwijl de schipper haar voorzichtig volgt, hoort hij haar zeggen: „Vader, daar komt die mijnheer, die voor mij die twee centen betaald heeft, die ik te kort kwam in de winkel . . .”

Bijlertsma stapt zonder meer binnen en doet de deur achter zich dicht, want het tocht op de trap en daar binnen is een zieke. Het vertrek, waar hij binnenkomt, is tamelijk groot en het schijnt nog groter door het bijna volslagen gemis aan meubelen. Er zijn slechts drie stoelen, waarvan er één voor een bedstede zonder gordijnen staat, en de twee andere bij een kleine vierkante tafel en zo dicht mogelijk bij de roestige ijzeren haard, waarin een paar turven liggen te gloeien.

Op de ene stoel heeft ongetwijfeld het kind gezeten, toen de schipper aanklopte en op de andere stoel zit een lange gebogen man, in wie het moeilijk valt Evert van Kerven te herkennen.

De magere, uitgeteerde gestalte zit bijna geheel weggedoken in een oude dikke koetsiersjas, waarvan de kraag zo hoog mogelijk is opgetrokken. Op de ingevallen wangen en in de holle ogen brandt de koortsgloed en met onnatuurlijk glanzende ogen kijkt hij de schipper aan, die bij de deur is blijven staan, met een bont geruite zakdoek in de hand.

„Kent ge me nog, Evert van Kerven?” zo vraagt de schipper en onmiddellijk antwoordt de zieke man: „Schipper Bouke . . .”

Dan echter wrijft hij met zijn magere bevende vingers over zijn voorhoofd en terwijl een akelige glimlach om zijn blauwe lippen speelt, mompelt hij: „Ik heb koorts . . . ik ben in de war . . .”

Nu komt de schipper naderbij en zegt bedaard: „Je hebt goed gezien, van Kerven, ik ben Bouke Bijlertsma, en als ik hedenavond onverwacht je dochtertje niet had ontmoet, dan zou het waarschijnlijk nooit in mijn gedachte zijn opgekomen je op te zoeken, maar nu wil ik gaarne eens met je praten, als het je tenminste niet te zwaar valt . . . want je bent erg ziek.”

En nu wendt van Kerven zich tot zijn dochtertje: „Zeg Liesje, ga jij nog maar een uurtje naar vrouw van Arkel, daar is het allicht zo warm als hier in ons hok. Ik moet even met deze mijnheer praten.” Gehoorzaam gaat het kind naar de trap, doch met de deur in de hand keert ze zich om en vraagt bezorgd: „Moet ik dan geen thee zetten, vader? We hebben ze nu . . .”

De man schudt het hoofd en het kind gaat de trap af naar de oude vrouw, die een verdieping lager woont en straks voor de schipper de buitendeur heeft geopend.

„Je zult er misschien vreemd van opkijken, schipper Bouke, als ik je zeg dat ik er vaak sterk naar verlangd heb eens onder vier ogen met je te praten, maar ik durfde je nooit te komen opzoeken . . . omdat ik wist, dat je mij vijandig gezind was,” brengt van Kerven met moeite uit.

Een scherpe hoestbui onderbrak zijn woorden en Bijlertsma voegde hem toe: „Praat maar niet te veel, van Kerven, laat mij maar eens wat zeggen, want . . .”

„Neen, schipper Bouke neen,” zo viel de andere hem in de rede, „neen, nu moet ik praten, anders is het te laat. Het verlies van je dochter was de zwaarste slag, die jullie treffen kon . . . maar voor mij was het erger. Een ellendige losbol ben ik altijd geweest, maar zij en zij alleen had een volgzzaam mens van mij kunnen maken. Mijn ouders hebben alle druk op mij uitgeoefend, die ze maar konden uitdenken . . . maar als Liesbet gezond gebleven was . . . zou ik hen en alles hebben getrotseerd; dat weet ik zeker . . . maar toen mijn vader in zijn domme hoogmoed je in je huis kwam beledigen, was alles voor mij verloren. Bij het schippershuis dorst ik mij niet te vertonen . . . gij zoudt mij misschien hebben doodgeslagen, dat wist ik, en . . . en . . . toen Liesbets stem mij niet meer bereiken kon . . . om mij, zwakkeling, staande te houden, en vader — door moeder zoveel mogelijk opgezet — mij

buiten de poort van „Polderlust” zou hebben gesloten... toen gaf ik het op... Leentje Versteeggelen is een goede vrouw voor me geweest, schipper Bouke... veel te goed voor zulk een ellendeling als de lange Eef van Kerven. Ze heeft gedaan wat ze kon, de arme ziel, maar ze bezat niet de geestkracht van Liesbet... die en die alleen zou een deugdzaam mens van me hebben kunnen maken.”

De zieke hoestte, en hijgde naar adem. Buiten gierde een windvlaag ruw en wild over de daken van de armoedige huizen, en in de ziel van schipper Bijlertsma verdween alle haat en bitterheid tegen de ongelukkige, die in zijn Liesbet alle steun in het leven had verloren.

„Wij stelden vlees tot onze arm, gij en... ik,” zo mompelt de schipper voor zich heen, en een diepe zucht doet zijn borst zwellen. Dan echter legt hij zijn hand op de magere schouder van de zieke, die bibberend van kou bij zijn armelijk vuurtje kruipt.

„Ik bemerk, dat je zowat alles verloren hebt wat je bezat, van Kerven. Maar heb je nu al eens over je kind gedacht, want...”

„Ja zeker schipper,” zegt de zieke ogenblikkelijk. „Zie je deze turven in de haard? Nu, dat zijn de laatste, en dat brood en dat half onsje thee, waar jij nog twee centen hebt bijgelegd, heeft de kleine Lies voor mijn laatste kwartje gehaald. Morgenochtend gaat vrouw van Arkel ook een arme ziel, maar met een hart van goud, voor mij naar de armendokter en als die bij me komt, laat hij me onmiddellijk weghalen naar het ziekenhuis, waar het met mij gauw genoeg zal afgelopen zijn, en... dan gaat mijn... kleine Lies naar het weeshuis, waar ze het allicht beter zal hebben dan bij haar ellendige vader...”

Plotseling buigt Evert van Kerven het hoofd en een heftige snik breekt zijn stem, zodat hij geen woord meer kan uitbrengen, terwijl hem de tranen langs de holle wangen vloeien en neer druppelen op zijn uitgeteerde handen, die bevend op de tafel rusten.

Ook de schipper voelt zijn ogen vochtig worden en een plan, dat hem daareven door het hoofd vloog, krijgt vastere vorm in zijn gemoed.

„Laat ik je eens wat zeggen, van Kerven,” zo begint hij. „Je hebt van jongs af aan altijd los en roekeloos geleefd, en dat je thans letterlijk alles hebt verloren wat je eens bezat, heb je niemand anders te wijten dan je zelf, maar het is thans nutteloos daarover te praten. Versta me goed, van Kerven,” zo gaat de schipper voort, „ik zeg dat niet om je nu aan het eind daarover hard te vallen, maar je zult zelf nu wel kunnen begrijpen hoe mijn vrouw

en ik er tegen gekant waren, dat jij omgang had met ons enig kind.” De zieke man richt het hoofd even op en zijn holle ogen kijken met smartelijke blik de schipper aan. „Ik wist het, schipper Bouke, ik wist het, maar . . . ik had haar lief en . . . kon haar niet missen.” Dan zakt hij weer in elkaar en snikt en hoest. Doch nu weet Bijlertsma wat hem te doen staat en kortaf vraagt hij: „Weet je moeder in welke omstandigheden je verkeert?”

Er komt een harde, akelige trek om de blauwe lippen van Evert van Kerven en hij schudt onwillig het hoofd. „Die behoeft het niet te weten, ze heeft het voor zichzelf kwaad genoeg, want ze is een jaar of vijf geleden getrouwd met de broer van oom Gijsbert in Noord-Holland en ze heeft al haar geld in die gemeenschappelijke zaak gestoken. En, op een kwade dag is daar de hele boel verbrand en ze waren niet verzekerd, nu zit ze ergens in een klein kaaswinkeltje en leeft met de hele familie in onmin . . . Wat raakt het mij . . .”

De schipper huivert van de bitterheid, waarmede de ongelukkige man, wiens uren geteld zijn, spreekt over zijn moeder. „Van Kerven, denk er om mijn jongen, je staat op de rand van het graf, en, ze is dan toch je moeder.” Het is met diepe ernst, dat Bijlertsma hem deze woorden toevoegt, doch de zieke strekt heftig afwerend de magere hand uit en zegt: „Ze is niets voor mij . . . maar mijn kind, mijn . . . lief vogeltje . . . naar het sombere . . . weeshuis . . . dat doet me nog pijn . . . dat alleen.”

Nu rijst de schipper op uit zijn stoel en vraagt op de man af: „Evert van Kerven, zoudt ge mij en mijn vrouw je Liesbet willen toevertrouwen? We zullen voor haar zorgen alsof ze het kind was van onze Liesbet.”

Plotseling staat de zieke overeind en zijn beide klamme handen omklemmen de forse hand van Bijlertsma en stamelende zegt hij: „Schipper Bouke, dat zal God je lonen . . .”

Meer kon hij niet zeggen, doch het was voor de schipper voldoende. „Ga weer zitten, van Kerven, en luister nog een ogenblik, dan ga ik weer terug naar boord. Ik zal met die vrouw van Arkel even gaan praten en haar vragen of ze voor het kind wil zorgen als jij naar het ziekenhuis gebracht bent, en gebeurt er wat met je, dan neem ik haar onmiddellijk mee naar huis. Natuurlijk,” zo voegt hij er bij, „zorg ik, dat die arme ziel er geen schade bij lijdt. Hoe denk je daarover, van Kerven?”

En weer kan de zieke niets anders zeggen dan: „Dat zal God je lonen, schipper . . .”

17. NIET WAAROM, DOCH WAARTOE

Met vrouw van Arkel was de schipper spoedig genoeg klaar gekomen, want toen hij de trap afkwam en op de deur klopte in het duistere portaal, was het de kleine Liesbet weer geweest die hem opendeed. „Ga jij maar gauw naar je vader, mijn kind,” had de schipper tot haar gezgd, en terwijl zij rap naar boven snelde, had hij met enkele woorden de arme vrouw uitgelegd wat hij bedoelde. Toen had hij in zijn beurs getast en vier rijksdaalders op haar tafeltje neergelegd. Daarna had hij de inhoud van zijn geruite zak uitgepakt en naast het geld gelegd. Het was alles wat hij nog voor levensmiddelen aan boord had gehad. Brood, spek, rijst, suiker, koffie, kortom alles wat hij in der haast bij elkander had kunnen pakken.

„Ziehier moedertje, dat kan jij en de kleine meid best gebruiken, en nu hoop ik de volgende dinsdag weer hier in Rotterdam te zijn en dan kom ik je weer opzoeken. Is het nodig, dat het kind nog langer bij je blijven moet, dan maak ik het wel weer met je in orde, en is haar vader er soms niet meer, dan neem ik het kind mee naar mijn schuit.”

„O mijnheer,” had de oude vrouw gezegd, „daar kan ik met Liesje nog wel langer mee toe, wij hebben zo weinig nodig. Doch — die arme kerel hierboven maakt het zo lang niet meer, dat zal je wel zien.”

Dat het vermoeden van vrouw van Arkel gewettigd was, bleek spoedig genoeg, want toen schipper Bijlertsma de volgende dinsdag bij haar kwam, lag Evert van Kerven reeds twee dagen op het grote kerkhof, en niemand had zijn lijkbaar gevolgd dan een oude, arnelijk geklede vrouw en een meisje met een dun manteltje aan.

Men had de kist zo haastig mogelijk weggeborgen in de grafkuil en was dadelijk weer vertrokken, want het was bitter koud en er viel sneeuw. Maar vrouw van Arkel en Liesbet waren nog even blijven toeven, terwijl de gravers de kuil dichtwierpen, en het kind had bitter geweend, toen de harde aardkluiten neerbonsden op de lijkst van haar vader.

Bibberend van koude waren ze weggegaan en de dichter vallende sneeuw bedekte spoedig de zwarte plek aarde, waaronder de enige zoon en erfgenaam van de eens zo machtige boer van „Polderlust”, zijn laatste rustplaats vond.

Met een traan in het oog, doch met een gevoel van innige dankbaarheid in het hart, was het dat de schippersvrouw het weesje,

dat beschroomd aan de hand van de schipper bij haar was binnengekomen, had ontvangen.

„Ziehier moeder, ik breng weer een kleine meid mee van boord,” zo had hij op montere toon gezegd, doch toen hij de tranen van moeder Hendriek zag vloeien, en hij haar stem hoorde trillen van ontroering, toen ze met moederlijke liefde het kind van Evert van Kerven ontving, keerde hij zich haastig af om laarzen en jekker uit te trekken en weg te bergen op hun oude plaats.

Het was wonderlijk hoe spoedig het kleine ding thuis was in het schippersgezin, en hoe gaarne en hoe handig ze de vrouw des huizes behulpzaam was in de kleine huishouding. In het eerst kon ze vaak plotseling tranen krijgen in de mooie donkere ogen, die zo opmerkelijk geleken op die van de gestorven Liesbet Bijlertsma.

Dan treurde het kind nog om haar vader, die ze hartelijk had liefgehad, ondanks diens slecht gedrag. Ook over haar moeder storte ze soms tranen, en het bleek de schippersvrouw alras dat de arme Leentje Versteggelen altijd, door al haar tegenspoed heen, getracht had haar kind op te voeden in het geloof, dat zijzelve had liefgehad ten einde toe. De tijd slijpt van kinderleed echter spoedig de scherpe kanten weg, vooral als ze in een omgeving zijn, waar ze liefderijk behandeld worden. En toen de lange, barre winter voorbij was en de lente weer gras en bloemen te voorschijn deed komen uit de donkere aarde, klonk ook in de schipperswoning weer het kinderlied als voorheen.

De schipper had alles gedaan wat door de wet vereist werd om de kleine Liesbet als zijn pleegkind aan te kunnen nemen, zonder dat iemand rechten op haar kon doen gelden, en waar het dergelijke dingen betrof, ging Bouke Bijlertsma zo sekuur mogelijk te werk. Op verzoek van Bijlertsma had de burgemeester een schrijven gezonden aan de grootmoeder van Liesbet van Kerven, of ze mogelijk bezwaar had tegen het feit, dat een geacht ingezetene van de gemeente, het kind van haar overleden zoon als pleegkind wilde aannemen met alle daaraan verbonden lasten en bezwaren.

Er kwam een slordig kort schrijven terug, waarin de gewezen boerin van „Polderlust” verklaarde, dat ze daartegen van haar kant niet het minste bezwaar had, en zover ging haar onverschilligheid, dat ze niet eens de moeite nam te informeren naar de naam van de „geachte ingezetene”, die haar kleinkind in zijn huis wilde nemen.

Met al de liefde van haar kinderziel hechtte de wees zich aan de schipper en zijn vrouw, en als het weer het maar enigszins toeliet, stond ze aan de havenkant als ze vanaf de dijk in de verte de

ijzeren vaandrig zag met de blauwe wimpel, boven op de mast van „de Broedertrouw”. Dan kon het oog van de stoere schipper vochtig worden en in zijn hart kwam dat gevoel van diepe dankbaarheid, waaraan hij zo zelden uiting gaf, doch die niet verborgen is voor Hem, die in de schuilhoeken van des mensen hart ziet.

Nooit had schipper Bouke kunnen vergeten wat Martha Bolder eens tot hem had gezegd, toen in zijn borst de haat spookte en zij hem vroeg of hij er vrede mede had, dat hij zijn zondagmorgen aan de wal, net doorbracht als een dag in de week aan boord van zijn schip.

Och, hij had destijds de oude vrouw een hard, afwijzend antwoord gegeven; dat wist hij nog wel, doch wat hij eigenlijk gezegd had, wist hij niet meer.

Doch wat zij hem daarna toevoegde, had hem ook toen getroffen en dat had hij niet kwijt kunnen raken.

„Tracht los te komen uit de greep van de satan, die u toefluistert: de wraak is zoet, waar de Heiland zegt: Leer van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart. Vecht tegen die satan als een man, met gevouwen handen en gebogen knieën, dan kan er nog een tijd komen, dat ge in Gods huis uit volle borst kunt meezingen: Geloofd zij God met diepst ontzag, Hij overlaadt ons dag aan dag met Zijne gunstbewijzen.”

Zo had toen Martha Bolder gezegd en de jaren, die er daarna zijn overheengegaan, hebben de indruk niet kunnen doen verdwijnen uit zijn hart.

De wraak is zoet en hij was die wraakgedachte blijven koesteren in zijn hart, totdat — God hem plotseling tegenover zijn vijand plaatste toen deze verongelukte in de modder. En hij, Bouke Bijlertsma? Had hij gedacht: wat raakt mij deze dwaas, die in zijn ijdele trots de dood zelf zocht, laat hem sterven in de modder? Neen, met alle kracht die in hem was, had hij getracht het leven te redden van de boer van „Polderlust”, en toen hij bij diens lijk stond, doorstroomde hem een gevoel van dankbaarheid door het besef zijn plicht te hebben gedaan. Daarna moest hij het kind ontmoeten van Evert van Kerven en als door onzichtbare macht gedreven, kwam hij, — Bouke Bijlertsma — bij die ongelukkige, door eigen schuld te gronde gegane man, en deze kon hij het sterven lichter maken door zich te ontfermen over zijn arm kind.

Neen, niet hij had gevochten tegen de duivel van haat en wraakzucht, want hij was dat zondige gevoel blijven koesteren in zijn hart, jaren lang, en het had de vrede en de rust ontroofd.

Het was Gods wil alleen geweest, die hem, opstandige dwaas, voor

feiten had geplaatst, waartegen zijn ijdele wraakzucht als een zeepbel was uiteengespat.

Och, de schipper had over deze dingen getobd en gepeinsd, op zijn kooi in de roef, of in stille nachten aan het roer van zijn schip, tot het bij hem vaststond, dat het slechts genade van Boven was, die hem had behoed voor te laat berouw.

Zie, nu kon hij weer met rustig gemoed de handen vouwen en bidden: „Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren...”

En thans beginnen de vroege rozestruiken weer te knoppen in de tuin achter het schippershuis, seringen en meidoorns bloeien en geuren en aan de oude pereboom, die zijn takken over het geelgeboende straatje uitstrekt, staan de bloesembolletjes gereed om straks open te springen.

Gisteren is de schipper later in de haven binnengevallen dan anders. Dat kwam zo uit met de vloed, en kleine Lies die wel twintig maal op de dijk heeft staan kijken of ze de blauwe wimpel nog niet boven het griendgewas in het oog kon krijgen, zag eerst bij het vallen van de avond haar moeite beloond. „Daar komt „de Broedertrouw” moeke!” zo had ze even over de onderdeur geroepen en zonder antwoord af te wachten, was ze naar de haven gesnel.

Evenals voorheen zijn „kleine meid” had hij het kind opgetild en op de ronde wang gekust, en moeder Hendriek had haar tussen de schipper en Geert Bolder in zien aankomen, met de geruite zak, die ze met alle geweld had willen dragen op de rug. Zie, het was de schippersvrouw al meer opgevallen, dat Bouke Bijlertsma er, ondanks zijn grijze baard, veel jonger uitzag dan voor enkele jaren. Toen placht hij maar al te vaak zwijsend naast Geert Bolder te komen aanstappen en thuis? Och, voor haar was hij altijd vriendelijk en welwillend geweest, doch veelal moest zij moeite doen hem aan het praten te krijgen, en als ze hem niets vroeg, bleef hij maar stil voor zich uitkijken en liet vaak zijn trouwe pijp uitgaan.

Vanaf het ogenblik echter, dat hij de kleine Liesbet in het schippershuis gebracht had, was hij opgewekter geworden, en kon hij weer praten over wat aan boord en aan wal gepasseerd was, gedurende de tijd, dat men in de vaart was geweest.

Voor het eerst na de dood van zijn eigen dochter had hij belangstelling getoond voor wat groeide en bloeide in zijn tuin en met ontroering had de schippersvrouw gezien hoe het druk pratende en lachende kind de schipper van de ene plant of struik meenam

naar de andere, precies zoals eens zijn eigen kleine meid dat had gedaan.

Het was een wonderschone avond geworden, en de schipper haalt de bank voor de dag en zet die op het straatje voor het huis. „Haal mijn tabak eens, Lies, die vierkante zak. Hij ligt op de hoek van de schouw,” zo gelast de schipper, en als het kind rap en vlug aan die opdracht heeft voldaan, wipt ze tussen hen beiden in, en haar hand op die van de schippersvrouw leggend, vraagt ze: „Mag ik vanavond erg laat opblijven, moeder?” Doch als de schippersvrouw bedenkelijk zegt: „Nou, niet later dan half negen Liesje,” en als het kind dan pruilend weer vraagt: „Och moeder, laat het wat langer zijn nou vader thuis is,” dan komt de schipper bemiddelend tussenbeide: „Laat ons zeggen voor deze keer tot negen uur, omdat het zulk mooi weer is.” De schippersvrouw had even het hoofd geschud, hij was nog dezelfde toegeeflijke vader van voorheen. Ze waren nog lang nadat Liesbet — in het zelfde kamertje en in dezelfde bedstede, waar eens de schippersdochter had gerust — ter ruste was gegaan, op de bank blijven zitten.

Evenals hij altijd gewoon was te doen, had de schipper in de schuur wezen kijken, waar de bestellingen lagen, die in de loop van de week waren binnengekomen.

„We hebben maar druk te varen, moeder, de laatste tijd”, zo had de schipper in de loop van hun gesprek gezegd, „en een van onze beste klanten is Gijs Otters, de jonge boer van „Polderlust”. Het is mij toch vaak zo vreemd te moede,” gaat hij voort, „het lijkt soms alsof al het oude weer is teruggekeerd. Vooral wanneer ik die kleine meid om mij heen zie en haar gebabbel hoor, haar „vader en moeder” tegen ons hoor zeggen en er weer vracht in de schuur ligt van „Polderlust”. O zeker, ik weet natuurlijk dat Lieske van Kerven niet ons Lieske is en dat de boer van „Polderlust” de oudste zoon is van Piet Otters van „Molenzicht”, maar toch, er is ons meer teruggeschonken dan ik ooit had kunnen denken.”

Een geruime tijd was het toen stil gebleven op de bank, en de schipper keek maar recht voor zich uit over de donkere grienden, waarachter in de verte de oude stroom rustig door zijn bedding vloeide.

„Zullen we naar binnen gaan, Bouke?” had de schippersvrouw tenslotte gezegd, en de schipper klopte zijn pijp uit en knikte toestemmend bij de vraag van zijn vrouw, doch vóór ze kon opstaan, legde hij zijn hand op haar schouder en zei: „zondagochtend ga ik weer mee naar de kerk, Hendriek.” Toen was hij opgesprongen en had de bank weer weggeborgen op haar plaats en met een warme

klank in haar stem had de schippersvrouw hem een ogenblik later toegevoegd: „Ik heb altijd na de dood van Liesbet haar en jouw plaats in Gods huis betaald en aan mij gehouden, en toen de ene plaats door het kind bezet werd, dat jij hebt meegebracht, heb ik biddend en hopend de tijd afgewacht dat ook jouw plaats nog eens zou worden bezet en . . . nu kan ik God er straks voor danken.”

O, vreemd hadden de mensen in het dorp, die zondagmorgen opgekeken, toen tussen de kerkgangers, die opgingen naar het bedehuis, men ook schipper Bouke had opgemerkt, die rustig met zijn vrouw en de kleine Liesbet diezelfde weg ging.

Neen, de mensen in het dorp begrepen niets van die wonderlijke schipper. De ouderen onder hen wisten immers allen, dat er een vete had bestaan tussen de schipper en Govert van Kerven en diens zoon. De reeds zolang geleden gestorven dochter van Bouke Bijlertsma had verkering gehad met die dolle Eef van Kerven en dat moet de aanleiding geweest zijn tot een botsing tussen de rijke boer, en de vrolijke kloeke schipper.

Niemand wist er het rechte van, doch toen kort daarna de enige dochter van schipper Bouke gestorven was, moet hij zich het verlies van de mooie Liesbet vreselijk hebben aangetrokken. Na die tijd kwam de schipper niet meer in de kerk en geen stukje goed heeft hij meer voor „Polderlust” gevaren. Dit alles kunnen de mensen wel vatten, bitterheid en vijandschap zijn immers gewone verschijnselen in het mensenleven? Doch wat ze niet vatten konden, was het feit, dat schipper Bouke, toen Govert van Kerven onder zijn sjees lag, op de bodem van de diepe bermsloot, onmiddellijk een manhaftige poging deed om de boer van „Polderlust” te redden, en als menselijke hulp in staat zou zijn geweest hem te ontrukken aan de dood, zou de schipper zulks hebben gedaan.

Nóg minder hadden ze kunnen begrijpen, dat juist hij dat arme weesje van Evert van Kerven tot zich genomen had en het zelf had meegebracht uit een achterstraat van Rotterdam om het op te voeden in zijn eigen huis.

Neen, begrijpen deed men de schipper niet, doch dat hij een nobele kerel was, daar was men het over eens . . .

Moeder Hendriek kon het niet helpen, dat ze met een kleur als vuur in haar bank zat en er zoveel ogen naar hun plaats keken, doch de schipper scheen daar in het minst geen acht op te slaan. Rustig had hij straks de vriendelijke groet van Piet Otters beantwoord, toen deze hem voorbijging om zijn plaats in de kerkeraadsbank te gaan innemen, en nu knikt hij tegen de oude Martha Bolder, die zo juist met Geert is binnengekomen.

Als de orgeltonen klinken en de gemeente het zevende vers van de drieëndertigste psalm aanheft, dan zingt Bouke Bijlertsma mee uit de grond van zijn hart:

„De grote Schepper aller dingen
Ziet, uit het ongenaakbaar licht,
Het gans gedrag der stervelingen;
Niets is bedekt voor Zijn gezicht . . .

Helder als de leeuwerik in het veld zong de kleine Liesbet naast hem, maar de schippersvrouw? Neen, die kon die zondagmorgen niet meezingen. Daarvoor was haar hart te vol, te vol van innige dankbaarheid aan Hem, die vanuit Zijn ongenaakbaar licht in genade en ontferming had neergezien op haar man, die zo lang de verzenen tegen de prikkels had geslagen.

Met stille aandacht volgde schipper Bouke het eenvoudige, doch tot de harten sprekende woord van de nog jonge predikant; de oude dominee sliep ook reeds lang op het kerkhof en als de leraar de mens schetst in zijn zonde en in zijn hardheid des harten, dan zegt de schipper bij zichzelf herhaaldelijk: „Die mens ben ik.”

En als de spreker in het eind met warmte en nadruk, het licht laat vallen op des Heilands Goddelijke liefde, die het verlorene zoekt te redden, en het hulpeloos dwalende schaap wil terugbrengen naar de veilige stal, dan klinkt dit door in het hart van Bouke Bijlertsma en de stem in zijn gemoed zegt: Hij zocht ook mij.

Het was opmerkelijk hoeveel kerkgangers de schipper en zijn vrouw groetten in het voorbijgaan. En Gijs Otters, de jonge boer van „Polderlust” vraagt hem zachtkens in het voorbijgaan, hoe laat hij morgenochtend denkt uit te varen. En als de schipper zegt, dat het wel acht uur kan worden, dan is dat juist naar de zin van Gijs Otters, want hij heeft nog een wagenvracht haver te verschepen.

Aan het eind van het kerkpad gaan de mensen uit elkander en Roekers, de kruidenier, voegt zijn buurman, met wie hij uit de kerk huiswaarts keert, toe: „Wat ter wereld zou toch de reden kunnen zijn, dat schipper Bouke, die nu al zo veel jaren de kerk de rug heeft toegekeerd er nu weer geweest is?”

„De reden waarom hij weer gekomen is, weet ik niet,” had de oude, krom gewerkte smid gezegd, „doch zou het niet kunnen zijn, dat hij de rokende vlaswiek was, die God niet heeft willen uitblussen?”

Als men voor de deur gekomen is van het schippershuis, dan

zegt Bijlertsma: „Ga vast maar naar binnen, Hendriek, ik wacht hier even op Geert met zijn moeder, die komen daarginds aan. Ik zal de oude vrouw vragen of ze koffie blijft drinken.”

Sneeuw wit was het haar van de oude Martha Bolder, maar de last van bijna zes en zeventig jaren had haar kloeke gestalte nog niet gebogen, en die haar niet kenden, en haar thans zo naast de brede forse Geert konden zien voortkuieren op de zonnige dijk, zouden haar allicht voor tien jaar jonger hebben aangezien.

Kleine Liesbet was de weduwe en haar zoon reeds tegemoet gehuppeld, want evenals eens de schippersdochter was ook de kleine Lies er dol op om bij de oude Martha in het laatste huisje te zijn, en ze speelde er onder de oude appelbomen in het kleine tuintje, evenals eens Liesbet Bijlertsma.

„Blijf een kop koffie bij ons drinken, Martha,” had de schipper gezegd en als de oude vrouw toestemmend met het hoofd knikt, voegt Bijlertsma zijn knecht toe: „Jou behoef ik het niet te vragen Geert. Jij lust altijd koffie, of het 's morgens vroeg of midden in de nacht is.”

„Koffie is de troost van de varensman,” meent Geert wijsgerig, terwijl hij achter zijn moeder naar binnen stapt. Terwijl de vrouw des huizes de koffie zet, en kleine Lies handig en vlug het zwartgelakte theeblad, met de vergulde vogels, die ze zo prachtig vindt, voorzichtig op de tafel plaatst en de kopjes uit de kast er op neerzet, reikt de schipper Geert een sigaar toe, met de woorden: „Kijk Geert, dit is er een uit het kistje, dat ik dinsdag in Rotterdam kocht, ik geloof niet dat ze meevallen zullen.”

Een poosje later nadat de schippersvrouw met Martha had gesproken over een zieke jonge moeder in het dorp, waar Martha een bezoek had gebracht op dringend verlangen van de zieke, verflauwde het gesprek even.

„Martha,” zegt thans de schipper op ernstige toon, „weet je nog, dat je me eens hebt gevraagd of ik er vrede mee had om mijn zondagen net door te brengen of het een gewone werkdag was? Weet je dat nog?”

Rustig knikt de oude vrouw met het hoofd. O zeker, dat is ze nog niet vergeten en de schipper vervolgt weer: „Ik had er op de duur geen vrede mee, Martha, maar toen je mij dat vroeg, had ik er evenmin vrede mee om in de kerk te gaan zitten, en naar de verkondiging van het Evangelie te luisteren met een hart vol wrok tegen mensen, die ik beschouwde als schuldig aan het ongeluk van mijn huis. Och, je weet het ook wel Martha, hoe het verder gegaan is, met mij en met hem.

De haat tegen Govert van Kerven was onmiddellijk uitgeblust, toen ik zijn lijk uit de modder had getrokken.

Had ik het niet gedaan, want een seconde heb ik gearzeld, het zou mij tot aan mijn dood op de ziel hebben gebrand, maar ik heb gedaan wat ik kon om hem te redden, en nu kan ik rustig slapen als ik aan Govert van Kerven mocht denken. Het was Gods hand, Martha, die mij staande heeft gehouden in de gevaarlijke stroming, die mij voortdreef. Het was Gods hand, die dat kind op mijn pad bracht. Zie, toen was satan het roer van mijn levensscheepje uit de hand gewrongen, en deze morgen in Gods huis heb ik uit de grond van mijn hart met de gemeente mee kunnen zingen:

„De grote Schepper aller dingen
Ziet, uit het ongenaakbaar licht,
Het gans gedrag der stervelingen,
Niets is bedekt voor Zijn gezicht . . .”

„Nooit heb ik kunnen vergeten,” zo vervolgt schipper Bouke, „dat ge destijds tot me gezegd hebt: „De duivel fluistert de arme mens toe: De wraak is zoet.” En waarlijk, dat heeft hij mij lang genoeg in het oor, neen in het hart geblazen. Ik heb ogenblikken gekend, dat ik er naar hunkerde de boer van „Polderlust” op te wachten in de avond op de eenzame Polderweg, om de wraakzucht, die in mijn hart bleef wroeten, op hem te koelen.

Ge hebt me destijds ook het woord van de Heiland doen horen, Martha. Dat woord, hetwelk spreekt van zachtmoedigheid en nederigheid des harten, maar ik schoof het van mij af, want ik voelde mij door de van Kervens op het hart getrapt en in mijn eer gekrenkt.

En wat véél erger was, Martha, ik voelde mij onrechtvaardig behandeld door God. Wáárom moest mij mijn enig kind worden ontnomen, dat ik liefhad als het licht mijner ogen, waarom? Och ik arme, dwaze, koppige kerel, ik heb het vaak heel moeilijk gehad in die jaren na de dood van mijn Liesbet.

Als ik aan boord met Geert de middagpot at, je weet het wel Geert, dan placht ik voorheen, als de gelegenheid het toeliet, daarna, al waren het maar enkele verzen, toch altijd in de Bijbel te lezen. Na Liesbets dood deed ik het niet meer, en toen Geert mij aarzelend toevoegde: „Wou je niet lezen, schipper?” en mij de Bijbel wilde geven, gaf ik hem ten antwoord: „Lees maar voor je zelf, Geert, als je er lust toe gevoelt,” en zo deed ik thuis ook.

Waarom zou ik in schijn die God willen dienen in wiens liefderijke Vaderzorg ik niet meer kon geloven? Als ik aan tafel, zowel

op „de Broedertrouw” als hier thuis, de handen vouwde en de ogen sloot, kon ik toch het „Onze Vader” niet bidden. Het wilde mij niet over de lippen: Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. Ik dacht immers, dat ik zelf geen schuld had, en de mensen die ik haatte, met bittere haat, dat waren schuldenaren, die Bouke Bijlertsma niet vergeven kòn.

Wat heb ik vaak, met bitterheid in de ziel, gekeken op de voorspoed van Govert van Kerven. Gelukte hèm niet letterlijk alles, nam hij niet toe in macht en vermogen? Was zijn zoon, die hij veel te hoog achtte voor de dochter van de eenvoudige schipper, niet getrouwd zoals hij dat had gewild? Was Leentje Versteegelen geen rijke boerendochter uit een oud boerengeslacht?

De jaren na de dood van onze Liesbet zijn voor mij donkere jaren geweest, doch — ze zijn voorbij. Ge hebt eens tegen me gezegd: Tracht los te komen uit de greep van de satan. Vecht er tegen als een man, met gevouwen handen en gebogen knieën... ik heb het niet gedaan, Martha... God heeft ingegrepen en mij voor de feiten gesteld. Feiten, die mij deden inzien, dat mij — dwaze, nietige mens — de wrake niet toekwam noch de vergelding. Het is door Zijn genade alleen, dat ik geleerd heb niet meer te vragen: waaròm, doch... waartoè.”

INHOUD

1. De Broedertrouw	5
2. De boer van Polderlust	16
3. Geert Bolder	26
4. Er uit!	37
5. Het doel bereikt	49
6. Verborgen leed	59
7. Op Knopzicht	69
8. Zo het beste	80
9. Wees gewaarschuwd	90
10. Gijs de kater	102
11. Waar liefde woont	112
12. Flik en Flok	123
13. Zwager Helkers	134
14. Vergeven noch vergeten	145
15. Zijn laatste rit	155
16. Dat zal God u lonen	167
17. Niet waarom, doch waartoe	178